Editura UNIVERS

135

1970

SIEGFRIED LENZ

EPAVA

Nuvelist, romancier şi dramaturg, Siegfried Lenz (n. 1926) este considerat astăzi unul dintre cei mai reprezentativi scriitori germani. Din cuprinzătoarea sa operă cităm volumele de nuvele: So zärtlich war Suleyken (1955); Jäger des Spotts (1958); Das Feuerschiff (1960); Der Spielverderber (1962); romanele: Es waren Habichte in der Luft (1951); Duell mit dem Schatten (1953); Der Mann im Strom (1957); Brot und Spiele (1959); Stadtgespräch (1963) şi Deutschstunde (1968).

SIEGFRIED LENZ • EPAVA

Lei 6,25

COLECŢIA MERIDIANE

Desenul copertei de *Mircea Dumitrescu*

Povestirile traduse reprezintă o selecţie din volumele:

JÄGER DES SPOTTS

DER SPIELVERDERBER

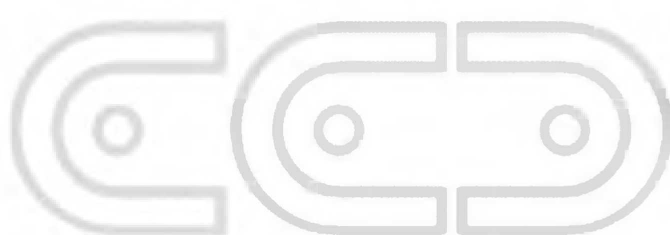
Hoffmann und Campe Verlag, Hamburg

Siegfried Lenz

Epava

Povestiri

În românește de *Emilian Vegeman*
Prefață de *Mariana Șora*

Editura UNIVERS

București — 1970

CUPRINS

PREFAȚA

În literatură ca și în celelalte domenii de activitate omenești asistăm azi, fie cu bucuria de a ne putea mîndri cu imensa desfășurare a forțelor creatoare, fie și cu oarecare dezolare sau oboseală în fața multitudinii de necuprins a produselor sau chiar cu spaimă de triumful cantitativului, la o creștere fără precedent a producției, care depășește capacitatea de asimilare a oricărui cititor. Continente întregi, odinioară în afara ariei explorate de amatorul de literatură, își varsă bunurile pe adevărata „piață comună" a literii tipărite, alimentată din abundență de sursele „interne" ale țărilor de tradiție europeană. O dată cu sporirea autorilor și titlurilor, se constată o serie de fenomene legate de o astfel de supraproducție. Inflație, demonetizare, blazare. Într-adevăr, în fața veritabilei „explozii demografice" în lumea personajelor, cum să mai urmărești cu interes nediminuat destinul vreunuia ? Și totuși, iată minunea săvîrșită de darul fabulației sau de darul receptivității, sau mai degrabă de fericita conlucrare a ambelor : aventura vieții, de nenumărate ori repovestită în milioanele ei de variante posibile, trezește o neașteptată dispoziție de participare. Nu necondiționat, firește. Deși e evident că

anumite condiţii se cer îndeplinite, ele nu se pot preciza prea uşor. Oare interesul nostru e condiţionat de ineditul şi neaşteptatul întîmplărilor povestite, sau mai degrabă de constantele general umane ce se întrevăd prin comportamentele particulare? Oare ne fascinează mai mult localizarea precisă în spaţiu şi timp, lăsîndu-ne atraşi de concreteţea unei zugrăviri ce ne permite să ne cufundăm într-o anumită zonă şi atmosferă, fie ea autohtonă, străină sau exotică, trecută sau actuală, ori ne lăsăm furaţi mai complet de urzeala epică sau dramatică în sine, fiind pasionaţi de regăsirea unei scheme de acţiune, unor structuri recognoscibile în varietatea nesfîrşită a contingenţelor? Oricum ar fi, secretul artei de a povesti constă probabil în darul de a înfăţişa oameni şi întîmplări într-un mod convingător, altfel cum s-ar explica faptul că un „subiect banal" poate da loc unei nuvele sau unui roman ieşite din comun, sau mai degrabă că nu există subiect banal, ci doar un fel banal de a-l trata? Iar darul de a povesti convingător, Siegfried Lenz îl posedă în cel mai înalt grad. În situaţia de a se pronunţa despre asemenea povestitori cu darul înnăscut, criticul fie că cedează tentaţiei de a-şi împărtăşi reacţiile imediate comentînd şi epilogînd într-un mod mai mult sau mai puţin impresionist, fie că încearcă să procedeze mai riguros, despicînd materialul dat în temă şi tehnică, aplicînd ambelor metodele analizei, se refugiază pînă la urmă, pentru a-şi întemeia judecata de valoare, îndărătul unor formule banale şi totodată justificate ca: farmec învăluitor, vrajă a povestirii bine orînduite, artă de a amîna, de a „suspenda" deznodămîntul creînd aşteptarea tensionată numită „suspens".

La prima vedere apare greu de contestat că acest soi de interes e legat de natura dramatică a celor povestite. La Lenz nu lipsesc într-adevăr momentele cînd urmărim

cu înfrigurare cursul pe care îl iau întîmplările. Majoritatea povestirilor sale sînt deosebit de captivante prin însăşi natura aventurilor relatate ; asistăm adesea la lupta omului cu elementele, de multe ori în peisaje exotice, în lumea polară, în cea africană, sau în mediul dominat de prezenţa marilor întinderi de ape, pe ţărmurile şi insulele Mării Nordului şi în estuarul Elbei. Aici, la Hamburg, patria de elecţiune a scriitorului, se petrece în bună parte acţiunea nuvelelor şi romanelor sale, pline de poezia frustă şi sălbatică a unei naturi aspre, înfricoşătoare şi totuşi apropiate, familiare ca aerul pe care-l respirăm. Stihiile vrăjmaşe joacă un rol preponderent în destinul eroilor săi care sucombă dezlănţuirii lor oarbe sau supravieţuiesc luptei, suferind o înfrîngere ce-i marchează. Există la Lenz, şi nu numai în nuvelele acestea dramatice ci şi în alte scrieri mai ample, cum vom vedea, o propensiune spre surprinderea situaţiilor tragice, o viziune a necesităţii neiertătoare, un simţ pentru destinul ineluctabil. Şi înainte de toate dovedeşte o deosebită sensibilitate în faţa durităţii, dar o sensibilitate tăcută, tăinuită, în aşa fel încît, afară de oarecare duioşie ce se poate surprinde în povestiri minore, ea dăinuie doar între rînduri, dînd o coloratură acestor relatări care rămîn nete, tăioase, obiective, aproape impersonale. Pentru calitatea filmică a povestirilor sale şi pentru duritatea luptei omului cu elementele, cu fiarele, cu oamenii, Lenz a fost adesea asemuit lui Hemingway. Deşi elementele stilistice care justifică detectarea influenţei acestuia sînt de multă vreme una din modalităţile de predilecţie ale literaturii contemporane, autorul însuşi îl recunoaşte ca pe un maestru al său, alături de Wolfgang Borchert şi Heinrich Böll, de la care a învăţat cîte ceva în arta nuvelei, aşa cum Sartre i-a fost un model în dramaturgie. În orice caz, Lenz excelează în povestirea

ce corespunde definiţiei clasice a nuvelei, anume: relatarea concentrată a unei întîmplări ieşite din comun.

Dintre situaţiile ieşite din comun tratate cu predilecţie, sînt momentele de primejdie, de obicei legate de o criză morală, mai ales în scrierile mai ample. Chiar şi acolo unde pericolul ce paşte personajul vine din partea elementelor care bîntuie şi pustiesc, mai intervine un factor decisiv în orientarea dramei ce se petrece sub ochii imaginaţiei cititorului: un ansamblu de gînduri, sentimente sau fapte ţinînd de relaţiile dintre oameni. Chiar în culegerea de faţă putem urmări, pînă şi acolo unde lupta propriu-zisă e dusă împotriva puterilor naturii, efectul pe care-l au asupra eroului datele existenţei sale de fiinţă socială, intervenţia, în genere constrîngătoare, a opiniei celor din jur şi a reprezentării sale proprii despre lumea lor de idei şi valori.

Astfel, de pildă, păţania destul de palpitantă în sine a vînătorului fără noroc, care reuşeşte în sfîrşit să răpună o cantitate respectabilă de vînat, dar e deposedat de pradă de nişte urşi şi abia scapă cu viaţă, îşi cîştigă adevăratul sens şi complexitatea literară prin sentimentul său de inferioritate şi frustrare, prin ambiţia sa de a corespunde idealului de curaj şi vrednicie dominant în tribul său, prin dorinţa de a nu mai fi considerat un ratat şi de a obţine succesul ce-l validează ca om vajnic în ochii semenilor. Adesea pasiunile preiau rolul stihiilor ucigătoare sau apar solidare cu ele, ca în crunta răzbunare a negrilor din *Lucas, sluga blajină,* unde natura întreagă pare să participe la spaima şi pedepsirea cumplită a colonistului alb. Alteori stihiile sînt folosite ca unelte de crimă *(Fluxul e punctual)*; fluxul soseşte năvalnic şi înghite omul ce nu se întoarce la timp din drumul peste nisipurile dezgolite de retragerea apelor pentru că soţia

sa, iubind pe altul, a avut grijă ca ceasul lui să rămînă în urmă. Inflexibil ca o lege a naturii apare refuzul eroului din *Doar în Sardinia* de a înțelege fapta tinerei sale soții care, printr-o aparentă trădare, destăinuind ascunzișul său carabinierilor, îi salvase a doua oară viața, așa cum i-o salvase prima oară tăinuindu-l și hrănindu-l pe ascuns. Aproape pur anecdotică e povestirea *Dincolo, pe insule,* în fond relatarea unui accident, și totuși ce intensitate dramatică mijlocește înregistrarea nudă, dezbărată de orice comentariu și orice indicație psihologică, a momentelor întîmplării: valul ce smulge un tînăr dintr-o barcă, eforturile disperate ale iubitei încercînd să-l salveze și asistînd neputincioasă la moartea lui. Aspră și nemiloasă ca natura poate fi și întîmplarea sau soarta, care apare de asemenea ca o stihie, atît în cazul *Alergătorului* care-și dă aproape sufletul în efortul de a folosi ultima șansă înainte de limita de vîrstă pentru a obține un succes de importanță vitală, dar în momentul triumfului își rănește fără voie adversarul, anihilîndu-și orice posibilitate de succes, cît și în cazul bătrînului din *Epava* mînat de nevoi să-și caute norocul scormonind în cala unui vas scufundat. Timpul care nu iartă, slăbirea puterilor cu vîrsta, eliminarea treptată și inexorabilă din arena luptelor pentru viață — temă tratată apoi de Lenz în două romane înrudite cu ultimele două nuvele amintite, și anume în *Alergătorul (Brot und Spiele)* și în *Omul din fluviu (Der Mann im Strom),* povestea unui scufundător îmbătrînit — fac și ele parte din puterile vrăjmașe ce împresoară omul, sînt date ale condiției umane pe care Lenz nu încetează s-o înfățișeze cu o secretă vibrație a inimii, cu o înțelegere adîncă a necazurilor și durerilor omenești.

Omul amenințat, împresurat, hăituit de fiare, de fiara din om, de necesități, de timp, aceasta e tema ce revine cel mai des sub pana lui, încă din primul său roman *Erau ulii prin văzduh (Es waren Habichte in der Luft, 1951)*, unde apare pentru întîia oară ideea că nu există scăpare, pentru că pericolele ce ne amenință sînt și în noi, pentru că oriunde ar fugi, omul duce cu el vocile interioare ce-l hărțuie cu întrebări și neliniști legate de îndoieli asupra propriilor sale fapte.

Această problematică o găsim dezvoltată în romane și drame asupra cărora vom reveni. În povestiri, alături de condensarea relatării și limitarea ei la o redare lineară, fără meandrele și ramificațiile arborescente ale romanului. alături de plasticitatea limbajului concis și simplu, ceea ce asigură interesul cititorului e desigur elementul senzațional, violența dramatică. Totuși am deplasa centrul de gravitate al aprecierii literare acordînd astfel prioritate subiectului în sine. Fără îndoială, arta povestitorului — sau meritul său artistic, dacă vrem — e cu atît mai mare cu cît stîrnește participarea afectivă independent de natura palpitantă a subiectului. În opoziție cu povestirile ce stau oarecum sub semnul lui Hemingway prin aceea că îmbină o atmosferă de duritate și luptă cu prezența intensă a naturii, se distinge grupul povestirilor fără violență, plasate într-un mediu urban sau sătesc, cu întîmplări din viața cotidiană. Dar și lumea civilizată își are jungla ei, duritatea există și fără violență, în strădania obositoare de a-și afirma dreptul la existență, așa cum ilustrează povestirile *Dovada*, unde, iarăși în lumea estuarului Elbei, un marinar îmbătrînit își joacă fără succes ultima carte a norocului, sau în *Fața mea posomorîtă*, unde se înfățișează cu accente satirice una dintre formele bizare pe care le poate lua în lumea modernă lupta pentru

pîine. Destinul își spune cuvîntul în diverse chipuri, ca în ciudata poveste a omului înzestrat cu un fel de dar al clarviziunii *(Insinuantul)*, ce-i face viața imposibilă printre semeni, căci le aduce aminte mereu de fapte pe care țin să le uite; sau ca în *Aniversarea*, unde natura pronunță un verdict fără apel, o boală neiertătoare va răpi un copil căruia părinții încearcă să-i ofere bucurii cît mai e timp. Peste tot scriitorul detectează tristețile pricinuite de viață, adesea în aspectele ei nedrepte, absurde, unor oameni simpli, participînd la durerile lor. Iar printre relele astfel denunțate, cu discreție și fără sentimentalism, figurează, poate în prim plan, asprimea; de aceea una din cele mai revelatoare povestiri, deși aparent senină și benignă, ni se pare *Noaptea la hotel*, unde Lenz pare să demonstreze că principala mîngîiere a omului — aci singura doctorie ce poate vindeca de melancolie un copil sensibil — e apropierea și înțelegerea, simbolizată de acea fugitivă fluturare din mînă a unui necunoscut oarecare dintr-un tren, mic semn de atîtea ori așteptat și refuzat din indiferența obișnuită și culpabilă a oamenilor, schimb de semnale, ca focurile de pe două vîrfuri de munte îndepărtate sau ca luminile a două vapoare pierdute pe ocean.

Talentul scriitorului se desfășoară deci pe toată scara artei nuvelistice, de la schița fugară, adesea cu poantă satirică, pînă la nuvela mai amplă, unde intensitatea dramatică e mijlocită și printr-o dinamică internă a limbajului, care urmează acțiunea într-un crescendo bine gradat de la tonul neutru, expozitiv al primelor fraze, pînă la cel sincopat al momentelor de angoasă.

Calitatea dramatică a prozei sale ne-ar lăsa să bănuim că scriitorul se realizează în aceeași măsură în drama-

turgie. De fapt e foarte apreciat ca autor de piese radiofonice în care îmbină de obicei umorul cu o acţiune palpitantă. Din păcate, culegerea de piese apărută în 1967 sub titlul *Percheziţia (Haussuchung)* îl arată sub aspectul unui autor mai facil care-şi obţine succesul printr-o producţie medie, deşi suficient de atrăgătoare ca să-i aducă o mare popularitate. O singură dată Lenz a reuşit să creeze o operă scenică, punîndu-şi aptitudinile de dramaturg în serviciul unei teme majore, dar atunci într-o piesă într-adevăr remarcabilă, intitulată *Vremea celor fără de vină.* Reprezentată pentru prima dată la Hamburg în 1961, epocă în care Lenz devenise autor destul de cunoscut, premiat pentru primul său roman, apreciat pentru ciclul de povestiri din regiunea Lacurilor Mazuriene, peisajul său natal, şi larg popularizat prin ecranizarea romanului *Omul din fluviu.* Adevărata consacrare ca figură de prim plan a literaturii germane postbelice urmează însă după 1961, concretizată prin decernarea mai multor premii literare şi mai ales prin succesul mondial al piesei, prima operă dramatică de limbă germană de după război jucată pe scenele mari ale lumii, afară de teatrul lui Brecht şi al elveţienilor Frisch şi Dürrenmatt.

Conceput ca o piesă de cercetare poliţienească, cu dialoguri rapide, tăioase, inteligente şi o acţiune ce solicită încordare maximă, pasionată, a atenţiei, conflictul înfăţişat constituie în realitate o severă dramă de idei. Căci în timp ce urmărim cu răsuflarea tăiată argumentaţia stringentă a diferitelor personaje amestecate într-o întîmplare care cere soluţii, se dezbat în faţa noastră probleme legate de etica acţiunii politice, de răspunderea fiecăruia faţă de ceilalţi pentru mersul evenimentelor, de imposibilitatea de a nu lua parte la ce se petrece, oricît

ai vrea să-ţi refuzi participarea. Problema culpabilităţii şi mai ales a culpei involuntare, asumate prin tăcere sau neparticipare la o acţiune dată, această problemă specific germană a epocii postbelice şi totodată universală, e pusă aici oarecum ca în opera lui Sartre, plecînd de la premisa că omul e prizonierul situaţiei date în care se află şi în care trebuie să aleagă între mai multe căi posibile, fiindcă nealegînd, rămînînd în expectativă, contribuie prin însăşi pasivitatea sa la triumful celor ce au ales calea potrivnică. El nu poate fi scutit de răspunderea pentru ceea ce se întîmplă, chiar dacă a stat deoparte. Decizia sa însă nu e un singur act izolat, căci situaţiile în care e nevoit să ia poziţie se succed, şi în succesiunea momentelor cruciale trebuie să ştie să urmeze un demers dialectic, dictat de împrejurări. Că aceste împrejurări sînt dramatice în sine, că hotărîrea se cere luată de urgenţă, sub imperiul necesităţii şi al constrîngerii, nu face decît să sporească gravitatea deciziei şi dificultatea de a se decide. Situaţia concretă prezentată în dramă e cea a unor cetăţeni paşnici, arestaţi sub un regim de teroare, siliţi prin metode de constrîngere diverse şi concertate, fizice şi morale, să contribuie la condamnarea unui atentator la viaţa tiranului. În cele din urmă argumentele pentru şi contra sînt măturate de climatul de intoleranţă, chiar ură, creat de forţa împrejurărilor ce fac plauzibilă dreptatea celor care sînt pentru uciderea acuzatului. Nu se ştie cine transpune în practică verdictul, de care şi ceilalţi se fac vinovaţi prin consensul stabilit în tăcere. Culpabilitatea neutrilor şi pasivilor e pusă în evidenţă ulterior, cînd se ştie că victima lor a fost un erou al rezistenţei, şi că prin complicitate, fie doar aceea a tăcerii, au sprijinit, involuntar, teroarea.

Aceeaşi problematică e dezbătută în romanul *Zvon public* (*Stadtgespräch*, 1963), unde, spre deosebire de piesa care face parte din seria întreagă de drame „în spaţiu închis" avînd o valabilitate generală, ce se desprinde dintr-un conflict imaginar cu date adesea simbolice, întîmplarea e precis localizată în spaţiu şi timp : e vorba de un nucleu de rezistenţă norvegiană în timpul ocupaţiei hitleriste. Şi aici eroul are de luat o decizie de care depinde viaţa şi moartea unor ostatici, şi nu numai a lor, a luptătorilor partizani sau poate a locuitorilor întregului oraş. Dar cum situaţia dată e o adevărată dilemă, orice hotărîre va putea fi mereu rediscutată, buna-credinţă a eroului, îndreptăţirea judecăţii lui, eficacitatea faptei decise, toate pot fi considerate cînd dintr-un unghi de vedere, cînd din altul. Nu există act de o justeţe absolută, demonstrează autorul, ci doar relativă, comandată de necesităţi de moment, iar eroul, orice ar face, va fi mereu vinovat de consecinţele nedorite, inevitabile ale acţiunii sale ; dar deşi avem de-a face cu o dialectică subtilă şi o serie de „demonstraţii", înfăţişarea conflictelor de conştiinţă e arzătoare şi tehnica modernă a cronologiei răsturnate şi a diverselor puncte de vedere exprimate asupra unei singure fapte sau întîmplări produc efectul dorit, adică introduc cititorul în miezul frămîntărilor sufleteşti şi în inima vieţii trăite, în toată concreteţea lor.

Ultimul roman a lui Lenz, apărut în 1968, a figurat luni de zile în capul listelor de *bestsellers*, ceea ce nu e întotdeauna o garanţie pentru valoarea durabilă a unei opere, dar atestă o popularitate despre care autorul însuşi mărturiseşte că l-a surprins. Exprimîndu-şi îndoielile şi temerile suscitate de acest succes, scriitorul dă dovada că a reflectat asupra condiţiei sale, spunînd : „Ştiu, în fond

ar trebui să te întrebi pe unde ai greşit de ţi-a fost hărăzit acest succes?" Întrebare simptomatică pentru neîncrederea destul de curentă în gustul publicului; dar Lenz îşi corectează îndată această aparentă mărturie a unei concepţii elitare adăugînd: „Faptul că Flaubert, Thomas Mann sau Böll au găsit sute de mii de cititori nu le demonetizează nicidecum opera." Subiectul romanului intitulat *Ora de germană (Deutschstunde)* fiind persecuţia politică în cel de-al treilea Reich, suferită de un artist lezat în libera desfăşurare a talentului său, se impunea întrebarea dacă favoarea publicului, în genere sătul de revenirile în urmă asupra unui trecut pe care ar dori să-l uite, se datorează temei sau i s-a acordat în pofida temei. Scriitorul optează pentru răspunsul din urmă, deşi, după părerea sa, în ultima vreme s-a produs un reviriment, lumea nemaicăutînd să înlăture spaima trecutului, dar că acest fapt ar putea fi interpretat ca o anumită minimalizare a problematicii resimţite ca inactuală, subiect de „literatură istorică". În orice caz atît romanul cît şi aceste reflecţii ni-l arată pe Lenz la fel de muncit de probleme umane a căror actualitate rămîne aceeaşi în esenţă, sub aspectele schimbătoare luate prin jocul valurilor timpului.

Există de altfel în Lenz o latură de moralist ce se poate surprinde în observaţii datorită cărora scrisul său dobîndeşte frumuseţi de detaliu şi o nouă adîncime, a reflecţiei. Citind de pildă că omul are nevoie de uitare pentru a putea trăi, sau „omul e o fiinţă singuratică din fire, vînător solitar urmîndu-şi pîrtia spre sine însuşi", ne convingem din nou că în centrul universului său lăuntric stă fiinţa umană cu dramele sale, aceleaşi şi totuşi unice de fiecare dată. Mai de mult Lenz a declarat că

nimic nu-l pasionează mai mult decît „să inventeze conflicte, situații, personaje“, iar într-un interviu mai recent, întrebat despre planuri de viitor, răspunde că va continua „să născocească povești“. Mărturisire de credință a unui scriitor cu darul inventivității epice, dar și a unui om niciodată sătul de filmul vieții în miile lui de variante.

MARIANA ȘORA

LUKAS, SLUGA BLAJINĂ

În sud, ardea iarba. Ardea repede şi aproape fără fum, ardea spre munţi, spre Munţii Kenia ; focul se îndrepta spre iarba elefanţilor, avea vîntul său propriu, iar vîntul mirosea a fum şi a cenuşă. O dată pe an dădeau foc ierbii, incendiul pornea pe vechiul său făgaş înspre munţi, înspre Munţii Kenia, iar în faţa munţilor se culca şi o dată cu focul se culca şi vîntul, iar după aceea se înapoiau antilopele şi şacalii, dar iarba dusă era. O dată pe an ardea iarba, iar după ce era arsă, se ara, se săpa şi se brăzda, cenuşa nouă se amesteca cu cenuşa veche, iar pe cîmpul de cenuşă şi piatră oamenii îşi azvîrleau boabele de porumb, şi porumbul se făcea mare şi avea ştiuleţi zdraveni.

Am înconjurat focul ocolind mult şi m-am îndreptat cu automobilul în jos, spre rîu, către pădurea de bambus, am mers încet în jurul focului, printre mărăcini şi iarba elefanţilor, simţeam pe piele rafalele de vînt dogoritor şi pe limbă gustul fumului. Aveam intenţia să merg de-a lungul rîului, spre pădurea de bambus, aveam posibilitatea

să depășesc focul, puteam, dacă l-aș fi depășit, să mă reîntorc prin savană, nu era un ocol prea mare: mai aveam de străbătut vreo cincisprezece mile, încă înainte de căderea întunericului aveam să fiu acasă, trebuia să fiu acasă înainte de a se înnopta.

Dar după aceea am dat de ei, sau ei au dat de mine; nu știu dacă mă așteptaseră; peste douăzeci de bărbați se aflau pe marginea rîului, la liziera pădurii de bambus; peste douăzeci de bărbați deșirați se revărsau dinspre bambuși, tăcuți și gravi, avînd pe frunte și pe corp niște cicatrice mici, stigmate roșcate ale urii, iar în mîini țineau cuțitele lor panga, niște satîre scurte și grele cu care ne omorau soțiile și copiii, proprii lor oameni și vitele. După ce au înconjurat automobilul, mă priveau, așteptau. Unii stăteau în iarba elefanților, alții în fața mărăcinilor, nu veneau mai aproape, deși vedeau că eram singur, țineau strîns deasupra coapsei cuțitul panga și tăceau, douăzeci de kikui deșirați, și mă priveau blajin și liniștit, cu o compătimire condescendentă. Am oprit motorul și am rămas locului; într-o despărțitură se afla revolverul, îl vedeam, dar nu îndrăzneam să iau mîinile de pe volan deoarece ei se uitau la mîinile mele, îmi urmăreau mișcările, liniștiți și aparent indiferenți, așa că am lăsat revolverul în despărțitură și ascultam cum în depărtare focul gonea prin iarba elefanților. Apoi unul dintre ei și-a ridicat cuțitul, l-a înălțat și mi-a făcut un semn scurt, iar eu am coborît din mașină; am coborît încet și am lăsat revolverul la locul lui, și după aceea l-am văzut pe acela care îmi fă-

cuse semn: era Lukas, sluga mea. Era Lukas, un kikui bătrîn, deşirat, purta un pantalon din pînză de in primit de la mine, curat, dar rupt de mărăcini, Lukas, un om liniştit, blajin, de paisprezece ani sluga mea. M-am îndreptat spre dînsul, i-am zis: „Lukas“, dar el tăcea şi privea peste mine, undeva, departe, privea spre Munţii Kenia, spre iarba care ardea, privea peste spinările antilopelor care fugeau, nu mă cunoştea. M-am uitat în jur, l-am privit pe fiecare în faţă, i-am examinat, căutam disperat să-mi amintesc dacă nu-l întîlnisem pe vreunul dintre ei, pe vreunul care mi-ar putea face semn din cap şi mi-ar putea confirma că înaintea mea se afla Lukas, sluga mea blajină timp de paisprezece ani; dar toate chipurile erau străine şi-mi respingeau privirile, nişte figuri străine, distante, strălucind din cauza zădufului ce venea dinspre bambuşi.

Doi bărbaţi s-au dat la o parte, au deschis cercul, am trecut pe lîngă ei şi am intrat în mărăciniş; mărăcinii mi-au sfîşiat cămaşa, mi-au zgîriat pielea gălbuie şi încreţită, mă înşfăcau, se agăţau zdravăn, se rupeau, erau nişte mărăcini tari şi uscaţi, cămaşa îmi atîrna zdrenţuită pe piept. La noi există o denumire pentru mărăcini, le zicem „aşteaptă un pic“. Am auzit cum au răsturnat automobilul, l-au lăsat acolo şi au pornit după mine, n-au dat foc automobilului, l-au lăsat aşa şi era de-ajuns, era de-ajuns în această ţară a somnului greu şi a distrugerii, nimeni n-avea să mai pună vreodată automobilul pe roţi, poate că cineva îl va arunca în rîu, poate; eu n-aveam să-l mai întrebuinţez niciodată.

Toţi au pornit după mine, peste douăzeci de bărbaţi mergeau în urma mea ; am umblat prin mărăciniş, de parcă ei şi cu mine am fi avut o ţintă comună.

Lukas mergea în urma mea, am auzit cum cuţitul lui se lovea de mărăcini, mărăcinii care erau îndoiţi în faţă de corpul meu şi apoi îşi reveneau. Din cînd în cînd mă opream pentru a-i da posibilitatea lui Lukas să se apropie, nu renunţasem încă la ideea de a-i vorbi, dar el observa de fiecare dată intenţia mea şi-şi tărăgăna paşii, iar cînd mă uitam înapoi, privea în spate sau departe, dincolo de mine. I-am urmat pînă la rîu, i-am urmat cu toate că mergeam în frunte, iar în faţa rîului m-am oprit, în faţa acestui rîu puţin adînc şi leneş, pe care pînă acum îl trecusem de două ori prin vad, de două ori, prin nămol, pînă la şold, o dată în război şi o dată cînd se accidentase misionarul ; era mult de-atunci, dar senzaţia n-o uitasem. M-am oprit în faţa rîului, iar ei s-au apropiat şi m-au înconjurat, peste douăzeci de bărbaţi cu cuţite panga grele, nişte figuri străine, încremenite, însemnate cu mica cicatrice a urii. Nişte raţe negre de rîu înotau repede spre malul celălalt, înotau mai departe şi se uitau încoace, iar eu stăteam în cercul pe care-l închidea rîul, stăteam în centrul urii lor mute. Ei s-au aşezat pe pămînt, îşi ţineau cuţitul în poală, tăceau, iar tăcerea lor era veche ca şi tăcerea acestei ţări, o cunoşteam, o suportasem timp de patruzeci şi şase de ani : cînd am sosit din Anglia, ţara aceasta ne primise în tăcere, tăcuse cînd am construit case şi am jalonat terenul, tăcuse cînd am semănat şi am

cules, tăcuse la toate. Trebuia să ne dăm seama că odată avea să vorbească.

Un şarpe traversa înot rîul, venea dinspre bambuşi, ţinea capul ridicat deasupra apei, era un şarpe mic cu capul teşit, a dispărut în taluzul de pe mal, iar eu mi-am întipărit în minte locul unde s-a făcut nevăzut. Am ridicat capul şi am privit feţele bărbaţilor, voiam să descopăr dacă şi ei observaseră şarpele, voiam să mă vîr în pielea lor, deoarece mă temeam de clipa cînd vor începe să vorbească, eram obişnuit cu tăcerea lor, de aceea mi-era groază să-i aud cuvîntînd. Dar ei tăceau şi priveau înainte, se comportau de parcă eu aş fi fost paznicul lor, ca şi cum mi s-ar fi supus în tăcere ; tăceau de parcă viaţa lor ar fi depins de-a mea şi m-au ţinut în mijlocul lor pînă s-a întunecat. Încercasem şi eu să mă aşez pe pămînt, cămaşa mi se lipea de spinare, genunchii îmi tremurau, zăpuşeala care venea dinspre bambuşi mă înmuiase, dar abia mă aşezasem cînd Lukas a făcut o mişcare scurtă, indiferentă, cu cuţitul său, i-a ridicat doar puţin vîrful şi am înţeles că trebuie să stau în picioare. Eram convins că mă vor omorî şi-i priveam, lung şi stăruitor, pe fiecare în parte, chiar şi pe Lukas, sluga mea blajină timp de paisprezece ani, îi priveam şi încercam să-l descopăr pe ucigaşul meu.

Cînd s-a întunecat, unii dintre ei s-au ridicat şi au dispărut, dar s-au înapoiat imediat încărcaţi cu mărăciniş uscat. Au aruncat mărăcinişul într-o grămadă şi au aprins în mijlocul cercului un foc mic ; unul dintre ei a rămas lîngă foc şi-l întreţinea.

Mi-am amintit de timpul petrecut împreună cu Lukas, omul dispăruse de-abia de două zile; mă gîndeam la mîndria sa tăcută și la înclinația ce o avea de a-și complica viața. Îi priveam pe oamenii aceia și mă gîndeam la execuțiile lor rituale și mi-am adus aminte că odinioară își înfășurau hoții în frunze uscate și le dădeau foc. Auzisem multe în cei patruzeci și șase de ani despre fantezia lor, despre ceremoniile lor în care se aduc jertfe și despre cruzimea lor naivă; un kikui are mai multă fantezie decît toți albii din Kenia la un loc, dar fantezia lui e înfiorătoare. Noi am încercat să-i abatem de la cruzimea lor naturală, dar prin aceasta i-am sărăcit. Am încercat să facem lipsite de valoare jurămîntul lor secret față de trib, orgiile și formulele lor de invocare a spiritelor, dar prin aceasta viața lor a devenit plictisitoare și goală. Ei nu vor doar să-și redobîndească pămîntul, ci vor să-și redobîndească magia, cultul lor, cruzimea lor naturală. Era suficient să mă uit la chipurile lor pentru a înțelege aceasta; pe fețele lor, pe toate chipurile peste care trecea strălucirea neagră a focului, era întipărită setea de pămîntul lor și nostalgia după vechiul lor suflet. Am reflectat dacă era indicat să evadez, în această parte a rîului nu văzusem crocodili; dar poate că stătuseră doar în iarba de pe mal, pe partea cealaltă, între bambuși și poate că o dată cu întunericul intraseră în apă. Puteam să înot sub apă, eram un înotător bun, în ciuda vîrstei mele, iar atît de repede nu se hotărăsc crocodilii să atace, poate aveam s-o scot la capăt.

Dar bărbații care formaseră un cerc în jurul meu n-aveau să rămînă niște simpli spectatori, n-aveau să rămînă cinchiți pe pămînt și, fără să scoată un cuvînt, să privească evadarea mea. Le examinam înspăimîntat chipurile, mă temeam că-mi ghiciseră gîndurile, dar fețele lor erau stranii și împietrite, chiar și cea a lui Lukas, blajina mea slugă. Poate sperau că voi evada, poate că de-abia așteptau să mă arunc în rîu — figurile lor păreau că asta așteaptă.

Lukas s-a ridicat și s-a apropiat de foc; s-a cinchit, se uita în jăratic cu brațele sprijinite pe genunchi, un kikui bătrîn, deșirat, cufundat în amintiri. M-aș fi putut năpusti asupra lui, stătea cinchit aproape de picioarele mele, cufundat în gînduri și nepăsător. N-aș fi realizat nimic dacă m-aș fi aruncat asupra lui, cuțitul se găsea în fața sa, cu vîrful în foc, la cîțiva centimetri de mîinile sale mari și uscate. Îți făcea impresia că Lukas visează. După aceea au venit dinspre mărăciniș doi bărbați, pe care nu-i văzusem încă, au fost primiți în cerc, doi bărbați desculți, cu niște cămăși de bumbac, păreau să fi trăit la oraș, la Nairobi sau la Nyeri. S-au ghemuit pe pămînt, înapoia lui Lukas, și toți ochii erau îndreptați asupra lor; aduseseră cu ei niște frunze răsucite de bananieri, fiecare cîte două frunze mari, au împins frunzele spre Lukas și au prins a aștepta. Erau niște bărbați vînjoși, bine hrăniți, aveau carne pe coaste, nu semănau cu Lukas și cei de o seamă cu el, care erau uscați, cu pieptul îngust, cu brațe subțiri, ce se bălăbăneau; și chipurile lor erau altfel, nu aveau acea privire ciudată, indiferentă, privirea depărtării infi-

nite, chipurile lor erau binevoitoare, privirea iute și cercetătoare îi trăda că trăiseră la oraș. Observasem asta în timp ce intrau în cerc. Remarcasem, de asemenea, cum se schimbaseră cînd îl zăriseră pe Lukas în fața focului : chipurile li se preschimbaseră, păreau a-și fi amintit de-o durere îndepărtată, iar depărtarea îi făcea ciudați și-i ducea cu gîndurile aiurea.

Lukas luă cuțitul din foc, nu se putea să-i fi văzut venind pe cei doi bărbați, dar trebuie să fi știut că stăteau cinchiți înapoia lui, se răsuci spre ei pe partea anterioară a tălpilor și, în timp ce se întorcea, am auzit iarba foșnind sub picioarele sale, era singurul sunet pe care-l iscase pînă atunci. Lukas făcu un semn unuia dintre bărbați, iar cel căruia îi era adresat semnul își scoase cămașa de pînză și o aruncă înapoia sa, după aceea se apropie de Lukas și se cinchi repede în fața lui, aproape lasciv. Lukas ridică cuțitul și-l apăsă pe omoplatul acestuia, cînd fierul fierbinte îi atinse carnea, ea sfîrîi, bustul omului zvîcni o dată, apoi capul îi căzu pe spate. I-am văzut dinții încleștați, fața schimonosită ; ochii erau închiși, buzele lăsate. Nu gemea, iar Lukas, slugă blajină timp de paisprezece ani, puse cuțitul pe alt loc, de șapte ori, îl puse pe umăr, pe piept și pe frunte. Cînd i s-a făcut a doua tăietură, bărbatul tremura, apoi a biruit durerea. După a doua rană, înfrunta liniștit cuțitul, își împingea umărul spre cuțit, își întindea pieptul către el, avea impresia că nu dobîndește destul de repede micile tăieturi, semnele definitive ale conspirației, stigmatele urii. Apoi, după ce primise aceste stigmate și Lukas îi făcu semn să se retragă, se fu-

rişă la locul lui şi se aşeză, iar Lukas puse cuţitul în foc şi după un timp îi făcu semn celui de-al doilea bărbat ; acesta îşi dezbrăcă de îndată cămaşa de pînză, cuţitul se înfipse în umărul său, sfîrîi, mirosea a carne arsă, iar după a doua împunsătură deveni şi el insensibil şi liniştit, şi lui i se făcură şapte tăieturi şi se tîrî înapoi. Am auzit în depărtare un tunet şi m-am uitat la orizont, m-am uitat de parcă în tunet ar fi stat salvarea mea, tunetul nu s-a repetat, am văzut doar focul din iarbă ce se îndrepta spre munţi. A apărut luna, imaginea ei se împrăştia în apa leneşă a rîului, rîul scîncea pe malul celălalt, scîncet care ajungea pînă la noi. Între bambuşi era linişte.

Am privit cum Lukas a tras spre el frunzele de bananier, le-a desfăcut cu atenţie şi am observat în una din ele o cutie de tablă. El a pus cutia de tablă pe foc ; era plină cu un lichid închis la culoare şi gros, Lukas a vărsat o parte din lichid şi a luat cealaltă frunză, mi-am dat seama că în ea erau măruntaie, măruntaiele unui animal, poate de oaie, le-a luat în mînă, le-a mărunţit, a aruncat cîteva bucăţi în cutia de tablă, apoi a turnat în cutie grăunţe şi făină şi a început să cînte încet. În timp ce Lukas cînta — în cei paisprezece ani nu-l auzisem niciodată cîntînd — a amestecat un aluat, m-am uitat cum bătea şi frămînta aluatul, îl prelucra cu un cîntec lin, un aluat zgrunţuros, pe care la sfîrşit l-a luat în mîini şi a făcut din el un boţ mare. Apoi a rupt o bucăţică din boţ, a început s-o răsucească între palme, a răsucit din ea un cocoloş mic ; aluatul era umed şi auzeam cum plescăia în mîinile sale. Lukas a răsucit paisprezece

cocoloașe mici, de două ori cîte șapte cocoloașe umede de aluat, le-a așezat în fața sa pe două rînduri, unul lîngă altul, și cînd a fost gata, a chemat pe unul dintre bărbații ce stăteau ghemuiți înaintea lui, iar cel chemat s-a apropiat, a îngenuncheat, a închis ochii și și-a împins capul mult înainte. Cel chemat a deschis gura, iar Lukas a luat un cocoloș umed de aluat și i l-a vîrît între dinți ; fața omului strălucea, el înghițea, am văzut cum boțul i-a alunecat pe gît, a înghițit de mai multe ori, capul i se mișca înainte și înapoi, tot înainte și înapoi, după aceea a stat liniștit, buzele i s-au desfăcut, s-au întins cu o lăcomie blîndă spre următorul cocoloș de aluat și Lukas i-a vîrît un nou boț în gură. Lukas, magicianul și sluga blajină, îl hrănea cu aluatul urii, l-a hrănit de șapte ori, iar cînd se împlini cifra, i-a făcut semn să se retragă, și după un răstimp i-a făcut semn celui de-al doilea bărbat, și cel de-al doilea bărbat a venit, a deschis gura, a înghițit cu noduri cocoloașele, a înghițit o dată cu boțurile și un jurămînt, dar fața îi strălucea. Și el a mîncat de șapte ori aluatul urii și a fost trimis înapoi, s-a întors îndărăt stînd drept, și-a luat cămașa de bumbac, a îmbrăcat-o și s-a intercalat în cercul pe care-l făcuseră în jurul meu. Mi-am adus aminte că șapte este numărul lor, numărul sfînt al kikuilor, auzisem deseori în cei patruzeci și șase de ani, acum o văzusem — de ce mă lăsaseră s-o văd, de ce răbdau să fiu de față, cifra mea era alta, eu eram cel vizat de rănile lor, de proaspetele semne de pe trupurile bărbaților, eu eram ținta urii lor, de ce nu mă omorau ? De ce ezitau, de ce ezita Lukas să ridice la mine greul cuțit panga, de ce

nu mă lăsau să mor de moartea de care-i lăsaseră pe atîţia să moară ? Aveau pentru mine o moarte deosebită ? Se gîndise Lukas cel blajin, în cei paisprezece ani cît îmi fusese slugă, la o moarte deosebită ?

În cei paisprezece ani vorbiserăm puţin unul cu celălalt, în tot acest timp Lukas muncise tăcut şi bine, îl poftisem chiar să mănînce cu noi ; cîteodată, cînd îl observam din depărtare la lucru, mă duceam spre el şi-l pofteam, dar nu venea niciodată, de fiecare dată găsea nişte scuze simple şi cu o părere de rău politicoasă respingea invitaţia mea, nimeni nu muncise mai bine pentru mine decît Lukas, minunata mea slugă. Ce fel de moarte îmi pregătise ?

Lukas se ridică, trecu pe lîngă mine, îndreptîndu-se spre rîu, colindă încet pe mal în sus şi-n jos, trase cu urechea, se culcă pe pămînt şi privi spre apă, luă o piatră, o aruncă în mijlocul rîului leneş, observă locul unde căzuse şi aşteptă. Apoi veni îndărăt, şi de astă dată se apropie de mine. Rămase în picioare în faţa mea, dar privirea sa trecea dincolo de mine, nu mă atingea, cu toate că era îndreptată asupra mea ; stătea în faţa mea ţinînd cuţitul în mînă, şi începu să vorbească. I-am recunoscut imediat vocea, vocea sa liniştită, blîndă, îmi cerea să plec, îmi vorbea de parcă m-ar fi rugat ceva ; mă ruga să plec, spunînd că ar fi timpul. Mi-a arătat cu mîna direcţia unde se afla ferma mea, dincolo de rîu şi de bambuşi, m-a rugat să merg acolo unde locuieşte Fanny — aceasta era soţia mea — şi Sheila — aceasta era fiica mea. Lukas m-a rugat să mă duc la ele,

deoarece vor avea nevoie de mine, zicea el, mîine la apusul soarelui le voi fi necesar, să nu mai zăbovesc. Zicea s-o pregătesc pe Fanny și pe Sheila, deoarece mîine ferma va arde, va veni focul cel mare și în acest timp nu trebuia să fiu departe. A vrut să se întoarcă, vorbise destul, dar nu l-am lăsat să plece, i-am arătat cu mîna întinsă rîul cel întunecat, iar el a desprins din acest semn sensul întrebării mele și mi-a dat de înțeles că în apropiere nu sînt crocodili, cică ar fi cercetat apa, acum pot să plec, drumul e liber.

Am privit de-a lungul cercului de chipuri, niște chipuri ciudate, împietrite, peste care se abătea lumina slabă a focului. Lukas s-a tras înapoi, s-a alăturat și el cercului, s-a cinchit, iar eu stăteam singur în mijloc și mă uitam spre pădurea de bambus, simțeam căldura sufocantă care venea de-acolo, adulmecam pieirea și tainele, și am pus piciorul în apă și am pornit. Am înaintat încet spre mijlocul rîului, picioarele mi se înfundau în mîlul moale, apa se lovea de trupul meu, de șold, de piept, o apă neagră, călduță, care ducea cu ea tulpini moarte de bambus și crengi, iar cînd mă atingea vreo creangă mă speriam, și rămîneam locului. Nu m-am uitat nici măcar o dată înapoi. Mă gîndeam de ce oare mă lăsaseră să plec, ceva trebuie să fi avut de gînd, că nu mă omorîseră.

Ce sentință se ascundea în faptul că mă trimiteau acasă ? Nu știam, nu-mi puteam da seama, deși cunoșteam multe șiretlicuri de-ale lor, viclenia lor calmă, îngrozitoare — de ce mă lăsaseră să plec ? Piciorul meu atinse un obiect tare care se afla pe fundul apei, am sărit înapoi, aș fi țipat,

dacă ei n-ar fi fost pe mal, m-am aruncat imediat în apă, înotînd înaintam mai repede decît umblînd prin apă și am înotat cu mișcări disperate spre mijloc. Trebuie să fi fost un trunchi de copac scufundat pe care-l atinsesem, apa a rămas liniștită, în rîu nu s-a iscat nici o mișcare, am mers încet mai departe, lopătînd cu ambele mîini, cu pași lungi, bîjbîind prin nămolul moale: traversam rîul pentru a treia oară.

Ce vicleșug se ascundea în eliberarea mea, de ce mă lăsaseră să plec, de ce mă trimisese Lukas acasă? Lukas îmi indicase drumul cel mai scurt, și acest drum trecea peste rîu și prin pădurea de bambus. Știam că înapoia pădurii de bambus începe savana, savana trudei, mi-am adus aminte că după aceea va trebui să trec pe lîngă niște lanuri de porumb și pe lîngă o fermă. „Am să izbutesc, mă gîndeam eu, pînă mîine seara am să străbat cele cincisprezece mile, poate că McCormick — lui îi aparținea ferma — mă va duce ultima porțiune de drum cu automobilul său."

Bambușii erau deși, abia puteam înainta, trebuia să mă strecor cu forța pe lîngă fiecare tulpină în parte, te apuca disperarea. Chiar și terenul era periculos, frunzișul și rămurișul îl acopereau pînă la tufișurile de bambus, nu-mi puteam da seama unde călcam. Mă prăbușeam mereu, mă înfundam pînă la șold și cădeam în față. Nu mergea! M-am oprit și am privit înapoi; oamenii dispăruseră, focul nu mai ardea, eram singur. Eram singur în căldura sufocantă a bambușilor. Simțeam îmbrăcămintea udă pe piele, genunchii îmi tremurau. Aveam impresia că sînt observat, din toate părțile

simţeam parcă ochi îndreptaţi asupra mea, nişte priviri indiferente, răbdătoare, fixe. N-aveam la mine nici o armă, nu puteam merge mai departe.

Era linişte, doar din cînd în cînd liniştea era întretăiată, o pasăre ţipa în beznă, un animal se tînguia că îi e tulburat somnul ; nu puteam merge mai departe, îmi dădeam seama că noaptea, noaptea şi fără arme, nu voi putea trece prin pădurea de bambus, mă va împiedica vreun leopard, vreun leopard sau alt animal ; trebuia s-o iau înapoi spre rîu şi ori să aştept pînă a doua zi dimineaţa, ori să mă deplasez foarte aproape de apă. Fără arme şi fără foc noaptea era primejdioasă, îmi dădeam seama, noaptea era întrucîtva prea liniştită, întrucîtva prea calmă, şi asta nu era bine, mi-am croit drum printre tufişurile de bambus şi plantele agăţătoare, mergînd iarăşi înapoi spre rîu. Voiam să folosesc noaptea şi să merg în susul apei ; astfel puteam să cîştig pînă-n zori, în cazul cel mai bun, două mile, două mile chinuite, dar am luat hotărîrea să fac acest drum. Voiam să fiu acasă înainte ca Lukas să ajungă la fermă cu focul acela mare, trebuia să-mi previn fata şi pe Fanny, soţia mea.

Am intrat din nou în rîu, apa îmi ajungea pînă la pulpă, apoi am înaintat prin apă, în susul ei, evitînd să fac zgomot ; contrar aşteptărilor, totul a mers bine. Luna se oglindea în apă, dacă n-ar fi fost lună n-aş fi pornit. Nămolul devenise mai tare ; cu cît înaintam în susul rîului, cu atît fundul devenea mai aspru şi mai sigur, am dat de nişte pietricele care se aflau în apă, tufişurile nu mai atîrnau atît de departe deasupra apei, totul părea

să meargă bine. Uneori zăream printre tufişuri o pereche de ochi verzi, ficşi, şi involuntar mă străduiam să ajung în mijlocul rîului, mi-era frică, dar trebuia să-mi stăpînesc această teamă dacă voiam să ajung la timp la fermă. Cîteodată mă urmăreau şi acei ochi de pe mal, mă însoţeau reci şi tăcuţi în susul rîului, n-am observat nici un cap, nici un corp, dar ochii păreau să plutească deasupra bambuşilor, pluteau printre bambuşi şi plante agăţătoare, iar eu îmi dădeam seama că noaptea stă la pîndă, că-l urmăreşte pe străin şi caută să-i alunge suspiciunea prin liniştea ei, prin parfumul ei. Am zărit pe mal nişte flori strălucitoare, frumuseţea lor se mistuia gata să moară, le vedeam cîteodată arzînd în întuneric, la înălţimea unui stat de om, pe un copac sau în mijlocul vreunui tufiş, arzătoare flori ale morţii, sub care stătea la pîndă leopardul.

Ce vicleşug se ascundea în eliberarea mea, de ce mă lăsaseră să plec, pe mine, cel pentru care-şi întipăriseră cu fierul roşu semnele mîniei ? Erau ei oare atît de siguri de reuşită ?

Am înaintat bine şi dacă mergea aşa şi mai departe, puteam străbate în această noapte chiar trei mile, aş ajunge la Fanny şi la fata mea mai devreme decît crezuseră ei. Mă gîndeam la Fanny şi parcă o vedeam şezînd pe veranda de lemn, trăgînd cu urechea în beznă, cu vechiul pistol militar pe balustradă ; la vremea asta trebuia să fiu de mult în mijlocul lor, simţise poate de la distanţă că mi s-a întîmplat ceva. Avea un instinct deosebit, instinctul i se dezvoltase pe măsură ce amîndoi deveniserăm nişte solitari ; această ţară

a somnului și a pieirii ne demonstrase că omul, prin natura sa, este un solitar, un vînător singuratic, rătăcit pe propria sa urmă, și curînd am pornit pe drumurile noastre proprii, scurt timp după ce am avut-o pe Sheila. Amîndoi credeam uneori că am putea răzbate fără celălalt, lucram tăcuți și singuri, fiecare în domeniul său, ne dădeam la o parte din calea celuilalt îndată ce viața voia să ne ducă spre un punct comun. Fanny și cu mine mergeam de fapt în aceeași direcție, ținta și mîhnirea noastră erau identice, dar ne îndreptam spre aceeași țintă la distanță mare unul de altul. Ne spusesem tot, ne încredințasem unul altuia totul, fără rezerve, și astfel venise timpul cînd ne înțelegeam în tăcere, cînd adeseori nu vorbeam unul cu celălalt zile întregi și totuși lucrurile se desfășurau așa cum trebuia. O cercetasem de multe ori în taină, cînd umbla prin porumb sau cînd cobora rîpa spre rîu, o observasem și remarcasem că i se schimbaseră mișcările, erau altfel decît la început. Se mișca mai molatic, și mai animalic, mișcările ei se desfășurau neîntrerupt, se simțea sigură.

Rîul deveni mai puțin adînc, unele pietre ieșeau din apă, cînd se putea, săream din piatră-n piatră și abia de mai intram în apă. Apa devenise mai rece, aerul devenise mai rece și începusem să înghet. M-am oprit pe o piatră, mi-am masat trupul și picioarele, cămașa era sfîșiată la piept, dacă mă aplecam zdrențele îmi atîrnau spre față, aveau un miros dulceag și stătut. Mi-am acoperit grijuliu pielea cu zdrențele, am încercat să trag

cămaşa şi s-o vîr sub curea, căci începeam să îngheţ din ce în ce mai rău şi jinduiam după ceea ce lăsasem în urmă, după nămolul cald, după locul de pe malul apei unde îmi dăduseră drumul din cercul lor. Am băut puţin din apa aceea amară şi am vrut să merg mai departe, cînd l-am zărit: stătea aproape de mal, într-un mic cot format de rîu, doar la cîţiva metri de mine. În jurul lui, tufele de bambus erau călcate, aşa că l-am putut vedea în toată mărimea, evident că şi el tocmai atunci mă descoperise. Avea trompa răsucită şi stătea nemişcat înaintea mea, vedeam luciul mat al fildeşilor săi, ochii mici şi strălucitori şi urechile fluturînd încet, era un elefant mare. Stătea şi mă privea, iar eu eram atît de surprins de apariţia lui, încît nici nu m-am gîndit să fug, nu m-am mişcat, ci am admirat marele animal singuratic şi am simţit deodată minunata apropiere a sălbăticiei. După un timp şi-a întors capul, şi-a desfăcut trompa şi a băut, am auzit cum sorbea zgomotos, am auzit cum a dat la o parte cu trompa nişte pietricele, ele au zornăit lovindu-se unele de altele, apoi animalul s-a întors pe neaşteptate şi a dispărut printre bambuşi. L-am auzit croindu-şi drum prin pădure şi deodată, ca şi cum s-ar fi oprit, s-a făcut iarăşi linişte.

Încet mi-am continuat drumul, găsisem în apă o bucată de bambus şi-o foloseam drept sprijin cînd săream din piatră-n piatră, bucata aceasta fusese retezată cu o singură lovitură piezişă, era ascuţită la vîrf, la nevoie o puteam întrebuinţa ca armă.

Mă gîndeam la Lukas, sluga mea blajină timp de paisprezece ani, îmi închipuiam că şedea acum lîngă alt foc, că alţi bărbaţi stăteau ghemuiţi în faţa lui şi înghiţeau aluatul urii, răsucit în formă de cocoloaşe, pe care li-l vîra în gură ; mi se părea că văd cum umerii li se întindeau cu jind spre acel solid cuţit panga, cum le luceau feţele de zăpuşeală şi de dorinţa arzătoare de-a fi însemnaţi. Îmi închipuiam că Lukas umbla prin toată ţara şi vedeam că pretutindeni unde piciorul său călca iarba izbucnea focul, focul îl urma neîncetat, îşi schimba o dată cu el direcţia, se culca atunci cînd el ordona — Lukas, stăpînul focului. M-am gîndit la ziua cînd l-am văzut prima dată ; el, la fel ca şi ceilalţi din tribul său, se refugiase spre nord, pesta bovină le nimicise aproape complet cirezile şi cu ultimele vite căutaseră adăpost în nord. Iar în timp ce ei erau plecaţi în nord, am venit noi şi le-am ocupat pămîntul, nu ştiam cînd se vor întoarce, dacă în general se vor mai întoarce vreodată, am ocupat un pămînt înţelenit şi am început să semănăm.

Dar după ce am semănat şi după ce am şi secerat, s-au întors din nord, am văzut convoiul lor tăcut urcînd lunga vale, în faţă femeile, apoi vitele, iar înapoia vitelor, bărbaţii. Le-am spus că prin absenţa lor îşi pierduseră pămîntul, iar ei au tăcut ; le-am oferit bani, au luat banii, calmi au ascuns banii în veşminte şi au tăcut, tăceau fiindcă se simţeau stăpînii acestui pămînt, căci pentru un kikui vînzarea pămîntului devine valabilă numai atunci cînd este împlinită în cadrul unor ceremonii religioase. N-avea nici o impor-

tanță că le dădusem bani, noi împărțiserăm pămîntul fără ceremonii religioase, din care cauză nu ne putea aparține niciodată. Mi-am amintit cum cu unul dintre aceste convoaie a urcat și Lukas valea cea lungă, el încheia șirul, mi-a sărit imediat în ochi. Mi-a sărit în ochi fața sa bătrînă și blajină, o față care părea că nu fusese niciodată tînără, iar această față a rămas liniștită cînd am spus că nu voi mai părăsi acest pămînt. Pămîntul pe care îl ocupasem era al lui Lukas.

A tăcut cînd a aflat asta, iar cînd convoiul s-a pus în mișcare, pornind mai departe în căutarea mută a pămîntului pierdut, l-a însoțit și Lukas, l-am văzut pășind blajin peste savană și nu m-a răbdat inima să-l las să plece. L-am chemat înapoi și l-am întrebat dacă ar vrea să rămînă la mine, l-am întrebat dacă e dispus să lucreze pămîntul împreună cu mine, iar el a dat din cap tăcut și a pornit la lucru atît de firesc, încît îți făcea impresia că l-a părăsit de puțin timp și acum s-a înapoiat pentru a-l duce la bun sfîrșit.

Muncea fără să vorbească, stăruitor, niciodată n-aveam prea multe să-i spun. Am încercat să-l învăț cîte ceva, m-am străduit să-i ușurez munca, asculta cuviincios, aștepta pînă-l lăsam să plece și puțin mai tîrziu uita sfatul meu. Ce vicleșug se ascundea în eliberarea mea, ce clocise Lukas, sluga minunată și blajină, timp de paisprezece ani ?

Am mers pînă dimineața în susul rîului, nopțile sînt lungi în această țară, și am cîștigat mai bine de patru mile, mai mult decît sperasem. Am examinat cerul, o fîșie lungă de deasupra rîului ; arăta de parcă ar fi venit o furtună. Cerul era

acoperit cu un singur nor cenușiu, care stătea deasupra mea și a rîului, iar marginile lui erau întunecate ; prin mijlocul întunericului sur trecea o urmă roșie ca cinabrul, o urmă de foc și m-am gîndit că aceasta ar putea fi urma lui Lukas. Am chibzuit dacă avea vreun rost ca într-o astfel de situație să străbat pădurea de bambus, dar m-am gîndit la Fanny, la fată și la sorocul ce-mi fusese fixat, și m-am hotărît să pornesc printre bambuși, orice ar fi. Simțeam pentru prima dată foamea, am băut din apa amară a rîului și am sărit cu ajutorul bățului de bambus pe mal. Cînd am pășit pe mal mi-am dat seama cît de istovit eram, drumul peste pietre îmi solicitase toate forțele, ceruse pînă la urmă din partea mea atîta atenție și îndemînare, încît n-avusesem răgazul să-mi dau seama în ce hal mă epuizase. Acum, cînd aveam posibilitatea să mă destind, îmi dădeam seama ; simțeam ce nesigur eram pe picioare, vedeam cum îmi tremurau mîinile și aveam un văl pe ochi, semn neîndoios al istovirii mele. N-aveam voie să mă opresc, trebuia să merg mai departe, eram nevoit să mă las dus pînă la fermă de același curent al efortului o dată început ; mă cunoșteam suficient și eram convins că voi reuși.

Aplecat mult în față, am urcat o înălțime. După fiecare pas vîram mîna în tufișurile de bambus, mă apucam de rădăcini și mă trăgeam de ele înainte, trebuia să fiu atent, deoarece uneori mă apucam de rădăcinile unui arbore uscat, care murise și rămăsese în picioare, căci n-avusese loc unde să cadă, iar cînd voiam să mă trag spre tulpina verticală și uscată, ceda, rădăcinile se rupeau,

iar bambusul cădea spre mine. Totodată în cădere lovea alte tulpini și auzeam cum se rupeau rădăcinile, iar eu mă aruncam la pămînt și-mi acopeream capul cu mîinile. Din cînd în cînd mă înfundam pînă la genunchi în pămîntul moale, dar asta nu se întîmpla atît de frecvent ca în timpul nopții, cînd încercasem pentru prima dată să străbat pădurea de bambus; acum puteam observa gropile mai adînci de pe teren, puteam să le ocolesc.

Frigul pe care-l îndurasem dimineața nu-mi mai dădea de furcă, efortul mă făcea să transpir, cămașa mi se lipise de spate și cînd stăteam culcat cu fața la pămînt, respirația mi se răsfrîngea din frunziș și întîlnea chipul meu înfierbîntat. Simțeam cum îmi curgea sudoarea pe obraji, o simțeam apoasă și acrișoară cînd dădeam cu limba de buze. Luai hotărîrea să mă odihnesc un pic în porumb, nu intenționam să mă culc sau să mă așez, riscul ar fi fost prea mare, voiam, pentru ca epuizarea să nu mă doboare, să mă odihnesc stînd în picioare, să mă opresc o clipă și să rup un știulete, eram aproape s-o fac, parcă și simțeam pe limbă gustul dulceag-făinos al grăunțelor — era plăcut să mă gîndesc la asta.

M-am tras lîngă un cedru negru, am apucat un smoc de plante agățătoare, erau netede și pieloase ca niște șerpi, le-am prins și m-am tras spre copac, și în timp ce stăteam pe o rădăcină, am zărit un luminiș. Îl vedeam prin vălul epuizării mele, și cînd m-am apropiat, am descoperit în luminiș o mulțime de păsări mari și grele, care erau adunate în jurul unui obiect. Țopăiau fără zgomot încoace și încolo, înconjurau leneș și cu bătăi moi de aripi obiectul,

unele stăteau pe el și le goneau pe cele nou-sosite, erau niște păsări negre. Nu s-au lăsat izgonite de mine, am izbutit să mă apropii pînă într-atît, încît le puteam atinge cu bățul meu de bambus, am încercat chiar s-o fac, dar au sărit doar greoi într-o parte și au rămas pe loc. Obiectul în jurul căruia se înghesuiau era un buștean, evident că voiau doar să șadă pe el și deoarece erau prea multe se iscase această luptă surdă.

M-am apropiat de buștean, m-am rezemat de el și pînă la urmă n-am putut rezista ispitei de-a mă așeza. M-am așezat în mijloc și cu bățul de bambus am gonit păsările, dar nu le-am putut alunga definitiv : au sărit pe pămînt, lenește și în silă, țopăind greoaie în jurul picioarelor mele și privindu-mă cu capul înclinat. După un timp, prima pasăre a încercat să zboare spre butuc, m-am ghemuit, deoarece am crezut că zboară spre mine, dar cînd am văzut că voia doar să șadă alături, am lăsat-o în pace și nu m-am mai sinchisit de ea. M-am aplecat mult pe spate, m-am uitat la cer și am văzut că norul cu dîra roșie ca cinabrul se afla mai departe, spre apus : n-avea să fie furtună, eram sigur că-mi voi putea vedea de drum. M-am ridicat încet și am pornit printre păsările mari să străbat luminișul, ele nici nu se mișcau, ședeau înțepenite pe pămînt și se uitau după mine.

Mă gîndeam la ochii lui Lukas, la privirea sa plină de-o tristețe blîndă, mă gîndeam la toate acestea în timp ce mă luptam cu bambușii și am început să-l înțeleg pe Lukas, și pe toți ceilalți care purtau stigmatul urii. Credeam că pricep de ce se

înghesuiau să dobîndească semnul. Noi le-am luat prea mult, dar le-am și adus prea multe.

Ce vicleșug născocise Lukas, de ce mă lăsase să plec, pe mine care de asemenea eram vinovat că i se luase totul ? Trebuia să fiu la fermă înainte de apusul soarelui, mă gîndeam la Fanny și la fată, o vedeam șezînd tot pe veranda de lemn, cu vechiul pistol militar lîngă ea, eram convins că în noaptea aceasta nu dormiseră.

După ce am lăsat în urmă pădurea de bambus, eram atît de epuizat, încît credeam că nu voi putea merge mai departe, trupul meu cerea odihnă, mă atrăgea pămîntul. M-am oprit în mijlocul ierbii elefanților și am închis ochii, m-aș fi frînt și prăbușit, dacă nu m-aș fi sprijinit de bățul de bambus, eram atît de lipsit de putere încît m-a cuprins o nepăsare profundă ; nu-mi păsa de soarta soției mele, și căutam singur să mă liniștesc, spunîndu-mi că ea știe să tragă bine și n-ar apăra casa mai rău ca mine. M-aș fi culcat, dacă n-ar fi fost foamea ; foamea m-a silit să deschid ochii, am ridicat bățul de bambus, l-am sprijinit de pămînt și am pornit. Am mers prin iarba elefanților, înaltă pînă la șold, buzele-mi ardeau, sîngele îmi zumzăia prin degete. Nu m-am uitat nici măcar o singură dată peste cîmpia întinsă, mi-era frică să scrutez orizontul, n-aveam putere să ridic ochii.

Spre prînz mă aflam în fața lanului de porumb. Am azvîrlit bățul de bambus, își făcuse treaba, l-am aruncat cu un arc mare în iarbă și am rupt cîțiva știuleți de porumb. M-am așezat pe pămînt. Mi-am pus știuleții în poală. Am

smuls de pe un ştiulete pănuşile uscate, alb-gălbui, şi am muşcat din el. N-aveam timp să scot boabele cu degetul mare. Treceam cu dinţii de-a lungul coceanului. Boabele aveau gust de făină dulce.

După ce am mîncat, m-am tîrît printre strujenii de porumb, simţeam răcoare şi umbră, mă simţeam grozav de ocrotit ; aici, în porumb, mă credeam în siguranţă. M-am tîrît prin tot lanul, aveam impresia că în timp ce mă tîram adunam noi puteri, chiar simţeam revenindu-mi puterile, şi am ridicat ochii şi am privit înainte. Am zărit printre strujeni ferma, se afla pe o movilă, o clădire mare, cu verandă, şi şoproanele acoperite cu tablă ondulată, formînd cu aceasta un unghi drept. Ferma era pustie ; McCormick avea patru cîini, pe unul îl vedeam de fiecare dată cînd treceam pe-acolo ; stătea mereu culcat în praf în faţa verandei, dar acum nu puteam descoperi nici unul. Am vrut să părăsesc lanul de porumb şi să mă îndrept într-acolo, mă şi ridicasem, cînd i-am văzut ieşind din casă. Erau şase bărbaţi, şase kikui deşiraţi, cu cuţitele lor panga, coborau încet treptele verandei, cu paşi liniştiţi, păreau a nu avea nici o grabă. Au dispărut pentru o clipă îndărătul şoproanelor acoperite cu tablă ondulată, apoi i-am văzut din nou, şase bărbaţi slăbănogi ; au traversat curtea, au trecut pe lîngă un pîlc de pomi, mergeau drept prin savană, în direcţia din care venisem eu. drumul îi ducea spre pădurea de bambus, spre rîu. Nu mi-am putut da seama dacă Lukas se afla printre ei, erau prea departe, puteam doar să simt dacă se afla — iar

presimţirea îmi spunea că era. Am privit după ei pînă ce au dispărut dincolo de savană, ştiam că acum nu mai avea nici un rost să mă duc la fermă pentru a-i cere lui McCormick automobilul, nu-i voi mai putea solicita nimic, niciodată ; îmi părea rău de el, deoarece era aici doar de şase ani. Venise imediat după război, un bărbat simpatic, cu părul roşcat, căruia îi plăcea să stea de vorbă şi care dispărea în fiecare an pentru o lună de zile, se zvonea că la Nairobi, unde se dădea la fund în chip misterios timp de o lună întreagă.

La ferma lui nu se arăta nimeni, aşa că m-am tîrît înapoi în porumbişte şi mi-am propus să mă înapoiez aici după ce voi fi rînduit toate acasă ; dacă aş fi avut la mine arma automată sau doar vechiul pistol militar, m-aş fi dus chiar acum la fermă, dar neînarmat şi epuizat cum eram, ar fi fost un act nesocotit. S-ar fi putut ca ei să fi lăsat pe vreunul acolo, se puteau întoarce toţi şase, n-avea nici un rost.

M-am tîrît în direcţia unde trecea drumul îngust ce delimita într-o parte lanul de porumb, drumul ducea la ferma mea. Cea mai dificilă parte o străbătusem, mă odihnisem şi mîncasem, învinsesem indiferenţa şi setea : nu mă îndoiam de faptul că voi ajunge la timp la ferma mea. Cu cît mă apropiam, cu atît îmi creştea teama de şiretenia lor şi suspiciunea în privinţa eliberării mele. De ce mă lăsase Lukas să plec, ce vicleşug îmi copsese Lukas, slugă blajină şi vrăjitor ? Teama m-a făcut să mă ridic printre strujeni, am întins mîinile înainte şi am început, pe

cît era posibil, să alerg. Am străbătut lanul în fugă, m-am oprit, am tras cu urechea, mi-am auzit bătăile inimii și am fugit mai departe. Simțeam cum mi se crispa partea de sus a coapselor, cum se întăreau și deveneau insensibile, pe piept am descoperit urmele mărăcinilor, niște zgîrieturi mici cu sînge închegat, brațele îmi tremurau. Gura mi-era deschisă, bustul mi-era aplecat mult în față : așa am alergat prin porumb, iar cînd am ajuns la capătul lanului, nu mi-am îngăduit nici un răgaz ; am fugit spre drum, aveam impresia că tot mai fug, îmi auzeam pașii răsunînd pe pămînt și aveam impresia că alerg — dar dacă aș fi alergat, ar fi trebuit să-mi ating ținta mai devreme, mă clătinam înainte, doborît de frică și zăpușeală, abia îmi mai puteam controla pașii.

Apoi, cu mult înainte de apusul soarelui, am ajuns din nou într-un lan de porumb, și acesta era propriul meu porumb. Înapoia lui se afla ferma, un ultim efort și am ajuns, o și vedeam în față, cu toate că porumbul o ascundea privirilor mele, ferma mea, ferma lui Lukas. Am părăsit drumul și am alergat prin porumb, strujenii păreau mai solizi și mai înalți, știuleții mai mari decît cei din lanul lui McCormick — am alergat pînă la o brazdă, o tăiase oare Lukas în pămînt, o tăiasem eu ? Mă subestimasem, îmi apreciasem prea puțin forțele, acum îmi dădeam seama de ce eram în stare.

Am observat că tulpinile de porumb deveneau mai rare, acesta era capătul lanului. Am ieșit din

lanul de porumb. Mi-am apăsat mîinile pe piept. Am ridicat capul şi am privit spre arborii de pîine. Ferma nu se mai afla acolo, şi mai era mult pînă la apusul soarelui. M-am apropiat de arborii de pîine şi m-am uitat la cenuşă. Am îngenuncheat şi mi-am înfipt mîinile în ea. Cenuşa era rece.

EPAVA

În drum spre casă Baraby descoperi epava. Nu zăcea prea în adîncime, o umbră lungă, întunecată, care, la suprafaţă, schimba culoarea apei ; trebuie să fi fost o epavă mai veche, deoarece nu auzise în ultima vreme de nici un vapor scufundat şi ea se găsea departe de talveg. Se afla în apropierea peninsulei, acolo unde fluviul avea o lărgime de peste patru mile, iar apa de deasupra epavei avea culoarea ştearsă şi cenuşie a unui tub vechi de plumb.

Baraby nu dăduse mai înainte niciodată peste ea, cu toate că fluviul îi era destul de bine cunoscut ; nu era însemnată pe nici o hartă, iar în sat de asemenea nu se ştia nimic despre ea. Poate că ar fi descoperit epava mai demult, dacă ar mai fi pescuit în apropierea peninsulei, dar de cîţiva ani pescarii ieşeau departe, unde fluviul se vărsa în mare ; ei îşi puneau cîrligele şi vîrşele acolo, pe tot fluviul mai exista doar o mînă de pescari ; aceasta devenise o meserie jalnică, ne-

rentabilă şi întîmplătoare, iar majoritatea se lăsase de ea.

Deoarece şi Baraby pescuia la vărsarea fluviului, descoperise epava de abia acum. Închise motorul de bord şi barca, avînd filele de bordaj late, pluti lin, pluti de-a lungul umbrei epavei, se opri o clipă, fu luată de curent şi mînată încet înapoi. Baraby se aplecă peste bordaj, privi în jos şi-şi zări chipul, schimonosit şi tulbure, oglindit în apă ; după ce se aplecă mai mult, îşi văzu mai limpede faţa, recunoscu bărbia, pometţii, ţeasta, gîtul său bătrîn, slab şi o bucată a gulerului uzat de la cămaşă.

Deodată apa se întunecă, şi omul avu impresia că simte brusc un curent rece, apucă ochelarii subacvatici aflaţi lîngă el pe bancă şi-i ţinu în apă. Se lăsă dus de curent deasupra epavei şi privi încordat în adînc ; se uita în jos, în pustietatea întunecată, cu licăriri verzui, vedea cursul liniştit al apei în continuă mişcare şi afară de asta recunoscu pe fundul fluviului conturul exact al epavei.

Se ridică şi privi înapoi ; în timp ce un nor acoperi cu totul soarele, umbra epavei se micşoră şi dispăru, iar omul vîsli împotriva curentului şi cînd ajunse deasupra epavei, sondă adîncimea. Aruncă de cîteva ori sonda şi ea îi indică aceeaşi adîncime, dar sfoara se desfăşura neaşteptat de scurt şi atîrna moale în apă, ceea ce-i dovedea că sonda se afla pe epavă. Baraby strînse atent sfoara, pentru a o simţi mai bine, o trecu peste degetul arătător şi sesiză nişte izbituri slabe şi smucituri : sonda luneca pe epavă, rămînea cîteodată agă-

țată pentru o clipă, așa că sfoara se încorda, iar omul simțea cum îl cuprinde o neliniște neobișnuită, dorința de-a ajunge la epava care se afla la vreo douăzeci de metri sub el și era mare, neagră și necunoscută. Era singur pe fluviu și se lăsă dus de curent de vreo cîteva ori spre locul unde se afla epava, dar nu putu recunoaște nimic. Știa doar că acolo se afla o epavă de care numai el singur avea cunoștință. Celelalte epave care zăcuseră în fluviu fuseseră de mult ridicate sau distruse prin explozie sub apă : ceea ce știa, știa numai el singur. Baraby reținu un reper fix de pe mal și porni motorul de bord ; înconjură foarte aproape peninsula și plecă mai departe pe lîngă mal, copleșit de gînduri despre epavă.

Pe puntea de debarcare se afla Willi, desculț, cu părul decolorat, cu ceafa arsă de soare, stătea în față, la capătul extrem al punții și privea tăcut manevrele de acostare ale tatălui său. Cînd barca se izbi de punte, Baraby aruncă în sus funia, băiatul o prinse și-o fixă de-un stîlp, fără să spună nimic, apoi sări în barcă și deschise lada de pește din mijloc ; în ea erau doar cîțiva țipari. Scoaseră țiparii, îi aruncară într-o ladă, băiatul ridică lada pe cap și-o purtă de-a lungul punții de debarcare. Baraby părăsi barca și porni spre colinele unde se găsea casa, era o casă veche, joasă, cu ferestre mici și cu o intrare prin față foarte rar folosită ; omul intră în casă prin spate, și după ce bău o cafea, se duse la patul său, se întinse și se gîndi la epavă. Se gîndea la umbra ei, la faptul că nu era însemnată pe nici o hartă, se gîndea la fundul fluviului pe care se afla epava, la adîncimea care-l

despărţea de ea şi în timp ce se gîndea la toate acestea era convins că ar putea răzbate pînă acolo, ar reuşi să ajungă neobservat la epavă. „Poate, îşi zicea el, e un vapor de pasageri care mai e plin ; poate că în epavă se află destule lucruri, încît să ajungă pentru un an întreg — doar nu demult, îşi aminti el, au putut bea chiar şi berea pe care au salvat-o dintr-o altă epavă."

Se ridică de pe pat şi coborî iarăşi spre barcă. În barcă şedea băiatul ; fixa cîrlige noi pe sfoara de pescuit ţipari şi nu scoase nici un cuvînt cînd apăru tatăl său, deasupra lui, pe punte. Baraby stătea pe punte cu ochii întredeschişi, stătea în picioare sub soarele dogoritor, cu mîinile în buzunare şi-l privea pe Willi.

— Termină, băiete ! zise el deodată. Acum am nevoie de tine. Pune cîrligele deoparte şi ascultă-mă ! Băiete, am să pornesc acu', de-ndată, în larg, şi tu ai să mă însoţeşti. Ai să mergi cu mine în larg, da' trebuie să-mi juri că n-ai să spui nimănui nici un cuvînt despre ceea ce îţi va fi dat să vezi. Nimănui, băiete, ai auzit ?

— Da, tată, răspunse băiatul.

— O să plecăm spre peninsulă. La vremea asta nu trece nimeni pe-acolo. O să ancorăm barca, băiete, şi apoi vreau să cobor. Dincolo, lîngă peninsulă, am găsit o epavă, am să cobor şi am să aduc sus lucruri de tot felul. Tu n-ai să pomeneşti nimănui ceva despre asta, băiete. Dacă vorbeşti, s-a dus...

— Da, tată, zise băiatul, bine.

Baraby aruncă în barcă o funie lungă pentru ancoră şi se urcă şi el. Nu porni motorul, căci

dacă la vremea asta ar fi funcţionat motorul, pe colină ar fi apărut capete la ferestre; de aceea luă ramele şi duse barca pînă departe în largul fluviului. Ea fu luată de curent şi mînată încet în josul apei, îndreptîndu-se spre peninsulă, iar în barcă, în faţă, şedea băiatul şi căuta cu privirea epava. Încă înainte de-a ajunge la punctul de reper, Baraby aruncă ancora, care alunecă vreo cîţiva metri pe fund, apoi se înţepeni, iar el desfăşură atîta timp funia pînă cînd barca se afla deasupra umbrei vizibile a epavei. Aşteptă pînă se întinse funia de ancorare şi barca rămase fixată, apoi se aplecă mult peste marginea bărcii şi-l chemă pe băiat la el, şi amîndoi stăteau unul lîngă celălalt şi priveau tăcuţi în fluviu. Recunoscură, departe, sub verdele-închis al apei, o suprafaţă întunecată, înclinată mult, pe această suprafaţă văzură nişte obiecte negre şi erau convinşi că era epava.

— Aici se află, zise omul. E mare, băiete, are o lungime de vreo optzeci de metri sau chiar mai mult. O vezi?

— Da, spuse băiatul, da, o văd foarte bine.

— Vreau să încerc. N-am să cobor mult astăzi, n-am să pot. Da' am s-o privesc de aproape.

— E un vapor de pasageri. Poate mai sînt oameni înăuntru, tată. Sigur e un vapor de pasageri.

— Poate, băiete. Trebuie să aşteptăm. N-ai să-i spui nimănui nici un cuvînt. Asta-i epava noastră, noi am descoperit-o şi de aceea ne aparţine numai nouă. O putem folosi, băiete, niciodată n-am avut mai multă nevoie de ea ca acum. Epava ne va

ajuta. O să scoatem afară ce-om putea scoate, iar tu n-ai să sufli nici un cuvînt nimănui.

— Da, spuse băiatul.

Baraby începu să se dezbrace; era încălțat cu niște cizme negre, impermeabile, peticite cu bucăți de furtun roșu; își scoase mai întîi cizmele, apoi scurta și cămașa. Băiatul îl privea tăcut cum se dezbrăca, ținea în mînă ochelarii subacvatici, iar cînd omul rămase doar în pantalonii de catifea ieftină, îi dădu ochelarii și-i spuse:

— Am să fiu atent, tată. Rămîn sus și supraveghez.

Baraby își puse ochelarii și trecu peste bordaj, se lăsă în apă de-a-ndărătelea, ținîndu-se cu mîinile de marginea bărcii. Îi zîmbi băiatului, dar Willi nu răspunse acestui zîmbet, ci rămase serios, liniștit și privea mîinile uriașe ale tatălui său, care începuseră să se albească pe la articulațiile degetelor.

— Acum! zise omul, apoi se ridică repede și-și dădu drumul în jos.

Se scufundă, drept ca o lumînare, la capătul bărcii, iar băiatul se repezi spre bordaj și se uită după el. Văzu cum tatăl său se scufundă trei metri, cum se ridicau pe lîngă acesta bule mici de aer, dar apoi forța de cădere se termină. Baraby își lăsă capul în jos și încercă să cîștige adîncime. Înotă în jos cu mișcări viguroase, dar curentul apei era prea puternic; cu toate că înota disperat împotriva acestuia, curentul îl mînă sub barcă și părea că-și dă seama că era deviat fără speranță de locul unde se afla epava, căci băiatul observă curînd cum corpul tatălui său se avîntă deodată în

sus, străduindu-se cu mişcări energice să ajungă la suprafaţa apei.

Baraby ieşi din apă foarte aproape de partea dinapoi a bărcii. Băiatul îndreptă într-acolo o ramă şi-l trase spre bordaj.

— Curentu-i prea puternic, zise omul. Ai văzut, băiete, cum m-a deviat. Dar nu-i atît de puternic ca dincolo, la gura fluviului, aici e micşorat datorită peninsulei.

Respira repede. Băiatul se uita la umerii lui şi la faţa-i udă.

— Am să mai încerc o dată, spuse omul. Dacă reuşesc să răzbesc încă vreo trei metri mai în adîncime, am să văd mai mult. Acum am să procedez altfel, băiete. Am să cobor o bucată pe funia pentru ancoră şi cînd am să ajung la o adîncime suficientă, am să mă las mînat de curent. Curentul are să mă ducă exact deasupra epavei şi atunci am să pot vedea mai multe. Sper că are să-mi ajungă aerul pentru atîta.

— Da, zise băiatul.

Baraby ocoli barca ţinîndu-se de bordaj, apucă funia pentru ancoră, continuă să se tragă înainte contra curentului şi, în sfîrşit, se scufundă fără a se mai uita înapoi. Cu mişcări scurte şi energice luă adîncime, iar cînd simţi o apăsare uşoară, dădu drumul funiei şi se lăsă dus de curent. În timp ce-l antrena curentul mai făcu unele bătăi în jos şi de astă dată ajunse cu cîţiva metri mai în adîncime decît la prima încercare. Încetă să se mai mişte, se lăsă cu totul în voia curentului, apoi văzu apărînd un perete lat, întunecat : epava. Se afla de-a curmezişul curentului, puţin înclinată în-

tr-o parte pe fundul fluviului, dar nu era un vapor de pasageri. Puntea epavei era înălţată, sau păru la început că ar fi înălţată, Baraby îşi dădu totuşi seama că erau nişte vehicule, nişte automobile legate între ele prin cabluri metalice, nişte autocamioane mari şi chiar şi nişte căruţe. Văzu între autocamioane o mulţime de peşti, care zvîcneau printre ele, dispăreau înapoia cabinelor aflate pe puntea superioară, iar epava zăcea aici ca şi cum ar fi fost încărcată de ourînd şi aştepta doar să ridice ancora. Apoi Baraby observă o umbră deasă şi-şi dădu seama că depăşise epava ; îşi înălţă partea superioară a corpului, curentul îl presa pe piept, ridicîndu-l sub apă. Întinse mult braţele în sus şi cu cîteva mişcări energice reuşi să ajungă la lumină.

Băiatul îl privi cercetător, luă în primire ochelarii subacvatici pe care îi dădu tatăl său şi se duse iarăşi în partea din faţă. Bărbatul se căţără în barcă, era istovit şi zîmbea nehotărît, pielea de pe pîntece îi tremura.

— Am văzut epava, nu e un vapor de pasageri, băiete, dar e plin. Probabil că a fost nimerit la plecare, căci pe punte se mai găsesc automobile şi căruţe. E plin şi o să putem scoate la suprafaţă o mulţime de lucruri. Dar n-ai voie să vorbeşti nimănui despre asta, băiete. Astăzi n-am reuşit încă, da' am să încerc din nou în zilele următoare, o să încercăm atîta, băiete, pînă cînd om ajunge la epavă. Acolo, jos, mai zace încă toată încărcătura, epava e neatinsă.

Baraby stătu la soare să-şi usuce trupul, apoi se îmbrăcă, iar după ce se îmbrăcă, trase barca de

funie împotriva curentului și scoase ancora de la fund. Porniră tăcuți spre puntea de debarcare și urcară unul alături de celălalt colina spre casă, și amîndoi se gîndeau la epavă.

În ziua următoare porniră iarăși spre locul unde se afla epava, Baraby nu mai pusese nici o vîrșă la gura fluviului; plecară de dimineață spre peninsulă, cînd pe fluviu mai era ceață, și pescarul se vîrî în apa rece, care curgea încet, și se scufundă. Se duceau zi de zi în locul unde se afla epava și de două ori Baraby izbuti să ajungă pînă la puntea vaporului scufundat, izbuti chiar să se prindă pentru o clipă de unul dintre camioanele fixate acolo, dar mai mult nu mai putu rămîne jos, nu-i ajungea aerul. O dată aduse la suprafață o cutie de conserve, pe care o găsise pe platforma de încărcare putredă a unui camion. Deschiseră conserva și găsiră înăuntru varză.

Acesta fu singurul succes. Dar cu cît se scufunda mai des, cu atît devenea mai nerăbdător și cu atît mai mare îi era convingerea că epava zăcea încă neatinsă și încărcată. Cînd cobora în obscuritatea verde, simțea apropierea cîștigului și a izbînzii, și uneori cobora numai pentru a avea această senzație. Era încredințat că epava îi va aparține odată definitiv, că va pătrunde în interiorul ei și tot ce se află în ea va fi salvat. Baraby era încredințat de aceasta. Nu pleca decît rareori la gura fluviului, pentru a pune cîrligele și vîrșele, cea mai mare parte a timpului și-o petrecea lîngă epavă, iar băiatul îl însoțea de fiecare dată, se apleca peste bordaj și privea în apă.

Dar într-o zi, într-o dimineață agitată, cînd vîntul isca pe fluviu valuri scurte și le izbea de peninsulă, Baraby ieși la suprafața apei, lîngă barcă, și-și scutură capul. Se cățără și se urcă în ea, aruncă scurta pe corpul gol, se așeză pe-o bancă ; arăta palid, fără putere și bătrîn. Îl privi pe băiat și spuse :

— Nu reușesc. Nu pot pătrunde în epavă, băiete, am încercat totul. Știu precis unde-i bocaportul și cum trece curentul deasupra epavei, cunosc totul exact, dar îmi lipsește aerul. Am prea puțin aer, băiete.

— Da, tată, răspunse băiatul.

— Cu toate astea om izbuti : plecăm înapoi și diseară mergem la șantierul naval, am să vînd motorul de bord. Băiatul înălță capul și-l privi pe tatăl său. Da, urmă acesta, am să vînd motorul. Nu mai are nici un rost să-l ținem, băiete, nu mai pescuim nimic în fluviu, iar jos, la gura lui, tot nu-i mare scofală. Îmi dau seama că fără motor nu putem face mare lucru pe fluviu, dar, cu toate astea, am să-l vînd. Am să-i dau motorul unuia de la șantierul naval, care de mult caută unul și apoi o să facem rost de-un aparat cu oxigen. Am să fac rost de unul vechi, la șantierul naval au dintr-astea și cu aparatul o să ne întoarcem la epavă. Aparatul ăsta se compune din două butelii scurte de oțel, băiete, iar dacă le iau în spate și am un tub bun, apoi pot rămîne jos, la epavă, patruzeci de minute, și în patruzeci de minute pot aduce în sus de toate. În patruzeci de minute umplu barca. Iar înăuntru în epavă se află o mulțime de lucruri. Asta se vede după automobile.

— Da, zise băiatul.

Se duseră împreună la șantierul naval, îl găsiră pe omul care voia motorul de bord, iar acesta le făcu rost de aparatul cu oxigen. Baraby îl vîrî într-un sac și-l cără acasă pe umăr. Îl încercă lîngă peninsulă, unde apa era mai puțin adîncă, iar fundul era nisipos și mai moale; băiatul stătea în barcă, în față, și-l urmărea pe tatăl său. Baraby voia, înainte de-a coborî spre epavă, să se obișnuiască mai întîi cu aparatul de oxigen; avea nevoie de un răstimp pentru aceasta, căci presiunea produsă în craniu datorită nasului încleștat îi dădea de furcă, dar pînă la urmă consideră că e capabil să pătrundă în epavă.

Își înjghebase o lampă subacvatică; era o lanternă lată de buzunar peste care cususe un înveliș transparent și impermeabil, o încercase și ea răspîndea o lumină puternică. Ascunse seara în barcă lanterna și aparatul de oxigen. A doua zi dimineața porniră pe fluviu, în jos, iar în fața epavei aruncară ancora; așteptară pînă cînd aceasta se înțepeni și funia se întinse, apoi Baraby se dezbrăcă, băiatul îi dădu ochelarii subacvatici și-i fixă curelele aparatului de oxigen la subsuoară. Baraby luă lanterna și coborî peste marginea bărcii; partea superioară a corpului se scufundă încet, dispăru gîtul, bărbia și la urmă fața, care, datorită ochelarilor subacvatici, părea chipul uriaș al unei insecte; dispăru cu o încetineală îngrozitoare și cînd apărură la suprafața apei primele bule de aer, băiatul se năpusti ca din pușcă peste marginea bărcii.

Baraby își legase o frînghie în jurul pieptului, o funie subțire și solidă, care aluneca printre mîinile băiatului și al cărui capăt, pentru a nu scăpa, era legat de una dintre bănci. Băiatul simțea cum funia aluneca încet și cu mișcări egale printre mîinile sale, nu se prea sinchisea de ea, privea doar în apă, unde însoțea cu privirea corpul tatălui său care se scufunda lin, apoi simți că funia nu se mai desfășoară și-și dădu seama că tatăl său ajunsese la epavă.

Baraby se afla pe puntea înclinată a epavei, se ținea strîns de balustradă și simțea cum curentul îi smucea ușor trupul. Stătu astfel o clipă și-și verifică respirația, dar aparatul de oxigen funcționa bine și-l aproviziona cu aer. Se simțea în siguranță, încrezător, și era mulțumit că dăduse motorul de bord ; era singur sub apă și se uita în jur cu privirea unui stăpîn care-și examinează noua proprietate. Privi și în sus, spre cer, dar recunoscu numai silueta tulbure a bărcii și capul băiatului care se apleca peste bordaj și se uita în jos, spre el ; făcu un semn cu mîna spre cel de deasupra, deși își dădea seama că acest semn era inutil, că nu putea fi observat de sus.

Apoi se desprinse de balustradă și curentul îl mînă spre camioane ; ele stăteau aliniate pe punte, tot două cîte două, și aveai impresia că nu li s-a întîmplat nimic. Dar erau inutilizabile și putrede, iar cabinele și platformele de încărcare ale tuturora erau pline cu nămol ; Baraby încercă într-un loc să înlăture nămolul cu piciorul, nămolul era întărit. Văzu că autocamioanele nu mai erau bune de

nimic, aprinse lanterna de buzunar şi înotă spre un bocaport deschis. Voia să pătrundă în epavă şi se strecură în jos prin bocaportul plin de nămol. Lumina lămpii se făcu mică, sărăcăcioasă şi se lupta cu întunericul, îl spinteca doar un pic, nu ajungea prea departe, Baraby se opri şi trase funia, care trecea sus printre mîinile băiatului, şi avu impresia că funia ajungea pînă la cer.

Deodată se pomeni într-un curent ca de gheaţă; îndreptă lumina lămpii într-o parte; era o gaură mare, cu marginile crestate, prin care se vedea compartimentul maşinilor; lumina căzu pe un cazan mare, trecu de el, se plimbă de-a lungul unor ţevi şi conducte şi se pierdu iarăşi în întuneric. Omul se strădui să iasă din curent şi se căzni să se tragă în jos şi mai într-o parte. Găsi aproape toate chepengurile închise şi avu o grămadă de muncit pînă reuşi să le deschidă, iar cînd conul de lumină nu mai întîlni nici un obstacol, îşi dădu seama că se afla în cala anterioară. Putea să se ridice şi să se mişte în toate părţile, putea să pătrundă pînă la bordaj, loc era suficient. Dar după ce înotă prin încăpere, răzbi spre podeaua calei şi cînd îndreptă pentru prima dată lumina în jos văzu mişunînd o mulţime de ţipari, care, speriaţi, căutau să fugă din lumină. Stinse lanterna, se prinse bine de-un belciug de pe podea şi simţi atingerea rece, alunecoasă a animalelor, cînd acestea treceau pe lîngă el. Apoi aprinse din nou lanterna şi se văzu singur pe podeaua calei. Şi podeaua era acoperită cu nămol, dar aici nu era atît de întărit ca pe camioane. Baraby începu să

cerceteze podeaua, nu găsi însă ceea ce spera să găsească; nu găsi nici lăzi, nici utilaje, nu era nici urmă a vreunei încărcături și oricît căută nu găsi nimic care să fi meritat a fi luat cu el. Dar pe neașteptate îndreptă conul de lumină spre un colț și acolo luci ceva alb; înotă imediat spre acel punct și cercetă obiectele albe: erau niște oase mari, niște coaste, care ieșeau din nămol și Baraby își dădu seama că proveneau de la cai.

„Trebuie să fi fost încărcat cu cai, se gîndi el. Cînd vaporul s-a scufundat n-au avut la bord decît cai." Pipăi oasele, încercă să le scoată din nămol și după cîtva timp înotă înapoi spre bocaport. Înota cu mîinile ridicate și prin alt bocaport reuși să ajungă în cala de la pupă; aici descoperi gaura pe care o făcuse mina în corpul navei; era mare cît propria sa barcă și deoarece se afla în bătaia curentului apei, pătrunsese în vapor o mulțime de nămol, cala era plină cu nămol. Cercetă peste tot, fu cuprins de neliniște, înotă disperat prin încăpere și, negăsind nimic, își sprijini picioarele de o bîrnă de susținere și scormoni cu mîinile prin nămol, pînă la podeaua calei.

Dar și aici nu găsi decît oase, le văzu deodată ieșind la lumină și-și dădu seama că atunci cînd fusese lovit de mină, vaporul avea la bord numai cai. Luă un singur os și înotă înapoi pe punte; privi în sus, spre lumină, spre silueta bărcii. Se întoarse și se îndreptă spre cabinele de pe puntea superioară a vaporului scufundat. Cercetă toate ungherele și încăperile, deschise fiecare chepeng pe care-l găsi, dar peste tot era doar întuneric și

nămol, nu găsi nimic din ceea ce sperase să găsească.

Îi dădu băiatului semnalul cu funia, iar băiatul, aşezînd o mînă peste alta, îl trase spre lumină ; în timp ce era tras în sus, nici nu simţi strînsoarea funiei pe piept, nu căuta să potrivească mişcările cu ajutorul mîinilor, atîrna neclintit şi ca neînsufleţit de funie, iar băiatul îl aduse la suprafaţă. Baraby se căţără în barcă. Băiatul trase de funia pentru ancoră şi scoase ancora de pe fund. Apoi se aşeză pe-o bancă. Omul se îmbrăcase, era palid şi obosit. Şedeau unul în faţa celuilalt, şedeau nemişcaţi sub soarele ce apunea, iar curentul luă barca şi-o mînă fără zgomot spre peninsulă.

FORTĂREAȚA

Era în iunie, înaintea uneia dintre multele furtuni. Bătrînul meu se afla jos la rîu şi cosea pe taluzul de la malul apei, în timp ce se apropia una dintre furtunile violente şi rîul devenise negru, iar ciorile zburau de pe plopi. Nu se uita în jur, nu se uita la rîu şi nici la cer ; stătea desculţ în apă şi cosea cu mişcări iuţi, pe taluz, în sus, rupea cu vîrful coasei ce rămînea, continua să lucreze înaintînd în stuf, pas cu pas. Cînd bătrînul meu lucra, păi atunci lucra şi nu exista nimic în lume care să-l fi putut reţine sau întrerupe.

Era de-acum bătrîn şi nu cine ştie ce înalt şi impunător : mersul îi era tărăgănat, capul şi-l ţinea mereu într-o parte, un cap rotund, tuns scurt, iar spatele îi era puţin încovoiat. Lucra fără să pufăie şi să şuiere, ceea ce se putea auzi necontenit la Noah Tisch, argatul său, un om înalt, sărac cu duhul, care de fiecare dată mai şi gemea şi ofta de parcă ar fi stat sub presiune. Cînd bătrînul meu lucra, nu mai observa nimic altceva pe lume. Nu

l-a observat nici pe bărbatul, care, în acel iunie, înainte de furtună, urca drumeagul moale, ce se făcuse de la sine lîngă rîu, bătătorit de picioare care căutaseră cu răbdare o trecere, măsurînd cu atenție fiecare cotitură, cu mult înainte de-a se construi podul de lemn. Pe acest drum urca omul, era mic și slab și îmbrăcat într-un costum de stofă neagră ; nu-l întîlnisem niciodată pînă atunci. S-a întors odată să vadă ce-i cu furtuna, dar nu și-a accelerat pașii, a mers mai departe de drumul negru, de turbă, pînă la taluzul de la malul apei, unde cosea bătrînul meu. S-a oprit exact în fața lui și-ți făcea impresia că așteaptă ca acesta să-și întrerupă lucrul, dar bătrînul meu era originar din Sunowo, iar oamenii din Sunowo își întrerupeau lucrul numai cînd trebuiau să mănînce, să doarmă sau mai ales cînd îl terminau.

Bătrînul meu continua să cosească, în timp ce bărbatul stătea deasupra, pe taluz, nu și-a întrerupt lucrul, nici nu s-a uitat în sus, și atunci, în mod surprinzător, bărbatul s-a aplecat și s-a lăsat în jos pe taluz, spre bătrînul meu : acum nu-i mai puteam vedea.

Stăteam lîngă șopron, pe mormanul de nisip, pe care Noah Tisch îl sporea într-una, căra cu roaba toată ziua, iar eu stăteam sus și săpam o fortăreață în nisipul rece și proaspăt ; Noah își lua de fiecare dată avînt cu roaba, trecea în goană peste scîndura care se balansa și rîdea cu rîsul său blajin de nebun, cînd răsturna roaba lîngă fortăreața mea. De pe mormanul de nisip puteam să văd departe peste cîmp și peste rîu, pînă la vechea moară de

vînt, puteam să-l văd şi pe bătrînul meu la lucru, cel puţin spatele lui şi capul rotund, tuns scurt. Dar acum nu mai puteam vedea nimic din el. Am încetat să mai sap, m-am proptit în şopron şi am prins a mă uita spre taluzul de la malul apei, apoi a venit Noah în goană pe scîndura ce se balansa şi cînd m-a zărit în această poziţie, s-a oprit şi el şi a privit în jos.

Noah era atît de înalt, încît ajungea cu capul pînă la acoperişul gudronat al şopronului, era totdeauna blînd şi prietenos, rîdea într-una cu rîsul său blajin de nebun, totuşi avea o putere atît de teribilă că te putea îngrozi. Noah lucra de copil pentru bătrînul meu, semănaseră, desţeleniseră şi seceraseră împreună dincolo, pe ogoarele secetoase din Sunowo, şi nebunul îl iubea pe bătrînul meu mai mult decît orice pe lume şi rămăsese cu el cînd trebuiseră să părăsească casa şi ogoarele secetoase din Sunowo, la sfîrşitul războiului. Stătea prin urmare lîngă mine : drept, respirînd repede şi cu ochii mici injectaţi ; simţeam că şi el era încordat, observam în privirea sa că devenise bănuitor, vedeam cum rîsul său se lăţea, devenea mai rigid şi mi-era frică de el. M-am speriat de Noah aşa cum mă speriam întotdeauna de acest om, cînd rîsul i se lăţea şi devenea mai rigid, cînd îi dispărea expresia de blîndă demenţă şi capul începea să i se bălăbăne, acest cap puternic, greu, tragic. Nimeni nu ştia ce anunţa acest rîs lătăreţ şi bălăbănitul capului : o furie tumultuoasă sau o duioşie tot atît de tumultuoasă.

Împreună cu Noah ţineam sub observaţie taluzul de pe mal, priveam ţintă spre locul unde trebuiau

să se găsească cei doi bărbaţi, lîngă apa cea neagră, sub furtuna care se apropia repede şi violent, iar Noah era atît de fascinat, încît opri cu piciorul roata roabei care continua să se învîrtească încet.

Dar deodată omul slab, în negru, veni iarăşi sus, se uită la cerul de furtună şi porni, lovit de-o rafală de vînt, pe drumul ce ducea la podul de lemn ; acum se grăbea şi se lăsa purtat de vînt. Noi stăteam şi priveam după el, iar imediat după aceea apăru pe taluzul de la malul apei şi bătrînul meu, creştea din ce în ce mai mult, apropiindu-se, în direcţia cerului ce vestea furtună, cu capul înclinat, cu coasa pe umăr, cu gresia la brîu ; venea în sus cu mişcările sale lungi, tărăgănate, îşi tîra picioarele prin iarbă pentru a se descotorosi de noroiul de pe ele, apoi îşi ridică privirea şi se îndreptă spre noi cu paşi liniştiţi.

Nu i-am ieşit în întîmpinare. Am rămas lîngă şopron şi aşteptam, iar el, cînd a ajuns în dreptul nostru, a pus coasa deoparte şi a venit spre noi, a privit spre Noah, spre mine, apoi spre fortăreaţa pe care o săpasem în nisipul proaspăt şi rece, o fortăreaţă cu ziduri, şanţuri şi o intrare îngustă, aşa cum se cuvenea. A privit lung fortăreaţa mea, apoi deodată piciorul lui drept s-a mişcat, a alunecat pe nisip şi s-a înfipt adînc şi cu forţă într-unul din ziduri ; a ridicat piciorul pe neaşteptate, mai întîi încet, aşa că s-a produs o spărtură largă, apoi l-a ridicat mai sus, iar o parte a zidului de nisip i-a rămas pe partea de sus a labei piciorului, nisipul s-a scurs de-o parte şi de alta, pînă n-a mai fost decît un rest de care s-a descotorosit

printr-o mişcare scurtă. Noah rîdea liniştit, iar bătrînul meu a luat-o de vreo cîteva ori scrupulos de la început şi în timp ce lovea şi dărîma ceea ce săpasem eu, îi căutam privirea. El nu se feri de mine ; fără să spun nimic şi buimăcit, am privit în ochii săi luminoşi, afundaţi în orbite şi am observat că în timp ce dărîma fortăreaţa era cuprins de-o mîhnire adîncă. După ce a călcat totul în picioare : zidurile, intrarea şi turnurile drepte de la colţuri, pe care se mai cunoşteau urmele mîinilor mele, după ce totul a dispărut şi s-a scufundat, mi-a dat mîna. L-am privit speriat, deoarece bătrînul meu nu-mi dăduse niciodată mîna, sau cel puţin nu mi-o dăduse nicicînd ca acum : cu o astfel de seriozitate, cu o astfel de expresie de suferinţă ; am văzut în faţa ochilor mîna sa mare şi arsă de soare, era larg deschisă, puţin tremurătoare, era atît de aproape încît am putut recunoaşte micile cicatrice produse de arsuri pe buricele degetelor, şi atunci am apucat-o cu ambele mîini.

— Băiete, spuse bătrînul meu încet, băiete ! Mi-am ridicat ochii, m-am uitat la faţa sa nerasă, dădea din cap şi vorbea rar, cu luare-aminte, cu glas bubuitor : Fortăreaţa n-a fost destul de solidă, băiete. Într-o astfel de fortăreaţă n-am fi putut rezista multă vreme. Dar e bine că ai învăţat cum trebuie să arate aşa ceva şi de ce ai nevoie pentru a o ridica. Nici pentru Noah poate nu e rău că a fost de faţă la toate astea, acum va fi şi el lămurit.

S-a întors şi s-a îndreptat spre casă, iar Noah şi cu mine l-am urmat, în timp ce un cîrd de ciori, care zbura chiar deasupra noastră în direcţia vîn-

tului, fu luat de o rafală de vînt, azvîrlit departe și nemilos peste ogoare, apoi deodată păsările coborîră la pămînt ca o săgeată și dispărură. Am intrat împreună în casă, mai întîi bătrînul meu, apoi Noah și la urmă eu. Am pășit tăcuți în încăperea scundă, iar eu am luat lemne din ladă și am făcut foc în plita de fier. Vîntul gonea prin plită și prin burlan, focul s-a încins bine, și atunci am pus tigaia, am tăiat în ea o mulțime de slănină și-l cercetam pe bătrînul meu : ședea gînditor la fereastră și privea afară, privea peste ținutul întins și trist, cuprins de furtună, era cufundat în sine și nu se clintea de loc. Privirea sa meditativă era îndreptată spre pămîntul care îi fusese dat ; îi fusese atribuit, după ce, la sfîrșitul războiului, fusese nevoit să părăsească ogoarele din Sunowo și să străbată de-a curmezișul cu căruța toată țara, iar apoi în sus, spre nord. Aici, sub cerul larg, într-un loc cu totul impropriu și părăsit, căpătase noul ogor, pe care odinioară erau instruiți geniștii, un teren de exercițiu, de experimentare, un teren al morții, dar imediat după război nu mai fusese folosit pentru geniști și pămîntul fusese împărțit coloniștilor agricoli. Bătrînul meu luase pămîntul pe care i-l dăduseră, vîrîse plugul în el și-l lucrase de parcă nu fusese decît o pauză de prînz, de parcă ar fi continuat ceea ce întrerupsese în Mazuria, pe ogoarele nisipoase din Sunowo. Lucra sub impulsul unei chemări, unei chemări din partea anotimpului : primăvara îl făcea să-și dea seama de ceea ce e de făcut — vînturile temperate și sărate dinspre coastă, stuful înfrunzit și pămîntul negru de

turbă strălucind sub soare — iar bătrînul meu şi Noah percepeau chemarea şi se apucau de lucru. Era o muncă disperată, iar cînd veneau acasă, tăcuţi şi istoviţi, credeam că bătrînul meu nu va rezista, va preda iarăşi pămîntul care nu văzuse plug de atîta timp, era denivelat, plin cu bălării şi bătătorit. Dar ei i-l oferiseră pentru nouăzeci şi nouă de ani şi el preluase pămîntul pentru nouăzeci şi nouă de ani : bătrînul meu, colonistul, se ţinea de angajament.

Mă gîndeam la toate acestea în timp ce tăiam slănina în tigaie, mă gîndeam la cizmele geniştilor care cicatrizaseră acest pămînt, la strigătele şi comenzile sub care trăseseră iar şi iar şi tot mai repede pontoanele lor spre rîu, montaseră poduri pentru a se antrena şi tot pentru a se antrena le demontaseră din nou. Mă gîndeam la torpilele cu aripi pe care le lansaseră pentru a se instrui şi pe care acum plugul le scotea cîteodată la suprafaţă, iar înainte de toate mă gîndeam la bătrînul meu care — zi de zi, sub linia atît de coborîtă a orizontului, aici în nord — păşise pe acest pămînt şi trăsese brazde peste toate aceste urme şi amintiri.

Spre această linie a orizontului se uita acum, în timp ce stătea la fereastră, pierdut în gînduri şi nemişcat, privea indiferent furtuna care s-a dezlănţuit repede şi s-a îndepărtat făcînd un ocol spre coastă.

Feliile lungi şi netede de slănină se topiseră, Noah aduse coşul cu ouă, am spart ouăle de marginea tigăii şi le-am prăjit, apoi am făcut cafea, am tăiat dintr-o pîine mare şi am adus totul la masă.

Şi după ce am împărţit ouăle, am început să mîncăm : Noah îşi scosese şapca şi mestecа, înghiţea, rupea din pîine, şi în timp ce mînca faţa i se lumina. Chiar şi faţa bătrînului meu era mai deschisă şi mai destinsă, chiar şi pe faţa lui se putea observa o mică, uşoară fericire în timp ce rupea bucăţi din pîinea tare şi le vîra în gură împreună cu slănină şi ouă, iar după ele bea cafeaua fierbinte. Îl auzeam pe Noah oftînd şi gemînd sub nesfîrşitul şi înviorătorul simţămînt de binefacere al mîncării, mă uitam cum apasă cu mîna sa mare o bucată de pîine în farfurie şi şterge cu grijă şi plin de satisfacţie toate urmele de untură, iar bătrînul meu îl imită. Am simţit pofta lor minunată, am simţit căldura mîncării, oboseala moleşitoare şi binefăcătoare pe care o isca şi am descoperit pentru prima dată frumuseţea răpitoare a mîncării : buzele deschise, sfărîmatul, mestecatul.

Beam cafeaua din nişte ceşti mari şi tăceam, tăceam fiindcă ştiam că trebuie spus ceva, iar ceea ce trebuia spus nu putea veni decît de la bătrînul meu. Dar bătrînul meu nu spunea niciodată ceva nechibzuit, ceva gîndit doar pe jumătate, un lucru care nu fusese mestecat de el pînă la capăt — întotdeauna ceea ce frămînta în capul său rotund, tuns scurt, era frămîntat încet şi cu o perseverenţă neobişnuită ; bătrînul meu avea o fire foarte meditativă, putea cloci zile întregi cumpănind dacă să cumpere cîteva cuie sau un sul de sîrmă ; îl preocupa, cum îl preocupase cîndva pe bunicul său şi în genere pe toţi cei din Sunowo. Şi în timp ce beam cafeaua îl priveam nerăbdători.

Dar am fost nevoiți să așteptăm pînă a trecut furtuna, abia atunci a început să vorbească și a făcut-o fără să ne privească :

— Acum or să se întoarcă, băiete. Geniștii or să revină pe acest pămînt. Vor, cică, să rezilieze contractul și să ne lase pe drumuri, fiindcă geniștii s-au simțit aici foarte bine și acu' au iarăși nevoie de ei. Da' noi n-o să plecăm, băiete. Acu' am arat și rămînem aici nouăzeci și nouă de ani. De-aici n-o să ne scoată nimeni.

Noah rîdea cu rîsul său blajin de nebun, iar bătrînul meu se ridică de la masă și ieși în curte. Mergea aplecat împotriva vîntului care bătea prin curte în rafale, dispăru după șopron, iar eu am strîns tigaia, farfuriile și pîinea. După ce am ieșit din pivniță, dispăruse și Noah, nu era nici în cămăruța lui, nu se afla nici lîngă foc, unde stătea de obicei, șopronul era închis și el.

Am ieșit în curte și în clipa aceea s-au ivit și ei de după șopron : Noah tîra după el un sul de sîrmă ghimpată, iar bătrînul meu ducea un par pe care derula sîrma ; l-a dus spre șopron și acolo l-a fixat în pămînt. Apoi au tras al doilea rînd de sîrmă, au răsturnat o căruță scoasă din uz și au construit un acoperămînt din lemn brut de pin și în timp ce făceau toate astea îi auzeam murmurînd și rîzînd încet, iar bătrînul meu rîdea ca Noah Tisch.

În cele din urmă Noah mă zări și-mi făcu un semn cu mîna să mă duc în spatele șopronului ; semnul pe care mi-l făcuse fusese repezit și misterios ; l-am urmat și am dat încet roată. Vîrful mormanului de nisip constituia o unică, mare for-

tăreață, cu zidurile înălțate în grabă, fără intrare de data asta, iar șanțurile în nisipul ud erau largi și adînci. Turnurile fortăreței de nisip erau doar schițate — ca o invitație pentru a le termina — interiorul era strîmb și denivelat: toată fortăreața avea ceva forțat, conceput în grabă, iar eu am îngenuncheat și am început să sap cu ambele mîini. Am lăsat aceeași concepție, doar am terminat ceea ce fusese schițat numai, și deodată a apărut bătrînul meu, m-a privit de sus și a zîmbit la Noah.

— Băiete, mi-a zis el, vezi, băiete, într-o astfel de fortăreață putem rămîne. Acum îi putem aștepta liniștiți pe geniști. Acum fortăreața ta e la fel de bună ca a noastră, pe care am făcut-o împreună cu Noah. Noah s-a cuibărit de pe acum cu pușca pentru iepuri. Acum, băiete, putem aștepta!

ALERGĂTORUL

O voce clară, simpatică, rugă la difuzor să se facă liniște pentru start și imediat se așternu tăcerea pe stadion. Era o liniște înfiorătoare, vibrantă și chinuitoare, încît chiar și vînzătoarele în halate scrobite se opriră printre rînduri. Toți priveau spre startul cursei de 5000 de metri ; chiar și săritorii cu prăjina își întrerupseră întrecerea, își puseră prăjinile de bambus pe gazon și se uitau la start. Nu se obișnuia ca la startul unei curse de 5000 de metri să se ceară liniște, aceasta se făcea de-abia la sprint, dar de data asta încălcară obișnuința, și toți erau convinși că urma să fie o cursă deosebită.

La start se aflau șase alergători, stăteau încordați, neclintiți și apropiați unul de celălalt, iar pe stadion era atîta liniște, încît se auzea fîlfîitul puternic al steagului în vînt. Vîntul cobora jos de tot peste tribună și cădea puternic pe stadion, iar alergătorii stăteau cu capetele plecate și simțeau cum vîntul le lua căldura trupurilor pe care le-o dăduseră treningurile.

Spectatorii, care şedeau în apropiere, se ridicară în picioare; se sculară de pe locurile lor cu toate că startul, într-o cursă pe o astfel de distanţă, era complet lipsit de importanţă; dar se ridicară de pe băncile de ciment umede, fiindcă voiau să-l revadă acum, doreau să-l vadă cum porneşte în momentul cînd avea să răsune împuşcătura, doreau să-l privească pe cînd se desprindea de ceilalţi. Trăsese la sorţi culoarul dinspre interiorul pistei, şi stătea aici cu bustul uşor aplecat, cu piciorul drept împins puţin înainte şi cu o mînă în şold. Era cel mai în vîrstă dintre alergătorii alineaţi, asta o vedeau toţi de pe locurile lor, era mai vîrstnic decît toţi adversarii săi şi avea o înfăţişare calmă, indiferentă, iar pe ceafă o cicatrice în formă de cunună: arăta ca şi cum n-ar fi avut nici o şansă. Lîngă el se afla marocanul care alerga pentru Franţa, un atlet uscăţiv, arămiu, cu o frunte foarte bombată şi şoldurile foarte sus, lîngă marocan stăteau Aimo şi Pörhöla, ambii finlandezi, apoi venea Boritsch, compatriotul său, şi la sfîrşit, în exterior, Drouineau, care, împreună cu marocanul, alerga pentru Franţa. Stăteau apropiaţi unul de altul în aşteptarea împuşcăturii, iar el părea pe lîngă marocan că e de pe acum obosit şi învins; încă înainte de-a fi început cursa arăta de parcă ar fi pierdut-o.

Mulţi dintre cei de pe bănci ştiau că era trecut de treizeci de ani, că alerga la o vîrstă cînd alţi atleţi abandonaseră de mult, dar erau obişnuiţi să lege numele lui de victorie. Bătuseră din palme şi aplaudaseră cînd aflaseră prin difuzor că fusese

introdus în ultimul minut; pentru el fusese retras de la start un alergător tînăr, deoarece cîştigarea întrecerii intertări depindea acum doar de desfăşurarea cursei de 5000 de metri, şi-l aduseseră pe el, rezerva, căci avea mai multă experienţă, alerga mai bine din punct de vedere tactic şi fiindcă se obişnuiseră să lege numele lui de victorie.

Şeful cronometrorilor agită pe linia de sosire un steguleţ alb, starterul ridică mîna şi făcu semn că şi el este pregătit, apoi spuse cu o voce calmă: „fiţi gata" şi ridică pistolul. Se afla la vreo cîţiva metri înapoia alergătorilor, un bărbat mic şi îndesat, cu o jachetă de un albastru-deschis; era încălţat cu nişte pantofi de pînză eleganţi şi în timp ce ridică pistolul oblic în sus, se înălţă pe vîrful picioarelor; faţa sa trandafirie deveni gravă şi hotărîtă, o undă de solemnitate mai severă trecu peste chipul lui şi arăta de parcă ar fi vrut, în această linişte încordată, să dea comanda de start lumii întregi. Îi privi pe alergători, observă grumazii lor îndoiţi, îi vedea stînd acolo şi tremurînd din cauza rafalelor de vînt şi se gîndi o clipă la timpul cînd el însuşi — unul dintre cei mai buni sprinteri de pe continent — se ghemuia în groapa de la start. Simţea cum, în secunda îngrozitoare, pînă avea să răsune împuşcătura, îl cuprinde vechea nervozitate, greaţa sugrumată dinaintea startului, de care nu putuse scăpa niciodată, şi se gîndi la eliberarea ce urma întotdeauna cînd se lansa o dată cu împuşcătura. Dădu semnalul şi vîntul destrămă norişorul albăstrui de fum ce apăruse deasupra pistolului.

Alergătorii porniră bine, intrau în curbă, iar în frunte alerga el, alerga cu pași scurți, viguroși, pentru a se desprinde imediat de pistă. Înapoia lui se afla marocanul, apoi venea Boritsch și Drouineau, iar finlandezii încheiau coloana. Mîna sa dreaptă era închisă, stînga deschisă, alerga greu și energic, cu capul ușor aplecat într-o parte, încă nu lăsa pasul să-i penduleze din șolduri, ci încerca mai întîi să se desprindă printr-un sprint și auzea vuietul vocilor, auzea murmurul de admirație și vacarmul ce se porniseră imediat după împușcătură și care acum răsunau pe stadion ca un ecou scandat. Auzi deasupra sa un bîzîit profund, sacadat și-și dădu seama că era vechiul biplan, și în timp ce alerga, simți trecînd repede peste el umbra biplanului zburînd la mică înălțime și după aceea umbra benzii de reclamă cu care biplanul făcea de cîteva ore înconjurul stadionului. În acest bîzîit, grupuri de oameni strigau numele lui, strigătele țîșneau, îndărătul și înaintea sa, ca niște fîntîni arteziene, iar Fred Holten, cel mai bătrîn dintre alergători, străbătu linia dreaptă și după ce parcurse prima jumătate a pistei, se găsea la opt metri înaintea marocanului. Marocanul alerga de pe acum cu pași mari, legănați, alerga cu șalele și numai din șolduri, iar fața îi strălucea în timp ce-și parcurgea calm traseul.

Pînă la capătul cursei mai erau de alergat douăsprezece ture ; alergătorii trebuiau să mai parcurgă de douăsprezece ori pista grea, udată de ploaie. Spectatorii se așezară iarăși pe bănci, vînzătoarele ambulante treceau printre rînduri și ofereau

cîrnăciori, limonadă și înghețată pe băț. Dar vocile cu care își ofereau marfa răsunau slab și pierdut, strigau fără nici o nădejde în această pustietate de chipuri, iar dacă din întîmplare vreun spectator li se adresa, atunci o făcea doar pentru a le ruga să se dea la o parte.

În spațiul interior al celei de a doua curbe, săritorii cu prăjina își reluară întrecerea, dar nu prea li se mai dădea atenție ; nu se mai interesa nimeni de ei, deoarece concurenții germani fuseseră eliminați și mai avea loc doar o întrecere izolată între un finlandez slăbănog, numai piele și oase, și un francez, amîndoi trecuseră stacheta la aceeași înălțime în prima încercare și acum urma să fie stabilit cîștigătorul. Nu se grăbeau, după fiecare săritură își îmbrăcau treningurile, făceau tumbe pe gazonul ud și alergau pentru a se încălzi.

Fred intră în curba a doua cu un avans apreciabil, acest avans îi era necesar, fiindcă știa că nu-i destul de puternic pe ultimii metri ; nu se putea baza pe sprintul său final și de aceea porni de la început spre victorie. Intră în curbă foarte aproape de marginea interioară a pistei, iar pasul său era energic și greu. Nu alerga cu calmul marocanului, nici cu suplețea ușoară a finlandezilor, care tot ultimii erau, alerga mai încordat decît ei, mai viguros, cu pași scurți, tropăiți, parcurse și curba a doua aproape în sprint, iar pe porțiunea în linie dreaptă se găsea la cincisprezece metri înaintea marocanului.

Cînd trecu de locul unde se dăduse startul, auzi o voce și recunoscu că era a lui Ahlborn ; îl

văzu apărînd la marginea interioară a pistei, observă figura îngrijorată de nevăstuică a antrenorului şi puloverul său albastru cu gulerul rulat în jurul gîtului, şi în clipa asta termină primul sprint şi începu să se legene.

„A mers bine, gîndi Fred, pînă acum totul a mers bine! După două ture vine primul sprint intermediar şi pînă atunci trebuie să-mi menţin avansul. El Mamin nu va porni acum; marocanul are să alerge ca atunci, la Milano, are să lase totul pentru sprintul final.“

Şi Fred alerga acum din şolduri, pasul său devenise mai uşor şi mai lung, iar bustul se îndreptă. Cînd intră în curbă, sub vacarmul de voci şi aplauze ritmate, se simţi mai liber şi mai puternic, avea impresia că aplauzele îl duceau şi-l mînau înainte — aplauzele răpăitoare ale mîinilor, aplauzele vocilor organizate în cor, care-i strigau numele şi-l scandau în vînt, i-l strigau în vuietul stadionului, apoi aplauzele celor cîţiva care se aplecau peste balustradă, îi făceau semne şi-l îndemnau din urmă cu strigătele lor izolate. Inima îi era uşoară şi nu-l apăsa, nu-i făcea încă nici un fel de dificultăţi, iar el alerga pentru aplauzele lor, alerga şi simţea pulsîndu-i în suflet un sentiment înfocat de fericire. Cunoştea această senzaţie şi această fericire, le simţise în sute de alergări, iar acest sentiment îl obligase, îl torturase, îl făcuse să alerge pînă la prăbuşire, chiar şi atunci cînd adversarii erau depăşiţi şi învinşi; continuase să alerge cu o greaţă clocotitoare în stomac, deoarece îşi dădea seama că alerga totodată şi împotriva tuturor adversarilor absenţi, împotriva

timpului, și la ultimele ture fiecare alergare a sa arăta ca o alergare pe viață și pe moarte.

Fred privi o clipă înapoi, își dădea seama că asta îl costa o zecime de secundă, totuși întoarse capul și se uită înapoi pe pistă. Nu se schimbase nimic în ceea ce privește ordinea : marocanul alerga pîndind și cu pași lungi, înapoia lui se aflau Boritsch și al doilea francez, iar la urmă cei doi finlandezi. Și finlandezii erau niște alergători mai bătrîni, dar nici unul dintre ei n-avea vîrsta lui Holten, iar Fred Holten știa că aceasta era ultima lui alergare, ultima sa cursă mare din viață, pentru care-l desemnaseră pe el, rezerva, deoarece întrecerea intertări depindea de desfășurarea cursei de 5000 de metri : nu l-ar fi desemnat pe el dacă întrecerea dintre cele trei țări ar fi fost decisă.

Simți o zvîcnitură scurtă și violentă sub ochiul stîng, veni atît de neașteptat, încît închise pentru o secundă ochiul și se gîndi : „Dumnezeule, numai să nu fie durerea de dinți ! Dacă începe să mă doară iarăși dintele, pot să abandonez, atunci s-a terminat totul. Trebuie să închid gura, trebuie să apăs cu limba dintele și gingia, numai pentru o clipă, ca să se potolească durerea.“ Și alergă prin curbă cu gura încleștată, ajunse din nou în linie dreaptă lîngă tribună și durerea de dinți nu se înteți.

La curba de dincolo de linia de sosire atîrna o placardă mare și albă din pînză, sub care bătea puternic vîntul ; era o placardă de reclamă cu litere negre, burduhănoase, care promiteau : „Cu anvelopa Hermes merge ca pe roate“. Fred văzu apărînd înaintea sa uriașa placardă de pînză ase-

menea unui peisaj, se umfla în fața lui, iar cînd își ridică o dată repede privirea și se uită la marginea de sus a placardei, recunoscu părul lung, ca paiul al lui Fanny. Lîngă părul ei observă luciul verzui al unei haine de piele și-și dădu seama că era a lui Nobbe și în timp ce intră puternic în curbă, se simți atras irezistibil afară de pe stadion ; acum alerga cu totul automat, alerga clătinînd din umeri, cedă picioarelor controlul alergării și tocmai aceasta făcea să fie absent de pe stadion. Cu toate că intrase de mult în curbă, tot mai vedea înaintea sa chipul lui Fanny, un chip ironic, atent, sub acel păr ca paiul, și lîngă acest chip, căpățîna lui Nobbe, care arăta de parcă ar fi făcut parte dintr-o corporație studențească, părul său scurt, pe care și-l uda ca să și-l pieptene, bărbia sa despicată și gura aproape fără buze. În timp ce alerga cu desăvîrșire automat legănîndu-se acum și cu pași lungi, văzu aceste chipuri apropiindu-se mereu, se făcură mari și clare, putu distinge toate detaliile și avu senzația că aceste chipuri alergau o dată cu el... văzu casa tencuită cu mortar, se gîndi la șinele din spatele casei, la portul care pe atunci era liniștit, părăsit și plin cu epave. Într-acolo s-a dus cînd s-a întors din prizonierat. A mers de-a lungul cheiului spre casa aceea, s-a uitat jos, în apa care se izbea de pilonii de acostare și era neagră, iar în apă pluteau cotoare putrede de varză, cutii și scînduri de lăzi. În afară de el nu mai era nimeni pe chei și mirosea tare a ulei, a putregai și a urină. Aici, pe chei, și-a făcut din mucuri ultima țigară, a fumat-o pînă la jumătate, a azvîrlit-o în apă, apoi s-a uitat spre

casă și a părăsit cheiul. A trecut printre macarale ruginite, care fuseseră smulse de pe șinele de rulare ; zăceau pe pămînt, îndoite și cu gîtul lung, iar soclurile lor erau crăcănate ca picioarele unei girafe cînd bea apă. Apoi a mers spre casă. Se afla izolată pe o colină și de acolo se vedea întregul port și fluviul. În spatele casei erau instalate niște șine ; în fața ei creștea un păr singuratic, părul era mic, bătrîn și înflorea.

Fred a urcat colina și a intrat în casă ; n-avea ușă exterioară, așa că a pășit direct în antreu. Voia să se uite în jur, cînd a descoperit deasupra sa, pe scară, chipul băiatului. Băiatul îl zărise de la fereastră, iar acum stătea aplecat pe balustrada scării și arăta spre el cu mîna, zicînd :

„Știu cine ești", și apoi a rîs.

„Așa, a spus Fred, dacă mă cunoști, atunci știu și eu cine ești."

„Ghicește cum mă cheamă", a spus băiatul.

„Timm, a zis Fred. Dacă mă cunoști, nu poți fi altul decît Timm." A rîs spre băiatul desculț de sus, a apucat ranița și a urcat treptele. Băiatul l-a așteptat, i-a luat ranița, Fred a pus mîna în părul blond, mătăsos al băiatului și amîndoi au pornit spre ușă.

„Aicea-i, a spus băiatul, pe aici se intră."

Fred a bătut și a împins ușa ; l-a izbit un miros de preșuri umede. S-a oprit în micul coridor, i-a luat băiatului din mînă ranița și a așezat-o pe dușumea.

„Am ajuns, a șoptit băiatul, am s-o aduc eu", a dispărut după o ușă și Fred l-a auzit o clipă murmurînd. Apoi a venit îndărăt și în urma sa a

apărut o femeie într-un capot cu flori mari, era o femeie mai în vîrstă, solidă și scundă, cu o ceafă grasă, boltită și mîini înroșite de căpitan. Avea fața lată și la fiecare pas dădea din cap ca un porumbel. L-a salutat pe Fred, în timp ce fără să rostească un cuvînt i-a întins mîna de căpitan, dar deodată s-a întors și, dînd din cap, a pornit înapoi spre bucătărie, iar Fred a observat că bătrîna plîngea.

„Haide, a spus băiatul, du-te și tu la bucătărie. Are să-ți facă o cafea.“ Și în timp ce Fred șovăia, băiatul l-a împins prin coridor în bucătărie. L-a împins la unul din cele două scăunele, apoi l-a ocolit și l-a îmbrîncit cu mîinile în stomac, așa că Fred s-a îndoit și a căzut pe scăunel. „Așa, a spus băiatul, acum îți aduc și ranița.“

Bătrîna ședea pe un scăunel în fața sobei, tăcută și preocupată, ședea acolo nemișcată și privirea ei se odihnea pe bătrînul păr.

Fred a cercetat repede și atent bucătăria, s-a uitat de-a lungul șirului de ulcele de pe poliță, la durele plitei atîrnate pe-un cîrlig și la urmă și-a fixat privirea pe o sofa bordo, care se afla într-un colț al bucătăriei. Sofaua era jerpelită și uzată, în cîteva locuri ieșea din ea iarba de mare, era lată și avea niște rotunjimi odihnitoare și Fred s-a simțit atras de această sofa.

„Poftim, a spus băiatul, ai aici ranița“, și a tîrît-o la picioarele lui Fred.

După aceea s-a îndreptat spre bătrînă și a atins-o cu vîrful degetelor pe ceafa boltită: „Fă-i o cafea, mamă, fă-i multă cafea. Îi e sete. În pri-

mul rînd să bea. Băiatul s-a urcat pe sofa, a luat de pe poliță o ceașcă și a pus-o pe masă. Apoi s-a așezat pe jos, lîngă raniță, și a întrebat: „Cînd ai s-o despachetezi?"

„Acuși", a spus Fred.

„Mă lași să mă uit și eu?"

„Da."

„Bine, a spus băiatul, asta-i o promisiune". A început să pipăie pînza raniței și între timp se uita întrebător la Fred. Deodată femeia s-a ridicat, a luat un borcan de pe poliță, l-a deschis, a scos din el o carte poștală și s-a apropiat cu ea de Fred, zicînd: „O mai am încă. E ultima pe care am primit-o. Aici te-ai iscălit și dumneata."

„Da, a spus Fred, da, știu."

„Cît are să mai dureze, a întrebat femeia, doar n-au să-l țină pe veci acolo. Trebuie să vină odată acasă."

„Sigur, a spus Fred, am fost împreună pînă la urmă." Și se gîndi la grămada aceea prăpădită de acolo, de la Doneț, la omul scund și vesel, căruia, cu cîteva zile înainte de a i se da drumul, niște cărbuni care se prăvăliseră îi striviseră șira spinării. Se gîndi la Emmo Kalisch și la clipa cînd îl ridicaseră și-l așezaseră pe prici, cu șira spinării zdrobită, îi apăru iarăși înaintea ochilor fața veselă, șmecheră, pe care încă se mai citea o expresie de șiretenie, cînd medicul ridicase sceptic din umeri.

„Are să se facă bine, a spus Fred, sînt sigur că are să vină și el în curînd."

„Da, a spus femeia. A scris că ai să locuiești la noi. Poți sta aici, ai să dormi pe sofa."

„Fă-i cafea, a zis băiatul. Să bea mai întîi, apoi o să despachetăm ranița."

„Ai dreptate, băiete, a spus bătrîna, am să-i fac cafea."

Fred nu simțea decît o oboseală grozavă și se uita cu jind spre sofa, în timp ce femeia a pus deoparte borcanul și cu mîna calmă de căpitan a împins oala pe foc. „A scris deseori despre dumneata, a spus ea, fără să se întoarcă spre Fred. Aproape în fiecare scrisoare ne vorbea despre dumneata. Ne-a trimis și fotografii de-ale dumitale."

„Da, a răspuns Fred, cercetînd lungimea sofalei și reflectînd dacă să lase picioarele să-i atîrne sau să stea ghemuit.

Oboseala devenise dureroasă și după ce băuse cafeaua, îi împinsese băiatului ranița, spunîndu-i : „Poți s-o desfaci singur, Timm. Răstoarn-o ! Și ce nu-ți trebuie, dă-i mamei sau pune-le pe bordura ferestrei."

Apoi s-a ghemuit pe sofaua roșie, s-a întors spre perete și a adormit. A dormit toată după-masa și noaptea și apoi pînă tîrziu, dimineața, și cînd a deschis ochii, a văzut bălăbănindu-se fața mare a femeii și mîinile calme de căpitan, care-i puneau pe masă pîine și cafea. „Nu prea avem cine știe ce, a spus ea, dar în septembrie se coc perele."

Fred a rămas culcat pe sofa. A fărîmițat în gură pîinea, dus pe gînduri, și a băut cafeaua amăruie, apoi s-a întors spre perete, a tras picioarele sub el și a dormit pînă la prînz. Aburul din oale se împrăștia plăcut în jurul lui, și cînd nu

dormea și privea moțăind spre perete, auzea în spate zornăitul vaselor și zăngănitul capacelor, cînd apa dinăuntru fierbea.

Fred a rămas culcat pe sofaua jerpelită, a rămas aici zile în șir și-ți făcea impresia că n-o va mai părăsi niciodată. Numai în zilele de duminică nu putea dormi, în fiecare duminică ajungeau pînă la el în bucătărie niște strigăte îndepărtate și un zumzet înfundat de voci ; se întorcea de la perete, privea spre tavan și trăgea cu urechea. Trăgea cu urechea în fiecare duminică și o dată, cînd a intrat băiatul, l-a tras spre sofa și l-a întrebat :

„Ce-i asta, Timm ? De unde vin vocile astea ?“

Iar băiatul i-a răspuns : „De pe terenul de sport“.

„Te duci și tu acolo ?“

„Da, mă duc totdeauna acolo“, i-a răspuns băiatul.

Apoi Fred a dat drumul brațului lui Timm și a privit iarăși spre tavan. Zăcea acolo moțăind, mesteca mîncarea și părea că nu se mai poate dezlipi de pe sofaua roșie. Dar într-o zi, într-o duminică, cu mult înainte de-a ajunge la el vuietul de voci, s-a sculat și a început să se bărbierească deasupra chiuvetei. O făcea cu atîta atenție, încît femeia și băiatul s-au speriat și au crezut că vrea să-i părăsească. Nici n-a mîncat nimic în dimineața aceea, a băut numai o ceașcă de cafea și după ce a băut-o s-a ridicat, s-a dus la fereastră și a spus :

„Cînd pleci, Timm ?“

„Putem pleca imediat“, i-a răspuns băiatul. Era surprins și răspunsul lui suna a bucurie.

Au plecat împreună spre terenul de sport, era un teren mic, înconjurat de plopi tineri, fără tribună și locuri așezate în amfiteatru, cu o pistă moale pe marginea exterioară și acoperită cu zgură ieftină, iar prin ea se aflau o mulțime de sfărîmături sclipitoare. În apropiere, chiar lîngă vestiar, se găsea un tăvălug, dar era înfundat în pămînt și dovedea prin aceasta că nu-l prea întrebuințau. Gazonul anemic și murdar era întrerupt în fața porților de o mulțime de pete maronii care-i aminteau lui Fred de sofaua uzată din bucătărie. S-a sprijinit de balustrada care-i despărțea pe spectatori de pistă și a zis :

„Ehei, terenul vostru de sport nu-i cine știe ce !" Apoi au trecut pe sub balustradă și au intrat pe pistă, au stat o clipă unul lîngă celălalt și au privit ovalul regulat al terenului, iar soarele făcea ca zgura ieftină să scînteieze. Erau încă singuri pe pistă și cu toate că terenul era mic, sărăcăcios și fără tribună, avea ceva atrăgător, datorită cicatricelor sale, petelor maronii și tuturor rănilor rămase de la trecutele lupte, semăna întrucîtva cu un veteran ; pretutindeni erau urme, zgîrieturi și gropi, iar pe marginea interioară a pistei zgura era tare și bătătorită de tălpile fondiștilor. Nu era îngrijit și aranjat ca marile stadioane, pe care, după fiecare întrecere, urmele erau îndepărtate cu zel. Acestui teren sărăcăcios de periferie nu i se făcea nici un tratament cosmetic ; părea cicatrizat și deteriorat, iar cînd vremea era secetoasă ieșeau la iveală toate urmele victoriilor și înfrîngerilor realizate sau suferite pe el. Acesta era terenul dintre plopii tineri, pudrați cu praf,

de lîngă port, acoperit cu cruste și prăpădit, un teren în ultima accepțiune a cuvîntului, și în plus se mărginea într-o parte cu o fabrică de prelucrare a peștelui, de la care chiar și duminica venea o duhoare pătrunzătoare.

Au făcut cîțiva pași pe pistă și deodată băiatul a înălțat capul și a zis: „Ai dormit mult. Ai fost chiar atît de obosit că ai dormit atîta?"

„Da, a răspuns Fred, da, băiete. Am fost al dracului de obosit. Cînd ești atît de obosit îți trebuie mult pînă să-ți revii."

„Tot mai ești obosit?"

„Nu, nu mai sînt. Acum m-am refăcut."

„Știi să alergi bine?" a întrebat băiatul si s-a ghemuit.

„Nu știu, i-a răspuns Fred. Habar n-am dacă știu să alerg bine. N-am încercat încă."

„N-ai alergat niciodată?"

„Ba da, băiete, am alergat o mulțime. Am alergat prin văile din Caucaz și prin lanurile de floarea-soarelui din Stavropol, mereu am fugit din fața lor cînd veneau cu tancurile, prin Crimeea și prin toată Ucraina. Abia aproape de linia de sosire au pus mîna pe mine. În mlaștinile Vistulei, băiete, m-au ajuns din urmă, pentru că aveau plămînii mai buni. Eram epuizat, ăsta a fost motivul."

Băiatul nu-l ascultase, în timp ce Fred vorbise, stătuse ghemuit și gata de fugă, iar cînd Fred a privit spre el, a întors o clipă capul și i-a strigat:

„Hai, ajunge-mă din urmă!"

Și apoi a pornit ca o săgeată, desculț, pe marginea interioară a pistei, în curbă. Fred i-a urmă-

rit picioarele goale care băteau pista și azvîrleau în sus sfărîmături mici de zgură, a văzut fața crispată și plină de dăruire a băiatului, îndîrjirea sa, brațele ce se mișcau puternic și și-a dat seama că l-ar fi dezamăgit dacă n-ar fi alergat și el. Timm era la mijlocul curbei, în curînd avea să ajungă în linie dreaptă, avea să se uite îndărăt și să observe că nu-l urmează nimeni, și atunci Fred a zîmbit și a pornit. Alerga în trap ușor, agale, pe lîngă marginea interioară, uitîndu-se tot timpul spre băiat, alerga nepăsător, cu pași lungi și rîdea de efortul și crisparea celui ce-l provocase, care continua să fugă în linie dreaptă și părea că-și propusese să alerge un tur întreg. Fred i-a lăsat avansul pînă la curba doua, dar pe neașteptate, fără să fi poruncit picioarelor sale, a început să alerge mai repede, zîmbetul i-a dispărut de pe față, pasul i-a devenit energic și nu mai simțea decît că trebuie să-l ajungă pe băiat. Cu fiecare metru cu care micșora avansul băiatului, era mai fericit, era o fericire neașteptată pe care o încerca și acum nu mai avea decît dorința să cîștige această cursă. Băiatul se transformase deodată în adversar și Fred nu mai vedea picioarele ce se învîrtejeau și îndîrjirea de pe fața mică, arsă de soare, care-l făcuse să zîmbească, observa numai cum se micșora avansul, cum băiatul parcă alerga mai încet și se uita înapoi cu o expresie de nemaipomenită teamă, iar teama de pe fața băiatului mărea viteza lui Fred. Această privire rapidă, temătoare îi dovedea că băiatul era epuizat și îi era frică numai să nu fie întrecut pe ultimii metri ; Fred sprintă în curbă și-l ajunse pe băiat în linie drea-

ptă, cu cîțiva pași înainte de-a atinge locul de unde porniseră.

Băiatul s-a așezat pe gazon, respirînd repede. Părea epuizat, la capătul puterilor și nici unul n-a rostit vreun cuvînt în timp ce, încetul cu încetul, Timm și-a revenit. Fred s-a așezat pe balustradă, ședea bălăbănindu-și picioarele și-l observa pe băiat. Avea impresia că i s-a întîmplat ceva și tot mai simțea fericirea acestei victorii neînsemnate. După un timp a sărit jos și s-a îndreptat spre Timm. I-a pus mîna în părul blond și zbîrlit și i-a spus: „Ai mers bine, băiete, pe primii metri ai fost extraordinar de tare. M-ai pus la încercare, nu glumă! Într-adevăr, băiete, a trebuit să mă lupt din greu pînă să te ajung. Ai să devii un alergător bun."

Băiatul și-a înălțat capul și l-a privit pe Fred în față. Fred nu zîmbea, și băiatul s-a ridicat și i-a dat mîna. „Nu-i nimic, a spus el, doar ești mai în vîrstă."

Fred l-a îmbrățișat, l-a tras spre el și a simțit pătrunzîndu-i prin cămașă, pînă la piele, respirația caldă a băiatului. Apoi s-au dus iarăși dincolo de balustradă și abia atunci au observat că nu mai erau singuri pe teren. Doi bărbați și-o fată veneau de-a lungul pistei, fata blondă mergea între ei, iar pe unul îl ținea de braț. Bărbatul pe care fata îl ținea de braț era palid, avea un spate îngust, era îmbrăcat în trening și ducea în mînă o pereche de ghete cu cuie, iar fața lui avea o expresie închisă și căta în pămînt. Celălalt bărbat avea haine obișnuite. Era bondoc, bine hrănit și avea un cap ca un cub. Cînd au ajuns în dreptul lor, Timm

i-a salutat, iar bărbatul în trening l-a privit mirat și i-a răspuns cu glas tare la salut. Și ceilalți i-au răspuns la salut, dar ei au dat doar indiferent din cap. Au trecut spre vestiar, bărbatul în haine obișnuite a descuiat ușa, și toți au dispărut înăuntru.

„Ăsta era Bert, a spus băiatul. Cel în trening se numește Bert Steinberg. E cel mai bun alergător al nostru și cîștigă de fiecare dată. Nu l-am văzut pierzînd niciodată. E cel mai bun din tot clubul."

„Arată bine, i-a replicat Fred, are întocmai figura unui alergător."

Fred s-a uitat spre vestiar și deodată s-a ridicat și a pornit, fără să-i dea nici o atenție băiatului, spre baraca vopsită în cafeniu, cu acoperișul gudronat, și aici a făcut cunoștință cu ei. A făcut cunoștință cu Nobbe, bărbatul bine hrănit, care arăta, cu căpățîna lui, ca unul dintr-o corporație studențească, iar imediat după aceea cu Bert și cu Fanny, logodnica sa.

Nobbe era președintele Clubului sportiv portuar ; nu s-a arătat răuvoitor, cum părea ; a fost amabil cu Fred și i-a explicat că acest club avea o veche tradiție, tradiția alergărilor : cică Schmalz ar fi provenit de la ei, marele Schmalz, care ieșise al doilea în campionatul Germaniei. Însuși Nobbe cică ar fi alergat înainte în ștafetă, patru ori patru sute și ar fi obținut un premiu în campionatul Germaniei de Nord. „Acest club cultivă, înainte de toate, tradiția alergătorilor, deoarece alergările, vrei nu vrei, sînt cel mai vechi sport, prototipul sporturilor și se poate afirma fără tăgadă

că tocmai noi, germanii, sîntem cei care am înțeles sensul occidental al alergătorilor." Nobbe era stomatolog. Se bucura că l-a descoperit pe Bert, cică ar „avea stofă" și din el se poate scoate ceva. Dar se bucură și de oricare altul care vrea să colaboreze în cadrul clubului, iar Fred, dacă îi face plăcere, e invitat și el.

„Ținem mult la tradiția alergătorilor, a spus el, nu sîntem mulți, dar sîntem uniți."

Nobbe i-a dat mîna, apoi a venit pe coridor și Bert și a dat mîna cu el și Fred a observat că și Fanny a dat din cap în direcția lui. Voiau să facă în dimineața aceea o alergare de antrenament mai susținut și după un timp au venit în baracă încă vreo cîțiva alergători, s-au salutat, apoi au intrat în vestiar și s-au echipat. Fred a rămas afară, pe coridor, și a auzit ce discutau. I-a auzit vorbind și despre el, Nobbe le spunea că ar vrea să facă parte din clubul lor, astfel că, atunci cînd au ieșit din vestiare, au venit și i-au dat mîna. Erau niște tineri sănătoși, veseli, numai Bert era timid și palid și mai tăcut decît ei. La urmă, cînd toți se aflau afară, Nobbe s-a apropiat de Fred. I-a pus mîna pe umăr și l-a întrebat :

„Ai prieteni ?"

„Nu, a răspuns Fred, n-am prieteni."

„Un om trebuie totuși să aibă prieteni."

„Am avut unul, dar s-a dus."

„În curînd o să ai prieteni, i-a spus Nobbe. Sînt băieți buni, ai să-i vezi. Facem totul pentru ei."

„Cred", a replicat Fred.

„Toţi băieţii pe care-i vezi aici sînt de aceeaşi clasă. Alergarea îi uneşte. Cînd bărbaţii aleargă împreună, asta-i uneşte."

„În ce zile aveţi antrenament?" a întrebat Fred.

De două ori pe săptămînă; facem antrenament marţea şi vinerea. Iar duminica facem un antrenament special. Duminică e un antrenament mai susţinut, pe distanţă mare."

„Nu ştiu, a spus Fred, probabil merg pe distanţă mare. N-am încercat încă niciodată. Ar trebui să încerc."

„N-ai alergat încă niciodată?"

„Numai în timpul retragerii."

„Cel mai bun antrenament, a spus Nobbe, pentru un fondist e cel mai bun antrenament."

A rîs şi l-a împins pe Fred în vestiar, apoi i-a dat un chilot de sport şi i-a aruncat pantofii de sală ai lui Bert: „Prima dată o să meargă şi cu pantofi de sală. Pregăteşte-te repede, băieţii au şi făcut încălzirea afară. Bert are pantofii săi cu cuie. N-are nevoie de pantofi de sală."

Fred a ezitat, dar după un timp s-a echipat şi a părăsit vestiarul. Cînd a ieşit la aer, a simţit o apăsare îngrozitoare în regiunea stomacului şi a văzut că ceilalţi şi-au întrerupt exerciţiile de încălzire pentru a-l examina. Toţi mai aveau treningurile pe ei, el era singurul care se şi dezbrăcase în chiloţii de sport. Avea impresia că pîntecul i se lipise de şira spinării, ar fi dat orice dacă ar mai fi putut renunţa, dar Nobbe i-a chemat pe toţi la locuri şi era prea tîrziu.

Băieții aceia faimoşi s-au aliniat la start. Erau şi cîțiva spectatori care stăteau rezemați de balustrada putredă de lemn şi din cînd în cînd le strigau ceva, şi deodată Fred şi-a auzit şi numele lui, iar cînd şi-a întors capul într-o parte, l-a descoperit pe Timm. Şedea pe balustradă şi rîdea, iar rîsul lui era luminos şi încurajator.

Apoi Nobbe a dat semnalul de start şi au pornit. Alergarea a fost fixată pentru trei mii de metri, o distanță care nu figurează în campionate, dar pentru o cursă intensivă această distanță era convenabilă. Fred s-a instalat imediat în frunte şi chiar după primele patru ture i-a lăsat în urmă pe faimoşii băieți. Numai Bert se mai ținea după el, dar s-a descotorosit şi de acesta după tura a cincea şi după aceea prima sa cursă a devenit o alergare de unul singur, fugea uşor şi regulat, într-un ritm pe care nu era nevoit să şi-l calculeze, nu-şi simțea picioarele, nici inima, pentru el nu mai exista pe lume nimic decît fericirea alergării, umerii, brațele, şoldurile, toate erau subordonate, aservite cursei, îl ajutau şi n-a cedat nici un metru băieților, iar cînd a trecut linia de sosire, s-a oprit de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Cele vreo două duzini de spectatori s-au strecurat pe sub balustradă şi l-au examinat neîncrezători, erau veteranii clubului, membrii susținători, l-au înconjurat, l-au observat şi i-au cîntărit expresia feței. Timm şi-a croit anevoie drum printre ei şi cînd a ajuns în fața lui Fred, a fugit spre el, l-a cuprins de mijloc şi l-a ținut strîns.

Nobbe a privit cronometrul, şi-a mişcat degetul arătător pe cadran, a socotit şi după ce a calculat timpul, s-a apropiat de Fred şi i-a spus: „Bine! Ai scos un timp foarte bun. A fost cel mai bun timp realizat vreodată la noi. N-am cronometrat exact. Dar timpul e extraordinar de bun. În jur de opt cincizeci."

„Asta n-are importanţă, a răspuns Fred, pentru mine nu asta e hotărîtor."

Descoperind faţa palidă a lui Bert, s-a îndreptat spre el, şi Bert i-a strîns mîna.

„Am alergat cu ghetele dumitale", i-a spus Fred.

„Nu-i nimic", a zis Bert.

„Poate că de aceea a mers aşa de bine."

„Sper că rămîi la noi."

„Locuieşte la noi, a intervenit Timm, e un prieten de-al fratelui meu şi acum doarme la noi în bucătărie."

„Cu atît mai bine, a intervenit Bert, atunci rămîi într-adevăr la noi. Mă bucură." Fanny a dat şi ea din cap...

La toate acestea se gîndea şi la începuturile sale, atunci, la Clubul sportiv portuar, şi acum mai avea de parcurs exact patru ture, iar Fred ştia că aceasta era ultima lui cursă. Cîştigarea campionatului intertări depindea doar de cursa sa de 5000 de metri. Cine cîştiga această luptă cîştiga şi campionatul; în această privinţă rezultatul săritorilor cu prăjina nu mai putea schimba nimic.

Tot mai alergau în aceeaşi ordine, marocanul înapoia lui, apoi foarte strîns Bonitsch, Drouineau şi cei doi finlandezi. Stadionul era mai mult

de jumătate plin, se aflau peste douăzeci de mii de spectatori, iar aceşti peste douăzeci de mii ştiau despre ce-i vorba, de aceea strigau, băteau din palme şi-l încurajau pe Fred. În vuietul vacarmului de glasuri se amesteca bîzîitul vechiului biplan, care zbura în cercuri mari cu reclama, zbura în jur, acolo sus, fără nici o speranţă, căci acum nu-l mai vedea nimeni. Toate privirile erau îndreptate spre alergători, peste patruzeci de mii de ochi urmăreau fiecare pas al lor, li se alăturau, alergau şi ei : nu mai era nici unul care să facă excepţie, toţi erau alături de ei ; chiar şi cei care stăteau pe băncile de ciment se simţiră deodată atraşi în cursă şi ei înconjurau pista, auzeau gîfîitul obosit al adversarului, încercau senzaţia rezistenţei nemiloase a vîntului şi încordarea muşchilor, nu mai exista nici o distanţă, nici o deosebire între cei ce stăteau pe băncile de ciment, toţi erau o apă şi-un pămînt, unii aveau nevoie de ceilalţi. Mai erau de parcurs trei ture şi jumătate ; pista era grea, înmuiată, un nor jos acoperi soarele, o aversă de ploaie se abătu piezis peste stadion. Ploaia lovea în acoperişul tribunei şi cădea pe pistă, iar spectatorii de pe partea opusă îşi deschiseră umbrelele. Partea opusă arăta ca o pantă împăturită cu umbrele şi peste această pantă plutea fumul greu de ţigară, al ţigărilor fumate pentru calmare. Cei de pe partea opusă erau nevoiţi să se calmeze, căci nu mai rezistau. Fred alerga spre uriaşa placardă de reclamă din pînză albă, auzi vocea antrenorului său care-i striga timpul realizat pînă atunci, dar pe el nu-l interesa ce timp a realizat, se gîndea numai la faptul că aceasta era ultima lui cursă.

Chiar dacă avea să iasă învingător — știa asta — nu-l vor mai selecționa, deoarece aceasta era ultima cursă a sezonului, iar anul viitor se va fi terminat definitiv cu el. Anul viitor va avea treizeci și cinci de ani și atunci nu-l vor mai selecționa pentru nimic în lume, nu-i va mai ajuta nici gloria sa.

Intră în curbă cu pas greu, tropăind, fiecare pas îi vuia în cap, îl ducea înainte — ultimele două ture, și el tot în frunte era. Dar apoi auzi în urma sa o respirație gîfîită, avu senzația că-l arde ceva la ceafă și-și dădu seama că venea El Mamin. El Mamin, marocanul, era tare pe ultimii metri, se convinsese de asta la Milano, cînd atletul arămiu pornise în sprintul final cu șoldurile foarte sus și cu gura deschisă. Și acum era iarăși aici, înainta cu pași extraordinari și se lăsă în trena lui Fred, iar amîndoi se aflau departe și la o distanță sigură de ceilalți: nu-i mai putea amenința nimeni. Înapoia lor, finlandezii o luaseră înainte, Boritsch și Drouineau erau învinși fără speranță — înapoia lor era decis locul fiecăruia. Fred intră în curbă mai scurt și mai repede, căutînd să se debaraseze de urmăritorul său, dar respirația care-l gonea nu înceta, o auzea mereu în ceafă. „De unde are putere, gîndi Fred, de unde are El Mamin această forță îngrozitoare, trebuie să mă descotorosesc acum de el, altfel mă ia; dacă reușesc să cîștig zece metri, nu mă mai ajunge."

Și Fred trecu prin curbă, îndoit și cu brațele grele și tropăi greu în linie dreaptă. Auzi sunînd clopotul pentru ultima tură și porni încă o dată

tare, pentru a se elibera, dar ordinul care se iscase în minte nu ajungea la picioare, ele nu se mişcau mai repede. Tropăiau greu şi tare pe pistă, într-o uniformitate neîndurătoare, nu se lăsau conduse. El Mamin tot nu ataca. „Nici el nu mai poate, gîndi Fred, şi El Mamin e terminat, altfel m-ar fi depăşit, ar fi început mai devreme sprintul final, dacă ar fi avut putere, dar e terminat şi se lasă în trenă." Deodată însă avu impresia că simte precis respiraţia marocanului. „Acum e lîngă mine, gîndi Fred, acum vrea să mă depăşească." Văzu apărînd în dreptul său umărul arămiu, pasul uriaş alături de al său ; marocanul se ivi irezistibil. Alergau umăr la umăr, gîfîind încordat şi apoi Fred primi lovitura. Era o lovitură rapidă, neobservată, care îl nimeri în şold, simţise neîndoios braţul marocanului şi se clătină spre marginea pistei, ieşi din pas, căzu imediat în cursă : şi acum El Mamin era înaintea sa. Fred văzu trupul ca arama al atletului la un metru înaintea sa, alerga uşor şi frumos, ca şi cum nu s-ar fi întîmplat nimic. Nimeni nu observase lovitura, nici măcar Ahlborn cu figura lui de nevăstuică, iar marocanul intră în linia dreaptă dinainte de sosire.

„O sută de metri, gîndi Fred, El Mamin nu mai poate, nu mai e în stare să mărească distanţa, trebuie să-l ajung." Şi închise ochii şi atacă încă o dată ; muşchii gîtului se umflară, braţele se mişcau scurt şi crispat, pasul i se iuţi. „Îl iau, gîndi el, îl depăşesc pe dreapta." Şi în timp ce se gîndea la asta, marocanul se prăbuşi cu un ţipăt sălbatic, căzu în faţă cît era de lung şi alunecă pe zgura umedă de pe pistă.

Fred nu-şi dădea seama ce s-a întîmplat, nu simţise nimic; nu observase că l-a călcat pe El Mamin pe călcîi cu pantoful său cu cuie, că ghimpii pantofilor săi îl răsturnaseră pe adversar, nu ştia nimic despre toate astea. Trecu linia de sosire şi se prăbuşi pe pătura pe care Ahlborn o ţinea pregătită. Nu auzi la difuzor vocea clară, plăcută, care-l descalifica, nu auzi vuietul care clocotea din tribune; fără să se împotrivească, se lăsă dus pe gazon, învelit în pătura cenuşie, şi se trînti pe pămîntul ud şi zăcu nemişcat acolo, un pachet cenuşiu, părăsit.

MARELE WILDENBERG

O dată cu scrisoarea au apărut speranțe noi. Era scurtă, nu conținea nici o formulă de adresare, fusese dictată cu o amabilitate indiferentă, lipsită de interes, fără intenția de-a mă face să deduc prin vreo aluzie ascunsă între rînduri sau poate dintr-o întorsătură involuntară de condei, că problema mea este pe cale de-a fi rezolvată. Cu toate că am citit de mai multe ori scrisoarea, căutînd cuvintele pe care mă temeam că inițial le sărisem din cauza emoției, deși toate încercările mele de-a găsi ceva favorabil pentru mine au eșuat, credeam că-mi pot pune unele speranțe în ea, deoarece eram invitat, sau mai bine zis mi se recomanda să mă prezint la fabrică.

Am împăturit scrisoarea, am pus-o în portvizit, ca la nevoie s-o am repede la îndemînă și am pornit spre fabrică. Era o fabrică de sîrmă, o clădire întinsă și plată ; cînd am plecat într-acolo era întuneric și ningea. Am mers pe lîngă un zid înalt de cărămidă, care mă proteja de vînt ; lămpi electrice cu arc luminau drumul, în direcția mea

nu venea nimeni. În pavajul străzii erau montate şine, luceau întunecat, zăpada nu se depunea pe ele. Linia ferată m-a dus spre intrare, ea părăsea strada făcînd brusc o curbă, trecea pe sub un grilaj şi dispărea în interiorul unui şopron negru. Lîngă intrare se afla o căsuţă din scînduri pentru portar, luminată slab de-un bec electric ce atîrna de tavan.

La lumina becului l-am putut vedea pe portar, un bătrîn posac, care şedea lîngă o masă tocită de lemn şi mă cerceta. Înapoia lui ardea un foc alimentat cu cocs. M-am apropiat de căsuţă, iar portarul şi-a apropiat urechea de fereastră aşteptînd să mă anunţ : am tăcut. Omul s-a enervat şi a deschis spre mine o ferestruică. Am simţit răzbătînd un curent de aer dulceag şi infect. Portarul era evident îngrijorat că ar putea să iasă prea mult aer din încăpere şi m-a întrebat nerăbdător :

— La cine doriţi să mergeţi ? Sînteţi anunţat ?

I-am spus că sînt chemat ; dacă vrea, pot să-i arăt scrisoarea. Scrisoarea e semnată de un oarecare Wildenberg.

Cînd am pronunţat acest nume, portarul s-a uitat la ceas, apoi m-a privit mîhnit şi cam zeflemist şi am simţit că uitase de supărare, avînd faţă de mine doar o compătimire profesională.

— Domnul Wildenberg nu-i aici ? l-am întrebat.

— E aici aproape tot timpul, mi-a răspuns portarul. Rar se întîmplă să fie plecat. Dar astăzi nu veţi putea vorbi cu el.

Apoi mi-a povestit ce greu se ajunge la Wildenberg ; mi-a povestit cîte avea pe cap acest om

mare, care lua hotărîri într-o izolare tăcută, înapoia unor uşi îndepărtate şi că n-ar avea nici un rost — cu toate că sînt chemat — să mă prezint la această oră. Portarul îmi recomandă să revin a doua zi, ridică din umeri, suspină şi spuse că acesta e singurul sfat pe care mi-l poate da şi ar fi bine să-l urmez.

Am urmat sfatul portarului şi m-am dus acasă, iar a doua zi dimineaţa, dis-de-dimineaţă, am pornit din nou pe drumul spre fabrică. Lămpile cu arc mai ardeau, era frig, iar de la cantina fabricii venea un miros de varză. Portarul m-a întîmpinat amabil, părea că mă aşteaptă. Mi-a făcut un semn să rămîn afară, a telefonat un timp mai îndelungat şi, în sfîrşit, mi-a spus cu un zel plin de fericire că i-a reuşit să mă îndrepte pe făgaşul cel bun ; pot să merg fără nici un fel de dificultăţi pînă la biroul doctorului Setzki, secretara lui mă va aştepta acolo.

Secretara era chipeşă şi slabă, îmi oferi o ceaşcă de ceai, pe care tocmai îl făcuse şi se scuză spunînd că are o lucrare urgentă. Am apreciat ceaiul ca pe-un semn bun, faptul că mi-l oferise mă făcuse în asemenea măsură încrezător în problema mea, încît i-am oferit secretarei una dintre cele două ţigări ce le aveam, dar ea a refuzat. N-am fumat nici eu deoarece doctorul Setzki putea veni în orice moment din biroul lui, auzeam înapoia uşii sale zgomote, foşnete şi murmure.

Afară s-a luminat, lămpile cu arc s-au stins şi secretara m-a întrebat dacă poate închide lumina în cameră. I-am răspuns lung şi amănunţit, în speranţa s-o atrag astfel într-o discuţie, deoarece mi-

era oarecum penibil față de ea că doctorul Setzki mă lăsă atîta să aștept. Dar fata n-a dat atenție observațiilor mele, ci s-a pitit imediat înapoia mașinii sale de scris, unde era în siguranță.

Doctorul Setzki a venit tîrziu, era neașteptat de tînăr, s-a scuzat că mă lăsase să aștept atîta și m-a condus printr-un coridor. Înainte de toate, s-a scuzat de faptul că Wildenberg, marele muncitor solitar, nu lasă pe nimeni în pace, mereu întreabă, se asigură de mai multe ori asupra fiecărui lucru și prin aceasta îi împiedică să respecte întocmai planul de muncă zilnic. M-a cuprins oarecum frica la ideea de-a sta peste cîteva secunde în fața lui Wildenberg, am simțit cum îmi transpirau palmele și tînjeam să fiu iar în camera secretarei.

Doctorul Setzki a traversat cu mine un birou și m-a dus într-o cameră unde se aflau numai o masă de scris și două scaune. M-a rugat să iau loc pe unul din scaune și să-l aștept pe doctorul Petersen. Acesta ar fi, după cum zicea el, mîna dreaptă a lui Wildenberg, care-mi va deschide în continuare ușile spre marele om. Părea că este în cunoștință de cauză cu ceea ce mă adusese aici, vorbea cu mare admirație despre talentul lui Wildenberg de-a selecționa oamenii și la sfîrșit, după ce mi-a pus în grabă mîna pe umăr, și-a luat rămas bun. Cînd am rămas singur, m-am gîndit încă o dată la cuvintele lui, mi-am amintit intonația lui și de astă dată admirația cu care vorbea despre Wildenberg mi se păru o ironie mascată.

Doctorul Petersen era, după cum spunea secretara care intrase sub un pretext oarecare în cameră, într-o ședință. N-a putut preciza cînd va reveni, dar după părerea ei nu va dura prea mult, deoarece, zicea ea, ședințele sînt prea obositoare. A zîmbit cu subînțeles și m-a lăsat singur.

Secretara a avut dreptate. Așteptam de zece minute, cînd a apărut doctorul Petersen, un uriaș cu ochi spălăciți ; m-a rugat să rămîn pe scaun și am discutat despre cererea mea. Ea se mai găsește la Wildenberg, mi-a spus el, o oprise în ciuda cantității enorme de muncă ce-i stătea în față și aș fi desigur prevenitor cu acest om mare dacă nu l-aș mai întreba de ea și aș sta cît mai puțin posibil la dînsul.

— Sînt convins, mi-a spus doctorul Petersen, dispoziția domnului Wildenberg va fi cu atît mai bună, cu cît veți fi mai scurt. Oamenii de felul său rezolvă totul scurt și concentrat.

Apoi m-a rugat să-l urmez, a bătut la ușă, iar cînd o voce a strigat „intră", mi-a făcut încă o dată un semn grăbit să mă gîndesc la toate sfaturile sale și m-a lăsat să pătrund înăuntru. Am auzit cum a fost închisă ușa în urma mea.

— Poftiți, îmi zise o voce amabilă, slabă, apropiați-vă de mine.

M-am uitat în colțul de unde venea vocea și am zărit un bărbat scund, zîmbind dureros, înapoia unui birou uriaș. Cu o atitudine absentă, mi-a făcut un semn cu un *pince-nez* fără ramă, mi-a întins mîna, o mînă mică, artritică și m-a rugat timid să iau loc.

După ce m-am așezat, a început să povestească, mi-a povestit tot istoricul fabricii și cînd am încercat într-o pauză să plec, m-a rugat insistent să rămîn. Și de fiecare dată cînd mă așezam din nou, îmi mulțumea cu o sumedenie de cuvinte, se plîngea de singurătatea lui și ștergea cu mînecuțele biroul gol. Am început să mă neliniștesc și mi-am amintit de sfaturile ce-mi fuseseră date, dar nevoia sa de-a fi lăsat să vorbească părea să fie reală și am rămas.

Am rămas la el cîteva ceasuri. Înainte de a-mi lua rămas bun, am întrebat de cererea mea. A zîmbit trist și m-a asigurat că n-a văzut-o niciodată, lui i se aducea doar, zicea el, ocazional cîte ceva la semnat, dar numai pentru ca să nu se simtă atît de singur, deoarece imediat i se smulgea ceea ce îi fusese adus. M-a sfătuit în șoaptă să încerc o dată la doctorul Setzki, el are mai multe posibilități și acolo se ajunge mai ușor prin portar : a trebuit să-l cred.

Mi-am luat rămas bun de la marele Wildenberg, iar cînd mă aflam aproape de ușă, s-a apropiat cu pași mărunți, m-a tras de mînecă și m-a rugat să-l mai vizitez cît de curînd. I-am promis.

DINCOLO, PE INSULE

Bătrînul se afla singur în cuter. Şedea pe banca din spate, mic, vlăguit şi desculţ, şedea acolo cu puşca pe genunchi, iar cuterul înainta şi se balansa cu el pe lîngă faleza laterală. Cuterul era negru şi cu bordul înalt, trecea de-a lungul falezei, se repezea spre ea balansîndu-se, se lăsa împins în sus, se scufunda greoi şi plescăind, iar catargul se clătina, bandînd într-o parte şi-ntr-alta şi descriindu-şi pe cer mişcarea încîlcită. Apoi ajunse în larg unde apa era liniştită, tulbure, de culoarea argilei şi se despica zgomotos sub prora cuterului.

Bătrînul mergea paralel cu ţărmul ; îşi trase picioarele pe bancă şi rămase gînditor şi ghemuit lîngă cîrmă, merse de-a lungul ţărmului pînă la promontoriu, apoi ocoli promontoriul într-un arc mare. Acum vedea moara, era o moară de vînt înaltă şi neagră ; nu avea aripile întinse, sta nemişcată şi se înălţa spre cer ca o floare neagră, mare şi moartă. Bătrînul recunoscu rampa morii, recunoscu fata de pe rampă şi pe cel ce se afla

lîngă ea; stăteau lîngă balustradă, priveau spre dînsul, dar bătrînul se întoarse cu spatele la ei și se îndreptă spre bancul de nisip. Bancul de nisip se afla — întins și sclipitor — sub linia orizontului, părea suspendat, părea că n-are nici o legătură cu apa — era o zi luminoasă, senină. Soarele înmuia catranul, stropii mici de apă străluceau pe băncile cuterului, iar bătrînul aspira mirosul înțepător de catran și pește.

Încetul cu încetul, bancul de nisip se apropia tot mai mult; un nisip fin, strălucitor, pe care alunecau valuri line; bătrînul le putea recunoaște acum trupurile negre, le vedea cum se îndreptau spre apă, se opreau lîngă apă, se scufundau. Amortiză motorul, cuterul mergea fără acel păcănit uruitor, se forța greoi și aproape fără zgomot spre bancul de nisip, apoi bătrînul opri motorul și cuterul alunecă scîrțîind pe nisip.

Omul se dădu jos și își fixă cuterul de un par pe care-l bătu în nisip, nisipul era ud și tare și bătrînul își suflecă pantalonii albaștri de pînză, își încărcă pușca, vîrî două cartușe în buzunar și părăsi cuterul. Străbătu bancul de nisip, intră în apă, apa-i ajungea pînă la genunchi, o apă înghesuită, argiloasă, care tindea spre curentul puternic de la țărm: bătrînul mergea împotriva curentului, pipăind la fiecare pas solul, în căutarea drumului ascuns pe care-l cunoștea. Apoi zări înaintea sa mai multe bancuri de nisip și ajunse la țintă.

O dată se uită înapoi spre cuter, cuterul era departe, bine fixat, era puțin aplecat într-o parte, stătea acolo liniștit și nemișcat. Bătrînul se culcă

în nisipul strălucitor şi rece, cu partea superioară a corpului ridicată, se sprijinea în coate şi-şi ţinea picioarele strîns lipite ; stătea aşa neclintit şi privea spre apă, cu puşca în mînă. Se gîndea la rampa morii de vînt, o vedea acolo pe fată şi pe cel de lîngă ea, îi vedea apropiaţi unul de celălalt şi degetul său arătător apăsă trăgaciul pînă la punctul de rezistenţă.

Nisipul era rece, răceala îi pătrundea prin haine, în timp ce stătea aici culcat, în nemişcare, şi aştepta, simţea înjunghiindu-l în umăr vechea durere, dar apoi apăru prima : văzu ieşind din apă capul negru, de un luciu întunecat, văzu ochii mari, miraţi ai focii, şi bătrînul se ghemui şi făcu lateral o mişcare scurtă, şerpuitoare. Capul focii dispăru, omul observase că era un animal tînăr ; ştia că, desigur, curiozitatea, o curiozitate fatală, va mîna animalul mai aproape şi ridică puşca. Era un mascul tînăr de focă şi cînd ieşi din apă a doua oară, se afla mai aproape decît se aştepta bătrînul, era atît de aproape, încît l-ar fi nimerit cu siguranţă, dar nu trase : stătea acolo culcat şi aştepta. Alături de prima focă ieşiră din apă acum capetele altor două, privirile lor cercetătoare erau îndreptate spre bătrîn ; nişte priviri scrutătoare, atente, şi el le îndepărtă orice bănuială printr-o mişcare scurtă şi şerpuitoare. Deodată apărură la marginea bancului de nisip două animale. Se iviră atît de neaşteptat, încît omul se ghemui. Îl priveau şi-l pîndeau, scoteau un mîrîit ascuţit, se scuturau, apoi se uitau iarăşi la el, şi bătrînul ridică puşca şi ochi. Ochi capul femelei ; de peste douăzeci de ani nu împuşcase o focă femelă, ochi, trase şi văzu foca prăbuşindu-se sub lovitura glonţului.

Bătrînul se ridică, văzu cum celelalte animale fugeau, merse prin nisip spre animalul mort şi atinse cu piciorul corpul moale.

Apoi îşi luă puşca în bandulieră şi legă o funie scurtă de coada animalului ; tîrî foca peste bancul de nisip, o tîrî prin apă pînă dincolo, croindu-şi drum spre cuterul negru. Trase foca peste bord şi-o aşeză pe banca din mijloc ; blana ei se usca în bătaia vîntului şi-şi pierdea luciul închis. Bătrînul scoase parul, fluxul îndreptase cuterul, nu era nevoie să-l mai împingă deoarece sub chilă era apă suficientă. Indiferent, porni motorul, zgomotul răsună uruitor, se potoli, devenind un dîrdîit regulat şi înfundat. Cuterul se întoarse, ocoli bancul de nisip, iar bătrînul şedea mic şi vlăguit pe banca din spate, ţinînd direcţia spre limba de pămînt.

Cînd apăru într-o coastă moara, nici nu se uită într-acolo, privea spre prora cuterului şi spre promontoriu, alunecă, gînditor şi nemişcat, de-a lungul ţărmului pînă la debarcader, apoi ancoră cuterul şi transportă singur animalul mort peste dig, pînă în şopron. Îl aruncă pe o prelată din pînză de vele şi-l acoperi cu saci ; trebăluia cu puşca în bandulieră, încet şi chibzuind la ceva, deoarece simţea că ea stătea la intrarea în şopron şi-l observa. Îi văzu umbra nemişcată în timp ce dezveli din nou animalul, trase în afara prelatei partea unde se afla locul încă sîngerînd al împuşcăturii şi-l acoperi cu saci, grijuliu, cu o minuţiozitate provocatoare ; simţea că ea nu-l va lăsa să părăsească şopronul fără să-i vorbească. Deodată se întoarse : stătea înaintea lui în rochia-i de stofă

subțire, așteptînd cu mîinile sprijinite de usciorul șopronului ; bătrînul porni spre ea și fata se uita în ochii lui mici și reci și deodată se dădu la o parte. Bătrînul trecu pe lîngă ea, străbătu mica movilă bătută de vînt ce ducea spre casă, în timp ce fata fugea după el și striga :

— Oprește-te, tată ! Te-am văzut, spuse ea. Noi stăteam pe rampă și te-am văzut cum te îndreptai spre banourile de nisip.

— N-ai să te mai duci niciodată la moară, zise bătrînul. N-ai să te mai învîrți pe la far. Ai să rămîi aici, e destulă treabă de făcut. Ți-am spus-o de nenumărate ori. Ți-o spun astăzi pentru ultima dată. Să nu mai dai ochii cu el. Dacă te mai întîlnești o dată cu el, nu mai ai ce căuta în casa asta.

— E și casa mea, zise fata.

— Nu mai intri în ea, rosti bătrînul.

— Asta numai fiindcă nu-i de pe insulă, zise fata. Din pricina asta îl urăști. Dacă s-ar fi născut aici, m-aș putea întîlni cu el. N-ai plecat în viața ta de pe insulă, de aceea îl urăști. Fiindcă nu face același lucru pe care-l faci și tu. Dar acum lucrează aici. Sînt doi ani de cînd locuiește aici.

— N-ai să mai intri în casă ! zise bătrînul.

O lăsă pe movilă și porni spre casă, iar fata ședea acolo tremurînd și se uita după el. Bătrînul dispăru în casă, ușa se trînti și pe neașteptate fata se întoarse, coborî colina, hotărîtă și conștientă de ceea ce făcea, traversă pășunea afînată și se îndreptă spre casa lungă, văruită în alb, de pe drumul așternut cu pietriș, unde se afla poșta.

Era singurul drum de pe insulă, un drum prost, desfundat şi cînd ajunse acolo, fata începu să alerge pe urma tare a căruţelor, coti spre poştă, urcă treptele şi deschise uşa vopsită în cafeniu. Intrase rareori în această casă; nu fusese niciodată în camera lui, dar ştia unde e, el îi arătase fereastra; se furişă sus, pe scara de lemn, şi trase cu urechea la uşă. Nu auzi nici un zgomot, nu-şi amintea să fi auzit vreun zgomot în casa asta; de cîte ori fusese aici, fie bătrînul factor poştal, fie soţia lui zăceau bolnavi în patul uriaş, cu obrajii aprinşi, sub o pilotă enormă. Fata nu-şi aminti să fi vorbit în această casă altfel decît în şoaptă; fără ca vreun pas să fi anunţat că se apropie cineva, bătrînul factor poştal sau robusta lui soţie apăreau pe neaşteptate, fără zgomot, şi niciodată nu te întrebau altfel decît cu un murmur supărat, ce doreai.

Fata trase cu urechea la catul de jos, dar acolo totul rămase liniştit şi atunci deschise repede uşa spre camera lui. Stătea în faţa ei, sub becul electric fără abajur: un flăcău înalt, cu o figură tare înspăimîntată. O văzuse venind, stătuse în spatele uşii şi o aşteptase, şi, zîmbind îngrijorat şi nesigur, îi făcu un semn să închidă uşa. Ea rămase locului, rezemată cu spatele, cu mîinile ascunse şi-l privea. Băiatul purta o cămaşă descheiată, albastră, care-i scotea în evidenţă paloarea obrajilor; faţa-i era încordată şi îngrijorată, buzele palide, ochii mari, speriaţi.

Îi făcu un semn să plece de la uşă şi fata îl ocoli, aşezîndu-se apoi pe un scaun cu picioare înalte, anume pentru a privi pe fereastră. Se uită

afară, trase scaunul mai într-o parte, mai cercetă o dată dacă putea fi văzută de pe drum şi-l privi neajutorată. Băiatul se apropie încet de ea, îşi aruncă repede ochii pe fereastră şi se aşeză pe un colţ al patului de campanie, lîngă scaunul ei. Apoi o întrebă :

— De ce-ai venit ?

Ea spuse :

— Să plec ?

— Nu ştiu ce fac bătrînii jos, zise băiatul.

— Bătrînii nu ştiu că sînt aici. Am venit tiptil-tiptil, spuse ea privindu-şi pantofii de pînză. După aceea îl întrebă : De ce nu mă săruţi ?

El o privi deodată îngrijorat, respingînd-o cu teamă.

— Aici nu se poate, zise băiatul, pentru numele lui Dumnezeu, nu aici.

— Şi afară ? întrebă ea.

— Asta-i altceva, spuse băiatul. Nu poţi compara una cu alta. Aicea-i imposibil. Şi aşa nu putem rămîne prea mult timp înăuntru.

— Te bucuri c-am venit ?

— Da, spuse el, da, ai venit pentru prima dată la mine şi mă bucur. Da' ar fi mai bine dac-ai pleca imediat.

— Şi dacă n-am să plec ? Ce-ai să faci, dacă am să rămîn aici ?

— Nu se poate. Ştii că nu se poate, zise el.

O rafală puternică de vînt izbi fereastra, băiatul se ridică şi privi afară, se uită la dig şi văzu cuterul clătinîndu-se puternic la debarcader.

— E de rău, murmură el, ar fi bine dacă ai pleca chiar acum acasă.

— Sărută-mă, zise ea.

O sărută repede şi trase cu urechea, apoi luă o jachetă groasă, verde, de pe un cîrlig fixat în uşă, şi-o îmbrăcă şi se opri în picioare în faţa fetei. Ea dădu din cap.

— Nu pot să plec, zise fata. Tata ştie că sînt la tine şi acum nu mă mai pot duce acasă.

El îşi scoase din nou jacheta, o privi neîncrezător şi se aşeză pe colţul patului de campanie.

— Anne, pentru Dumnezeu! exclamă băiatul. De ce-ai vorbit cu el?

— Tata ne-a văzut, zise fata. În timp ce se îndrepta spre bancurile de nisip, noi eram la moară. Acolo ne-a văzut. Am fost nevoită să vorbesc cu dînsul.

— Nu trebuia să vorbeşti cu el, zise băiatul.

— Nu vrea să te mai văd. Mi-a interzis să mă mai întîlnesc cu tine.

— Am să discut cu dînsul, spuse băiatul.

Rosti asta încet, ca şi cum nici el n-ar fi crezut că va ajunge vreodată la această discuţie.

Fata zise:

— N-o să discute cu tine. Nu-i cunoşti. Tu nu-i cunoşti pe cei de-aici, de pe insule. Vorbesc numai cu ei înşişi. Fiecare trăieşte închis în sine ca o scoică. Tata n-are să discute cu tine.

— Atunci am să-i scriu.

— Nu-ţi va răspunde.

— Ce are cu mine?

— Nu eşti de pe insule, zise fata. Nu faci ceea ce fac cei de-aici. Cine nu face ceea ce fac ei o duce greu aici.

Băiatul se apropie de uşă şi ascultă ce se petrece jos, dar acolo totul era liniştit ; veni înapoi, o trase de pe scaun şi-o îndepărtă de la fereastră. O duse în mijlocul camerei, sub becul electric spînzurat acolo, o îmbrăţişă, faţa sa îngrijorată se înfundă în părul ei, şi deodată se uită la ea şi observă că închisese ochii.

— Ce-i ? întrebă surprins.

— Mîna mea, zise ea, mi-ai strîns-o.

— Vai ! exclamă el speriat, de ce nu spui nimic ?

— Nu era rău, răspunse fata.

Se întoarse, o ploaie rapidă răpăia în fereastră, văzu norii joşi trecînd peste islaz, nişte nori cenuşii, care veneau gonind dinspre mare, coborau în dreptul digului — cuterele de la debarcader abia se mai zăreau. Băiatul arătă spre casa izolată de pe colină, departe, dincolo de islaz, îngrădită cu un gard viu trainic, arătă spre ea şi spuse :

— Nu-i aprinsă nici o lumină, Anne. La voi nu-i aprinsă nici o lumină.

— Ştiu, zise fata, stă în întuneric. De cînd a murit mama, nu aprinde nici o lumină, ci stă în întuneric lîngă fereastră.

— Vino ! spuse băiatul şi luă jacheta groasă, i-o puse pe umeri, apoi îmbrăcă un pulover şi o bluză de vînt şi amîndoi se îndreptară spre uşă.

Deschise, ascultă atent, jos totul era liniştit, o trase de mînă pe Anne pe scară în jos, o trase afară, în bătaia vîntului, în întunericul care începea să se lase ; urcară pe drumul aşternut cu pietriş, împotriva vîntului, împotriva vîntului care bătea fără întrerupere. Merseră pînă la capătul drumului aşternut cu pietriş, se opriră numai pen-

tru o clipă pe digul care-i apăra de vînt — o clipă de neliniște — ploaia le cădea pe păr și pe fețe, iar fețele lor luceau. Fețele lor se atingeau, fiecare simțea ploaia de pe fața celuilalt, o ploaie caldă, și porniră prin iarba umedă, în sus pe dig, se opriră în bătaia vîntului, apoi coborîră spre debarcader, unde se legănau cuterele. Erau niște valuri puternice și scurte ; ele ridicau cuterele și smuceau funiile ancorelor ; funiile trosneau, pîrîiau, se încordau, rezistau.

— Nu ți-e frig ? zise ea.

— Nu, nu mi-e frig de loc, răspunse băiatul și privi spre cuterele care se legănau. Deodată porni singur pe punte, merse înainte fără să ia seama la valurile ce se spărgeau, se aplecă, trase cu toată puterea funia cuterului negru și rîse cînd văzu că acesta se apropia de debarcader. Dădu drumul funiei, fugi înapoi, veni spre ea, o luă de mînă și-i spuse : Vino !

Ea îl privi nedumerită și dădu din cap.

— Nu, zise fata, te rog, nu.

— Totuși, nu-i rău, spuse el.

— Nu putem răzbi printre valurile care se sparg de stînci.

— Plecăm acum, zise el.

— Tu nu poți, spuse fata.

— Dacă poate bătrînul, pot și eu. Am să-i arăt că și eu pot.

— Nu face asta !

— Atunci plec singur. Și am să aduc singur cuterul la punte.

Coborî la debarcader și ea îl urmă ; băiatul apucă funia, își sprijini piciorul de o stinghie,

trase și smuci, lăsîndu-și capul pe spate, iar cuterul se urni, apropiindu-se încet și greoi. Pupa se izbi de debarcader, se frecă scîrțîind, marea o ridică în sus, apoi se lăsă iarăși în jos. Băiatul se afla lîngă covertă, își calculase bine săritura. Se ghemui spre spuma mării care împroșca de peste tot, se clătină într-o parte și izbuti să sară ; fata se cinchi fricoasă la pupă.

— Dă-i drumul, strigă el, trebuie să strîngem funia ancorei. Desfă-o tu pe cealaltă !

În timp ce ea strîngea funia de ancorare de la debarcader, el se cățără pe prora cuterului, își propti șoldurile de un inel de fier, încleștă dinții și trase funia ancorei, iar cuterul se întoarse și porni.

— Se urnește ! strigă el.

— Ne ia curentul apei, zise fata.

— Asta-i bine, ieșim în larg.

Băiatul sări pe podeaua de scînduri a cuterului, deschise cabina de lemn unde se afla motorul, bîjbîi o clipă, apoi ambarcațiunea începu să se cutremure și porni prin propriile-i forțe, schimbînd direcția. Băiatul desfăcu din blocaj cîrma și viră. Cuterul negru asculta. Luă acum marea din față, fu ridicat, căzu înapoi plescăind, se răsuci puțin, ca și cum s-ar fi scuturat și spuma valului trecu peste bord.

Fata se ghemui alături de băiat la pupă și-i cuprinse picioarele cu brațele.

— Acum putem să întoarcem îndată, zise ea după un timp, sîntem destul de departe.

— Mergem mai departe ! strigă el. Zăresc lumina de la moară. O vezi ? E foarte aproape. Am să ocolesc promontoriul.

Merseră departe de stînci, de-a lungul coastei, într-un arc mare, în jurul promontoriului, apoi băiatul schimbă direcția, depărtîndu-se de țărm. Porni spre larg, cuterul negru se agita printre valuri, se apleca sub biciuirea vîntului. Primul val trecu peste ambarcațiune, cuterul se cabră și fata se răsturnă pe banca de la pupă. Se uită repede în sus și-i văzu fața, fața băiatului lucea. Pantalonul îi era ud leoarcă, simțea cum îi curgeau picăturile pe obraji, în jos, spre gît, simțea cum umezeala îi ajunge la umeri, totuși menținu direcția.

— Nu mai înainta, spuse ea, întoarce acum.

Băiatul tăcea. O trase spre el. Simțea tremurul corpului ei sub jacheta groasă, udă, și tăcea. Fata privi înapoi : luminița de la moară dispăru, apăru iarăși și dispăru definitiv.

— Lumina a dispărut, spuse fata.

— Știu, zise el, acum întorc.

Îi dădu drumul și se ghemui sub un val care trecu pe neașteptate peste cuter. Ambarcațiunea fu aruncată înapoi, își luă avînt, se repezi împotriva mării și pentru o clipă elicea ei se învîrti în gol prin aer. Băiatul încetini mersul, stătea cu chipul încordat la cîrmă și conducea cuterul, iar marea îl împroșca dintr-o parte și dintr-alta. Un val îl lovi cu toată furia, cuterul bandă greoi, luă apă, se îndreptă cu trudă, apoi auziră ceva spărgîndu-se și văzură că fusese smulsă cabina de lemn a motorului, iar plasa, care se afla pe cabină, fusese aruncată peste bord. Fata îi arătă plasa, plutea foarte aproape de cuter, trecu pe dinaintea lor

cu bilele ei de sticlă, mari şi scînteietoare, se afla la depărtare de un braţ, lîngă ambarcaţiune.

Flăcăul îi făcu un semn să vină grabnic spre el şi-i dădu cîrma, cuterul avea marea în pupă, era uşor de condus.

— Aicea-i, strigă fata, plasa-i aici !

Îl văzu legîndu-şi o funie subţire în jurul şoldurilor, apoi încolăcind capătul funiei de banca de la pupă şi aplecîndu-se peste bordaj, în mijlocul cuterului. Îl văzu un timp stînd aşa şi căutînd plasa, iar după aceea auzi ţipătul. Fusese un ţipăt scurt, neaşteptat, dădu drumul cîrmei şi sări în mijlocul cuterului. Îl strigă pe nume, pipăi funia care era încolăcită în jurul ultimei bănci : funia era întinsă. Trase de ea, trăgea cu o forţă disperată, plîngînd şi chemîndu-l, nu izbuti să strîngă funia. Apoi îl zări pentru prima dată, un corp învîrtejit, negru, în dîra lăsată de cuter, îl văzu apărînd la suprafaţa apei şi dispărînd.

— Heinz, strigă ea, Heinz !

El nu răspunse.

Fata smuci funia care-l ţinea, trase cu toată puterea şi dintr-o dată funia se destinse, deveni moale, ca şi cum n-ar mai fi atîrnat de ea nici un corp, şi atunci privi înapoi spre apa de la pupă. Îi zări trupul la suprafaţă, era aproape de pupa cuterului, în imediata apropiere a elicei. Lăsă funia să se desfăşoare iarăşi, stătu nehotărîtă, deodată puse mîna pe funie, desfăcu grabnic nodul care o lega de bancă şi privi în apă după el. Funia nu mai era asigurată, o ţinea fata în mînă, simţi greutatea lui Heinz şi împotrivirea mării ; braţele îi fură smucite în sus, simţi cum umerii i se întind,

îi sînt trași cu putere, în șocuri, și asta o făcu aproape să cadă, dar nu dădu drumul funiei. O ținea strîns și se uita după Heinz, stătea cu picioarele desfăcute lîngă bancă, iar cuterul se răsucea pe mare.

Apoi simți cum mîinile îi deveneau insensibile și inerte, nu mai avea nici un control asupra funiei ; se aplecă mult peste bancă, așa că frînghia slăbi, se repezi înainte, strînse capătul funiei în jurul șoldurilor și-l înnodă.

— Heinz, strigă ea, Heinz !

Și i se păru că ar fi ridicat o mînă. Îl trase mai aproape de cuter, dar el nu trecu de pupă, nimeri spre elice, ca și mai înainte. Fata îl strigă și dădu drumul funiei. Plîngea. Îl striga. Stătea cu picioarele desfăcute lîngă bancă și frînghia o tăia cu strînsoarea ei.

Răsună un pocnet sonor și sec. Cuterul pierdu direcția. Fata apucă de cîrmă și încercă să mențină cuterul pe direcție, dar marea îl arunca într-o parte și-ntr-alta, iar din cauza vîntului mergea acum aplecat într-o parte. Un val se năpusti peste ambarcațiune, mare și greu ca întreaga noapte, se năpusti din plin și fata fu aruncată de forța lui sub bancă. Se ridică în grabă, udă și buimăcită, și de astă-dată văzu trupul chiar lîngă bordaj, îl văzu legat de funie, trecînd lîngă ea și-l strigă. Dar el dispăru, moale și întunecat, sub proră. Îl trase gemînd, era atît de aproape de ea încît maimai că-l putea atinge, nu putea părăsi însă banca, deoarece era sprijinul ei. Stătea și-l privea ieșind la suprafață și dispărînd, fără să-l poată ajuta. Nu-l mai striga pe nume. Stătea și privea.

Cuterul mergea aplecat într-o parte, mînat de vînt. Luminița de la moară sclipi prin întuneric, slabă, schimbătoare. Apoi urmă scrîșnetul și izbitura care a răsturnat-o pe fată. Jumătate din cuter se afla pe bancul de nisip ; ambarcațiunea se aplecă, în timp ce fata privea în sus, după care Anne se răsturnă într-o parte și se rezemă de bordaj.

Apoi se ridică, se îndreptă de spate, făcu un pas, dar funia o trase înapoi. Zări trupul în apă, apucă încă o dată funia, o smuci și-l scoase pe bancul de nisip.

Cînd mijeau zorii, Heinz zăcea înaintea ei, fața-i era udă și avea vechea expresie de îngrijorare. Fata se așeză lîngă el, în nisipul rece și fin, privindu-i tăcută chipul și așteptînd. Și în timp ce aștepta, pe bancul de nisip veni o focă, se uită în jur cu ochi întunecați, ficși, și rămase pe loc. Stătu acolo pînă cînd apăru înapoia promontoriului ambarcațiunea cu motor plină cu bărbați.

Bărbații debarcară pe bancul de nisip, se apropiară de fată și de băiat, apoi se opriră în fața lor, își scoaseră șepcile jerpelite și-i priviră în tăcere. Se aplecară, îl ridicară pe băiat și fără să rostească un cuvînt, îl duseră spre ambarcațiunea cu motor. Funia n-o desfăcu nimeni.

SFATUITORUL SUFLETESC

M-au lăudat față de Wenzel Wittko, sfătuitorul sufletesc al revistei noastre, şi m-au numit ajutorul lui. Niciodată n-am lucrat pentru cineva ca pentru Wenzel Wittko. Părul scurt îi era şi negru, ochii visători, gura avea o expresie binevoitoare, binevoitor era zîmbetul pe care-l exterioriza, pe toată fața lui ca de aluat era întipărită o expresie enigmatică de blîndețe. Cu această blîndețe lucra ; cu răbdare, gin şi blîndețe citea miile de scrisori pe care ni le aducea gîfîind curierul : scrisori ale celor împovărați, ale celor singuratici şi ale celor ce căutau un sfat. Oh, nimeni nu poate evalua greutatea scrisorilor, greutatea tristă a întrebărilor cu care cititorii i se adresau lui Wenzel Wittko ! Îi scriau despre toate grijile lor, disperările lor, dorințele lor — el ştia întotdeauna să dea un sfat. Ştia ce să-i răspundă unei femei care n-avea prieteni ; consola o gospodină al cărei bărbat mînca noaptea din frigider ; hotăra în chip suveran dacă te poți căsători cu dragostea ta din tinerețe ; nici unul, care-i punea o întrebare, nu pleca fără un

răspuns. Secretara care nu era sigură dacă e permis ca şeful ei s-o ducă acasă cu maşina; tînărul ai cărui socri i se adresau cu „dumneavoastră", văduva căreia ambiţioasa ei fiică îi interzisese să mănînce frişcă — toţi, absolut toţi căpătau o consolare personală şi un sfat. Nu exista nimic din ceea ce ajungea la Wenzel Wittko de care să se fi eschivat: putea să lămurească, să îndrepte şi să potolească tot ceea ce se petrece sub soare: ceea ce se desfăcuse era reunit; ceea ce îngrijora era eliminat; unde lipsea voia bună, acolo o aducea el. Unde nici un om nu mai putea da vreun sfat, Wenzel Wittko, sfătuitorul nostru sufletesc, o scotea la capăt cu răbdare, gin şi blîndeţe.

Am avut prilejul să-l ajut la toate acestea, eu şi Elsa Kossoleit, secretara noastră: priveam cu admiraţie cum trăgea spre camera sa coşul cu pachete de scrisori legate strîns, cum îngenunchea acolo, desfăcea sforile şi, adîncit şi visător, îşi cufunda în ele faţa blîndă. Admiraţia constituia lucrul cel mai puţin important din ceea ce simţeam pentru el; cînd ne saluta simţeam o fericire caldă, cînd ne chema, o bucurie fierbinte.

Pe mine m-a chemat la el din prima zi; politicos, m-a invitat să iau loc, mi-a oferit gin într-o ceaşcă de ceai, m-a măsurat lung, cu o blîndeţe enigmatică.

— Puştiule, mi-a spus el deodată, ascultă, puştiule!

— Da, am răspuns eu.

— Ai să faci un drum pentru mine, puştiule. Poţi să mergi pe jos pînă acolo, nu-i departe. Tre-

buie să duci numai o scrisoare la vechea mea locuință.

— Cu plăcere, cu mare plăcere, am răspuns eu.

Mi-a dat scrisoarea și am pornit la drum — grei sînt primii ani de ucenicie. Fără să mă opresc, am căutat strada, am căutat casa ; vechea locuință a lui Wenzel Wittko era într-o vilă liniștită, melancolică. Am sunat, am așteptat, am sunat încă o dată, apoi s-au auzit niște pași șovăielnici, ușori, a fost îndepărtat un lănțișor de siguranță și cineva a deschis cu suspiciune. În deschizătura ușii stătea o bătrînă slabă ; supărată, avînd întipărit pe fața mică de pasăre efortul ce-l făcuse ca să coboare scara, m-a întrebat din ce pricină o deranjam.

— O scrisoare, am zis eu.

M-a privit uimită.

— O scrisoare de la domnul Wittko.

A întins mîna, mi-a smuls iute scrisoarea, a desfăcut-o, a citit-o și cu toate că fața îi era aplecată, am văzut așternîndu-se pe ea o expresie fină de dispreț, un dispreț plin de demnitate și o ură nobilă : n-a citit-o pînă la sfîrșit. A ridicat capul și mi-a motolit scrisoarea în mînă.

— Luați-o ! Vagabondul putea să ne scutească de acest preaviz. Și așa noi l-am azvîrlit afară mai înainte.

M-am uitat la ea surprins, cu o teamă neputincioasă, și am spus :

— Dar asta-i o scrisoare de la Wenzel Wittko.

— Am văzut-o, mi-a răspuns ea. Sîntem fericiți că a dispărut din casă.

Apoi a închis ușa ; am auzit pașii șovăielnici, ușori, am auzit trîntindu-se o ușă în casă, m-am

întors perplex și am pornit înapoi spre redacție.

I-am dat lui Wenzel Wittko scrisoarea, el a zîmbit în timp ce o ținea în mînă, a zîmbit cu toată blîndețea sa enigmatică ; în cele din urmă a netezit-o atent cu o riglă și a vîrît-o în buzunarul de la piept : scrisorile celor împovărați erau mai importante, ele nu puteau aștepta. Wittko întocmise de-acum unele, așa că a chemat-o pe Elsa Kossoleit și i-a dictat coloana cu răspunsuri : cum trebuie să te comporți cu un bărbat necredincios, cum se poate consola o fată care s-a născut cu picioare prea mari, cum trebuie să procedezi cu o bunică superstițioasă. Noi trăgeam cu urechea și ascultam cum dicta cu blîndețe, reflectam la arta lui de a îndepărta neînțelegerile de pe lume, de-a îndeplini principalele dorințe cu ochii pe jumătate închiși ; sorbind cîte o înghițitură de gin din ceașca de ceai, dădea sfat după sfat întru fericirea la momentul potrivit.

După ce împărțise consolări și încurajări, m-a chemat din nou la el.

— Puștiule, mi-a spus, ai putea face ceva pentru mine. Aici sînt două pachețele pentru fiul meu, înăuntru sînt niște jucării, fleacuri care bucură pe oricine : i le-ai putea duce.

— Cu plăcere, cu deosebită plăcere, am spus eu.

— Băiatul e afară din oraș, la internat. Poți să mergi pînă acolo cu trenul ; am să-ți înapoiez banii.

— Într-adevăr mă duc cu plăcere acolo, am spus eu.

M-a fixat în ochi, m-a privit cu o visătoare amabilitate, mi-a dat pacheţelele şi m-a lăsat să plec.

Am pornit vesel în afara oraşului, unde era internatul ; se afla într-o suburbană împădurită, lîngă fluviu, sus, pe o coastă abruptă : l-am zărit în faţa mea, alb strălucitor, înconjurat de un zid. M-am apropiat de el pe un drum aşternut cu pietriş, am trecut de portar, am traversat o terasă de odihnă, unde nişte elevi plăpînzi îşi expuneau corpul la soare ; apoi am aterizat în birou. Am predat pacheţelele unui domn şchiop, bine îmbrăcat ; mi-a spus că le va transmite imediat mai departe, direct fiului lui Wenzel Wittko : m-am retras liniştit. Dar n-am ajuns nici pînă la ghereta de sticlă a portarului, cînd m-a prins din urmă un băieţel tulburat ; venise într-o fugă cu pacheţelele sub braţ ; blond, dînd din mîini, mi-a barat drumul şi mi-a întins pacheţelele.

— Poftim ! Luaţi-le ! Duceţi-le înapoi !

— Sînt pentru tine, i-am reproşat eu, sînt de la tatăl tău.

— Tocmai de aceea. Aruncaţi-i-le lui, nu-mi trebuie nimic de la dînsul. Nici să nu mai vină încoace.

— În definitiv pe tine te cheamă Wittko ? l-am întrebat.

— Da, din păcate, aşa mă numesc. Luaţi lucrurile înapoi.

Nehotărît, am luat îndărăt pacheţelele, am rămas pe loc, m-am uitat după băiatul care a dispărut grăbit, prea grăbit, fără să se mai uite înapoi după mine. De data aceasta am vrut să-mi îndeplinesc

totuşi misiunea, n-am vrut să-l dezamăgesc pe Wenzel Wittko şi de aceea am predat ambele pacheţele portarului, care mi-a promis că le va transmite mai departe.

Astfel am reuşit să-l scutesc pe Wenzel Wittko de suferinţa refuzului ; n-avea nevoie să se preocupe de asta, putea fi disponibil pentru scrisorile celor împovăraţi, pentru toţi aceia pe care avea să-i sfătuiască sau să le spună ceva. Cu răbdare, gin şi cu o blîndeţe enigmatică sorbea înţelepciunea necesară din izvorul sufletului său ; izvorul era nesecat, pentru tot ce ajungea la Wenzel Wittko, omul avea pregătit un sfat care aducea alinare. Dacă soţii trebuie să călătorească separat, dacă e indicat ca o gură prea mare să fie mai puţin fardată, dacă soţia trebuie să fie împăciuitoare sau încă de cînd eşti logodnic să fii acela care dă tonul : toate întrebările posibile erau rezolvate de Wenzel Wittko, sfătuitorul nostru sufletesc ; oricine i se adresa putea spera, altruist, el se consuma pentru ceilalţi.

Numai eu am avut ocazia să mă consum pentru el : bucuros, îi aduceam noi scrisori, cu dragă inimă îi cumpăram gin, spălam ceştile întrebuinţate, şi, ambiţios, îi rezolvam treburile pe care mă ruga să le fac. Cum el se jertfea pentru alţii, aşa mă jertfeam eu pentru el.

De aceea nu m-am supărat, cînd într-o zi, după terminarea lucrului, m-a rugat să-i duc o scrisoare la o cîrciumă ; fericit, am pornit la drum. Am dat peste o cîrciumă instalată într-o pivniţă : era goală şi expusă curentului, cu pardoseala de ciment, mesele erau frecate cu nisip şi afară de mine nu

se mai afla nimeni acolo. M-am apropiat de tejgheaua lustruită, am aşteptat, am tuşit uşor şi văzînd că nu vine nimeni, am ciocnit între ele două pahare. De astă dată a apărut o femeie dinapoia unei perdele cafenii ; era drăguţă şi obosită, cu cearcăne mari la ochi. Îmbrăcată într-un halat alb, s-a dus încetişor în spatele tejghelei, a ridicat mîna spre caneaua de bere, dar i-am făcut semn că nu-mi trebuie.

I-am înmînat scrisoarea.

— Pentru dumneavoastră, i-am spus eu.

A luat scrisoarea, a ţinut-o sub lampă şi a citit numele expeditorului ; deodată, faţa i-a încremenit, vădind o veche amărăciune. Femeia a rupt scrisoarea, fără s-o fi citit şi a vîrît bucăţelele de hîrtie în buzunarul halatului.

— Îmi pare rău, i-am spus eu involuntar.

— Nu-i nimic, trece, a şi trecut.

În ochii ei obosiţi s-au ivit lacrimi.

— Pot să vă fiu cu ceva de folos ?

Ea a dat din cap.

— Nu. Nu mai e nimic de făcut, totul s-a sfîrşit. Spuneţi-i soţului meu că am înaintat divorţul. Altceva nu trebuie să-i comunicaţi.

— Lucrez pentru dînsul, i-am zis eu.

— Îmi pare rău, mi-a spus ea şi s-a întors încet, cu o mînă în buzunarul halatului, s-a apropiat de perdeaua cafenie şi a dat-o la o parte.

Am observat că umerii îi zvîcneau.

Am părăsit cîrciuma tăcut, am urcat scările curate de ciment ; afară era vînt şi a început să mă cuprindă frigul. Am luat drumul spre redacţie : sus lumina mai era încă aprinsă, Wenzel Wittko

mă aştepta, voia să aibă un răspuns încă în astă-seară. Cînd am ajuns la el, stătea în fața unui morman de scrisori şi a unei ceşti cu gin şi prima privire pe care mi-a aruncat-o, cînd am intrat, a fost aspră şi înspăimîntătoare, atît de înspăimîntătoare că m-am speriat, dar apoi expresia aceasta a dispărut, blîndețea s-a întipărit iarăşi pe chipul lui, blîndețea aceea enigmatică, cu care îi sfătuia şi-i ajuta pe toți cei împovărați, din lumea largă.

— Ce-i, puştiule, ce ți s-a întîmplat ? m-a întrebat el.

— Cred că nimic, am zis eu.

— Ai predat scrisoarea ?

— Da.

— Şi mi-ai adus ceva ?

— Divorțul, am răspuns eu. Soția dumneavoastră a înaintat divorțul.

În ochii lui a apărut un licăr de satisfacție rapidă, o mulțumire care l-a făcut să ofteze, dar şi-a revenit imediat, mi-a arătat scrisorile desfăcute care se aflau înaintea lui şi a rostit blînd :

— Ei încă mă aşteaptă, puştiule. Toți aşteaptă să le spun ceva. Există atîția oameni care au nevoie de ajutor, nu-i pot părăsi.

Şi s-a scufundat adînc şi visător în studiul scrisorilor ; eu însă am plecat. Coboram încet scările şi mă gîndeam la ziua de mîine, şi aveam impresia că am căzut cu fața într-o grămadă de cenuşă...

VÎNĂTORUL DE ZEFLEMELE

Vîntul era favorabil. Nu ducea mirosul răspîndit de Atoq în direcţia cîinilor, care stăteau cufundaţi în zăpadă, în faţa colibei ; omul trecu neobservat pe lîngă suporturile pentru carne, strîmbe şi goale. Pe cînd mai trăia tatăl său, un mare vînător, suporturile erau pline, dar acum stăteau goale şi strîmbe în faţa colibei ; în rotunjimile laviţei laterale nu se afla nici un fel de slănină, blănurile de pe laviţa de dormit erau roase, iar geamurile făcute din prapur erau rupte.

Atoq trecu neobservat pe lîngă cîinii adormiţi. Păşi peste cîmpia cenuşie, moartă, şi auzi trosniturile gerului pe lacuri şi-şi dădu seama că stratul proaspăt de gheaţă crăpa. Merse peste cîmpie pînă ajunse la dealul cel mare cu ferigi, apoi privi înapoi şi văzu că plecarea sa rămăsese neobservată.

El, cel mai prost vînător din Gumber-Land, plecase în taină la vînătoare ; cîinii îi lăsase dormind, şi împingea singur sania, iar puşca o aşezase pe sanie cu tocul desfăcut din bumbi.

Trăgea cu urechea, dar nu se auzea nici un zgomot : cei din sat nu ştiau că el era pe drum, dormeau pe laviţele lor şi nu ştiau că pornise în taină, pentru a dezminţi zeflemelele lor, şi se gîndea la cele o sută de cîntece satirice în care era pomenit numele său, Atoq, vînătorul cu suportul de carne gol : de data asta are să se întoarcă singur cu sania plină, de data asta îşi pusese în gînd să se întoarcă de-abia cînd va avea carne pentru ambele suporturi. Plecase în taină, fiindcă ei şi-ar fi bătut joc de plecarea lui, batjocura lor l-ar fi supărat şi asta n-ar fi fost bine pentru vînătoare. De data asta va dezminţi zeflemeaua lor, va şterge o dată pentru totdeauna numele său din cîntecele satirice, pregătise totul pentru această zi.

Atoq străbătu încet dealul cu ferigi ; privi înapoi spre puşca sa, care se afla pe sania goală, şi-şi imagina că la întoarcere puşca nu se va mai afla mai jos decît el : va fi sus, pe grămada de carne, la înălţimea ochilor săi, de data asta Atoq era încrezător.

Un strigăt slab ajunse pînă la el, întoarse capul şi observă o găinuşă cu pleoapele roşii şi spatele cafeniu, iar cînd vînătorul se apropie, pasărea se tupilă după un troian de zăpadă. Atoq voia să ajungă la vechiul loc de pîndă al tatălui său, voia să ajungă la valea aceea din munţi, unde păşteau taurii negri mosc, era un drum lung şi n-avea timp de pierdut. Se gîndea la taurii mosc, negri şi mari, la felul lor nepăsător de a înfuleca, dar se gîndea şi la rezistenţa coastelor lor, la inteligenţa lor şi-şi aminti cum şuierau prin vale săgeţile tatălui său şi se înfigeau vibrînd în pieptul

animalelor. Atoq luase cu el arcul tatălui său, luase cu el și harponul, dar spera că nu va avea nevoie de ele ; avea pușca sa de calibru mare și asta îi va fi de ajuns. În timp ce trecea peste cîmpia moartă, Atoq cînta, cel mai prost vînător din Gumber-Land cînta. Piciorul drept îl ținea tot pe tălpica saniei, încă nu-l schimbase, deoarece știa că, împingînd cu piciorul stîng, înainta mai repede ; împingea lung și puternic, și sania luneca bine peste cîmpie.

Se gîndea la spaima ce punea de fiecare dată stăpînire pe animale, cînd unul dintre ele era lovit și se prăbușea la pămînt, și-i apăru dinainte iarăși chipul tatălui său, marele vînător : îl vedea furișîndu-se fără zgomot prin mlaștină, ud de apa ca gheața, neobservat, cu arcul și săgeata între dinți, îl vedea pe bătrîn tîrîndu-se la distanța de tragere și apoi săgeata zbura : un animal se prăbușea, iar ceata se împrăștia. Atoq se gîndea la toate acestea și, în timp ce sania luneca peste cîmpie, se gîndea și la soarta sa nenorocită, la ghinionul ce-l însoțea necontenit la vînătoare ; avea un ochi ager, mîna-i era sigură, dar ori de cîte ori ieșea la vînătoare, fie că vîntul îi era potrivnic, fie că animalele erau prea nervoase, fie că stratul de pe mlaștină era prea fragil, așa că nu se putea apropia pe nesimțite și de multe ori se înapoiase fără carne, atrăgîndu-și batjocura, o batjocură de-ți venea să mori, iar numele său își făcuse intrarea în cîntecele satirice. Acum trebuia să-l șteargă de-acolo, o dată ce plecase în taină.

Opt ore a mers Atoq peste cîmpie, apoi a zărit prin ceață ghețarii bătuți de soare și de vînt, a

mers pe sanie înspre gheţari, peste coline vălurite, a trecut pe lîngă nişte stînci cenuşii, pînă cînd a ajuns în vale şi la bordeiul de vînătoare dărăpănat al tatălui său. Bătrînul construise scheletul colibei din coaste de balenă, iar acoperişul din muşchi şi brazde de turbă ; peste colibă trecuseră furtunile şi-i smulseseră acoperişul, numai coastele de balenă mai stăteau acolo, late şi cenuşii, aproape într-un cerc perfect, o ultimă urmă a marelui vînător. Atoq aşeză sania lîngă zidul de piatră care înconjura coliba pentru a o apăra de urşi ; apoi începu să repare bordeiul şi zidul, îl refăcu pe ici, pe colo, deoarece ştia că va trebui să petreacă aici cel puţin o noapte, şi după ce termină acoperişul, se aşeză în colibă, mîncă şi se culcă.

Atoq n-avu răbdare să stea prea mult, îl apucase marele neastîmpăr, marele neastîmpăr al vînătorului ; simţea că în apropiere se aflau animale, aşa că luă în bandulieră arcul tatălui său, harponul cu coardă într-o mînă, puşca în cealaltă, apoi ieşi din colibă şi se uită peste colinele presărate cu sfărîmături de stînci. Se urcă pe morena unui gheţar, unde stătuse odinioară împreună cu tatăl său, dar aici nu găsi animalele. Străbătu regiunea gheţarului, umblă peste coline şi după-amiază găsi animalele într-o rîpă îngustă, înnegurată. Erau cinci animale, zări pielea cafenie a bătrînului taur şi pielea neagră a celor două femele şi a viţeilor. Vîntul era favorabil.

Atoq se aşeză pe pămînt, se pitı după o stîncă şi observa animalele : ele se mişcau molcom, rareori ridicau capul. Deodată bătrînul taur dispăru în ceaţă, intrase, pesemne, mai adînc în rîpă.

Atoq se hotărî să ucidă în primul rînd una dintre femele. Părăsi ascunzătoarea și se tîrî înspre animale; pentru ca prima împușcătură să fie trasă fără risc, trebuia să se apropie, deoarece ceața deasă făcea ca ochiul să fie nesigur. Afară de asta, animalele ofereau o țintă proastă, ele se întorseseră și păreau că-l urmează pe bătrînul taur, care dispăruse în adîncul rîpei. Atoq le urmări, le urmări atent și încet, căci îi era cunoscută inteligența și forța boului mosc. Apoi ajunse pe o movilă de sfărîmături de stînci care-i oferea vizibilitate și constituia un scut în cazul unui atac din față al animalelor; Atoq se ghemui acolo și ochi una dintre femelele negre.

Împușcătura produse un ecou înfundat prin rîpă, dar încă înainte de-a urma ecoul, Atoq își dădu seama că a greșit ținta, căci în momentul cînd trăsese, sărise înaintea sa un iepure; animalul fusese atît de aproape de el, încît Atoq se speriase și smucise țeava armei. Fusese atît de surprins, că ridicase capul și se uitase după iepurele care alerga într-o goană sălbatică prin rîpă, privise după iepure înainte de-a se sinchisi de efectul împușcăturii. Atunci auzi animalele venind amenințătoare spre el și cînd ridică pușca pentru a doua oară, trase în primul taur mosc, trase în acel animal care amenința primul să ajungă la dînsul, văzu cum în goana bubuitoare se prăbuși, datorită efectului împușcăturii fu trîntit la pămînt și se zvîrcoli de cîteva ori. Dar celelalte se apropiau, l-ar fi ajuns înainte de-a putea ridica pușca pentru a treia oară: de astă dată nu voia să fugă. Atoq văzuse cum evitau cîinii ta-

tălui său animalele atacatoare, de data aceasta se pregătise pentru orice eventualitate, se rostogoli fulgerător de la un bloc de stîncă la altul și lăsă animalele înfuriate să treacă pe lîngă el. Și Atoq rîse cînd ele se repeziră în gol, rîse și simțea că însoțea atacul cu rîsul tatălui său, rîsul singuratic al marelui vînător. Vedea coarnele lor lungi, ascuțite, grumajii vînjoși, vedea ochii lor mici, furioși, și rîdea.

Dar deodată auzi atacul lor bubuitor din ambele părți, iar cînd se uită înapoi îl descoperi pe bătrînul taur, care ajunsese în spatele său și Atoq își dădu seama că-i mai rămăsese o singură cale: trebuia să se cațere sus pe stîncă înainte ca ele să-l ajungă, trebuia să se urce pe stînca netedă. Aruncă harponul pe platformă, își adună toate forțele pentru săritura decisivă și folosi patul puștii drept sprijin; patul puștii nimeri într-un reazem bun, intră într-o crăpătură, se fixă solid, dar cînd Atoq — în timp ce sărea — vru să smulgă pușca și s-o tragă după el, nu fu chip s-o elibereze din crăpătură. Se fixase atît de tare, încît ar fi putut s-o tragă afară numai pe verticală, și pentru a nu-și periclita săritura, Atoq trebui să dea drumul puștii. Ajunse pe platformă, se trînti acolo și privi înapoi; apucă grabnic coarda harponului, o coborî spre pușcă — intenționa să arunce coarda pe sub trăgaci sau în jurul închizătorului și să încerce astfel să tragă pușca în sus — însă coarda se agăță de țeavă, printr-o mișcare scurtă, puternică, țeava fu smucită înapoi, patul puștii ieși din crăpătură, arma se răsturnă și căzu la pămînt. Atoq gemu cînd căzu pușca, se aplecă involuntar

mult peste platformă și ar fi sărit jos, dacă animalele n-ar fi ajuns în același moment la piciorul stîncii.

Auzi gîfîitul bătrînului taur, văzu dedesubt grumazul lui puternic și coastele care zvîcneau, apoi văzu cum bătrînul taur în furia sa calcă arma, o izbește cu coarnele de stîncă și mușcă patul puștii, făcîndu-l țăndări. Omul privi toate acestea nemișcat, totuși scoase după aceea arcul din bandulieră, luă o săgeată și trase de la mică distanță, cu toată puterea, ochindu-l dintr-o parte pe bătrînul taur, dar săgeata nimeri într-o coastă și abia de pătrunse în animal : coada și aproape jumătate din săgeată ieșeau în afară, iar animalul mușcă săgeata și-o călcă furios cu copitele. Atoq luă o nouă săgeată, și aceasta pătrunse adînc și vibrînd în pieptul bătrînului taur, care, totuși, nu se prăbuși, ci se retrase spre celelalte animale ce stăteau pe margine, de partea cealaltă a stîncii.

În timp ce Atoq ținea animalele sub observație, coborî de pe platformă, trebuia să intre în posesia puștii, numai cu pușca putea părăsi rîpa, așa că sări pe pămînt. Dar încă înainte de-a se apleca, auzi atacul lor bubuitor și se cățără înapoi pe platformă. Animalele stăteau dedesubt, tremurînd, auzea scurmatul copitelor lor, respirația lor puternică și, pentru a economisi săgeți, Atoq luă pietre și le aruncă în jos asupra animalelor, ca să le gonească. Izbuti s-o facă, ele se retraseră pe margine și așteptau. Din nou coborî pentru a-și lua pușca și de data aceasta avu noroc : apucă pușca de țeavă și-o aduse la loc ferit ; patul puștii era făcut țăndări, țeava îndoită, închi-

zătorul nu se mai deschidea : Atoq, cel mai prost vînător din Gumber-Land, nu izbutise să scape de zeflemele.

Dar nu se dădu bătut ; plecase în taină pentru a șterge numele său din cîntecele lor satirice, pregătise timp îndelungat această zi, prevăzuse totul, și Atoq, vînătorul ghinionist, azvîrli iarăși pușca jos și rîse cu rîsul amar al tatălui său. Privi în rîpă, văzu zăcînd pe fundul rîpei animalul negru, voinic, pe care îl doborîse la primul atac, era prada lui, carne care-i aparținea acum lui, cu toate că deocamdată mai era împiedicat să se apropie de ea. Cu vînatul acesta va încărca o jumătate de sanie, era de-ajuns pentru a umple un suport de carne, de-ajuns pentru a-i insufla omului noi puteri. Pușca era inutilizabilă, dar mai avea harponul și arcul, așa că se coborî de pe platformă pentru a atîța animalele la un nou atac. Cînd îl zăriră pe pămînt, se apropiară bubuind, bătrînul taur în frunte, cu săgeata înfiptă în piept, iar ochii vînătorului erau ațintiți numai asupra lui. Atoq știa că celelalte animale s-ar fi retras definitiv dacă l-ar fi ucis pe bătrînul taur și-și făuri un plan. Legă capătul coardei harponului pe după muchia unei stînci, luă harponul în mînă, îl smuci în sus, prevăzător și cu forță, ținea coada grea fără să-i simtă greutatea în brațe. Îndreptă vîrful de fier în jos și-l azvîrli, îl azvîrli cu toată forța, harponul țîșni și dispăru cu vîrful de fier în grumazul animalului. Taurul sări într-o parte, dar nu se poticni, nu se îndoi, se opri, se retrase împreună cu celelalte animale spre marginea stîncii, se scutură, se smuci, mușcă de coardă, dar coarda

elastică, făcută din piele de focă, nu se rupse: animalul ajunse la marginea stîncii, dar ajunse la ea cu harponul în spate și Atoq pregăti acum săgeata. Așeză săgeata în arc, coborî și, ținîndu-se drept, porni încet spre marginea stîncii, observă că animalele greoaie se înghesuiau, plecîndu-și grumajii, dar Atoq nu-și schimbă direcția; merse spre ele, iar cînd îl atacară, trase și-l lovi pe bătrînul taur în gît. Îl nimeri în timp ce acesta sărea, și animalul se prăbuși și rămase întins la piciorul stîncii. Atoq văzu că nici această săgeată nu fusese mortală, animalul își rupsese pesemne un picior, de astă dată vînătorul ieșise victorios. Se rostogoli înapoia unei stînci, lăsînd animalele care-l atacau să se repeadă în gol, și cînd se uită după ele, își dădu seama că renunțaseră la un nou atac: nu se mai întoarseră, părăsiră rîpa, îl lăsară singur.

Atoq omorî bătrînul taur și, după ce-l ucisese, își dădu seama cine zăcea la picioarele lui: era cel pe care-l numeau Agdliartortoq, „cel care creștea mereu", era acela pe care încercaseră pînă acum mulți vînători să-l vîneze, zadarnic însă, animalul cel mai mare și cel mai puternic, pe care-l cunoșteau toți și de care vorbeau cu o venerație plină de groază. Taurul acesta bătrîn omorîse vreo cîțiva vînători, îi dăduse de furcă rău de tot chiar tatălui lui Atoq, marele vînător.

Cu toate că lupta îl sleise de puteri, Atoq se puse pe treabă. Nu voia să lase carnea peste noapte în rîpă, de fiecare dată încărca pe umeri atît cît putea căra și duse carnea la colibă. Făcu mai multe drumuri, în ciuda cumplitei oboseli, nu-și

îngădui nici o clipă de odihnă şi alerga neconte-nit de la rîpă la colibă, iar la ultimul drum luă coarnele enorme ale taurului şi puşca făcută praf.

Atoq era la capătul puterilor, dar de un lucru era pe deplin încredinţat: ştia că-i vor şterge numele din cîntecele satirice, trebuiau s-o facă, deoarece el dezminţise, o dată pentru totdeauna, zeflemelile lor. Azvîrli coarnele enorme în colibă, aşeză carnea lîngă zid şi-o acoperi cu plăci mari de piatră; erau plăcile de piatră pe care tatăl său le întrebuinţase odinioară pentru acoperirea cărnii, erau mari şi greu de urnit, iar cînd Atoq termină treaba, se lăsa noaptea.

Nu era o noapte propriu-zisă, deasupra colibei plutea o lumină slabă şi cînd Atoq se uită prin ferestruică, avu impresia că e ziuă, o zi şovăielnică sub cerul mort. Dar îşi dădea seama de cîtă vreme plecase din sat, şi ce făcuse, aşa că întinse blănurile pe jos, în colibă, baricadă cu pietre intrarea şi se culcă. Nu era stăpînit decît de sentimentul confuz al unei fericiri provenind din istovire. Se ghemui, vîrî braţul sub obraz şi, în timp ce respira adînc şi regulat, aştepta să-l cuprindă somnul, dar nu izbuti să adoarmă. După un timp deschise ochii şi pipăi cu mîna în spatele său, unde se găseau coarnele bătrînului taur: le atinse, apoi se culcă pe spate şi se uită prin ferestruică, privea în sus spre infima bucăţică de cer şi se gîndea la tatăl său. Îşi aminti că nici tatăl său nu putea dormi niciodată după vînătoare; cînd se trezea, îl vedea pe bătrînul vînător aşezat într-un colţ, tăcut şi aşteptînd nerăbdător să se

facă lumină: nu îndrăznise niciodată să-i vorbească, de altfel nici n-ar fi primit vreodată un răspuns. Atoq își aminti de toate acestea.

Deodată auzi scîrțîind niște pași, apoi rostogolindu-se ceva, un rîcîit și imediat după aceea zgomotul unor dinți care mestecau. Atoq sări în sus, apucă arcul, se duse la ferestruică și dincolo de zid zări un urs polar, atît de aproape încît mai-mai că-l putea atinge. Era un animal uriaș, slab, a cărui blană, datorită luminii slabe, avea o strălucire verzuie. Atoq îl văzu pe urs ridicînd o bucată zdravănă din spatele bătrînului taur, pe care începu s-o mestece lacom. Mirosul cărnii trebuie să-l fi călăuzit spre colibă, poate cunoștea locul încă de pe vremea cînd tatăl lui Atoq își ascundea aici carnea. Atoq își dădu seama imediat că era o ursoaică bătrînă, dar în timp ce observa animalul singuratic, auzi în altă parte un rîcîit puternic și cînd se duse la cea de a doua ferestruică, descoperi patru urși care încercau să ridice plăcile de piatră. Ei pătrunseseră spre locul unde era carnea printr-o gaură în zid, printr-o gaură pe care Atoq socotise că nu era necesar s-o repare, avînd în vedere că intenționa să petreacă în colibă doar cîteva nopți. Urșii rostogoliră la o parte pietroaiele și înfulecară carnea pe care o găsiră, iar Atoq fugea de la o ferestruică la alta și-și dădea seama că era pierdut. Pușca n-o mai putea folosi; dacă pușca ar fi fost bună, ar fi putut goni urșii, cu ea ar fi îndrăznit chiar să iasă din colibă, dar numai cu harponul și cu arcul nu putea face nimic, urșii l-ar fi sfîșiat. Puse o săgeată, vîrî vîrful ei prin ferestruică, ochi și trase. Trase întîi

asupra ursoaicei, sperînd că o dată cu ea să se îndepărteze și cei doi urși tineri pe care-i descoperise pe partea cealaltă ; săgeata zbîrnîi prin ferestruică și nimeri în grumazul lung al ursoaicei, dar îl nimeri fără o forță deosebită. Ursoaica mîrîi înfuriată, scăpă halca de carne, se uită în jur, apoi se apropie atît de mult de ferestruică, încît Atoq izbuti s-o lovească repede cu un cuțit, nu era însă o lovitură hotărîtoare, dar ursoaica era pusă în gardă. Ea părăsi halca de carne și se îndreptă spre urșii ceilalți ; animalele se aflau acum într-un colț în care Atoq nu-i putea nimeri cu săgeata, coada ei s-ar fi lovit de marginea ferestruicii și, datorită acestui fapt, și-ar fi schimbat direcția. Urșii se uitau iscoditor spre colibă, observaseră că de acolo îi amenința o primejdie, dar nu erau dispuși să renunțe la carne ; după ce stătură un timp la pîndă, își reluară hălcile de carne și se retraseră dincolo de zid, hălpăind mai departe. Atoq auzea măcinatul aspru al dinților lor.

Nu adusese toată carnea la colibă, ci numai bucățile cele mai bune și care se puteau transporta, restul îl lăsase în rîpă. Își dădea seama că în zori n-are să mai găsească cine știe ce din bucățile acelea, or fi avut grijă de ele vulpile, corbii și poate chiar alți urși atrași de miros. Carnea pe care Atoq o acoperise lîngă colibă ar fi fost tocmai de-ajuns pentru sania sa, ar fi putut s-o încarce astfel încît pușca, dacă ar fi pus-o sus, s-ar fi aflat la înălțimea ochilor, așa cum își propusese. Încercă să socotească grăbit cantitatea de carne, care, după părerea sa, îi mai rămăsese ;

numărase cinci urşi şi dacă aceştia nu luaseră prea mult, trebuie să mai fi rămas ceva şi pentru el destul pentru a putea acoperi cel puţin un suport de carne, şi cercetă din nou de la ferestruică plăcile de piatră. Reuşi să distingă doar două, care încă nu fuseseră descoperite, două plăci de piatră mici în apropierea intrării şi de ele depindea definitiva sentinţă a batjocurii ; trebuia să ia măsuri ca urşii să nu descopere ultimele plăci de piatră şi era pregătit să facă tot ce era posibil. Privea animalele cu atenţie în lumina slabă, le observa înfăţişarea şi strălucirea verzuie ; nu scăpă din ochi nici o mişcare de-a lor şi Atoq, cel mai prost vînător din Gumber-Land, stătea nemişcat la ferestruică.

Şi observă cum ursoaica se apropia neîncrezătoare, observă nasul mic, negru şi grumazul lung care se legăna înainte şi înapoi : animalul venea spre intrare, se apropia de ultimele plăci de piatră. Atoq apucă un băţ şi-l înveli cu o cîrpă, era o cîrpă pentru torţa pe care o pregătise pentru noapte, şi după ce torţa fu gata, o aprinse. Ardea bine şi vînătorul se aplecă la lumina ei, crăpă un pic uşa de la intrare, apoi luă harponul şi cu harponul şi cu torţa ieşi din colibă. Ursoaica se afla în apropierea sa, era un animal uriaş, cînd îl zări pe Atoq, se ridică imediat, era pregătit să lupte. Atoq aruncă harponul, dar în secunda în care îl azvîrli, ursoaica se trînti într-o parte, iar harponul îi atinse în treacăt numai şoldul. Animalul se ridică îndată din nou pentru a ataca ; făcea impresia că voia să-l zdrobească pe Atoq cu greutatea ei, dar atunci omul aruncă torţa şi torţa

arzîndă nimeri pieptul ursoaicei ; animalul sări înapoi, se lăsă în jos și dispăru dincolo de zid, mormăind.

După asta veniră ceilalți urși, torța arzîndă nu-i oprea, veneau prin gaura din zid, iar Atog fu obligat să se retragă în colibă și să baricadeze intrarea. Ținea cuțitul în mînă și stătea în imediata apropiere a intrării ; deodată văzu că o piatră se mișcă și cade, fusese împinsă de afară și în aceeași clipă în deschizătură se ivi o labă lată, alb-cenușie : imediat Atoq împunse. Înfipse cu toată puterea cuțitul în labă, cuțitul o străpunse, vîrful cuțitului ajunse pînă la piatra de jos, iar ursul trase grăbit laba înapoi și mormăi înfuriat. Atoq aștepta ; credea că acum vor încerca să pătrundă în colibă, era pregătit pentru orice eventualitate, dar urșii erau preveniți, erau prea fricoși sau chiar prea sătui și în deschizătură nu mai apăru nici o labă. Omul blocă din nou spărtura și se așeză lîngă ferestruică ; torța tot mai ardea, ea lumina zăpada și împrejurimile colibei cu o lumină violetă, iar în această lumină urșii dădură la o parte ultimele plăci de piatră, scoaseră carnea și-o luară cu ei. Atoq îi văzu trecînd dincolo de colină, într-un șir legănat, privea nemișcat după ei. Aproape că și simțea cum îl paralizează zeflemelile, sentința necruțătoare pe care nu izbutise s-o șteargă și se prăbuși lîngă intrare.

Cînd se trezi, domnea altă lumină ; ieși din colibă, privi indiferent resturile de carne pe care le lăsaseră urșii ; aduse sania înapoia zidului, scoase afară pușca, arcul și harponul făcut țăndări, apoi mai intră o dată în colibă și cără la sanie

coarnele bătrînului taur. Vînătorul ghinionist porni încet înapoi peste colină, împingea înainte sania fără grabă ; tăcut şi fără a-şi arăta jalea, se îndreptă spre casă, sub cerul mort. Nu izbutise să dezmintă zeflemelile lor, îi vor pomeni şi de aici înainte numele în cîntecele lor satirice şi fiindcă ştiau acum că el se află pe drum, vor însoţi întoarcerea sa acasă cu ironii, dar trebuia să se întoarcă, trebuia să aştepte o nouă ocazie.

Apoi lunecă peste marele deal al ferigilor şi de departe îi zări stînd la intrare şi urmărindu-l cu privirea, dar Atoq nu-şi încetini mersul. Trecu chiar prin mijlocul lor, împingea sania printre cele două rînduri pe care le formaseră, sania unde se afla puşca prăpădită, harponul făcut ţăndări şi coarnele bătrînului taur ; înfrîntul vînător din Gumber-Land trecu prin mijlocul lor. Se uita numai la drum, iar cei ce-l întîmpinau şi-i priveau sania nu vorbeau, tăceau.

FLUXUL E PUNCTUAL

Mai întîi îl zări pe bărbatul ei. Îl văzu ieşind singur din casa scundă, acoperită cu stuf, aflată dincolo de dig, pe uriaşul cu faţa tristă, care purta iarăşi cizmele sale lungi de cauciuc şi scurta mare cu guler de blană. Urmări de la fereastră cum acesta îşi ridică gulerul de blană, cum se urcă aplecat pe dig, se opreşte sus, în bătaia vîntului, şi se uită peste fîşia de pămînt de la gura estuarului, priveşte pînă la orizont peste întinderea puţin adîncă, goală şi liniştită, către insuliţa neîndiguită, o ridicătură mică de pămînt, aflată dincolo de pustietatea tăcută a întinderii de la gura estuarului. Şi în timp ce se mai uita încă spre insuliţă, coborî pe partea cealaltă a digului, dispăru pentru o clipă înapoia taluzului verde şi apăru iarăşi jos, lîngă paramentul de fier înfăşurat cu iarbă de mare, pe care-l construiseră pînă în larg, iar la capăt îl asiguraseră cu o grămadă de pietre. Bărbatul se îndreptă spre acea grămadă, se lăsă în jos pe malul pietruit, abrupt şi se opri pe pămîntul moale, cenuşiu al fîşiei de pămînt de la

gura estuarului, care era crestată de apa ce se retrăsese şi străbătută de urmele evidente ale viermilor de nămol ; acum păşea pe pămîntul acela moale, peste întinderea care aparţinea mării ; merse de-a lungul unui canal nemişcat, un braţ negru de apă ce se afla aici parcă pentru a aminti de fluxul care după şase ore se va întoarce iarăşi şi-l va lua în primire cu o putere sporită. Umbla prin mirosul de iarbă de mare şi putregai, printre păsări marine, care zburau în unghi drept spre canalele pe unde pătrundea apa mării şi porneau înainte cu paşi mărunţi, căutînd şi ciugulind repede ; se depărtă din ce în ce mai mult de mal, către insuliţă, sub linia orizontului, devenea tot mai mic, ca în fiecare zi cînd îşi făcea plimbarea pînă la insuliţă singur, fără soţia sa. La urmă rămase ca un punct mobil în pustiul întunecat al fîşiei de pămînt de la gura estuarului, sub cerul nesfîrşit şi cenuşiu de deasupra : avea destul timp pînă venea fluxul...

Acum o zări de la fereastră şi pe femeie. Purta un şal lung şi pantofi cu tocuri înalte ; venea de sub dig spre casa în care o aştepta el şi-i făcu un semn spre fereastră. Apoi o auzi pe scări, o auzi cum deschide uşa, cum se apropie şovăitoare, şi în clipa asta se întoarse şi-o privi.

— Tom, oh, Tom ! spuse femeia, încercînd să zîmbească şi repezindu-se cu braţele desfăcute spre el.

— De ce nu l-ai însoţit ? întrebă Tom.

Femeia lăsă braţele în jos şi tăcu ; el o întrebă din nou :

— De ce n-ai mers cu soţul tău spre insuliţă ? Spuneai că ai să te duci o dată cu el într-acolo. Mi-ai promis-o.

— N-am putut. Am încercat, dar n-am putut, răspunse ea.

Tom privi spre punctul care dispărea în pustietatea fîşiei de pămînt de la gura estuarului, stătea cu mîinile sprijinite de crucea ferestrei, cu genunchii rezemaţi de perete, şi simţea vîntul trecînd pe lîngă fereastră şi aştepta. Observă că femeia se aşeză în spatele său, pe vechiul fotoliu din nuiele, acesta scîrţîi uşor, se mişcă puţin şi scîrţîi, apoi femeia şezu liniştită, nu i se mai auzea nici măcar respiraţia.

Deodată Tom se întoarse, rămase în picioare lîngă fereastră şi-o cercetă cu privirea ; se uită fix la părul castaniu, încîlcit de vînt, la faţa obosită, la buzele coborîte într-un dispreţ tăcut, se uită la ceafa şi la breţele ei, pînă la mica poşetă neagră, pe care o rezemase de un picior al vechiului fotoliu...

— De ce nu l-ai însoţit ? o întrebă.

— E prea tîrziu, răspunse femeia. Nu mai pot sta împreună cu el. Nu mai pot rămîne singură cu el.

— Dar ai venit încoace cu soţul tău, zise Tom.

— Da, recunoscu femeia. Am venit cu el pe insulă, deoarece credea că aici totul va fi dat uitării. Dar aici e şi mai puţin posibil de dat uitării decît acasă. Aici e mai rău.

— I-ai spus unde te duci, cînd el pleacă de acasă ?

— Nu-i nevoie să i-o spun, Tom. În definitiv, să fie mulţumit că am venit încoace cu el. Nu mă chinui !

— Nu vreau să te chinui, zise Tom, dar ar fi fost bine dacă astăzi l-ai fi însoţit. L-am urmărit cum a plecat, am stat tot timpul la fereastră şi l-am observat afară, pe fîşia de la gura estuarului. Cred că mi-a fost milă de el.

— Ştiu că ţi-e milă de el. De aceea m-am văzut obligată să-ţi făgăduiesc, că astăzi am să-l însoţesc. Am vrut s-o fac pentru tine, dar n-am putut. N-am s-o fac niciodată, Tom. Dă-mi o ţigară !

Tom aprinse o ţigară şi i-o dădu şi după ce femeia trase un fum, începu să zîmbească şi-şi trecu degetele prin părul castaniu, încîlcit.

— Cum arăt Tom ? întrebă ea. Arăt tare neîngrijită ?

— Îmi pare rău, zise Tom.

Ea îşi înălţă faţa, faţa obosită, pe care apăru din nou expresia unui dispreţ foarte vechi şi tăcut, apoi zise :

— Încetează cu asta, Tom ! Încetează să-l tot compătimeşti ! Tu nu ştii ce-a fost. Nu eşti în măsură să condamni.

— Iartă-mă ! zise Tom. Sînt bucuros c-ai venit.

Se apropie de ea şi-i luă ţigara din mînă. O stinse sub pervazul ferestrei, frecă şi aruncă jos resturile mărunte arzînde încă, şterse urma rămasă şi azvîrli jumătatea de ţigară pe un scrin. Partea de jos a pervazului ferestrei era împestriţată de petele murdare ale ţigărilor stinse acolo. „Trebuie să le şterg o dată, se gîndi el ; după ce

pleacă ea am să şterg petele." Se apropie de vechiul fotoliu din nuiele, îl apucă de rezemătoare cu ambele mîini şi-l lăsă mult spre spate.

— Tom, spuse ea, oh, Tom, opreşte-te ! Te rog, opreşte-te, altfel cad, Tom, nu poţi să-l ţii aşa !

Pe faţa ei era întipărită o frică fericită şi un refuz nerăbdător...

— Hai să plecăm de-aici, Tom, oriunde, zise ea apoi. Mai rămîi lîngă mine !

— Trebuie să mă uit puţin afară, numai o clipă, replică el.

Se apropie de fereastră şi privi singurătatea şi tristeţea ţinutului de la gura estuarului ; căuta punctul mobil în pustietatea de afară, printre îndepărtatele canale strălucitoare, dar nu-l mai putu descoperi.

— Mai avem timp pînă la flux, zise el. De ce nu spui asta ? Vii întotdeauna la mine cînd soţul tău face drumul acesta spre insuliţă. Spune, totuşi, că mai avem timp pentru noi pînă la flux ! Spune-o odată !

— Nu ştiu ce-i cu tine, Tom, zise femeia, de ce eşti atît de iritat ? N-ai fost aşa în ultimele zece zile. În ultimele zece zile m-ai întîmpinat pe trepte.

— E bărbatul tău, spuse el, privind pe fereastră. E încă bărbatul tău şi te-am rugat să te duci astăzi cu el.

— Abia astăzi ţi-ai dat seama că e bărbatul meu ? Tîrziu ţi-ai dat seama, Tom, spuse ea. Vocea îi era obosită şi lipsită de amărăciune. Poate că ţi-ai dat seama prea tîrziu. Dar poţi fi liniştit :

a încetat să mai fie soțul meu de cînd s-a înapoiat din Dharan. De doi ani, Tom, nu mai e soțul meu. Tu știi ce părere am despre el.

— Da, mi-ai povestit de destule ori. Dar nu te-ai despărțit de el ; ai rămas la el, ai rezistat doi ani.

— Pînă în ziua de azi, spuse ea, și o spuse atît de încet, încît Tom se dezlipi de la fereastră, se întoarse și-o privi speriat în față, în fața aceea obosită peste care trecea acum o umbră de dispreț mai puternic.

— S-a întîmplat ceva ? o întrebă el grăbit.

— Ceea ce s-a întîmplat, s-a întîmplat acum doi ani.

— De ce nu l-ai însoțit ?

— N-am putut, răspunse ea, și de acum înainte nu va mai fi nevoie.

— Ce-ai făcut ? întrebă el.

— Am încercat să uit, Tom. Altceva nimic, de doi ani de zile n-am încercat altceva. Dar n-am mai putut.

— Și ai rămas la el și nu te-ai despărțit de el. Aș vrea să știu de ce ai răbdat ?

— Tom, spuse ea, și cuvîntul suna ca un ultim avertisment, ascultă, Tom ! A fost soțul meu pînă cînd a primit ordinul să plece pentru șase luni la Dharan. Pînă atunci a fost și cînd s-a întors, s-a terminat. Și fiindcă astăzi ai descoperit că-l compătimești, și fiindcă de-abia astăzi ai remarcat că este soțul meu, am să-ți spun ce s-a întîmplat. S-a întors bolnav, Tom. A contractat la Dharan o boală, și-o știa. A fost plecat șase luni, Tom, șase luni reprezintă o grămadă de timp și sînt

mulţi care se arată înţelegători, cînd se întîmplă aşa ceva. Poate că şi eu aş fi înţeles, Tom. Dar a fost prea laş ca să mi-o spună. Nu mi-a spus nici un cuvînt.

Bărbatul o asculta fără s-o privească; stătea cu spatele la ea şi se uita afară, vedea protuberanţele verzi de-a lungul digului, care făcea un arc mare spre orizont. Un stol de păsări marine venea înapoi pe fîşia de la gura estuarului, dinspre canalele prin care pătrundea apa mării, zbură aproape de dig şi coborî brusc în stuful de lîngă balta de turbă. Privirea lui Tom rătăcea cercetătoare peste întinderea de pămînt dinspre insuliţă unde trebuia să apară acum punctul mobil: acum trebuia să pornească înapoi pentru a fi la dig înainte de flux: dar nu apărea.

— Şi ai rămas cu el doi ani de zile, zise Tom. Ai răbdat atîta timp şi n-ai făcut nimic.

— Am avut nevoie de doi ani pentru a înţelege ce s-a întîmplat. A durat pînă azi-dimineaţă. Cînd era să-l însoţesc am observat-o, Tom, şi tu m-ai ajutat, de altfel, fără să vrei. Mi-ai cerut, din milă sau din cauza unor mustrări de conştiinţă, să-l însoţesc.

— Tot nu se vede, zise Tom. Dacă voia să ajungă aici înainte de flux, trebuia să apară pînă acum.

Deschise fereastra, o fixă împotriva vîntului cu nişte cîrlige de fier şi cercetă întinderea de pămînt de la gura estuarului.

— Tom, oh, Tom! zise ea. Hai să plecăm de-aici, oriunde! Hai să facem ceva, Tom! Am aşteptat atîta vreme.

— Te-ai mințit atîta timp, spuse el, ai încercat să uiți ceea ce, de altfel, ai știut că n-o să poți uita niciodată !

— Da, zise ea, da, Tom ! Așa ceva nu poate uita nici un om. Dacă mi-ar fi spus îndată după ce s-a întors, totul ar fi fost mai ușor. L-aș fi înțeles, poate, dacă ar fi spus doar un cuvînt.

— Dă-mi binoclul ! spuse Tom.

Femeia trase binoclul agățat de piciorul patului, i-l dădu cu tocul de piele, Tom îl deschise, scoase binoclul și cercetă în tăcere fîșia de pămînt.

— Nu-l găsesc, zise el, iar în apus începe fluxul.

Vedea cum dinspre apus venea fluxul, cu mișcări lungi, întinzîndu-se lat și puternic peste toată fîșia de pămînt ; înainta, se oprea pentru o clipă, ca pentru a-și trage respirația, se repezea în șanțuri și canale, apoi ieșea iarăși din ele, înspumat, pînă ajunse la paramentul de fier ; se strînse și trecu peste el și mai departe, pe lîngă malul abrupt de piatră, astfel că în partea de răsărit întinderea întunecată de pămînt fu izolată.

— Fluxul e punctual, zise Tom. Și soțul tău a fost pînă acum punctual, dar de data asta nu-l pot zări.

— Hai să plecăm, Tom, oriunde !

— Nu mai are ce face ! Auzi ce spun ? E izolat de flux, știi asta ?

— Da, Tom.

— S-a înapoiat în fiecare zi punctual, cu mult înainte de începerea fluxului. De ce nu-i încă aici ? De ce ?

— Ceasul lui, Tom, zise femeia, ceasul lui a rămas astăzi în urmă.

FAȚA MEA POSOMORÎTĂ

Și el a rămas agățat aici, și Bunsen, subofițerul care fusese ajutorul șefului de echipaj în timpul războiului : cu fălci zdravene, destul de încuiat, cu o privire căreia nu-i puteai ascunde nimic — așa l-am găsit jos, pe pajiștea verde, așa stătea și urmărea parada modei în aer liber. Făcea fotografii ; purta o cutie agățată de umăr cu o curea de piele, în mînă avea un aparat de fotografiat foarte mic și l-am văzut cum se lăsa uneori repede pe vine, se apleca înainte, îndoindu-se mult într-o parte : privirea lui, căreia nu-i scăpa nimic, care odinioară ne vîrîse în sperieți, se asocia acum cu infailibilitatea aparatului, cu forța probatorie incontestabilă a acestuia. Degetul sta slobod pe declanșator, buza de sus a lui Bunsen se ridica într-un rînjet silit, abia perceptibil ; de fiecare dată cînd țăcănea declanșatorul, tresăream.

Tresăream atunci cînd îndrepta obiectivul aparatului spre cărare, spre femeile manechin, care etalau, cu un zîmbet cald, dorințele gospodinelor : șorțuri înflorate, halate înflorate, cu crețuri, es-

tetica modestă a bucătăriei — mă speriam de fiecare dată, mă temeam că privirea sa, căreia nu-i scăpa nimic, ar putea descoperi ceva, un defect al țesăturii, o pată, o cută deplasată.

Dar el fotografia numai, privea atent și fotografia ; fotografia de jos, din poziții înclinate, artistice și deodată am observat cum, încă înainte de-a țăcăni declanșatorul, a lăsat încet în jos aparatul, nehotărît, cu o expresie de uimire pe care nu te așteptai s-o întîlnești în privirea lui : mă descoperise. Cu un zîmbet șovăitor s-a apropiat de mine — ești tu sau nu ești tu — a venit spre mine cu toată aparatura sa. Da, eu eram și mi-a întins mîinile în semn de salut.

— Musule [1], mi-a strigat el, băiete !

— Da, i-am răspuns.

L-a cuprins bucuria, m-a bătut vesel pe umăr, m-a cercetat cu grijă din toate părțile și mi-a spus :

— Musule, băiete !

A făcut să dispară aparataul, a împachetat totul și m-a luat de braț ; m-a luat de braț foarte camaraderește, foarte strîns, m-a apucat de braț ca un camarad de război ; n-avea importanță că-mi uitase numele, locul unde ne văzusem ultima dată — fusese în război și asta era de ajuns, mi-a acordat foarte mult credit.

— Musule, băiete !

M-a tras într-o cîrciumă instalată într-o pivniță, am băut bere și am fumat din țigările lui,

[1] Elev de marină (n.t.).

iar privirea sa, căreia nu-i scăpa nimic, era îndreptată spre mine în timp ce povestea.

Bunsen devenise fotograf, fotograf de publicitate ; începuse de jos, ca un anonim ; oh, cunoştea umilinţele trudei, existenţa amărîtă fără cameră obscură proprie, nu uitase încă mizeria de a fi un fotograf oarecare — acum totul trecuse, acum îl solicitau diferite firme, putea alege.

— Şi-ţi dai seama, băiete, ce înseamnă să poţi alege ?

— Da, i-am răspuns eu.

— Şi tu ?

— Ce ?

— Ai găsit ceva ?

— Diverse, am spus eu.

— Nu-i bine să te apuci de diverse, nu trebuie să schimbi prea des.

— Da.

— Şi acum ? m-a întrebat.

— Diverse, în perspectivă.

M-au trecut fiorii, deodată m-am speriat ca odinioară la controlul echipamentului ; căci buza lui se ridicase, privirea lui descoperise un punct de sprijin, se fixase liniştită pe umărul meu, vădea că omul reflectează la ceva.

— Musule, mi-a spus el, ascultă, băiete : aş avea nevoie de tine, ai putea să te apuci de-o treabă la mine ; am nevoie de-un model pentru o serie. Eşti foarte potrivit pentru asta, eşti chiar mai bun decît oricare altul, şi poate, dacă nu ne-am fi întîlnit, te-aş fi căutat. E o serie pentru o revistă şi nimeni nu-i atît de potrivit ca tine.

— Prin ce sînt potrivit ?

— Prin fața ta, datorită feței tale posomorîte, mi-a spus el. Ai arătat așa întotdeauna, ca și cum te-ar fi mîhnit ceva, ca și cum nu te-ai fi înțeles cu lumea — asta-i foarte bine. Nici măcar nu trebuie să te prefaci, mîhnirea se vădește la tine foarte natural ; ești foarte indicat pentru seria de care ți-am vorbit.

— Ce am de făcut ?

— Nimic, băiete. Nu trebuie să faci absolut nimic. Trebuie doar să te uiți așa cum te uiți acum și cu această înfățișare și cu mîhnirea ai să cîștigi bine.

Ne-am dus la atelierul lui, am făcut niște fotografii de probă, iar în timp ce eu răsfoiam niște reviste, a developat probele în camera obscură și apoi l-am auzit strigînd, un strigăt de bucurie al unui camarad de război : fotografiile îi întrecuseră așteptările ; puteam începe.

Nu aveam de făcut nimic ; îi ajungea privirea mea, fața mea posomorîtă ; Bunsen stabilea doar asupra cui să mi-o îndrept : trebuia să-mi adresez mîhnirea, posomoreala unui bărbat care umbla fără cravată ; apoi mi-am fixat posomoreala asupra unui cetățean mai în vîrstă a cărui jachetă era presărată cu mătreață și cu păr ce-i căzuse de pe cap : Bunsen era foarte mulțumit de mine, cu gradul de dezaprobare de pe fața mea.

— Te descurci bine, băiete, mi-a spus el, foarte bine. Văzîndu-ți privirea, nu va mai umbla nimeni fără cravată, iar cine n-a făcut încă nimic împotriva mătreții o va face. Posomoreala de pe fața ta înseamnă critică și acuzare.

Apoi am făcut poza cu un cetățean fără pălărie, pe care-l nimiceam cu privirea mea ; chipul meu acuza o gospodină care nu folosea la supă un condiment foarte spornic, pe un tînăr care nu întrebuința o pastă de dinți preparată în mod științific, pe-un amfitrion care n-avea în casă șampanie : seriozitatea mea, posomoreala mea îi condamna. Nimeni nu mai era sigur aflîndu-se în fața mîhnirii mele acuzatoare, apăream pretutindeni, dezaprobînd și prevenind, apăream în bucătării incomplete, printre mobile prost lustruite, îndărătul unor oglinzi ușor aburite, în fața cărora tot nu se putea folosi încă noua lamă, noul aparat de ras.

O lună tăcută, acuzatoare : așa părea chipul meu în orice loc unde era neglijată cumpărătura cuvenită, unde era uitat obiectul potrivit ; partenerii mei se schimbau în fața aparatului de fotografiat al lui Bunsen, decorurile se schimbau, numai eu rămîneam. Camaradul meu de război m-a trecut prin toată seria, a așezat fața mea posomorîtă în perspectivă : mi-a transmis privirea sa, privirea căreia nu-i scapă nimic. Mi-am găsit chipul în reviste, m-am regăsit în anunțuri ieftine de ziar ; mîhnirea naturală de pe fața mea era plătită. O puteam insera pentru a le atrage atenția contemporanilor mei asupra îndatoririlor lor minime : să reflecteze la modalitățile de preîntîmpinare a căderii părului, să aibă pregătită în permanență șampanie ; oh, cu un chip acuzator obții mai mult decît prin cuvinte.

Și fața mea a reușit să realizeze ca unul să-și procure un carnet de economii, altul să încheie o

asigurare pe viață ; am reușit prin faptul că mă uitam cu un reproș insistent la cel ce nu făcea economii, la cel ce nu încheiase o asigurare — Bunsen utiliza în mod corespunzător chipul meu.

Dar după aceea a urmat ceva ciudat : Bunsen mi-a adus în atelier un partener nou, un bărbat scund, amărît ; acesta urma să stea gînditor la fereastră, izolat de restul lumii : el trebuia să joace rolul unui pesimist, rolul unui om de care se îndepărtaseră toți prietenii, deoarece n-avea haz, deoarece refuza să-și procure *Cartea de aur a umorului*. Stătea la fereastră, ocolit de toți și exclus din mijlocul oamenilor, sceptic asupra viitorului, meditînd melancolic asupra motivului singurătății sale : o insulă a tristeții — eu stăteam în spatele lui și puțin pieziș. Stăteam înapoia lui, îl priveam, așteptînd zgomotul țăcănit al declanșatorului, dar zgomotul n-a urmat, nu ne-a eliberat.

— Musule, ce s-a întîmplat, băiete ? m-a întrebat Bunsen.

— Nu merge ? l-am întrebat.

— Fața ta, unde ți-e fața ? mi-a spus el.

— Cu mine.

— Asta nu-i fața ta, mi-a spus el, nu-i chipul care-mi trebuie. Nu te uiți la el plin de mîhnire ; pe fața ta nu se vede nici acuzare și nici reproș. Îl privești ca și cum ți-ar fi milă de el. Aproape s-ar putea crede că vrei să-l feliciți.

— Mai încercăm o dată, i-am propus eu.

Am încercat încă o dată, am făcut probe iarăși și iarăși, dar zgomotul eliberator al declanșatorului nu s-a auzit : chipul trebuie să mi se fi schimbat fără voia mea, nu-l puteam acuza pe acel

pesimist mic de stat, nu eram în stare să-l fac praf — nu puteam. Simţeam o tainică atracţie pentru el, mă cuprinsese o duioasă simpatie pentru nenorocirea lui ; faţa mea nu-mi mai aparţinea.

— Musule, mi-a strigat Bunsen, ce s-a întîmplat, băiete ?! Ia uită-te în oglindă.

M-am îndreptat spre o oglindă, neîncrezător, surprins : da, am văzut că zîmbeam, zîmbeam compătimitor şi mi-am dat seama că această compătimire era sinceră. Atunci m-am apropiat de micuţul, amărîtul meu coleg, de care se lepădaseră toţi prietenii fiindcă n-avea haz, n-avea nici o încredere optimistă în ce priveşte viitorul şi i-am strîns mîna.

— Musule, mi-a strigat Bunsen, nu vrei să continui, băiete ?!

— Nu, i-am răspuns, acum — acum nu mai pot.

DOAR ÎN SARDINIA

Albia rîului era secată. Era seacă și albă și acoperită cu prundiș neted, uscat, și avea malurile abrupte, mîncate și era lipsită de apă pînă sus, în munți. Albia rîului era săpată în stîncă, făcea niște coturi bruște, iar Vittorio urca încet de-a lungul ei și se oprea la fiecare cot: era seară, munții își așterneau umbra și cînd Vittorio ajunse în umbră începu să-i fie frig. Era îmbrăcat tot cu flanela subțire pe care i-o dăduseră la Mammone; lagărul din Mammone era înconjurat cu cariere de marmură, era galben, plin de praf și dogorîtor, și boarfele pe care le purta erau numai bune pentru carierele sclipitoare de marmură, dar erau prea subțiri pentru umbra și vîntul din munți.

Vittorio străbătuse peste șaizeci de mile, se ascunsese în mărăcinișurile Macchiei, în casele de piatră negre și rotunde ale păstorilor; străbătuse noaptea defileul din Aranca, iar la prînz ajunsese la albia rîului secat: cunoștea albia rîului, știa

unde duce, unde va ajunge. Şi mergea încet, călcînd pe prundişul neted, mergea aplecat şi se oprea la fiecare cotitură, iar cînd ajunse la cele şapte pietre, putu vedea satul.

Satul era aşezat pe un platou : avea o biserică albă, în faţa bisericii o piaţă goală, plină de praf şi de două ori douăzeci de colibe. Lîngă colibe se aflau nişte opuntii [1] acoperite de praf, iar departe, sub ele, licărea stînca roşiatică. Piaţa din faţa bisericii era pustie, tot satul părea pustiu, doar într-o casă mai mare era aprinsă lumina şi această casă se afla izolată, înconjurată de cedri, iar Vittorio ştia că aceasta era casa lui don Poddu.

Părăsi albia rîului, se culcă cu burta pe pămînt, cît era de lung, şi cercetă satul, cercetă drumul îngust, gudronat, ce ducea sus, în sat, piaţa plină de praf şi casa dintre cedri, şi în timp ce stătea culcat pe pămînt şi privea toate astea, fu strigat. Vittorio cunoştea vocea care-l strigase, îi era familiară, cu toate că n-o mai auzise de patru ani, şi la chemarea aceasta se ridică şi se duse dincolo de cele şapte pietre. Văzu că veniseră cu toţii, înapoia pietrelor se aflau nouă bărbaţi ; purtau haine din catifea ieftină, gălbuie şi cafenie, şi şepci, în picioare aveau nişte jambiere lungi, pline de praf, iar fiecare dintre ei avea o carabină de vînătoare de mare calibru. Erau nişte bărbaţi mai în vîrstă. Îl salutară pe Vittorio, îi strînseră mîna, îl îmbrăţişară nepăsători şi tăcuţi, şi-i poruncir să se aşeze cu spatele rezemat de-o piatră.

[1] Specie de cactus răspîndită în sudul Europei (n.t.).

— Ştiam că vii, spuse Sandro. O ştiam. Încă înainte ca tu să fi ajuns la defileu, don Poddu a pus să se închidă poarta. Încă înainte ca tu să fi ajuns la defileu, a instalat la lucarne doi oameni înarmaţi cu puşti. Toţi ştiau că ai evadat şi erai pe drum.

— N-am să-l omor, spuse Vittorio. Nu m-am întors ca să-l omor. Am muncit pentru el treisprezece ani şi am fost un cioban bun. Voi ştiţi că am fost un cioban bun. N-a fost vina mea că oaia a căzut în prăpastie. A căzut din vina ei şi am văzut-o zăcînd în vale cu şira spinării ruptă. Ştiţi că spun adevărul. Cine stă de vorbă cu voi spune totdeauna adevărul. I-am spus şi lui don Poddu adevărul, dar cînd ne-am dus şi am căutat oaia căzută în prăpastie, dispăruse, iar don Poddu a crezut că am vîndut-o. Vă amintiţi că m-a spînzurat de un cedru. Şi atunci am spus că am vîndut-o, da' am spus-o numai fiindcă altfel chiar m-ar fi spînzurat, şi ştiţi că după aceea m-au dus pentru opt ani de zile la Mammone. Da' m-am întors după patru ani şi urmează să spuneţi cum e drept şi ce să fac.

Bărbaţii îl trimiseră înapoi spre albia rîului ; Vittorio se rezemă pe povîrniş şi aşteptă. Auzea din depărtare vocile lor, consfătuirea lor şoptită şi ştia că vorbeau despre el. Trecu seara, se făcu noapte şi Vittorio tot îi mai auzea vorbind, nu putea înţelege ce spuneau ; îşi freca mîinile şi genunchii pentru a se încălzi şi continua să aştepte. Apoi se ivi pe povîrniş Sandro, Vittorio îl vedea mare şi nemişcat sub cerul nopţii ; Sandro ţinea puşca de ţeavă şi-i spuse doar atît : „Rămîi aici",

și Vittorio știa că ei îl credeau. Pipăi, vrînd să dea de piciorul lui Sandro spre a-i mulțumi, dar prin întuneric nu-l găsi, simți numai cum Sandro lăsase să-i alunece pușca pe povîrniș în jos, iar după pușcă, cartușiera. Vittorio le apucă pe amîndouă și zise :

— Bine, Sandro.

— O să vorbim cu don Poddu, spuse Sandro, doi dintre noi or să stea de vorbă cu el în noaptea asta. Don Poddu să-ți dea bani pentru timpul cît ai fost la Mammone, iar mîine ai să te întorci în sat și ai să rămîi la noi.

Sandro se duse înapoi la ceilalți, care stăteau la pietre, și Vittorio rămase singur în albia rîului ; așeză cartușiera pe pămînt și rezemă pușca de mal. Auzea cum bărbații coborau spre trecătoare, dar nu-i mai putea deosebi. Stînd culcat după o piatră, privea spre casa lui don Poddu, o ținu sub observație pînă cînd, pentru o clipă, se văzu o dîră lată de lumină și atunci știu că cei doi bărbați intraseră în casa lui don Poddu pentru a discuta în privința lui. Nu știa care dintre bărbați fuseseră desemnați de Sandro, poate, se gîndi el, era însuși Sandro cel care, împreună cu altul, îi susținea cauza ; încerca să-și imagineze cuvintele și chipurile lor, se gîndea la ochii lui don Poddu.

Vittorio știa că fiecare se supunea sentinței tribunalului ; după cîte își aducea aminte, nimeni nu se împotrivise vreodată tribunalului munților, chiar și don Poddu — bărbatul arțăgos, singuratic, cu ochii aprinși — se va supune hotărîrii acestuia. În timp ce Vittorio privea platoul, se gîndea la don Poddu, îl vedea stînd sub cedri, încălțat în

cizme cu rozete de argint, ținînd în mînă o secure ; vedea cum don Poddu ridica securea și îi privea cu ochii săi aprinși pe toți cei ce se aflau în jurul lui, iar după aceea, cînd bărbatul uriaș repezea securea și-o înfigea cu o putere nemaivăzută de douăsprezece ori într-un cedru, ei se ghemuiau și se răspîndeau care-ncotro, pentru a nu fi loviți de copacul ce se prăbușea. Vittorio își aduse aminte cum rîdea don Poddu și le poruncea să se apropie, iar cînd se aflau lîngă el, le cerea să-l imite — dar nimeni nu îndrăznea, pentru că nimeni n-ar fi putut să-l imite.

Vittorio își aminti, de asemenea, cum într-o zi, după o vînătoare de mufloni, l-au adus pe don Poddu pe verandă, cu o împușcătură în umăr și nimeni nu și-a putut explica de unde venise împușcătura. Crezură că don Poddu nu se va mai face bine niciodată în urma acestei împușcături, dar după patru luni apăru iarăși, numai că brațul stîng nu mai era bun de nimic. De atunci încoace putea fi văzut numai pe verandă ; se șușoteau multe despre această împușcătură, se bănuia chiar că don Poddu ar ști de unde venise împușcătura, dar ceva precis nu s-a putut afla. Don Poddu n-a mai apărut niciodată pe cîmp sau în munți ; devenise neîncrezător, prudent și ascuns, iar Vittorio încerca să-și imagineze ochii cu care-i privea acum pe cei doi bărbați. Și se gîndea că don Poddu se va supune hotărîrii, îi va da o despăgubire pentru timpul petrecut la Mammone : Vittorio aștepta dimineața pentru a coborî în sat.

Își aduse din albia rîului pușca și cartușiera, se ghemui lîngă pietre, își trase genunchii aproape de

trup, îi cuprinse cu brațele, își lăsă capul în jos și încercă să doarmă și cînd soarele se ivi printre munți se culcă iar cu burta pe pămînt și se uită în vale, spre sat. După un timp auzi dinspre trecătoare zgomot de motor, se uită la drumul gudronat, care ducea în sat ; privi la o cotitură a drumului, unde acesta nu era protejat de ziduri și cobora în pantă mare și atunci zări țîșnind din cotitură, una după alta, patru motociclete. Pe motociclete se aflau patru carabinieri cu pistoale automate la piept ; urcau repede și sigur drumul gudronat ce ducea spre sat și opriră sub cedrii casei lui don Poddu. Trei dintre ei intrară în casă, Vittorio văzu cum li se deschidea ușa dinăuntru ; atunci se trase încet înapoia pietrelor și se încinse cu cartușiera. Trecu multă vreme pînă ce carabinierii părăsiră casa. Dar o părăsiră numai pentru o clipă, se duseră doar pînă la motociclete și le împinseră sub verandă ; apoi fură scoase pe verandă scaune și carabinierii se așezară la o masă. Vittorio remarcă și pe-un al cincilea bărbat ; știa că acesta era don Poddu și că don Poddu nu se supusese hotărîrii. El îi adusese pe carabinieri în sat ; poate știa că Vittorio îi ținea casa sub observație, poate că, de vreme ce carabinierii stăteau pe verandă, voia să-i dea a înțelege că era prevenit și pregătit și că nu peste mult timp soldații ar putea începe vînătoarea.

Vittorio auzi un zgomot pe albia rîului, auzi zornăitul prundișului pe care călca cineva, și atunci trase pușca la șold și se așeză înapoia unui colț de stîncă. De aici putea observa fundul alb, secat al albiei rîului și aștepta. Auzea cum cineva

urca pe albia rîului, pe același drum pe care venise și el ; înălță încet pușca veche și o îndreptă spre mijlocul firului văii. Dar după aceea zări două picioare goale care alunecau pe prundiș, observă un coș și un braț care ținea coșul, zări o rochie și trupul unei fete, iar în clipa următoare recunoscu fata. Era Maddalena. Urca spre el, cu un coș într-o mînă, o fată desculță, cu părul lung, unsuros și cu o codiriscă în cealaltă mînă. Ea nu se miră cînd Vittorio apăru dinapoia stîncii ; așeză coșul pe pămînt, zîmbi, se îndreptă spre el și-i dădu ziua bună. Se așezară îndărătul pietrelor. Maddalena despachetă din coș brînză, pîine, un pește prăjit, apoi îndoi cu ambele mîini codirișca și-l privi pe Vittorio cum mănîncă.

În timp ce mînca, Vittorio se uita în jos, spre platou, spre veranda casei lui don Poddu și observă că și carabinierii mîncau, iar împreună cu ei și don Poddu.

— Te-ai înălțat, îi spuse Vittorio fetei. Ai crescut, nu glumă, în ultimii ani !

Fata zîmbi și dădu drumul codiriștii, care vîjîi.

— Cînd am plecat, spuse Vittorio, erai deopotrivă de înaltă cu sora mea. Dar ai crescut, nu glumă, în ultimii ani. Cîți ani ai ?

— Nouăsprezece, spuse Maddalena.

Vittorio căută în coș sticla cu vin ; o găsi, îi scoase dopul și bău, iar după ce bău o așeză lîngă pușcă.

— E bine că ai venit, Maddalena. Era și timpul. Ai să mai vii ?

— Da, răspunse fata, da, am să mai vin. Sandro m-a trimis încoace. Zice că ieri noapte don

Poddu s-a arătat gata să te despăgubească pentru timpul cît ai stat la Mammone. Da' azi-dimineață au venit carabinierii. I-a chemat peste noapte.

— Buruiana nu piere, zise Vittorio. Cînd ai să mai vii ?

— Mîine, răspunse Maddalena.

— Nu poți mai devreme ? Ai putea veni deseară.

— Nu-i bine, spuse fata, nu-i bine, Vittorio, dacă vin deseară. Carabinierii au observat că am urcat pe albia rîului. Nu e bine să mă mai vadă o dată. Mîine îți aduc alt coș. Am să plec pe-ntuneric și dis-de-dimineață am să fiu aici, sus.

— Noaptea-i frig, n-am decît flanela asta subțire și nu-i bună de nimic noaptea, în munți. Dacă te-ai întoarce astăzi, mi-ai putea aduce pentru noapte cizmele și scurta. Am să te aștept.

Fata rîse și se ridică ; luă coșul gol și se lăsă în jos, pe malul abrupt, spre albia rîului.

— Vii ? îi strigă Vittorio ; fata așeză codirișca scurtă în coș și trecu peste prundișul alb.

Vittorio rămase pe loc, uitîndu-se după ea ; spera că Maddalena îi va arunca o privire, dar ea dispăru înapoia unui cot, fără să se fi uitat înapoi. Vittorio își luă pușca și sticla, coborî de asemenea în albia rîului, urcă o bucată bună de drum, pînă ajunse în fața unei stînci pe care rîul o rosese în partea de jos. Se strecură pe burtă printr-o deschizătură și ajunse într-o grotă ; fusese de multe ori aici. Găsi colțul cu mărăciniș ; potrivi mărăcinișul, se culcă și dormi pînă tîrziu, după-amiază.

Cînd ieşi din grotă, dădu cu ochii de Maddalena. Şedea lîngă cele şapte pietre, iar în faţa ei, pe pămînt, se găseau cizmele şi scurta lui Vittorio ; venise, şi el zîmbi, cînd o zări lîngă pietre.

— Totuşi ai venit, spuse Vittorio.

Fata atinse cu vîrful biciului cizmele şi scurta.

— Am aşteptat mult, spuse ea. Acum trebuia să fiu înapoi, n-am prea mult timp.

Vittorio îşi încălţă cizmele, îşi trase scurta şi, fiindcă-i lipseau nasturii, o strînse cu cartuşiera.

— Eu am timp, pot să aştept, zise el. Acum am să aştept pînă data viitoare, cînd ai să mai vii. Îmi place să te aştept, Maddalena. Ai crescut, nu glumă, în ultimii ani !

— În sat sînt o grămadă de carabinieri, îi spuse fata. Au venit la prînz cu o maşină mare. Camionul lor stă în curtea lui don Poddu. Au venit, şi Sandro m-a trimis încoace.

Vittorio se căţără pe grohotiş, se întinse cu burta pe pămînt, în faţa pietrelor, şi văzu aproape douăzeci de carabinieri, răspîndiţi în trăgători, urcînd muntele ; toţi aveau pistoale automate. În timp ce stătea astfel şi se uita spre ei, îşi auzi inima bătînd pe pămîntul pietros, şi se tîrî încet înapoi ; urcă pe o stîncă şi cercetă albia rîului pînă jos ; dar şi acolo descoperi carabinieri : urcau drept în sus şi încet, nu se opreau la nici o cotitură.

— Acum vin încoace, îi spuse fata, sînt mulţi.

— Da, vin încoace acum, zise Vittorio. N-a durat mult. Scoase cîteva cartuşe din cartuşieră şi le vîrî desfăcute în buzunarul scurtei. Trebuie să rămîi aici, zise el. Nu poţi pleca acum, Maddalena. Vin urcînd muntele din amîndouă laturile. Dacă

te întîlnesc, au să-şi dea seama că ai fost la mine.

— Sînt mulţi, Vittorio, or să răscolească tot muntele şi or să te găsească. Ai văzut ce mulţi sînt.

— Or să ajungă sus şi or să coboare din nou, zise Vittorio, şi or să fie tot atîţia cîţi au urcat. Da' tu trebuie să rămîi aici, Maddalena, nu trebuie să te vadă.

O duse în sus, în locul unde albia rîului trecea pe sub stînci, şi amîndoi se întinseră pe jos şi se strecurară prin intrarea grotei. Înăuntru era frig şi umezeală ; grota nu prea era încăpătoare, abia de puteai sta drept în ea, dar mergea pînă în adîncul muntelui, iar la sfîrşit devenea atît de îngustă că omul nu se mai putea strecura. Nu intrară prea adînc, se aşezară pe mărăcinişul pe care dormise Vittorio şi aşteptară. Vittorio avea puşca pe genunchi şi ţinea sub observaţie intrarea, iar fata şedea lîngă el, umărul ei atingea umărul lui, stăteau nemişcaţi unul lîngă celălalt, ca nişte păsări, pînă ce se auziră cizmele carabinierilor pe prundişul din albia rîului. Vittorio se ridică, se apropie încet de intrare, se postă într-o parte, iar Maddalena îl văzu întorcînd puşca şi ţinînd-o de ţeavă.

Fata îşi dădu seama că Vittorio zîmbea, zîmbea grăbit, nesigur, ca şi cum ar fi vrut să se scuze faţă de ea pentru ceea ce ar fi putut urma. Cizmele carabinierilor apărură în faţa intrării, erau nişte cizme moi, date cu unsoare, se tîrau acum şovăitoare peste prundişul neted al albiei rîului, de parcă şi-ar cam fi atins ţinta. Carabinierii se căţărară pe malul abrupt, se plimbară în jurul celor

şapte pietre, discutau, dar cuvintele lor nu se puteau desluşi în grotă. Treptat vocile lor se depărtară, se depărtă sunetul paşilor lor şi după un timp nu se mai auzeau de loc. Vittorio rămase tot lîngă intrare, îi aştepta pe carabinieri să se întoarcă şi ca unul dintre ei să-şi vîre capul prin crăpătură, dar, după cum se vedea, o luaseră pe alt drum, căci se lăsa seara şi paşii lor tot nu se mai auzeau.

Atunci Vittorio se hotărî să se strecoare singur afară şi să vadă unde au rămas carabinierii ; se apropie de ieşire, îşi lăsă capul în jos, dar în aceeaşi clipă se dădu iarăşi într-o parte şi-i făcu un semn Maddalenei precum că nu erau singuri aici, sus.

După un timp, auziră lîngă intrare nişte paşi ; un carabinier venea spre ei, apoi observară că se lăsa în mîini ; văzură că purta pe un deget un inel simplu, de argint. Carabinierul se întinsese pe burtă şi-şi strîngea pistolul automat la piept. Capul lui apăru la intrare, se tîra încet înăuntru ; era un tînăr subţirel, bine ras şi cînd intrase aproape cu jumătate din corp în grotă, Vittorio îl izbi cu patul armei în ceafă. Îl nimeri exact între gît şi umăr, carabinierul se izbi cu faţa de pietre şi rămase întins. Vittorio îşi rezemă puşca de stîncă şi-l trase pe carabinier în grotă, îl trase pînă sus, pe mărăciniş, şi-l întoarse pe spate. Faţa-i sîngera, dar nu erau decît nişte zgîrieturi ; nu i se întîmplase nimic rău, nimic care să-i amintească toată viaţa de lovitura dată cu patul puştii. Maddalena se ridică şi aduse pistolul automat care rămăsese la intrare ; îl aşeză în colţul unde se găsea puşca,

îngenunche lîngă carabinierul care-şi pierduse cunoştinţa şi-i cercetă chipul. Avea o faţă îngustă, drăguţă, cu o mustăcioară subţire, dichisită. Îi şterse o urmă de sînge şi spuse :

— Ai făcut bine că n-ai tras, Vittorio. Dar n-o să rămînă multă vreme întins aici. Are să-şi vină îndată în fire şi atunci noi trebuie să fim plecaţi. Nu mai putem rămîne aici.

— E singurul care a rămas aici, sus, spuse Vittorio. L-au lăsat singur şi au coborît din nou în sat. Am putea să stăm locului, da' e mai bine dacă plecăm. Oricum e mai bine. O să mergem pe povîrnişul celălalt al muntelui.

Îl lăsară pe carabinier culcat şi părăsiră grota ; ştiau că omul îşi va reveni în curînd, nu-şi făceau prea multe griji pentru dînsul. Îi lăsară şi pistolul automat şi, fără să scoată o vorbă, plecară spre partea cealaltă a muntelui ; era întuneric cînd ajunseră la coliba mică, afumată a lui Zappi ; se găsea la jumătatea muntelui şi era înconjurată cu un gard de mărăcini uscaţi, înalt pînă la şold. Era o colibă pentru ciobani. Nu găsiră decît o vatră rece, coliba nu mai fusese întrebuinţată de mult, deoarece nu mai plouase de vreme îndelungată.

— Acum am să plec, spuse Maddalena. Am să mă-ntorc în sat şi mîine dimineaţă am să urc iarăşi. Am să las coşul lîngă pinul cel bătrîn. Cînd ai să vii, are să fie acolo. Ai să-l găseşti întotdeauna acolo, Vittorio.

— Am să găsesc coşul, da' n-am să te găsesc pe tine zise Vittorio.

— E mai important să găseşti coşul, răspunse Maddalena.

— Nu, nu asta-i mai important, zise Vittorio. De ce nu rămîi aici ? Tu, Maddalena, poţi dormi în colibă, eu stau afară. E mai bine pentru mine dacă rămîi aici. Uneori simt nevoia să spun cîte ceva şi în cazul ăsta e bine să fie cineva aici, care să mă asculte. Nimic nu-i mai rău, Maddalena, decît să vrei să spui ceva şi să nu fie nimeni care să te asculte. Un bărbat trebuie să spună din cînd în cînd ceva.

Fata rîse şi desprinse cu vîrful biciului tencuiala slabă de pe peretele colibei.

— Dacă rămîn aici, zise ea, mîine dimineaţă n-are să aducă nimeni coşul. Sandro are să mă aştepte, or să mă aştepte şi ceilalţi, Vittorio, fiindcă vor să mă întrebe ce faci.

Stăteau pe bucata de pămînt din faţa colibei, acolo unde mărăcinişul era călcat în picioare, stăteau unul în faţa celuilalt şi se priveau, apoi Maddalena se apropie de el şi-l sărută.

— Ai să găseşti coşul la pin, zise ea. Ai să-l găseşti acolo în fiecare zi, Vittorio, şi am să fiu şi eu acolo. Şi dacă într-o zi n-am să fiu acolo, ai să mă găseşti a doua zi, da' nu cumva să tragi, Vittorio. Dacă tragi are să fie greu.

— Mîine vii ? întrebă tînărul.

— Da, am să vin mîine, spuse Maddalena şi, întorcîndu-se, porni să coboare pe drumeagul îngust care trecea prin mărăciniş şi ducea spre albia rîului.

Vittorio urmări cu privirea pînă cînd dispăru în întuneric ; după aceea își căută un loc în afara colibei și se culcă acolo cu gîndul la fată.

Zăpușeala zilei mai stăruia încă în pămînt, era o noapte caldă. Vittorio nu izbuti să adoarmă, se uita în sus, în întuneric, și se gîndea la Maddalena, care cobora acum albia rîului, și la faptul că o va găsi mîine și în multe alte zile.

Iar Maddalena venea și-i aducea coșul la pin, veni multe zile la rînd ; în fiecare dimineață, cînd soarele se înălța deasupra munților, ea se afla acolo, stăteau pe mărăcinișul mort, ars, și priveau în jos, spre platoul pe care se afla satul. Nu se vedea atît de bine ca de la cele șapte pietre, dar zăreau biserica albă și casa lui don Poddu, iar în umbra cedrilor, autocamionul carabinierilor. Maddalena știa adeseori ce munte aveau de gînd carabinierii să scotocească, Sandro nu-l uita pe Vittorio, iar acesta îi vedea întotdeauna de departe urcînd prin trecătoare și avea timp de-ajuns.

Dar într-o zi Maddalena veni la pin și-i povesti că don Poddu fusese adus din nou pe verandă, de data aceasta mort, cu o împușcătură în piept, și mai aflase că împușcătura îl doborîse în timp ce umbla prin curte, și cu toate acestea nu știa nimeni de unde venise glonțul. Oamenii din sat vorbeau că Vittorio era cel care trăsese, asta era și părerea carabinierilor, așa că fuseseră chemați încă douăzeci de oameni pentru vînarea lui Vittorio.

— N-am tras eu, spuse Vittorio. Nu m-am întors ca să-l omor pe don Poddu. Tu, Madda-

lena, ştii că nu pentru asta m-am întors. Am puşca lui Sandro, şi asta-i bună doar pentru alice.

— Don Poddu a fost omorît cu alice, zise Maddalena, unii au văzut.

— Eu am toate cartuşele pe care mi le-a dat Sandro, spuse Vittorio, nu lipseşte nici unul. Tu, Maddalena, ştii că nu eu l-am ucis pe don Poddu. Cine ştie cine a fost, eu însă n-am făcut-o.

— Au venit iarăşi alţi carabinieri, zise fata. Sînt în sat cam douăzeci de carabinieri noi şi de data asta or să te găsească. Sandro zice că au pus un premiu pe capul tău. Sînt dispuşi să plătească cinci sute de mii de lire. Cine te prinde sau te ucide capătă cinci sute de mii de lire.

Vittorio rîse şi spuse :

— Ăştia-s bani mulţi, Maddalena, o grămadă de bani. Dacă mă dai pe mîna lor, îţi plătesc cinci sute de mii de lire. Atîţia bani n-are nimeni în tot satul, de cînd a murit don Poddu. Ai putea face multe cu banii ăştia, Maddalena. Nu vrei să mă dai pe mîna lor ?

Maddalena îi înfipse în gît vîrful codiriştii, îl privea provocator şi rîdea, iar după un răstimp îi spuse :

— Faci multe parale, Vittorio. În ultimul timp ţi-a crescut serios preţul. Şi am putea folosi bine banii. Cu ei am putea cumpăra o mulţime de lucruri, dacă ţi-ar da drumul şi ai veni înapoi.

După-amiază un lanţ întins de carabinieri începu să urce pe munte ; mergeau exact în direcţia unde se găsea ascunzătoarea lui Vittorio, mergeau la distanţe mici unul de altul, cu pistoalele automate neasigurate şi Vittorio îşi dădu seama că

de data asta nu vor mai trece pe lîngă el. Fugea pitit din fața lor, ei erau departe, încă nu-l descoperiseră ; făcea niște sărituri scurte prin mărăcinișul uscat, și deodată căzu și se zgîrie. Carabinierii îl mînau necontenit sus pe munte, de data asta nu putea scăpa de ei ; de data asta îl mînau în sus, spre stîncile golașe, unde existau puține ascunzători bune ; acolo, sus, nu mai exista posibilitatea de a se mișca în voie.

Cînd ajunseră sus se însera, dar urmăritorii nu se întoarseră, voiau să urce în vîrful muntelui și-l mînară pe Vittorio spre povîrnișul celălalt, spre sat. Dacă voia să scape, trebuia să coboare în trecătoare și apoi să meargă în sat, altă posibilitate nu exista. Îi văzu pe carabinieri apropiindu-se și începu să coboare. În timp ce cobora se desprinse niște grohotiș ; grohotișul acesta în cădere îl silea să facă sărituri și pași mari și era fericit că avea cizme în picioare. Sări dincolo de drumul gudronat, se ascunse îndărătul opuntiilor și trase cu urechea. Era destul de departe de casa lui don Poddu, ea se afla izolată la marginea platoului. Vittorio merse mai departe printre opuntii, pînă cînd ajunse în spatele colibei unde locuia Maddalena, iar cînd bătu în fereastră era întuneric și ploua. Cădea o ploaie puternică, un fel de furtună și Vittorio o auzea cum răpăia pe drumul gudronat și pe opuntii. Fereastra se deschise pentru o clipă, în ea apăru chipul unei femei bătrîne, o față turtită, mare, imobilă, apoi femeia închise fereastra și-i făcu un semn lui Vittorio de la ușă. Îl vîrî într-o încăpere întunecată și plecă fără să scoată un cuvînt. Vittorio o aștepta,

dar ea nu se mai întoarse. Se apropie de mica fereastră, voia să se rezeme de perete şi să se uite afară, dar chiar sub fereastră şedea cineva şi Vittorio simţi cum i se înfige ceva în spate. Îşi dădu seama că era codirişca Maddalenei, îşi dădu seama că ea şedea sub fereastră, de aceea spuse :

— N-am vrut să vin, Maddalena, n-aş fi venit dacă nu m-ar fi mînat ei de pe munte. Am fost silit să vin la tine, deoarece coliba noastră se găseşte prea aproape de casa lui don Poddu. După ce trece ploaia, plec iarăşi. N-am să rămîn mult aici.

— Aşază-te ! îi spuse Maddalena.

Îl trase lîngă ea pe o bancă joasă, lăsă biciul să cadă, îşi petrecu braţul pe după gîtul lui şi şezură tăcuţi, în întuneric, sub fereastră. Apoi Vittorio se gîndi la mama Maddalenei, la faptul că-i deschisese uşa fără să scoată o vorbă şi tot fără nici o vorbă îl adusese la fată, şi spuse :

— Maică-ta m-a recunoscut de îndată, Maddalena. Cînd m-a văzut la fereastră, şi-a dat de îndată seama cine sînt. M-a adus de îndată la tine.

— Da, zise fata.

— Ştiu de ce nu mi-a spus nici un cuvînt. Îmi dau seama, Maddalena. M-a recunoscut imediat, da' nu mi-a spus nici un cuvînt. În alte împrejurări poate mi-ar fi adus cafea cu lapte, Maddalena, dar astăzi n-o face. Scoală-te ! Vino ! Plecăm !

— Nu poţi să pleci acum, zise fata. Plouă şi mai ai timp. Poţi să aştepţi aici să stea ploaia.

— Plecăm acum, spuse Vittorio. E bine că plouă. Ia ceva pe tine și hai să plecăm. Poate o să ne mai întoarcem o dată.

Vittorio o trase pe fată în sus, își luă pușca, porni spre ușă și așteptă pînă cînd Maddalena își puse bluza de vînt ; cînd văzu că era gata, porni pe coridor înaintea ei și deschise ușa. Ținea pușca lipită de trup, cu țeava în jos ; o încărcase, vîrîse și în buzunar cîteva cartușe ; mergea pitindu-se printre opuntii. Dar nu o luă în direcția trecătorii, se strecură pe lîngă colibele neluminate, se îndreptă încet spre piața pe care cădea ploaia, iar Maddalena îl urma. Ploaia transformase praful din piața bisericii în noroi, trecură în fugă prin mîzgă și traversară neobservați piața. Vittorio merse pînă la clădirea micuță lipită de biserică, unde locuia preotul ; bătu grăbit în ușă, trase cu urechea, mai bătu o dată și după un timp preotul — un bărbat posac, cu o statură de atlet — coborî. Era îmbrăcat cu o cămașă fără guler, deschisă la piept, iar cu o mînă își ținea pantalonii : apucase să se culce. O recunoscu mai întîi pe Maddalena și vru să-i spună ceva, dar Vittorio îl împinse cu pușca înapoi în antreu, îi făcu semn Maddalenei să vină și ea acolo, iar cînd se ivi în capul scărilor menajera preotului și strigă „cine-i acolo ?“, Vittorio răspunse :

— Prieteni !

Intrară în camera de lucru a preotului, camuflară ferestrele, aprinseră o lampă de petrol, după care se așezară liniștiți unul alături de celălalt, observîndu-se reciproc, pînă cînd preotul, recunoscîndu-l pe Vittorio, spuse :

— Vittorio, de ce ați venit la mine noaptea ? Doar puteați veni și mîine.

— Vrem să ne căsătorim, spuse Vittorio, am venit să ne cununi, părinte. Nu prea avem timp.

— La ora asta n-a venit nimeni pînă acum să se căsătorească, răspunse preotul. Și nici nu mi s-a întîmplat vreodată să vină cineva la nuntă cu pușca. După cum văd, mai e și încărcată.

— Bine, pușca pot s-o las pe scaun în vremea asta. De aici n-o va lua nimeni cît timp sîntem dincolo. În ceea ce privește ziua de mîine, părinte, mîine trebuie să fiu iarăși de mult de partea cealaltă a muntelui. N-am timp să mă întorc mîine. O știi doar, părinte.

— Da, da, Vittorio, o știu, zise preotul. Dar cu asemenea picioare nu vă las să intrați în biserică, curățați-vă mai întîi în antreu ; între timp am să mă îmbrac...

— Ne cununi ? întrebă Vittorio.

— Nu-mi rămîne altceva de făcut, spuse preotul ; se ridică, iar umbra lui acoperi aproape tot peretele.

Vittorio își lăsă pușca pe scaun ; se duse cu Maddalena în biserica întunecată, trecînd peste o treaptă de pămînt și acolo preotul îi cunună.

După aceea se întoarseră în camera de lucru, unde tot mai ardea lampa de petrol, preotul n-o stinsese. Îi pofti să mai rămînă o clipă acolo, voia să bea cu ei o cafea cu lapte, dar Vittorio își luă pușca și spuse că n-are timp, că trebuie să plece. Se întoarseră printre opuntii la colibă ; voiau să bea cafeaua cu lapte împreună cu mama

Maddalenei, iar cînd intrară în colibă, bătrîna ședea în tindă.

— Am făcut cafea, spuse ea.

Se așezară pe banca joasă de sub fereastră și băură cafea cu lapte din niște căni mari ; Maddalena aduse o țigară, apoi stătură împreună cîteșitrei și vorbiră. Vorbiră pînă aproape de zorii zilei ; apoi Vittorio se ridică și spuse :

— Nu-i nevoie să le povestești la toți că ne-am cununat. Poate că nici n-ar trebui să bați toba. Uneori e foarte bine cînd oamenii nu le știu pe toate.

Își luă rămas bun, iar la răsăritul soarelui era în munți.

Nu mai ploua, dar tufișurile erau ude, în mijlocul albiei rîului apa venea dinspre munți repede și bulucită ; curse pînă la prînz, apoi albia rîului rămase iarăși albă, seacă și acoperită cu pietriș lucitor.

Vittorio venea în fiecare dimineață la pinul cel bătrîn, unde găsea coșul, iar în coș erau lucruri mai bune decît înainte : vinul era mai bun, la fel și brînza, era mai multă pîine, din cînd în cînd și carne. O găsea aici și pe Maddalena, soția sa, și ea-i povestea tot ce trebuia să știe ; îi povesti că jos, în sat, carabinierii se plictiseau și încercau să-și scurteze șederea acolo. Măriseră premiul ; ofereau acum un milion de lire celui care-l va preda pe Vittorio ; sperau să realizeze cu bani ceea ce nu fuseseră în stare să facă singuri. Maddalena știa totul, cînd venea cu coșul.

Dar într-o dimineață găsi coșul neatins ; lucrurile pe care le împachetase se aflau tot acolo,

sticla, pîinea, totul. Vittorio nu coborîse la pin ; aşteptă îndelung, dar el nu se ivi de nicăieri, în dimineaţa aceea nu apăru. Maddalena schimbă lucrurile din coş şi se înapoie acasă. Dar a doua zi coşul era tot neatins, în următoarele două zile la fel, şi Maddalena chibzui o vreme, apoi porni în sus, în căutarea lui Vittorio.

Se duse mai întîi la coliba lui Zappi, dar nu-l găsi aici ; scotoci toate ascunzătorile lui, în tufişurile pe care i le descrisese, coborî pe albia rîului, dar nici aici nu dădu de el ; la urmă nu-i mai rămase decît grota unde se ascunsese cu Vittorio de carabinieri.

Se strecură în grotă şi-l găsi aici : zăcea pe mărăciniş, cu puşca alături. O privi cu o faţă lipsită de expresie cum se apropie, dar nu se mişcă. Maddalena îngenunche lîngă el, îi luă mîna, îl mîngîie pe fruntea asudată şi-i vorbi, dar Vittorio se uita la ea cu o privire absentă şi nu-i răspundea nimic. Cînd Maddalena încercă să-l ridice şi să-l aşeze cu spatele rezemat de perete, gemu şi clătină din cap. Fata vru să-i dea să bea puţin vin, dar Vittorio refuză din ochi şi atunci Maddalena îşi dădu seama că acolo nu-l va mai însănătoşi niciodată : acolo, sus, nu-l putea ajuta, poate că, oricum, nu-l mai putea ajuta, poate că-i trebuia un medic şi să fie internat într-un spital.

Maddalena aşeză tot ce avea la ea lîngă Vittorio ; îl sărută, părăsi grota şi coborî în fugă pe albia rîului. Cînd ajunse pe şosea, se uită spre casa lui don Poddu ; îi văzu pe carabinieri şezînd pe verandă, şi atunci îşi încetini mersul, şovă-

ind. Nu trecu de casă, ci urcă treptele spre verandă ; carabinierii rîdeau, iar unul se apropie și o întrebă :

— Ce ne aduci, Maddalena ?

— Pe Vittorio ! răspunse ea.

Maddalena se duse la comandant și acesta îi dădu o adeverință, precum că ea este prima care are dreptul la premiu ; Maddalena ascunse adeverința, apoi porni împreună cu cinci carabinieri în sus, spre grota unde îl găsise pe Vittorio. Ea rămase afară ; doi carabinieri se strecurară în grotă, iar cînd Vittorio îi văzu, ridică pușca și-și îndreptă țeava albăstruie spre piept. Dar carabinierii i-o luară înainte ; îi smulseră pușca din mînă, îi prinseră cătușele, cu toate că el gemea, îl duseră spre intrare și-l tîrîră afară, prin prundiș. Cînd îl ridicară în picioare, privirea lui o întîlni pe Maddalena ; dar privirea sa trecu peste ea cu nepăsare, și fără să se mire cîtuși de puțin, ca și cum n-ar fi văzut-o niciodată și de parcă n-ar fi fost soția lui. Dar Maddalena simți că în privirea asta se afla tot disprețul din lume. Carabinierii îl mînară în jos, spre casa lui don Poddu ; nici unul nu-l sprijinea, cu toate că pe drum se prăbuși de mai multe ori. Cînd se prăbușea, așteptau, fumau și la sfîrșit îl smuceau în sus. Îl duseră jos, la mica închisoare, o încăpere sufocantă, spoită în galben și Vittorio se culcă pe prici, fără să spună nici un cuvînt. Îi aduseră mîncare, dar el nu mîncă, rămase întins pe prici, puteau face cu el ce voiau : nu mînca și nu scotea o vorbă. Atunci carabinierii aduseră un me-

dic din Nuoro — plecară cu maşina să aducă medicul — şi el veni şi-l operă pe Vittorio.

Vittorio slăbise, boala îi dăduse de furcă, dar medicul îl însănătoşi, îl puse din nou pe picioare, iar Vittorio mînca şi vorbea iarăşi.

Carabinierul de sentinelă se apropie de el şi-i spuse :

— Ai o vizită. E cineva aici care vrea să-ţi vorbească.

— Nu, răspunse Vittorio.

— E nevastă-ta, zise sentinela. A fost aici pînă acum de douăzeci de ori, ca să-ţi vorbească. N-am nimic împotrivă să discute cu tine.

— Nu vreau să văd pe nimeni, zise Vittorio.

— Ei, spuse sentinela, cu nevastă-ta ai putea totuşi vorbi. Îi datorezi asta şi ar trebui s-o faci.

Vittorio tăcea, căta în tavan, stătea întins pe prici, nu spunea nimic, iar sentinela îşi dădu seama că n-avea nici un rost să mai discute cu el. Ieşi pe coridor, unde aştepta Maddalena, Sandro şi încă vreo cîţiva, care toţi voiau să stea de vorbă cu Vittorio, şi le spuse :

— Nimic ! Nu vrea să vă vadă. Nu vrea nici să vă vadă şi nici să stea de vorbă cu voi.

Sentinela rîdea, iar Maddalena, Sandro şi toţi ceilalţi părăsiră închisoarea şi plecară acasă, pentru a reveni a doua zi, cînd căpătară acelaşi răspuns : Vittorio nu voia să vadă pe nimeni şi nu voia să discute cu nimeni.

Stătea toată ziua culcat în celula îngustă, înăbuşitoare, zăcea acolo nemişcat şi căta în tavan. Stătu acolo cîteva săptămîni, pînă începu procesul

său, iar cu cîteva zile înainte de a-l lua de la închisoare, veni cineva, intră în celulă și rămase singur cu el. Îi apucă mîna, i-o strînse, apoi trase un scăunel și se așeză lîngă priciul lui. Îl cercetă un timp, după care îi spuse :

— Ia seama, Vittorio, dacă asculți exact ce-ți spun, te scot de-aici. Sînt apărătorul tău și mă numesc Pietro Feola. Nu știu dacă ai auzit pînă acum de numele meu, dacă nu, nu-i nimic rău în asta. Dar poți fi sigur că am să te scot de-aici.

— Lasă-mă singur, spuse Vittorio, ieși afară și lasă-mă singur !

— Nu fi încăpățînat, zise avocatul, în mine poți avea încredere. Am mai scăpat eu și pe alții. Nu te teme, poți avea încredere în mine, asta ușurează treaba.

— Cine te-a trimis ? întrebă Vittorio.

— Soția ta, spuse avocatul. Nu trebuie să-ți faci griji în privința banilor. Mi-a și plătit jumătate. N-am venit degeaba încoace de la Cagliari, Vittorio, asta-ți poți închipui. Cînd am să plec înapoi, vei fi ieșit de aici, ei nu te vor condamna, fiindcă n-au nici o dovadă și pentru că ești nevinovat. Am convingerea că ești nevinovat, Vittorio, și asta ajunge

— Ascultă ! spuse Vittorio, dacă nu dispari imediat, are să fie de rău. Aici, în închisoare, m-am odihnit bine. Acum nu vreau să te mai văd. Maddalena n-are bani, ea n-a putut să-ți dea nici un fel de bani.

— Ar fi trebuit să vorbești cu ea, zise avocatul. Ai fi putut să faci asta. Așa ai fi aflat că Maddalena a căpătat premiul. I s-a dat un milion de

lire pentru că te-a predat, iar Maddalena mi-a plătit cinci sute de mii de lire, exact jumătate.

— Pleacă imediat, strigă Vittorio, nu vreau să știu nimic despre banii ăștia, de unde-i are, nu vreau să aud nimic despre asta !

— Ei, liniștește-te ! zise avocatul. Doar mai avem timp. Mai dormi o noapte, mîine am să vin din nou. Ai să te răzgîndești. Dar îți spun un lucru, Vittorio, poți să te încăpățînezi, poți să faci ce poftești, eu nu renunț, auzi ? Am scos eu oameni într-o situație mai grea ca a ta, și nu mă las. Iar dacă nu mă crezi, te sfătuiesc să te interesezi cine sînt. Mă cunosc toți. Acum stai liniștit și nu încerca să te năpustești asupra mea. Și eu sînt originar din Barbagia, și am și eu ceva înăuntru în mănuși.

Pietro împinse scăunelul într-un colț și părăsi încăperea.

Vittorio nu privi în urma lui pe cînd ieșea, zăcea întins și căta în tavan. Tot așa culcat a stat și în zilele următoare, cînd apărătorul a venit iar și a încercat să discute cu el : nu și-a schimbat atitudinea.

Sentinela, care era postată în fața celulei sale, văzuse tot timpul ce se întîmplă și cu puțin timp înainte ca Vittorio să fie dus la dezbateri, îi spuse :

— Ai noroc. Ai mai mult noroc decît meriți. Nevastă-ta ți-a adus pe cel mai bun apărător de pe insulă. O soție ca ea n-ai să mai găsești.

Vittorio a tăcut. A tăcut tot timpul procesului. Ședea absent pe scaunul său și întorcea doar capul atunci cînd Pietro, apărătorul său, îi pro-

nunța numele. La proces veniseră cu toții: Maddalena, maică-sa și Sandro, și toți ceilalți care îi trimiseseră mîncare în timp ce trăia în munți. Ședeau atenți pe bănci și se uitau la el; își aduseseră cu ei ceva merinde și în timpul pauzelor mîncau tăcuți, iar cînd se reluau dezbaterile se așezau din nou pe locurile lor și nu scăpau nici un cuvînt.

Și Pietro dovedi că Vittorio fusese condamnat fără vină să fie trimis la Mammone și că împușcătura asupra lui don Poddu nu pornise din pușca lui. Era un orator cum nu mai pomenise satul și ei închiseră ochii pentru a-l asculta. Pînă la urmă izbuti să obțină achitarea lui Vittorio și acesta fu pus în libertate chiar în sala de ședințe a tribunalului.

Pe cînd Vittorio cobora scara de lemn, se ridicară cu toții, toți se sculară de pe bănci, în timp ce el, fără să scoată nici un cuvînt, coborî și trecu încet pe lîngă primii. Pașii săi răsunau pe dalele de piatră, iar el trecu pe lîngă toți cei aflați acolo. Merse pînă la culoarul din mijloc și în fața băncii unde ședea Maddalena se opri. O privi fără să rostească o vorbă, apoi se întoarse și ieși singur.

NOAPTEA LA HOTEL

Portarul de noapte își trecu ușor buricele degetelor mușcate peste registru, ridică din umeri a părere de rău și-și întoarse trupul spre stînga, din care pricină stofa uniformei sale se întinse mult de tot sub braț.

— E singura posibilitate, zise el. La o oră atît de tîrzie nu puteți căpăta nicăieri o cameră singur. Desigur că sînteți liber să mai întrebați și la alte hoteluri. Dar pot să vă spun că, dacă vă întoarceți fără nici un rezultat, nu vom mai fi în stare să vă servim. Căci patul liber din camera pentru două persoane, pe care — nu știu din ce motive — nu vreți să-l acceptați, va fi ocupat, pînă atunci de vreun alt om ostenit.

— Bine, spuse Schwamm, am să iau patul. Aș vrea să știu numai — ceea ce cred că veți înțelege — cu cine împart camera ; nu din prudență, sigur că nu, deoarece n-am de ce să mă tem. Partenerul meu — oamenii cu care îți petreci o noapte îi poți numi, totuși, într-o oarecare măsură, parteneri — e aici ?

— Da, e aici şi doarme.
— Doarme, repetă Schwamm.

Luă formularele de înscriere, le completă şi le dădu înapoi portarului de noapte; apoi se duse sus.

Cînd zări uşa camerei cu numărul ce-i fusese indicat, Schwamm îşi încetini involuntar pasul, îşi opri respiraţia, în speranţa că va auzi nişte zgomote pe care să le fi făcut străinul, iar apoi se aplecă spre gaura cheii. În cameră era întuneric. În clipa aceea auzi pe cineva urcînd pe scări, aşa că trebuia să întreprindă ceva. Putea pleca, bineînţeles, şi să se comporte ca şi cum ar fi greşit coridorul. Altă posibilitate consta în a intra în camera ce-i fusese repartizată legal şi în care, într-unul din paturi, dormea de pe acum un bărbat.

Schwamm apăsă pe clanţă. Închise din nou uşa şi căută pe pipăite, cu mîna întinsă, întrerupătorul. Dar deodată se opri: lîngă el — şi deduse imediat că aici trebuie să se găsească paturile — vorbi cineva cu o voce sumbră, dar şi energică:

— Staţi! Vă rog nu aprindeţi lumina. Îmi faceţi un serviciu, dacă lăsaţi camera în întuneric.

— M-aţi aşteptat? întrebă Schwamm speriat, fără să capete însă vreun răspuns.

În loc de asta străinul îi spuse:

— Să nu vă împiedicaţi de cîrjele mele şi fiţi atent să nu cădeţi peste valiza mea, care se află cam în mijlocul camerei. Am să vă dirijez exact spre patul dumneavoastră: mergeţi trei paşi pe lîngă perete, apoi cotiţi la stînga şi dacă mai fa-

ceţi trei paşi, veţi putea pune mîna pe marginea patului.

Schwamm îl ascultă : ajunse la patul său, se dezbrăcă şi se vîrî sub pătură. Auzea respiraţia celuilalt şi-şi dădu seama că deocamdată nu va putea adormi.

— În treacăt fie zis, rosti el şovăitor după un timp, mă numesc Schwamm.

— Aşa ! răspunse celălalt.

— Da.

— Aţi venit la vreun congres ?

— Nu. Dar dumneavoastră ?

— Nu.

— Chestiuni de afaceri ?

— Nu, asta nu se poate spune.

— Probabil că eu am motivul cel mai ciudat din cîte a avut cineva vreodată, ca să vin la oraş, spuse Schwamm.

În gara din apropiere manevra un tren. Pămîntul se cutremura, iar paturile în care se aflau bărbaţii vibrară.

— Vreţi să vă sinucideţi în oraş ? întrebă celălalt.

— Nu, răspunse Schwamm. Aşa mă arată mutra ?

— Nu ştiu cum arătaţi, spuse celălalt, e întuneric.

Schwamm începu să-i explice cu voioşie, dar şi cu îngrijorare în glas :

— Doamne fereşte, nici vorbă ! Am un băiat, domnule... (celălalt nu-şi spusese numele), un mic ştrengar şi din cauza lui am venit.

— E la spital ?

— Cum aşa ? E sănătos, într-adevăr cam palid, ce-i drept, dar de altfel sănătos tun. Am vrut să vă povestesc de ce mă aflu aici, lîngă dumneavoastră, în această cameră. După cum v-am spus, e în legătură cu băieţelul meu. E deosebit de sensibil, ca o mimoză, de altfel reacţionează chiar dacă-l atinge o umbră.

— Deci, tot la spital e.

— Nu, exclamă Schwamm, v-am spus doar că-i sănătos din toate punctele de vedere ! Dar e în pericol, acest mic ştrengar are un suflet fragil şi de aceea e ameninţat.

— De ce nu se sinucide ? întrebă celălalt.

— I-auzi, un copil ca el, necopt, la vîrsta asta ! De ce vorbiţi aşa ? Nu, băiatul meu e în pericol din următorul motiv : în fiecare dimineaţă, cînd merge la şcoală — de altfel se duce întotdeauna singur — în fiecare dimineaţă trebuie să se oprească la o barieră şi să aştepte pînă trece trenul de dimineaţă. Ei, şi bietul băiat stă acolo şi face semne cu mîna celor din tren, face semne cu mîna din toată inima, prietenos şi deznădăjduit.

— Da, şi ?

— Apoi se duce la şcoală, continuă Schwamm, iar cînd vine acasă e tulburat şi zăpăcit, şi uneori chiar urlă. Nu-i în stare să-şi facă lecţiile, nu se poate juca şi nici vorbi : asta se întîmplă de cîteva luni, în fiecare zi. Din această cauză mi se prăpădeşte băiatul.

— Dar care-i pricina că se poartă aşa ?

— Vedeţi, spuse Schwamm, tocmai asta-i curios : băiatul face semne cu mîna şi — după

cum constată cu tristețe — nici unul dintre călători nu-i răspunde. Iar el își pune totul grozav la inimă, ceea ce ne trezește — soției mele și mie — cele mai mari temeri. El le face semne cu mîna și nici unul nu-i răspunde; natural că nu-i poți obliga pe călători la așa ceva, ar fi absurd și ridicol să se emită o instrucțiune în acest sens, dar...

— Și dumneavoastră, domnule Schwamm, vreți să-l scăpați pe băiat acum de această nenorocire, luînd mîine trenul de dimineață pentru a-i face băiatului semne cu mîna.

— Da, răspunse Schwamm. Da.

— Pe mine, spuse străinul, nu mă interesează copiii. Îi urăsc și-i ocolesc, deoarece din cauza lor — dac-o iei așa — mi-am pierdut soția. A murit la prima naștere.

— Îmi pare rău, spuse Schwamm, și se rezemă de pat.

O căldură plăcută îi străbătu trupul; își dădea seama că acum va putea dormi.

— Plecați spre Kurzbach, nu-i așa? îl întrebă celălalt.

— Da.

— Și procedeul dumneavoastră nu vă dă de gîndit? Sincer vorbind: nu vă e rușine să-l înșelați pe băiat? Fiindcă ceea ce ați proiectat, trebuie s-o recunoașteți, este totuși pură înșelătorie, o păcăleală.

— Cum vă permiteți, vă rog, cu ce drept? spuse Schwamm enervat.

Se întinse în pat, își trase pătura peste cap, stătu un timp așa, reflectînd, apoi adormi.

Cînd se trezi a doua zi, constată că era singur în cameră. Privi la ceas și se sperie : pînă la trenul de dimineață îi mai rămăseseră doar cinci minute, era imposibil să-l mai prindă.

După-amiază — nu-și putea permite să mai rămînă o noapte în oraș — se întoarse acasă, abătut și dezamăgit.

Băiatul îi deschise ușa fericit, nemaiîncăpîndu-și în piele de bucurie. Se repezi înaintea lui, îl bătu cu pumnii pe coapsă și-i strigă :

— Cineva mi-a făcut semn, mi-a făcut semn cu mîna mult timp !

— Cu o cîrjă ? îl întrebă Schwamm.

— Da, cu un băț. Iar la urmă și-a legat batista de băț și a ținut-o la fereastră pînă ce n-am mai putut-o vedea.

RESTANȚA

Ca de fiecare dată, în drum spre casă, Josef Tubacki își făcea de cap : țopăia în jurul cotigii noastre, își punea peste umăr, de-a curmezișul, cureaua lată din pînză, rîcîia vesel cu piciorul, sărea, sforăia ca un cal, se cabra frumos în ham, se împăuna jucăuș cu sandalele sale desperecheate, agitîndu-se în felul acesta pînă cînd ridicam huluba și strigam :

— Dii, Josef, dii !

Atunci începea să tragă voinicește, cu toți cei șaizeci și doi de ani ai săi, se repezea în chingă, făcea cîteva sărituri de galop, chiar dacă acestea erau mai mult simbolice, ca o dovadă că a înțeles și este nerăbdător, îmi arunca un nechezat amărît, la care răspundeam cu o pocnitură din degete. Cotiga se punea în mișcare. Cele două roți mari, cu armăturile turtite și bine fixate, totuși nu se învîrteau încă ; mai mult scîrțîind, ele trăgeau într-o parte, ca și cum ar fi vrut să se proptească bine și să se pună de-a curmezișul drumului, dar împotriva acestei în-

căpățînări Josef Tubacki intervenea cu toată puterea trupului său: se încorda solid în chingă, gîfîia, își transforma brațele în biele, frămînta strada cu sandalele sale desperecheate, pînă cînd roțile cedau, se balansau, apoi începeau să se învîrtească ușor, din ce în ce mai ușor. Atunci Josef se înălța din chingă și privea cercetător încărcătura cotigii noastre, cuprinzînd totul cu o privire: mormanele de hîrtii vechi legate cu sfoară, coșurile cu sticle goale, căldări și căni, care se bălăbăneau, ghete vechi și străvechi, povara strîmbă a sacilor supraîncărcați și atît de atrăgătoarele lucruri găsite ocazional: un abajur poate, o șapcă utilizabilă, niște coarne de cerb sau o blană de pisică tărcată în alb și negru. Cînd vedea că toate erau așezate într-o anumită ordine pe platformă, că nimic nu amenința să alunece sau să cadă, Tubacki lăsa mulțumit capul în jos și, balansîndu-se ușor, pornea fericit la trap, către podul de peste Elba, ce ducea spre casă.

Umblam pe străzi pustii, pe care nu le mai văzusem niciodată, departe de apropierea binecunoscută a portului, de aerul său înviorător. Tot mai îndrăzneți, tot mai disperați, pătrundeam în inima Hamburgului, în căutarea de noi locuri de colectare, deoarece, de Paști, ne luase prin surprindere o reducere a prețurilor pentru sticle vechi și se zvonea că de Rusalii va scădea prețul, cu aproximativ o treime, la hîrtii vechi. Prețurile metalelor nu scăzuseră încă, dar se putea observa o tendință ascunsă de zdruncinare a lor, o ușoară oscilație și nestabilitate, care amenința și prețurile cauciucului vechi. Astfel, nu ne ră-

măsese altceva de făcut decît să cucerim noi străzi, să pătrundem adînc în oraş, să cercetăm lăzile de gunoi ale teatrului, ca şi cutiile cu resturi menajere atît de productive ale marilor hoteluri. Eu cred că atunci cînd epuizează pieţele familiare, negustorul scrutează fără să vrea orizontul.

Ne întorceam acasă de la distanţe mari, fie că veneam de la Hamm, fie din Grindel : Josef Tubacki în chingă, eu între hulubele cotigii noastre, mulţumiţi pentru moment, chiar dacă în ce priveşte viitorul nu eram lipsiţi de griji. Mărturisesc că n-a fost de loc uşor să-l fac pe daltonistul Josef să deprindă semnele şi regulile de circulaţie ; la început, avertismentele însoţite de amenzi înghiţeau cîştigul unei zile întregi, totuşi pedepsele şi explicaţiile răbdătoare au făcut ca Josef să urmărească în cele din urmă jocul semafoarelor, să reţină că roşu e sus, verde e jos, şi că roşu nu înseamnă decît : aşteaptă puţin. Numai în zilele cînd era sub influenţa maniei sale religioase se mai întîmpla să nu ţină seama de semafoare, indicatoare şi reguli, de aceea mă asiguram în fiecare dimineaţă, înainte de-a porni la drum, de starea sa sufletească şi dacă declara cumva cu accentul său din Sunowo : „Domnu' a sosit şi i-a fost foame, d-aceea am împărţit cu el ultima-mbucătură“ — atunci, grijuliu, îmi puneam eu chinga pe umeri şi făceam pe înaintaşul. Totuşi asta nu se întîmpla mai des de două ori pe săptămînă, în celelalte zile mă puteam bizui pe Josef, fiind sigur că înţelegea limbajul semafoarelor şi respecta indicaţiile acestora.

Deci călăuziţi de tropăitul ritmic al sandalelor sale, mergeam pe o stradă cu asfaltul înmuiat de căldură, sub nişte castani obişnuiţi, depăşisem o bicicletă cu ataş, ne înscrisesem în curentul de circulaţie, cînd, deodată, ne-am pomenit pe o stradă cu sens unic pe care n-o cunoşteam, de acolo am nimerit într-o fundătură, am fost din nou constrînşi să apucăm pe o stradă cu sens unic şi prin manevre curajoase am ieşit pe un dig, care, cu toate că era pavat, n-avea totuşi nici un nume. Josef, o dată pornit, neastîmpărat şi nerăbdător ca de obicei cînd mergeam spre casă, a slăbit atenţia, a lăsat cotiga să se balanseze puţin peste dig, s-a apucat chiar să facă vreo cîţiva paşi de trap în timp ce traversam o cale ferată. Ca de fiecare dată, ne grăbeam să ajungem dincolo de poduri înainte de a începe circulaţia intensă şi să livrăm angrosiştilor obiectele găsite în cursul zilei. Mergînd de-a lungul digului, am nimerit deodată pe nişte străzi fără copaci, care erau îngrădite cu ziduri noi şi atunci mi-am dat seama că ne-am rătăcit.

— Prrr, am făcut eu, prrr, Josef ! El s-a oprit nemulţumit, dînd din cap şi rîcîind cu piciorul. Ne-am rătăcit, pe aici nu ajungem la poduri, am spus eu.

El a vrut să pornească mai departe imediat, dar i-am făcut semn să stea, l-am rugat să mă aştepte lîngă cotigă, pînă mă duc să văd numele străzilor. Numele acestora au confirmat doar că într-adevăr ne rătăciserăm : ele se terminau cu — redder, — koppel şi — hoop, terminaţii unde n-aş fi putut întreprinde niciodată nimic ; re-

prezentau un nou cartier al orașului, în care dacă strigai n-ai fi primit nici un răspuns, atît de curat, atît de înfiorător de ordonat și fără viață era totul. Îți venea să-ți ridici gulerul hainei. Zidurile închideau niște curți de fabrici și nu permiteau să răzbată în afară zgomotul liniștitor al muncii. Porțile, cu gratii de sîrmă, terminate cu vîrfuri de fier, erau închise. Nici unul dintre coșurile masive care îți atrăgeau atenția nu scotea pic de fum pașnic : aici îți apăreai străin și nelalocul tău și simțeai nevoia să dispari cît mai repede din locurile acestea.

M-am înapoiat grabnic la cotigă, spunînd încă din mers :

— Dii, Josef, dii !

Dar în față nu era nimeni care să se încingă cu chinga, să se pună bucuros în mișcare și să tragă : Josef nu se afla la ham. Josef izbutise în chip misterios să facă să i se deschidă poarta, el se și afla în incinta fabricii, în fața unei căsuțe hexagonale, din sticlă, pentru portari, și ținea ridicată, mai bine zis, arăta stăruitor cu ea și vorbea unui portar, care urmărea gestul revendicativ al lui Josef, molfăind ceva și mărginindu-se doar să clatine cînd și cînd din cap. Pentru moment am stat locului și l-am privit uimit pe Josef, apoi l-am strigat, l-am strigat de cîteva ori și am izbutit să-l fac să se întoarcă spre mine și, gesticulînd nervos, să vină înapoi. L-am întrebat ce înseamnă discuția lui cu portarul, drept care el m-a tîrît spre zid, mi-a arătat o firmă și a bătut revendicativ cu degetele lui osoase în ea :

— Asta-i fabrica, omule, mi-a spus el, pot să jur, asta-i fabrica !

Firma emailată reprezenta, ca să zic aşa, marca înregistrată a unei fabrici de pălării ; ea înfăţişa o pălărie foarte mare, foarte solemnă, din care ieşeau o mulţime de pălării din ce în ce mai mici, de diferite modele, spre care se îndreptau mîinile întinse ale unor bărbaţi domnici să le apuce. Peste această firmă erau împrăştiate literele NGHW, ceea ce, aşa cum am aflat ulterior, trebuia să însemne „Norddeutsche Gross-Hutwerke" [1] ; era aşezată la înălţimea ochilor şi vopsită în alb-negru.

Fiindcă Josef se enerva din ce în ce mai rău şi se schimba la faţă mereu, avînd cînd o figură fericită, cînd una acuzatoare, cînd derutată, cînd rugătoare, l-am întrebat de unde cunoştea fabrica.

— Cum, de unde ? mi-a spus el. Păi, din timpul războiului. M-au băgat atunci cu forţa aici şi a fost musai să muncesc în toţi acei ani. O recunosc după firmă, aici era atîrnată şi atunci, cu toate că nu făceam pălării, nici măcar şepci, ci căşti şi nasturi.

— Ei, Josef, asta a fost odată, hai acasă ! i-am spus eu, drept care el şi-a trecut mîna peste părul său cărunt, tuns scurt, m-a privit afectuos şi mi-a zis :

— Poate că n-ai să crezi, Valentine, da' fabrica asta îmi mai datorează ceva. Şi dacă vrei

[1] Marea fabrică de pălării nordgermană (n.t.).

să știi exact cît, atunci află că sînt nouăzeci și două de mărci și optzeci ; banii ăștia mi-i datorează încă din timpul războiului.

Punîndu-i pe umăr o mînă lui Josef, care era de aceeași vîrstă cu mine, i-am spus :

— Asta a fost odată, Josef. Banii tăi i-a luat vîntul. Acum, hai !

Dar el n-a vrut să se urnească din loc. S-a oprit lîngă firmă, a bătut în ea cu degetele, mi-a repetat numele fabricii și suma pe care aceasta i-o datora încă de pe vremea cînd fabrica era departe de oraș, într-o vale nisipoasă a bărăganului. Și mi-a povestit că, după război, s-a dus acolo, în afara orașului, de mai multe ori să-și ia banii, dar n-a putut întîlni nici un om care să fi avut de-a face cu fabrica. Josef mi-a spus textual :

— Domnu' a vrut să-mi dea abia astăzi adresa fabricii.

S-a întîmplat că atît Josef, cît și eu să ne convingem repede unul pe altul, lucru care a favorizat și ocrotit, pe tăcute, prietenia și colaborarea noastră timp de cincisprezece ani. Avem aceleași țeluri. Sîntem înarmați cu aceleași îndoieli. În colonie, în așa-zisul sat de lăzi, unde locuim într-un adăpost improvizat, salutăm vecini de aceeași teapă cu noi. De aceea este de la sine înțeles că nutrim și aceleași speranțe.

Datorită acestui fapt n-a fost nevoie ca Josef să-mi arate îndelung avantajele ce rezultă pentru posesorul a nouăzeci și două de mărci și optzeci. A fost de-ajuns să spună :

— Am putea cumpăra roţi de cauciuc pentru cotigă ; i-am putea mări suprafaţa de încărcare ; cu banii aceştia am putea cumpăra chiar o cotigă nouă.

Asta m-a convins şi l-am urmat spre căsuţa portarului, lăsîndu-mă furat, pe drumul scurt, de un vis minunat : un cărucior suplu, cu roţi de cauciuc, cu suprafaţa de încărcare compartimentată, avînd o despărţitură pentru sticle, una pentru hîrtie, una pentru metale şi un loc pentru diverse. Vedeam cum amîndoi străbăteam uşor străzi îndepărtate, cartiere pe care nu le cutreierasem niciodată, unde ne aşteptau şiruri de cutii de gunoaie arhipline ; recipientele erau atît de încărcate, încît capacele lor nu se mai puteau închide şi cutiile păreau că rîd cu gura căscată.

Portarul ne-a făcut semn să venim la el. După figura lui se putea vedea că tare ar fi vrut să afle motivul exact al vizitei noastre, totuşi, din cîte ştiam, pe portari trebuie să-i pui cu botul pe labe prin aluzii repezite morocănos ; de aceea i-am spus doar atît :

— Contabilitatea, domnul — şi am arătat spre Josef — are anumite drepturi.

— Corpul principal, mi-a răspuns portarul serviabil, camera două sute patru, şi a tras în acelaşi timp un şnur, o barieră vopsită în alb şi negru s-a ridicat semeaţă, ameninţîndu-ne o secundă, pînă ce am trecut de ea.

Am străbătut un loc cimentat, gol, printre nişte hale înguste din sticlă, de unde se auzea destul de slab o melodie de muzică uşoară am trecut pe lîngă cantină şi am ajuns în faţa corpu-

lui principal, care se rezema pe nişte coloane, era ornat cu mozaic albastru, iar dedesubt se desfăşurau jocuri strălucitoare de apă, în faţa unor bănci goale. Josef şi-a încetinit paşii, m-a luat de braţ, a înghiţit în sec, s-a oprit surprins, a şovăit, vrînd probabil să se întoarcă, dar l-am tras mai departe spre intrarea de marmură şi am întrebat un portar foarte tînăr şi elegant unde-i camera două sute patru. Portarul cel elegant ne-a condus spre ascensor şi ne-a descris drumul.

— N-ar fi mai bine, Valentine, dacă am renunţa la pretenţiile mele? a spus Josef cînd am rămas singuri.

— Acum nu se mai poate, am răspuns eu.

— Da' cheltuielile pe care le-au avut, cheltuieli pentru clădirea asta frumoasă, pentru halele noi şi pentru fîntînile arteziene? a adăugat el. Acu' or fi avînd şi ei datorii, că, după cum socot eu, toate astea trebuie plătite cu pălării. Pe vremuri, căştile pe care le făceam eu, fiecare era obligat să le poarte, da' pălăriile trebuie mai întîi vîndute.

N-a mai fost nevoie să-i răspund, am deschis uşa ascensorului şi în faţa noastră se găsea camera două sute patru. Am bătut şi am intrat, după ce, înţelegîndu-ne doar din priviri, vîrîsem în buzunar mucurile foarte lungi de ţigări dintr-o scrumieră fixată în perete. Ne-a primit o femeie blondă, obosită, care a scandat pe tăblia mesei cu un pix cu pastă cele relatate de mine, a holbat ochii la Josef cu vădit dispreţ şi la sfîrşit s-a declarat incompetentă, apoi a şuşotit cu

un ochelarist pe masa căruia se găsea o rachetă de tenis. Omul cu ochelari şlefuiţi într-un mod special a dat din cap, s-a ridicat, a venit spre noi şi a schiţat un zîmbet forţat prin care-şi exprima repulsia sa făţişă.

— Prietenul meu, aici de faţă, am repetat iarăşi, şi am simţit că Josef suferea din cauza asta, a lucrat pe vremuri în fabrică, şi anume cîţiva ani, în timpul războiului. A fost silit să facă aceasta, şi aşa mai departe, deoarece e originar din Sunowo. Un rest al salariului său, în valoare de nouăzeci şi două de mărci şi optzeci, nu i-a mai putut fi achitat atunci, la sfîrşitul războiului ; roagă să se facă o verificare, şi aşa mai departe. Acceptă şi un cec. Numele lui întreg este Josef Tubacki.

După ce am spus toate acestea, omul n-a mai zîmbit ; fără să rostească nici un cuvînt, ne-a oferit două scaune, a aşteptat pînă ne-am aşezat şi a dispărut înapoia unei uşi capitonate. Cred că avea dreptul să intre acolo, deoarece nici n-a ciocănit, a dispărut şi s-a înapoiat după vreo două, trei minute cu un bărbat uriaş, care s-a uitat stăruitor în jur, dar ne-a făcut impresia că nu vede şi nu pricepe nimic şi, nerăbdător să salute pe cineva, i-a strîns puternic mîna chiar ochelaristului. Acesta i-a reţinut mîna într-a sa, l-a tras pe uriaş spre noi, spre scaunele vizitatorilor, şi a făcut un gest energic de prezentare :

— Iată, despre aceşti domni este vorba.

Noi ne şi ridicasem în picioare. Am repetat, fireşte mai pe scurt, ceea ce spusesem mai înainte doamnei blonde şi ochelaristului, uriaşul a înţeles

cele relatate, ele i-au trezit compătimirea, deoarece şi-a coborît privirea, i-a pus lui Josef pe umăr mîna sa grea şi probabil ar fi uitat să şi-o mai ia, dacă n-ar fi intrat un alt ipochimen: acesta era un tip delicat, ferches, înainte de toate un om cu o înfăţişare părintească, la apariţia căruia mesele de scris parcă s-au rînduit de la sine. În clipa aceea discuţiile au luat sfîrşit şi a început agitaţia, toate privirile s-au îndreptat spre acest ipochimen, care s-a apropiat de uriaş, fiind salutat cu un: „Bună ziua, domnule Zoelle", a clătinat părinteşte din cap şi după ce a privit mirat sandalele lui Josef, a cerut să afle scopul vizitei noastre. La un semn pe care mi l-a făcut uriaşul, am luat mulţumit cuvîntul şi într-o relatare amănunţită am povestit domnului Zoelle, a cărui compasiune a întrecut toate aşteptările, soarta lui Josef: ghinionul care l-a urmărit în depărtatul Sunowo, strămutarea în vest, repartizarea la muncă forţată şi, bineînţeles, ocupaţia actuală. În încheiere am amintit suma pe care fabrica o datora lui Josef drept salariu.

Domnul Zoelle, care în timpul relatarii mele se plimbase în sus şi-n jos şi nu spusese decît: „Înţeleg, înţeleg perfect", l-a părăsit deodată cu un semn din cap pe uriaş, a aruncat un salut rezervat celor din jur şi ne-a invitat, pe Josef şi pe mine, să-l urmăm. Pe ascuns l-am înghiontit pe Josef, ceea ce voia să însemne: acum, spre casierie. Dar am trecut pe lîngă casierie, care era indicată prin mai multe săgeţi, am urcat cu ascensorul pe terasă, unde cîţiva chelneri îmbrăcaţi în alb jucau şah, am mers mai departe, spre

biroul confortabil al domnului Zoelle. Puteam să ne așezăm. Puteam să privim la orizont, unde am distins imediat podurile de pe Elba, ce se întindeau negre și trainice, ca și cum n-ar fi legat numai un mal de celălalt, ci și secole. Ferestrele, care ajungeau pînă la podea, erau deschise ; fără prea mult efort te puteai prăvăli în jos — posibilitate la care probabil domnul Zoelle nu se gîndise încă. În timp ce el telefona, m-am uitat spre terasă și am observat cum un chelner s-a ridicat plictisit de la jocul de șah, a luat o tavă și ne-a adus-o nouă cu ceai, fursecuri și țigări.

— Serviți-vă, ne-a îndemnat domnul Zoelle, fără să lase din mînă receptorul, iar noi ne-am servit și după aceea ne-am aprins cîte o țigară din cele care ni se oferiseră.

Domnul Zoelle se afla prea departe de noi pentru a putea înțelege întrebările și răspunsurile sale, mi-am dat seama numai că purta o conversație importantă, deoarece închidea ochii și făcea niște mișcări cu piciorul drept, ca și cum ar fi strivit un muc aprins de țigară. Cînd, în sfîrșit, a venit spre noi, zîmbea. Părea bucuros de faptul că ne-am băut ceaiul și că am mîncat toate prăjiturile. Ca și cum i-ar fi recunoscut brusc meritele, a întins mîna spre Josef și i-a dat niște broșuri ilustrate și reviste de informare, spunîndu-i :

— Ca vechi membru al întreprinderii noastre vei urmări desigur cu interes munca ce o desfășurăm ; aceste publicații te vor pune la curent cu unele proiecte și progrese.

Deodată a tăcut. Cineva bătuse la ușă. A intrat un casier, a făcut o plecăciune, a venit spre masa noastră cu un aviz de plată gata pregătit și cu un plic, așteptînd doar un semn al domnului Zoelle, dar domnul Zoelle n-a făcut de îndată semnul, ci, dimpotrivă, bucuros, i-a spus lui Josef :

— La Serviciul nostru de personal, pe care cîndva l-am condus eu însumi, nu se pierde nimic. Ceea ce ai declarat este adevărat. Și acum te rog să iscălești : în numele fabricii primește pentru servicii de neuitat o compensație unică de două sute cincizeci de mărci.

Eu cred că oricine iscălește cu atît mai repede, cu cît suma este mai mare și nu m-am așteptat la altceva de la Josef, decît să ia pixul cu pastă ce i se oferea, să-și aștearnă semnătura și să vîre plicul în buzunar. Totuși, spre surprinderea noastră, Josef s-a ridicat, s-a uitat spre ușă, parcă în căutarea unui ajutor și a rostit preocupat și mîhnit :

— Iertați-mă, da' nu mi se cuvin atîția bani. Aș vrea să vă rog numa' pentru cei care sînt trecuți în contul meu. Și-n contul meu, după cîte știu, sînt trecute nouăzeci și două de mărci și optzeci.

— Dragă prietene, a spus cu sinceritate domnul Zoelle, această sumă înseamnă recunoașterea muncii prestate de dumneata.

— O astfel de recompensă nu merit, zău așa, a replicat Josef cu aceeași mîhnire. La drept vorbind, la masa noastră de lucru, eram cel mai nepriceput. Prin urmare, aș vrea să vă rog să mi se

achite numa' banii care sînt trecuți în contu' meu.

— Dacă îți apreciezi astfel munca, a spus domnul Zoelle, atunci primește această sumă pur și simplu ca o formă deosebită a recunoștinței noastre.

Mi-era penibil și i-am făcut stăruitor semn lui Josef să semneze.

— Am martori care pot întări cele spuse de mine, cum că nu merit nici o recompensă, a spus el cu vădită tristețe. Prin urmare, vă rog să mi se plătească numa banii trecuți în contu' meu. În clipa aceea mi-am dat seama de ce a oftat domnul Zoelle, ba chiar a privit el însuși un moment spre ușă, căutînd parcă ajutor.

— De ce să mai verificăm, a stăruit el totuși, cu neabătută bunăvoință, o dată ce suma trecută în contul dumitale este mai mică ?

Drept care, Josef a replicat :

— Eu cred că nu mi se cuvine decît suma trecută în contu' meu. Și aș vrea să pun capăt prezenței mele aici, în această fabrică.

Ca dovadă că era hotărît să ajungă la un astfel de sfîrșit, a pus țigara aprinsă în scrumieră, cu un gest evident de renunțare. Domnul Zoelle a aruncat o privire casierului și acesta a părăsit confortabilul birou, luînd cu el avizul de plată, pixul cu pastă și plicul.

Dacă domnul Zoelle ar fi chemat acum două ajutoare, ne-ar fi dat afară și pe deasupra ne-ar fi interzis să mai călcăm în incinta fabricii, nu m-ar fi mirat de loc ; de asemenea, nu m-ar fi uimit dacă acest om delicat, care se comporta ca un pă-

rinte, s-ar fi arătat vădit decepţionat de Josef. În loc să procedeze astfel, ne-a cerut îngăduinţa să telefoneze, a închis iarăşi ochii, a strivit cu piciorul din nou nişte mucuri invizibile, a tras de firul telefonului, ca şi cum ar fi vrut să-i demonstreze că e prea scurt. Se putea observa că întîmpina greutăţi în a convinge pe cineva, totuşi, pînă la urmă, se părea că i-a reuşit, a zîmbit împăcat, s-a îndreptat spre noi şi s-a aşezat.

— Domnule Tubacki, s-a adresat el lui Josef, direcţiei nu i-a rămas necunoscut faptul că un colaborator de pe vremuri, şi din zile oarecum întunecate, se găseşte astăzi în această casă. Sîntem îndatoraţi faţă de vechii, cei mai vechi colaboratori ai noştri. Recunoaştem contribuţia dumitale. Dacă deocamdată nu te poţi hotărî să primeşti compensaţia, sperăm totuşi că ne vei face plăcerea să locuieşti, poate, vreo două zile, în casa noastră de oaspeţi, care abia a fost terminată. În mod excepţional, prietenul dumitale este invitat şi el.

Josef a şovăit iar, s-a întristat şi ar fi interpretat greşit şi acest act de generozitate, dacă nu i-aş fi ciocănit energic un semnal în creştetul capului. Haide odată, însemna semnalul, acceptă.

— Bine, bine, a zis Josef, da' cotiga n-o putem lăsa peste noapte în faţa intrării, că acolo parcarea e interzisă !

— Am să-l trimit pe şoferul meu, a răspuns săritor domnul Zoelle, şi el are să parcheze vehiculul dumitale lîngă casa de oaspeţi. Acolo îl vei avea mereu în faţa ochilor.

Deoarece Josef tăcea, am mulțumit eu pentru această propunere.

Domnul Zoelle însuși ne-a condus spre casa de oaspeți, care, după cum spunea, era construită în stilul unei case de țară și în ea puteau locui douăzeci și patru de musafiri ai fabricii. Ne-a atras atenția asupra picturilor, ne-a explicat sistemul de sonerii, cu ajutorul cărora ne puteam exprima dorințele, și ne-a dat în primire unui intendent, care s-a oferit să aibă grijă ca să ne simțim la largul nostru. Fiind singurii oaspeți la NGHW, am obținut camera de unde se puteau vedea jocurile de apă din fața corpului principal. Deoarece se părea că lui Josef îi este indiferent am luat iarăși asupra mea obligația de a mulțumi și pentru asta. Apoi am rămas singuri.

Josef s-a așezat. Mi-am aprins o țigară, căci erau împrăștiate din belșug pretutindeni, și am început să mă plimb în jurul lui Josef, care, conștient de vinovăția sa, părea să-și dea seama de ce tăcea acum și nu-și putea stăpîni un zvîcnet necontenit al ochilor. Ședea țeapăn și inabordabil, ținîndu-și pe genunchi mîinile împreunate. Avînd în vedere relațiile mele cu el, nu m-am putut stăpîni să-i ascund ceea ce mă tulbura, prin urmare i-am spus :

— Ți-au oferit aproape de trei ori pe-atîta și tu ai refuzat să primești.

— Aș fi vrut, zise el, da' n-am putut.

— Și de ce n-ai putut ?

— Domnu' a fost împotrivă.

— Chiar așa categoric ? am întrebat eu.

— Chiar aşa categoric, căci mi-a spus: „Să nu rîvneşti, Josef, la ceea ce nu-i al tău". Aşa că n-am semnat.

— Totuşi ţi-a venit greu.

— Domnu' a observat şi el asta. De aceea m-a ţinut de braţ.

Mi-am dat seama că n-avea nici un rost să discut în contradictoriu cu Josef, să mă ridic împotriva aceluia care îi ţinuse strîns braţul atunci cînd trebuia să semneze. M-am dus la fereastră şi am privit cum un şofer în livrea împingea supărat cotiga noastră spre locul de parcare, apoi şi-a vîrît nasul să vadă ce avem înăuntru, şi-a scuturat capul şi a făcut chiar un gest de scîrbă deosebită, înainte de-a bloca roţile cu o piatră. După aceea m-am distrat cu jocurile de apă şi cu scînteierile albastre ale mozaicului de pe corpul principal, care — acum de-abia mi-am dat seama — reprezenta momente din istoria evoluţiei pălăriei. Îmi place să stau şi să admir ceva şi bucuros mi-aş fi petrecut timpul într-o trîndăveală contemplativă.

Dar direcţia, care se preocupa nu numai să ne simţim bine, ci, probabil, şi de distracţiile noastre, ne-a trimis un om zgîrcit la vorbă şi grav, care trebuia să ne conducă prin fabrică. Nefiind sigur de ceea ce avea să urmeze, m-am aprovizionat cu ţigări, l-am împins pe Josef — care era cuprins de-o tristeţe meditativă — şi amîndoi ne-am lăsat conduşi ca să ni se arate, înainte de toate, sălile de duşuri, sala de sport, în care se antrena echipa fabricii, o fermecătoare grădină cu flori, precum

şi o expoziţie permanentă de artă, unde erau expuse numai lucrări ale salariaţilor întreprinderii. După o scurtă vizită la cantină, în care ni s-a servit o gustare, am intrat printr-o curte de lumină în muzeul de pălării, unde, în ce mă priveşte, am fost captivat de acoperămintele pentru cap din diferite secole. Aici, în vitrine de sticlă închise, se aflau : o bonetă frigiană şi o pălărie tesalică, pălăria turtită, din papură, a unei romane, mai încolo pălării de pîslă, din lînă grosolană, aşa-zisa pălărie glugă, pe care o purtau în secolul al paisprezecelea vînătorii şi călătorii, bereta, care a fost înlocuită mai întîi cu pălăria scrobită spaniolă, apoi cu pălăria tip Rubens şi, în sfîrşit, cu pălăria moale suedeză, cu borul lat. Totul era prezent aici, de la tricorn pînă la pălăria de marchiz, şi la sfîrşit am primit permisiunea să privim într-o vitrină mai înălţată, care era asigurată cu o instalaţie de alarmă : în ea se afla o tichie maro, semiovală, pe care o purtase sfîntul Petru la pescuit. Aş fi vrut să pun unele întrebări, dar liniştea care domnea acolo şi firea tăcută a călăuzei noastre m-au făcut să mă abţin.

Am observat că Josef dorea să ajungă dincolo, în halele fabricii, iar cînd, în sfîrşit, am intrat acolo, m-a lăsat cu călăuza noastră, a pornit spre muncitorii de la maşinile de făcut perii şi de la maşinile de fabricat fetru, s-a informat, s-a întreţinut cu oamenii de la maşina de dărăcit şi de la instalaţia de depilare. A dat mîna şi s-a bătut prieteneşte pe umăr cu un maistru bătrîn şi gîrbovit, care supraveghea fusele, a şuşotit cu el, l-a mai atras în discuţie şi pe un alt maistru, în timp ce

eu am aflat pe ocolite că cea mai mare cantitate de fetru se obţine din părul de capră, de iepure, de guzgan-mosc şi de vidră ; de asemenea, am fost iniţiat cu privire la funcţionarea maşinii de suflat păr, cu privire la maşinile de călcat şi cu privire la valţuri. După ce am străbătut halele şi Josef ni s-a alăturat din nou, călăuza ne-a oferit, din ordinul direcţiei, două pălării. Josef a primit una din velur, iar eu una din pînză impermeabilă. Apoi am fost conduşi înapoi la casa de oaspeţi, unde Josef şi-a aruncat dezamăgit pălăria pe masă şi a vorbit după cum urmează :

— În ziua de azi însă ei întrebuinţează totul. I-am întrebat dacă n-ar vrea să ne cedeze bucăţelele depilate. „Am vrea noi, mi-au zis ei, da' ne trebuie şi nouă". „Nici din prietenie ?" am întrebat atunci, la care bătrînul meu maistru mi-a spus : „Prietenia îşi are locul în pădure". În toată fabrica, Valentine, nu există nici un fel de deşeuri.

Mă şi gîndisem că direcţia îşi lua în serios obligaţiile faţă de noi, că cel puţin nu ne uita şi se îngrijea să nu ne lipsească nimic ; de aceea, nu m-a mirat cînd a apărut o tînără cameristă cu flori, apoi cu jocuri de societate şi n-am fost prea uimit de faptul că domnul Zoelle însuşi ne-a condus la masă. Se preocupau în mod deosebit să nu ne simţim singuri. S-a băut în cinstea lui Josef. Apoi a fost invitat să urmărească antrenamentul echipei de fotbal şi încă mai cred şi astăzi că numai de dragul lui s-a adunat corul fabricii NGHW. Cu cîtă atenţie şi grijă eram trataţi reiese şi din faptul că domnul Zoelle, cu puţin înainte de-a ne spune noapte bună, a scos pe neaşteptate din buzunar

stiloul şi avizul de plată şi le-a întins pe amîndouă spre Josef, spunîndu-i :

— Poate că între timp te-ai răzgîndit : sîntem oricînd gata să-ţi achităm compensaţia promisă.

Cred că Josef ar fi trebuit să semneze atunci cel puţin din recunoştinţă. El, însă, cufundat în mîhnire şi cu pleoapa zvîcnindu-i puternic, a răspuns :

— Iertaţi-mă, domnule Zoelle, scuzaţi-mă şi iertaţi-mă, da' v-aş ruga să mi se achite numa' banii care sînt trecuţi în contu' meu.

Dacă aş fi fost în locul domnului Zoelle, l-aş fi privit tot atît de bănuitor şi cu luare-aminte pe Josef, şi probabil mi-aş fi dat şi eu frîu liber supărării.

— Ştii doar ce cheltuieli trebuie făcute pentru fiecare verificare ! Şi afară de asta ar fi un caz care ar crea precedente : alţii s-ar putea lega de el.

— Vezi ! i-am spus lui Josef şi apoi am adăugat : înţelege odată ceea ce se aşteaptă de la tine.

Josef a dat resemnat din cap. Şi-a pus mîinile la spate, şi-a căutat un sprijin solid pentru sandale, exprimînd în fel şi chip un refuz obositor. El stăruia într-una să i se plătească numai ceea ce era contabilizat în contul lui, chiar dacă asta ar crea un precedent şi pentru alţii. Fără să se descurajeze, chiar dacă a vădit grabă, domnul Zoelle a vîrît la loc stiloul şi avizul de plată.

— Ei, nu-i nimic, şi mîine mai e o zi ! a spus el.

După aceea ne-a urat noapte bună şi a plecat. M-am abţinut să-l mai influenţez pe Josef, deoarece observasem de mult sub a cui înrîurire invincibilă se afla.

— Somn uşor, a fost tot ceea ce i-am putut spune, după care mi-am pus speranţa în firea lui calculată, care avea să se arate la timpul potrivit.

Poate că domnul Zoelle ar fi trebuit să încerce să obţină semnătura lui Josef după micul dejun, deoarece după savurarea pîinii albe atît de îmbietoare, a diferitelor dulceţuri şi a unei tăvi cu cozonac, mi s-a părut deosebit de blînd, împăciuitor, gata să cedeze. În urma acelui desăvîrşit mic dejun, pe care ni l-a servit tînăra cameristă, după părerea mea el s-a înmuiat de tot, însă domnul Zoelle n-a apărut, şansa aceasta nici măcar n-a fost întrezărită, deoarece ne-a trimis doar pe şoferul său cu ordinul să ne ducă în port cu maşina. Abia acolo l-am întîlnit, delicat şi ferches, la bordul motonavei „Primarul Poppe", închiriată în vederea unei excursii a întreprinderii. Nava arborase pavilionul la gabie, pe dunetă se afla un cvartet de jaz al fabricii, pe puntea de comandă era instalat un microfon. Domnul Zoelle a salutat personal pe fiecare, asta trebuie menţionat, de la cel mai neînsemnat lucrător la maşina de perii, pînă la maistrul pentru fetru, cu fiecare a dat mîna, şi după ce s-au adunat la bord peste patru sute de salariaţi ai întreprinderii, tot el a făcut semn să se desfacă odgoanele. Călătoria avea să se desfăşoare pe Elba, în aval.

Salariaţii întreprinderii „Norddeutsche Gross-Hutwerke" ştiau să fie veseli. Rîsul, cîntecul şi chiotele lor expresive ne-au însoţit tot timpul călătoriei, au fost duse de vînt dincolo de Elba, s-au făcut auzite pînă la tăcutele locuinţe din Blankenese. Cîte unul, care se plimba pe malul Elbei, se

oprea și se uita, dacă nu invidios, totuși impresionat, spre noi, spre vasul pavoazat, a cărui încărcătură în acea zi nu reprezenta altceva decît veselie. De pe nave-cisterne, de pe convoaie de șlepuri remorcate, chiar de pe o navă-macara, în trecere pe lîngă noi, oamenii ne făceau semne cu mîna. Iar la bord nu numai că se succeda un eveniment după altul, ci unul lua fără greș locul altuia: astfel gustării îi luă locul masa de prînz, dansului de dimineață, dansul din pauza de la cafea, cuvîntărilor rostite de șefii de secții, cuvîntarea domnului Zoelle. Josef însuși și-a schimbat, ca să zic așa, rînd pe rînd felul său de a fi: dacă mai întîi bătuse tactul muzicii cu sandalele sale desperecheate, acum putea fi văzut pe platoul de dans cu o muncitoare experimentată de la valțuri, pe care o conducea cu mînă sigură și cu care s-a și fotografiat.

Punctul culminant al excursiei a avut loc pe drumul de întoarcere. Aceasta s-a întîmplat mai încolo de Glückstadt: motoarele au fost oprite, sau puse pe o turație mică, în orice caz ceva mai încolo de Glückstadt s-a cerut să se facă liniște, domnul Zoelle a trecut la microfon și numai vîntul se mai auzea mișcînd sarturile. Apoi domnul Zoelle a început să vorbească. El nu avea multe de spus, voia doar să mulțumească. De pe puntea de comandă, exprima mulțumirile aduse de direcție colaboratorilor merituoși.

— Unde am fi ajuns fără ajutorul vechilor colaboratori? strigă el, și mulți se puteau considera vizați.

Unii, pe care i-a strigat nominal şi i-a invitat pe puntea de comandă, au căpătat în dar — drept recunoaştere a meritelor lor — ceasuri de buzunar cu capace aurite, şi m-am simţit emoţionat şi mai ştiu eu cum, cînd, deodată, a fost rostit numele lui Josef, fiind invitat sus şi — în lumina puternică a amurgului care se lăsa peste Elba — i s-a înmînat şi lui un ceas. Abia cînd au început să mă usture palmele, mi-am dat seama cît am aplaudat, într-atît fusesem de transportat. Muncitoarea de la valţ a mers pînă acolo încît l-a sărutat pe Josef pe obraz. Cred că, împreună cu cei cîţiva, toţi se socoteau evidenţiaţi, sentimentul acesta şi cîntecul, căci toţi cîntau, ne-au apropiat în drumul spre casă, aşa că în minte îmi flutura gîndul că, dacă situaţia mi se va înrăutăţi, să mă angajez la NGHW.

Cel puţin mulţumiţi, simţind încă vîntul în păr şi cu adevărat istoviţi, ne-am înapoiat şi am savurat sticla de vin de Burgundia, pe care camerista ne-o pregătise în odaia noastră. Josef se aruncase pe pat, iar eu m-am trîntit — extenuat şi satisfăcut — pe două fotolii puse faţă în faţă. Fără să rostim nici un cuvînt, am fumat ţigări „Martha-Magellani", o „Brasil" extra, din care, după cum m-am convins, se găseau berechet şi în camera de alături.

— Acum se poate vedea, i-am spus lui Josef, devotamentul faţă de întreprindere.

— Totul cu precauţie, Valentine, mi-a răspuns el.

Aşa culcat a vrut să bea în sănătatea mea, cînd cineva a bătut cu putere în uşă şi, fără să aştepte

să-l invităm înăuntru, a intrat domnul Zoelle, ne-a făcut un semn care trebuia să însemne „pentru Dumnezeu, rămîneți mai departe culcați" și a cercetat zîmbind în ce dispoziție ne aflam. A observat repede că mulțumirea ne făcuse să fim lipsiți de orice putere de împotrivire, de aceea, după ce a pus în treacăt cîteva întrebări, a scos din buzunar, fără ca pentru mine să constituie o surpriză, stiloul și avizul de plată, s-a apropiat de Josef, care continua să șadă întins în pat și a rostit:

— Așa! Și acum, la încheierea acestei zile, primește, dragă domnule Tubacki, binemeritata dumitale compensație.

De data aceasta socotisem într-adevăr că Josef va proceda așa cum era de așteptat, el, care se bucurase de onoruri, primise un cadou și fusese evidențiat, trebuia, în cele din urmă, să se arate gata de a face și întreprinderii un serviciu, totuși, în loc să iscălească, și-a ascuns convulsiv mîinile la spate, și-a înclinat capul într-o parte, ba s-a și chircit, și a spus:

— Imposibil, ah, Dumnezeule, absolut imposibil!

— De ce oare? l-a întrebat domnul Zoelle.

— Nu pot lua decît banii contabilizați pe numele meu, a răspuns Josef.

De astă dată, trebuie să recunosc, domnul Zoelle și-a ieșit din fire și a zis:

— Contabilizarea ar însemna o recunoaștere oficială, ar însemna să creăm un precedent. Dacă am proceda așa cum dorești, am da multora apă la moară, înțelegi?

Josef n-a răspuns dacă a înțeles sau nu.

— Sînt numai nouăzeci și două de mărci optzeci, a repetat el, asupra lor am pretenție, iar pentru ceea ce depășește această sumă Domnu' e împotrivă.

— Îmi dai voie să constat, a întrebat domnul Zoelle pe un ton obiectiv, că-ți este imposibil să accepți recompensa noastră generoasă ?

Josef a dat din cap mîhnit.

— Imposibil, a șoptit el, dar asta nu-i de loc ușor și aș vrea să vă cer iertare de mii de ori.

— Înseamnă, s-a asigurat domnul Zoelle, că și în viitor îți va fi imposibil ?

— Întotdeauna, a murmurat Josef, da' nu va fi ușor.

După ce Josef făcuse această afirmație, pentru domnul Zoelle nu mai exista pur și simplu nici un motiv să ne salute înainte de-a părăsi camera, de asemenea era de înțeles că a trecut pe lîngă cotiga noastră, care stătea bine blocată în locul de parcare al casei de oaspeți, fără s-o privească. A dispărut, ducînd cu el în clădirea principală dezamăgirea sa mută. M-am îndreptat spre patul unde Josef continua să stea chircit, l-am privit lung pe tovarășul meu și m-am gîndit : „Ar trebui să se facă un film îngust cu el și apoi să i se arate în imagine cum se comportă, o dată, încă o dată și tot așa mereu, asta poate l-ar determina să înțeleagă". Nu i-am mai urat noapte bună.

Am dormit neliniștit și neliniștea mea s-a dovedit îndreptățită, deoarece a doua zi dimineața n-a mai apărut tînăra cameristă cu pîine albă, dulcețuri și cozonac cald, ci a venit de îndată portarul și o cameristă ; iar în timp ce portarul

ne-a comunicat că odaia nu mai e liberă, camerista, cu îndîrjire mută, a început să scoată așternutul de pe paturi. Acolo unde se întîmplă una ca asta, nu-i plăcut să mai rămîi. Am hoinărit prin curte. Tocmai cercetam încărcătura cotigii noastre, cînd portarul cel elegant de la clădirea principală a venit spre noi și ne-a rugat să mergem la camera două sute patru. Am crezut că, în felul acesta, toate vor lua o altă întorsătură și i-am vorbit stăruitor lui Josef, l-am dăscălit, i-am schițat repede o imagine luminoasă a viitorului: roți de cauciuc pentru cotiga noastră, o suprafață de încărcare mai mare, compartimente pentru diferitele obiecte găsite. L-am luat de mînă și n-am încetat să-i vorbesc. El s-a răsucit frumușel și deodată, cu lacrimi în ochi, a răspuns strîngerii mele de mînă, întorcîndu-și spre mine fața rotundă și tristă.

— Da' toate astea numai pentru tine, Valentine. Pentru tine am să iscălesc, mi-a spus el.

A fost cea mai anevoioasă victorie a mea.

Încrezători, am intrat în camera două sute patru. Eram așteptați. Bărbatul cu ochelarii șlefuiți într-un fel special s-a ridicat, a zîmbit silit, ca odinioară, a venit spre noi, a răsfoit ceva în fața lui Josef, după care a omis să-i mai dea un pix ca să semneze. Întîi a ezitat o clipă, apoi a spus:

— Hîrtiile dumitale. Le-am găsit. După ultimele date ți se cuvin nouăzeci și două de mărci și optzeci. Dar, pe de altă parte, n-ai achitat în ultima instanță: impozitul pentru apărarea națională, contribuția pentru OG, WHW, NLP, impozitul special și impozitul de război care, toate

laolaltă, fac o sută una mărci şi patruzeci şi cinci pfenigi. Faţă de această situaţie, datorezi fabricii opt mărci şi şaizeci şi cinci de pfenigi.

Josef putea să-şi reţină hîrtiile ca acte justificative.

Deoarece cifrele vorbesc de la sine, n-a mai fost necesar să mai rămînem acolo, am ieşit în curte, am luat soarele în spinare, m-am înhămat în faţa cotigii şi Josef a trecut între hulube. Să nu mi se spună că fusese o greşeală de calcul ; în timp ce ieşisem cu cotiga, Josef reflecta sub ce formă ar fi vrut să-şi primească banii. Pe cînd treceam pe lîngă căsuţa portarului, un muncitor stătea acolo şi vorbea sfios, iar noi l-am auzit într-adevăr spunînd :

— Vechi revendicări, vechi revendicări.

Am crezut că Josef se va opri, dar el a continuat să mă împingă din urmă.

RENUNŢAREA

Venea pe bicicletă în toiul acelei ierni, venea cu un mandat de aducere, pe dîra îngheţată a unei sănii, şi asta nu-i permitea să ridice capul şi să se uite înainte. Era obligat să urmărească tot timpul dîra în seama căreia se lăsase, deoarece, îndată ce-şi ridica privirea, janta roţii se freca de marginile de zăpadă îngheţată, ghidonul se abătea într-o parte şi dacă l-ar fi smucit, roata din faţă s-ar fi înţepenit de-a curmezişul făgaşului îngust, iar ca să sară la timp de pe bicicletă — în mantaua-i lungă de uniformă şi cu vechea sa carabină în bandulieră — era destul de dificil. Urca anevoie uliţa satului, care trecea prin faţa şcolii, singur şi nicidecum ca o ameninţare evidentă, ci — în zorile cenuşii de februarie, mergînd pe lîngă colibele fumurii ale satului — făcea mai mult impresia unui om disperat şi posomorît, dîra pe care era constrîns s-o urmeze cerîndu-i atenţie, forţă şi îndemînare, aproape peste puterile sale.

Prin fereastra şcolii l-am văzut cum se apropia. Ni se părea că-i auzim icnetele, înjurăturile şi blestemele pe care le adresa urmei de tălpig şi

îndeosebi ghinionului său de a fi obligat să meargă de-a lungul ei. Era Heinrich Bielek. L-am recunoscut imediat, cu instinctul acela fulgerător și fără greș, cu care recunoști un om din satul tău chiar în zorii cenușii ai zilei, cu toate că acest om purta acum o uniformă și avea o carabină veche în bandulieră. Heinrich Bielek era un om bolnav, cu părul alb și țepos — chiar dacă nu atît de bolnav, ca statul să fi renunțat la el, în acele timpuri. De fapt nu-l puteau folosi oricînd sau — conform expresiei lor preferate — nu puteau să conteze pe el, dar purta uniforma, făcea ca numărul lor să fie mai mare și le dădea siguranța că au o rezervă.

L-am observat cum se canonea în timp ce trecea pe lîngă curtea școlii și credeam că ajunsese de mult la ieșirea din sat, că e în drum spre Schalussen sau acolo unde-l ducea în continuare dîra înghețată a saniei și unde avea ordin să meargă, cînd doi oameni l-au cărat prin coridor în cancelarie, iar acolo l-au așezat pe o sofa. După cum am aflat mai tîrziu, i-au pus carabina pe un jilț de piele zgîriat, i-au descheiat mantaua și l-au privit un răstimp cum se zgîrcea de durere. După mai multe încercări, s-a întors brusc într-o parte, și-a apăsat amîndouă palmele pe burtă, fără să scoată nici un scîncet, și înainte de-a i se propune să fie chemat medicul din Drugallen, s-a ridicat iar, liniștindu-i pe oameni printr-un semn. Au fost doar obișnuitele crampe stomacale, pe care le aștepta încă din timpul nopții și a căror evoluție o cunoștea prea bine, așa că spera s-o scoată singur la capăt cu durerile.

Probabil că, mai mult încă decît durerea, îl frămînta gîndul la urma albăstruie și înghețată de sanie, și asta l-a imobilizat mai tîrziu pe sofaua din cancelarie, lîngă un perete crăpat, sub fotografia unui bărbat în uniformă și cu *pince-nez*, care-l privea impersonal. Deși făcea impresia că se simte mai bine, nu s-a sculat, ci, continuînd să stea culcat, a împărțit celor din jur țigări, fără ca el să fumeze, și a ripostat privirii îngrozitor de impersonale a acelui bărbat din fotografie, pe care, dacă nu l-ar fi cunoscut, l-ar fi putut lua drept învățător. Totuși Heinrich Bielek îl cunoștea atît de bine, încît înțelegea chiar și frica pe care o provoca sau trebuia s-o provoace acest bărbat.

După ce s-a convins definitiv că durerile stomacale nu-i mai permiteau să continue drumul pe urma saniei, și-a scos mantaua de uniformă, care nu-i stătea bine, a făcut-o sul, și-a pus-o sub cap în loc de pernă și, cu ochii săi în formă de ghindă, i-a examinat pe cei doi bărbați de lîngă el. Nu s-a interesat de bicicletă, o dovadă incontestabilă că pentru moment nu se gîndea să-și continue drumul, ci i-a pus la curent pe respectivii bărbați cu ordinul pe care-l primise, fapt care-i făcu pe aceștia să-și dea seama de neplăcuta obligație de a-l ajuta pe cel ce stătea întins în fața lor.

Secretul încredințat nu le mai permitea celor doi să zăbovească. Unul dintre ei era Feustel, rectorul pensionar, un celibatar mirosind a tutun și ceapă. Astfel, încă înainte ca el să fi cerut, l-au chemat pe un flăcău și l-au adus în cancelarie, lîngă sofaua pe care stătea culcat Heinrich Bielek.

Cu toate că-i cunoşteau misiunea, au lăsat în seama bolnavului s-o împărtăşească flăcăului şi cînd Bielek a început să vorbească, li s-a întipărit pe faţă o expresie de interes deosebit şi încordat, ca şi cum ar fi auzit toate acestea pentru prima dată. Flăcăul Bernhard Gummer, cu ceafa groasă şi capul strîmb — în sat fiecare îi cunoştea imbecilitatea blîndă şi binevoitoare —, şi-a holbat ochii la carabina veche, aşezată pe jilţul de piele şi n-a trădat cu nici un gest sau cu vreo privire, dacă şi cum a înţeles misiunea sau, mai bine zis, continuarea misiunii, ceea ce l-a făcut pe Feustel să-i pună mîna pe umăr şi să-i ceară să repete pe-ndelete ceea ce a auzit.

Flăcăul nu i-a decepţionat. Fără să-şi ridice capul a repetat că trebuie să meargă la Schalussen, la Wilhelm Heilmann, negustorul de fier vechi, şi să-l aducă încoace, la şcoală, în cancelarie, înaintea lui Heinrich Bielek, înaintea omului în uniformă. Dacă nu va veni de bunăvoie, va fi adus cu de-a sila chiar astăzi, deoarece e urgent. Fostul rector s-a ridicat mulţumit şi Bernhard Gummer şi-a îmbrăcat încet paltonul, şi-a pus apărătoarele de urechi, a ascultat o clipă, părîndu-i-se, asemenea unui radiotelegrafist, că aude în pavilioanele receptorului un semnal slab, apoi şi-a pus mănuşile fără degete, legate între ele cu o sfoară, şi a părăsit şcoala cu pas tărăgănat.

Flăcăul ştia drumul. El însuşi locuia la Schalussen şi cunoştea — ca şi noi toţi — coliba lui Wilhelm Heilmann, şopronul şi locul de depozitare din spatele şopronului, unde se afla o movilă de fier ruginit ; cadre vechi de biciclete, tinichele,

ghemotoace de sîrmă maro-roşcată, carcase goale de pompe, potcoave tocite şi cazane sparte, prin găurile cărora creşteau vara păpădii sau urzici-moarte. Această movilă ni se părea a fi mai mult un semn distinctiv al familiei Heilmann, decît capitalul din care trăia, deoarece ea n-a scăzut şi nu s-a micşorat niciodată, nu ne amintim s-o fi încărcat vreodată într-un camion, nici măcar s-o fi triat cîndva, ca mazărea, în ce-i bun şi ce-i rău, ci zăcea aici de ani şi ani de zile, de generaţii întregi, o movilă a inutilităţilor. Şi totuşi, ei trebuie să fi trăit din asta şi au trăit, misterios şi neînţeles. Generaţii întregi din neamul lor s-au bizuit pe fierul vechi, s-au hrănit cu ajutorul lui, au crescut şi au lăsat moştenire urmaşilor din familia Heilmann movila roşcat-ruginie, n-au făcut-o nici să crească, nici să scadă, ci se îngrijeau doar s-o menţină. Bunicii, părinţii şi noi, generaţii întregi din satul nostru furau din spatele movilei, atunci cînd le trebuia bani, şi mergeau apoi în faţă la Heilmanni şi le vindeau, ceea ce aceştia mai cumpăraseră de trei ori, după care oamenii noştri erau martori cum vechitura zbura iar pe movilă, aşa că nu mai avea forma ei iniţială, dar îşi păstra vechea greutate, ceea ce-i dădea acea durabilitate ciudată. Cu toate că Wilhelm Heilmann trăia singur, nu ne îndoiam de faptul că într-o zi va ieşi de undeva la iveală un nou Heilmann, pentru a lua în stăpînire movila de fier vechi — s-o preia şi s-o administreze ca pe lobda de care ţine viaţa.

După cîte ştiu, flăcăul l-a găsit în acea dimineaţă pe Heilmann în pat, citind. Bernhard

Gummer nu s-a mirat că bătrînul stătea îmbrăcat sub pilota grea, s-a dus spre el, s-a așezat pe marginea patului, și-a ridicat apărătoarele de urechi și i-a repetat ordinul primit. După ce a terminat și a văzut că bătrînul nu se arată surprins, nici că ar vrea să se apere ori că i-ar fi frică, flăcăul l-a sfătuit să se ascundă sau să închidă coliba, iar dacă nu vrea să facă asta, atunci să-și cumpere măcar o pușcă, avînd în vedere că și celălalt avea una asupra sa. Dar Wilhelm Heilmann, ultimul cetățean de religie mozaică în acest colț uitat de Dumnezeu al Mazuriei, a zîmbit acru, cu acel zîmbet al certitudinii suportabile și irevocabile, a dat pilota la o parte și s-a sculat. Stătuse în pat încălțat cu cizme. Flăcăul s-a dus la bucătărie, s-a așezat pe un scăunel, și-a rupt o bucată de lipie și a început să mănînce. N-a trebuit să aștepte, deoarece bătrînul și-a schimbat doar ochelarii ; și-a luat ochelarii de distanță în locul celor de citit și stătea acum în bucătărie, cerîndu-i flăcăului să-l ducă. Wilhelm Heilmann nu s-a mai uitat nici la coliba văruită, pe care a lăsat-o descuiată, nici la movila acoperită cu zăpadă, sub care zăcea moștenirea ruginită a familiei Heilmann. Mergea în față, lîngă urma de sanie, iar sub pașii lor scîrțîia zăpada înghețată. În fața izlazului, care era acoperit cu o pojghiță de gheață, a fost singura dată că flăcăul a venit în dreptul lui, i-a arătat marginea întunecoasă, de nepătruns a pădurii și, fără să-i vorbească, i-a făcut semn să pornească într-acolo, gesturile și comportarea sa neexprimînd altceva decît o invitație insistentă. Wilhelm Heilmann a zîmbit po-

somorît şi a dat din cap. Ştia probabil că în colţul nostru era ultimul pe care doar îl uitaseră sau îl cruţaseră, dar pesemne îl uitaseră, ceea ce trebuie să-l fi făcut să aştepte neîmpăcat clipa cînd urma să-i vină şi lui rîndul. Acum, cînd flăcăul îl luase, era împăcat, ceva se stinsese în el: neliniştea, îndoiala, ce-l stăpîneau atunci cînd îi luau pe rînd pe toţi ceilalţi — cu care ocazie trecuseră destul de des prin Schalussen, pe lîngă coliba şi movila sa de fier — fără ca pe el să-l ameninţe sau să-i comunice ceea ce, în sinea sa, aştepta din ce în ce mai nerăbdător. Doi ani a durat, pînă cînd, în cruzimea lor minuţioasă, nu că şi-ar fi amintit de el, ci mai degrabă l-au luat ca pe ceva care a fost pus deoparte, a fost păstrat pentru alte timpuri. Wilhelm Heilmann s-a aşteptat la asta şi nu s-a lăsat niciodată pradă iluziilor.

Cu scurta sa cafeniu-pămîntie, lungă pînă la genunchi, mergea în faţa flăcăului, printre şirurile de colibe cenuşii, spre şcoala, pe care odinioară el însuşi o frecventase. A urcat pe drumul presărat cu cenuşă şi zgură măruntă, a descoperit bicicleta, s-a oprit lîngă ea, a clătinat din cap zîmbind şi şi-a vîrît mîinile adînc în buzunare. Bernhard Gummer s-a oprit lîngă el, faţa parcă i se schimbase şi semăna acum cu cea a bătrînului, buzele groase i s-au mişcat, a murmurat ceva grabnic şi neînţeles, apoi s-a întors şi a dispărut în şcoală, fără să se mai uite înapoi.

Bătrînul a aşteptat pînă cînd a auzit pe coridor zgomotul cizmelor ţintuite, şi-a desprins spatele de perete şi l-a întîmpinat pe omul în uniformă,

care într-o mînă ținea carabina și cu cealaltă se încheia la manta.

— Gata, Wilhelm ?

— Gata, Heinrich.

Wilhelm Heilmann n-a putut spune mai mult. Pentru el nu mai exista nimic important, ceva pe care să fi vrut să-l afle. Ceea ce știa era ca un fel de contrabandă și depășea tot ce-ar fi putut afla de la Heinrich Bielek. Și astfel, l-a urmat pur și simplu pe șosea, s-a întors o dată cu el și a făcut un semn discret spre școală, apoi a început să străbată alături de Bielek satul, cu siguranța hotărîtă a omului care cunoaște și împărtășește drumul și planul celuilalt. Au trecut pe lîngă domeniile statului, peste vechiul pod de lemn pe a cărui balustradă se mai puteau recunoaște zgîrieturile carelor pline cu grîne de astă-toamnă. În cîmp deschis i-a întîmpinat un vînt înghețat, care îi tăia la față. Wilhelm Heilmann a simțit cum începe să-i bată pleoapa. Un indicator înzăpezit arăta că pînă la Korczymmen, punct de frontieră, erau paisprezece kilometri. Vîntul bătea direct peste zăpadă și le vîra în plămîni o răceală dureroasă. Și-au lăsat capetele în jos și și-au împins pieptul înainte.

— Nu-i tocmai o zi să-ți meargă la inimă, spuse Heinrich Bielek.

— Dincolo, în pădure, are să fie mai bine, răspunse Wilhelm Heilmann.

O sanie plină cu oameni încotoșmănați venea spre ei. S-au dat la o parte. Cei din sanie le-au făcut semn cu mîna. Ei le-au răspuns la fel, fără să-i recunoască însă pe cei pe care-i salutaseră.

Sunetul zurgălăilor de la sanie s-a stins într-o vale.

Cînd au ajuns în locul unde şoseaua intra într-o pădure, Heinrich Bielek a avut senzaţia ca şi cum i-ar fi pătruns în stomac un proiectil fierbinte. L-a apucat atît de neaşteptat, cu o asemenea intensitate, că şi-a apăsat speriat mîinile pe pîntece, a dat drumul bicicletei să cadă şi a îngenuncheat în zăpadă. Căciula i-a căzut de pe cap. Banta apărătoare de transpiraţie i-a ieşit din guler. Cureaua carabinei i s-a strîns pe piept. Wilhelm Heilmann l-a privit inexpresiv şi cînd Heinrich Bielek l-a fixat repede, cu o uitătură bănuitoare, a ridicat bicicleta, a ţinut-o strîns cu amîndouă mîinile, ca pe-un lucru pe care pentru nimic în lume n-ar fi vrut şi n-ar fi avut voie să-l scape, numai pentru a dovedi astfel, fără să scoată o vorbă, că nici acum şi nici altă dată nu intenţiona să profite de ocazie. Sentimentul manifestat în acest moment nu era nici de descurajare şi nici de slăbiciune, ci era o mărturie că a renunţat la orice acţiune care ar fi putut schimba ceea ce a aşteptat, a trăit şi a îndurat de atîtea ori în moţăielile şi visurile sale. Ţinea strîns bicicleta şi nu îndrăznea să dea cu mîna pe pleoapa care i se bătea. Stătea şi-l privea doar pe omul în uniformă, care zăcea în zăpadă şi care, făcînd acum un efort, se ridică în patru labe, şovăind îndelung, ca şi cum ar fi căutat forţa necesară să-l pună pe picioare, apoi îşi apropie mîinile, se înălţă cu o smucitură şi timp de o secundă stătu aşa, cu teamă şi neîncrezător; în cele din urmă

se adresă lui Wilhelm Heilmann cu un ordin scurt:

— Hai, mai departe, Wilhelm!

Au mers prin mijlocul unei urme proaspete de sanie, prin bătrîna noastră pădure, mînați de vîntul foarte rece, care, sus, bătea printre pini, și scutura peste tot poverile de zăpadă de pe crengi, aruncîndu-le prăfuite printre trunchiuri. Lîngă drum, la intervale mari, se găseau grămezi de lemne tăiate. Tăieturile dădeau o lumină gălbuie, indicîndu-le pe unde trece urma de sanie. Wilhelm Heilmann împingea bicicleta, iar celălalt își scosese carabina și-o ducea în mînă. Mergeau unul alături de celălalt, străduindu-se să se mențină pe aceeași linie, chiar dacă drumul îngreuia acest lucru sau îi obliga să se urmărească reciproc cu coada ochiului, nu atît de frică și din neîncredere, cît din dorința de-a înainta împreună, de-a se lăsa dus fiecare de pașii celuilalt. Un tunet depărtat, ca al unei furtuni de toamnă, trecu peste ei. Heinrich Bielek și-a ridicat capul, a tras cu urechea fără să se oprească și a spus calm:

— Artilerie grea.

Wilhelm Heilmann s-a uitat în sus inexpresiv — cu aceeași figură inexpresivă cu care arunca mărunțișurile de fier vechi pe movila sa.

Pădurea devenea din ce în ce mai rară. Au trecut pe lîngă niște smîrcuri înghețate, au urcat un deal, apoi au intrat iarăși în pădure, și aceasta i-a primit cu aceeași bunăvoință cu care îi părăsise mai în urmă, iar cînd au ajuns la turnul de observare făcut din lemn, acum o dărîmătură, a început să ningă. Drumul se bifurca și un alt in-

dicator arăta că pînă la Korczymmen mai erau unsprezece kilometri. Au urmat direcţia arătată de indicator, fără să-şi vorbească, ca şi cum ar fi căzut de mult de acord asupra destinaţiei.

Wilhelm Heilmann se gîndea la omul care-l ducea, sau mai bine zis îl escorta. Îşi aminti de tatăl lui Heinrich, care era chior, de coliba unde locuise familia Bielek, măturari harnici şi îndemînatici, a căror unică avere erau nişte copii murdari, mişunînd primăvara prin pădurile de mesteceni pentru a tăia mlădiţe elastice. Se gîndea la băiatul Heinrich Bielek, care se cocoţa în pomi ca să culeagă flori de tei pentru ceai şi umbla desculţ pînă tîrziu în octombrie, şi care, la o nuntă, a căzut sub trăsura în care se afla mireasa. Şi-a amintit chiar de talentul lui Heinrich, care pe atunci îi uluise pe toţi, şi anume: îndemînarea de-a lăsa un cuţit de cioplit să-i cadă cu vîrful pe pulpă, în aşa fel că nu-i producea nici cea mai mică rană. Wilhelm Heilmann a observat deodată că ori mersese prea repede, ori omul de lîngă el îşi încetinea din ce în ce mai mult pasul. Nu s-a oprit, ci a încercat doar să-şi potrivească pasul cu al celuilalt, ceea ce nu i-a reuşit, aşa că, pînă la urmă, cînd s-a depărtat din nou, s-a oprit totuşi, s-a întors şi nu l-a mai văzut pe Heinrich Bielek înapoia sa, pe urma de sanie, ci l-a zărit călcînd greoi prin zăpada înaltă, alături, în pădure, folosind drept sprijin patul carabinei. Imediat a ridicat bicicleta, s-a întors, înainte de-a fi primit ordin să vină înapoi, şi a mers pe urmele unor paşi ce duceau spre o colibă din trunchiuri de molid, din cele înjghebate pentru vară de oa-

menii noştri care lucrează în pădure. Uşa era asigurată doar cu o sîrmă pe care au dezdoit-o şi au intrat înăuntru. Aici, pe podeaua goală, se găseau patru mindire. Nici o fereastră, nici o sobă, doar o poliţă pe care erau aşezate nişte căni de aluminiu înnegrite. Pe stîlpul de lîngă uşă erau nişte crestături. Într-un colţ era zăpadă.

Heinrich Bielek s-a trîntit pe primul mindir, s-a întins gemînd şi, fără să vorbească, a arătat spre salteaua de lîngă el, pe care, după ce a pus la adăpost bicicleta în colibă, s-a aşezat Wilhelm Heilmann. Apoi bătrînul şi-a scos ochelarii şi i-a şters cu grijă de mîneca scurtei. După aceea s-a sculat şi a pornit spre uşă, ca s-o închidă. Un ordin slab l-a chemat înapoi şi a văzut cum Heinrich Bielek şi-a îndreptat de pe mindir ţeava carabinei spre el, cum se chinuia s-o mişte şi să-l urmărească necontenit cu ea, în timp ce Wilhelm se înapoia încet la salteaua sa. Uşa a rămas deschisă. Mici rafale bruşte de vînt zvîrleau înăuntru zăpadă. Peste ei venea un curent rece.

Durerea l-a cuprins pe Heinrich ca o gheară şi l-a lipit de mindir. Dădea din picioare, îşi azvîrlea capul într-o parte şi-ntr-alta, fără să-l uite însă pe omul care stătea lîngă el şi-l privea liniştit. Era atît de atent la prizonier, încît, zvîrcolindu-se, îl urmărea neîncetat cu ochii căscaţi, speriat şi prevenitor, deoarece din cauza durerii i se părea că — şi datorită acestui fapt durerea devenea şi mai insuportabilă — profitînd de superioritatea sa fizică, Wilhelm Heilmann ar vrea să evadeze. Îl şi vedea fugind printre copaci, pe după brazi, cu scurta cafeniu-pămîntie, neputînd

fi ajuns nici cu glonţul, şi Heinrich Bielek îşi spunea în gînd: „Nu, Wilhelm, nu face asta."

Apoi a simţit cum cineva îi desface catarama, îi descheie mantaua, mai bine-zis s-a simţit uşurat de toate acestea, nesezisînd fiecare element în parte, care i-a adus această uşurare. A lăsat carabina din mînă, şi-a pus palmele pe pîntece şi, după cîtva timp, a simţit cum durerile cedează, iar gheara slăbeşte. Durerile cedaseră atît de mult, încît s-a aşezat, rezemat cu spatele de bîrnele din care era făcut peretele. La un moment dat, cînd Wilhelm Heilmann şi-a pus palmele pe faţă, Heinrich Bielek şi-a reluat carabina şi şi-a proptit-o pe genunchi.

Şedeau muţi unul în faţa celuilalt şi, doar o clipă, li s-a părut amîndurora că au halucinaţii. Nici unul nu căuta privirea celuilalt, nici unul nu rosti vreo vorbă. Păreau mai mult că se studiază reciproc prin trupurile lor încremenite, care se pîndeau unul pe altul, păreau că se şi comportă în concordanţă cu aceste trupuri, iar atunci cînd unul se ridica, aproape concomitent se ridica şi celălalt, adăstau cu aceeaşi nehotărîre, se puneau în mişcare cu aceleaşi ezitări. Mai tîrziu, după ce a încetat ninsoarea, au ieşit fără frică şi fără speranţă. Wilhelm Heilmann ducea bicicleta. El nu se gîndea la şansa pierdută, nu căuta să-şi amintească acele momente cînd ar fi putut părăsi neobservat şi fără nici un risc coliba sau ar fi putut face ceea ce i-a dat de înţeles totala neputinţă a celuilalt. L-a lăsat pe Heinrich Bielek să meargă în faţă. Au umblat prin păduri, urmînd drumul spre Korczymmen.

Înaintea satului de frontieră, pe care Wilhelm Heilmann îl cunoştea, dar nu mai trecuse prin el de ani de zile, au părăsit drumul principal şi au pornit în zăpadă, pe urmele unor paşi, pînă au ajuns la parapetul îngheţat şi bolovănos al tranşeei, care pornea din mijlocul pădurii. Au auzit zgomotul unor tîrnăcoape şi lopeţi, precum şi pocnetele bulgărilor de pămînt ce se izbeau de trunchiurile copacilor.

Au văzut femei cu basmale pe cap şi bărbaţi bătrîni lucrînd în fundul tranşeei, precum şi copii care aşezau sus pietre, rădăcini şi bucăţi tari de pămînt. Trecînd pe lîngă ei, Wilhelm Heilmann i-a salutat dînd din cap. Undeva, departe, în faţă, trăgea o mitralieră, iar după aceea s-au auzit cîteva împuşcături de pistol. Înapoia parapetelor stăteau sentinele. La un semn, Wilhelm Heilmann a rezemat bicicleta de un copac şi a pornit imediat în direcţia de unde se auziseră împuşcăturile. Un tînăr cu faţa lată a venit în întîmpinarea lor, ţinînd puşca la înălţimea pieptului. A intrat între ei. I-a ordonat lui Heinrich Bielek să se înapoieze. Cînd s-a întors, tînărul a observat că omul cu scurta cafeniu-pămîntie, pe care trebuia să-l ducă mai departe, mergea tăcut la cîţiva paşi înaintea sa.

INSINUANTUL

Rana nu-i profundă, doar o tăietură adîncă în umăr, ce se va cicatriza fără ca eu s-o fi văzut sau s-o fi pipăit, o despicătură frumoasă, care pe la margini a și început să mă mănînce și ăsta-i semn bun. Nu atît de șovăitor... strînge bine pansamentul !... Mai tare !... Așa !... Apoi înnoadă-l peste piept și fă-i o fundă — așa cum mi-am făcut eu singur în ultimele zile, de nevoie, atunci cînd nu venea băiatul. Nu-i ușor să pansezi o rană pe care n-o poți vedea. În anumite momente omul ar trebui să poată vedea cu tot corpul. Să apăs cu degetul ?... Acum te uiți iarăși încoace, la cătușele cu muchii de la mîinile mele. De ce te uiți încurcată și nehotărîtă, ca atunci cînd m-ai găsit aici ? Nu te nelinişti... Îndată ce voi fi în stare, voi încerca să-mi eliberez mîinile de aceste bijuterii fatale. Nu da din cap, ca și cum pentru tine n-ar avea nici o importanță : toți șovăim, ne codim, cînd e cazul să facem ceva unui om stigmatizat de autorități. Îmi dau seama de neliniștea pe care ți-o produce o cătușă

sfărîmată ; îţi înţeleg tăcerea... şi eu aş fi la fel... În orice caz, îţi mulţumesc pentru ajutorul pe care mi l-ai dat ; te pricepi oarecum la toate astea, ai experienţă şi înainte de toate ai curaj, ca fată, să vii printre noi.

Eşti noua soră ? Atunci trebuie să te admir şi mai mult că eşti aici, deoarece, probabil, ai aflat ce i s-a întîmplat celei vechi, care, datorită bunătăţii sale excesive, a fost adusă aici, pînă într-o zi, cînd s-a întîmplat ceea ce s-a întîmplat. Nu ţi-e frică ? În fine, poate că frica vine o dată cu rutina, cu fantezia...

Mulţumesc, rămîn culcat aici : băiatul mi-a făcut un culcuş din ziare vechi şi dintr-o pernă de automobil, pe care a găsit-o în locul unde se aruncă gunoaiele ; nu-mi trebuie mai mult. Într-un anumit fel, mă simt chiar bine aici. Foarte adevărat : acesta-i un vagon de marfă scos din uz şi pus pe butuci ; dincolo, sub anini, se mai află încă multe, vechituri de nelepădat, în care se poate locui în bune condiţii. Eu cel puţin mă simt bine în această curăţenie răcoroasă, ca de sicriu, în el am crescut şi mi-am făcut de timpuriu descoperirile. Uită-te un pic afară : nu sînt mai intime vagoanele de marfă transformate în locuinţe, decît şandramalele şi foişoarele, mai trainice decît greoaiele vagoane de locuit ale căror roţi sînt înfundate pînă la butuc ?... Cîteodată, în amurg, cînd ceaţa ce vine dinspre Elba trece prin păduricea de anini, adăposturile astea mi se par o adunătură de nave scoase din circulaţie, retrase de pe mare. Această luncă îmi apare ca un golf al surghiuniţilor, în care stai nemişcat şi ur-

mărești cum ești dus de curent spre ispitele din largul mării. Dar asta-i desigur o aiureală...

Fără îndoială de aici se vede Hamburgul, cel puțin în timpul nopții, e vizibilă bolta luminoasă de deasupra orașului.

Există numai o cursă de autobuz. Liniile ferate de acolo, de pe rambleu, sînt părăsite, afară de asta — privește mai spre stînga — sînt blocate de niște locomotive scoase din uz, care au fost garate aici. Imediat înapoia pădurii de anini, acolo unde e movila aceea fumegîndă, se află locul pentru depozitarea gunoaielor ; iar acolo, jos, ajungi la Elba...

Cine a descoperit locul acesta ? Nu știu, presupun doar că a fost cineva care-și cunoaște slăbiciunile și a vrut să fie singur cu ele ; probabil că a cumpărat pe un preț de favoare unul dintre vagoanele vechi de marfă sau și-a construit vreo colibă din lemne ce pluteau pe apă, scînduri de la lăzi și tablă ondulată ; poate că a venit încoace chiar cu un vagon de locuit, n-a auzit nimic, n-a văzut nimic și s-a decis să rămînă aici. Desigur, nu s-a gîndit că sîntem întotdeauna dispuși să ne atașăm de cei cărora le împărtășim slăbiciunile și astfel a apărut aici într-o zi un al doilea, apoi un al treilea, veneau singuri sau cu familia, după miros sau ca la un semnal tainic.

Crezi că sîntem nenorociți ? Ba, dimpotrivă ; toți cei de aici sîntem de aceeași părere, socot, și anume că zilele nenorocite au trecut, deoarece nimeni nu-i obligat să se preocupe de seamănul său. Pentru noi nu există nici un seamăn și aceasta-i cea mai sigură premisă a fericirii. Poate că cei de

aici sînt nişte exilaţi, dar este un exil dorit de ei, s-au decis din proprie voinţă la aceasta... Ca soră ştii doar ce oameni faimoşi sîntem ; ne consideraţi individualişti, chiriaşi dificili, cetăţeni cîrcotaşi, solitari, a căror forţă n-o constituie munca, lipsiţi de spirit colectiv şi în nici un caz nu sîntem în stare să ne adaptăm. Sigur, n-ai spus-o, dar ceva asemănător ai învăţat totuşi.

Sunetul ăsta ? E semnalul de avertizare al unui convoi de şlepuri remorcate, acolo, jos, care navighează în aval, dincolo de anini, supraîncărcat şi bine asigurat, ca tot ceea ce este destinat Hamburgului. În acest oraş, oamenii nu se tem de nimic ca de risc şi uimitor de timpuriu hamburghezul se consacră celei mai importante ocupaţii ale sale : examinează harta meteorologică şi se asigură... Dar fii atentă, ţi s-a desfăcut agrafa de păr, o poţi pierde.

Da, asta-i adevărat : colţului nostru îi zicem Micul Paris, bineînţeles din amor-propriu, cu o undă de afecţiune ironică ; dar poate tocmai pentru că nici unul dintre noi nu cunoaşte Parisul. Tot aşa de bine puteam să ne numim Mica Moscovă sau Micul Cape Town şi confuzia n-ar fi fost mai mică.

Natural, nu toate aceste clădiri măreţe sînt locuite. Unele stau goale, părăsite şi abandonate de proprietarii lor, care — de altfel datorită faptului că au o slujbă — s-au decis pentru o aşa-zisă viaţă ordonată. Astfel de dispariţii mai au loc din cînd în cînd.

De acord, să lăsăm asta... Uită-te, printre coroanele aninilor pluteşte ceva în aval, este convoiul

de şlepuri care şi-a anunţat sosirea ; iar acolo, lîngă apă — apleacă-te puţin — se tupilează băiatul. El mă ajută să-mi aplic pansamentul, mi-aduce mîncare, nu la ore fixe, ci doar atunci cînd întîmplător îşi aminteşte de mine, dar în fiecare zi.

I-am promis cătuşele îndată ce mă voi descotorosi de ele. Mi-e dragă această cîmpie întinsă, de culoarea turbei, iar aici, în Elba, se oglindesc doar cîrdurile de ciori în zbor şi luciul mat al aninilor. Nu-i un curs de apă deosebit, nu, nici n-are maluri care să ne îndemne la vreun gest necugetat. — Ce zici ?

O arteră de circulaţie ? Desigur, negustorii sînt de părere că la facerea lumii s-a ţinut seama şi de interesele lor... Se-nserează, se lasă răcoarea ; răcoarea vine dinspre lunca mlăştinoasă ; îndată se vor aprinde luminile în Micul Paris şi colibele acestei lunci vor pluti în întuneric, ca nişte bărci adormite. Apropierea mării transformă totul în ceva ireal, iscă unele halucinaţii ; ăsta-i — cel puţin pentru mine — timpul momentelor de nehotărîre, în care dispare hotarul dintre pămînt şi mare. Urmează parcă o unire multvisată, lunca devine un fund de mare pe care se mişcă un plancton fără nume.

Te interesează persoana mea ? De ce ? Dacă vrei să ştii de unde provin cătuşele de la mîinile mele, află că întîmplător m-am apropiat prea mult cînd poliţia aplica una dintre măsurile sale. Asta-i tot... Dar îmi dau seama de ce te interesează persoana mea : eşti de părere că nu mi se potriveşte acest loc, mă consideri, desigur, drept o atracţie

a mediului, drept un individualist printre individualişti, care se află nevinovat în acest colţ.

Asta nu m-ar mira, chiar am bănuit-o. Totuşi trebuie să-ţi spun că aici sînt acasă, aici am crescut, în umbra acestor anini, printre aceste adăposturi pline de fantezie, cu cişmea comună şi closet comun. Aici sînt cunoscut, fără ca cineva să se preocupe de mine : acesta-i singurul loc în care nu sînt considerat străin. Să nu crezi că ai găsit în mine omul pe care un exemplu de convertire l-ar putea face să cedeze ! Noi toţi cei de aici — sînt convins — nu ne temem decît de-o salvare oficială. Nu încerca să-i schimbi nimănui convingerile ! Ţi-o spun deoarece aş vrea să te scutesc de unele experienţe pe care a trebuit să le facă într-o zi predecesoarea dumitale...

Trebuie să încerci o dată să te pui în situaţia unui om pe care toată lumea vrea să-l facă mai bun, să-l îndrepte şi să-l convingă. An de an i se amintesc slăbiciunile şi este ameninţat necontenit că va fi lecuit de ele. Linişte !... Auzi ? ... Asta-i şuierătura unui şobolan ; în amurg vin de pe muntele de gunoi, traversează lunca în căutarea variaţiei, nişte şobolani voinici, de uscat, care operează uneori în doi ; eu, cel puţin, am văzut cum doi dintre ei trăgeau, cu foarte mare îndemînare şi într-o colaborare perfectă, un cap de peşte uriaş. Pentru orice eventualitate dă-mi reteveiul. Aşa, acum n-au decît să vină...

Dacă mă doare rana ? Eh, e suportabil, mult mai uşor decît în prima noapte : împunsăturile fierbinţi au încetat, durerea a trecut, acum simt nişte zvîcnituri şi cum mi se întinde pielea pe umăr.

Dacă ai pune încet vîrful degetelor ar trebui să simţi aceste zvîcnituri — vrei să încerci ?

Nu-i adevărat, se simte prin pansament cum lucrează rana. Radiază pe tot spatele. Tăietura asta lungă n-a fost produsă de cuţit, cum poate bănuieşti, nici de vreun glonţ, care a făcut doar o rană în carne şi a cruţat şira spinării. Că zac aici, o datoresc elicei unui şlep care m-a prins sub apă cu o palā ascuţită de aramă...

Judith — tînăra de colo, de lîngă şopron, este Judith — cînd se apropie noaptea strînge rufele, cu toate că mai sînt umede, are să strîngă şi frînghia, iar cîrligele de rufe are să le adune în buzunarul şorţului şi are să ducă totul în şopron cu ajutorul fiicelor sale internaţionale.

Aşa le zicem noi ; aici se vorbeşte că Judith vrea să menţină vie amintirea celor trei puteri de ocupaţie, care au o contribuţie nemijlocită în ce priveşte fiicele sale.

Te miră poate că sînt atît de bine informat. Să ştii că aici fiecare este informat, sărăcia n-are nimic de ascuns, de altminteri nimeni nu-şi dă osteneala să ascundă ceva ; uşile stau deschise, căci nimeni nu se teme să fie văzut. Fiecare expune tot avutul, pentru a fi apoi lăsat în pace pentru totdeauna. Prin urmare, cătuşele te interesează totuşi mai mult decît vrei să arăţi ; în fond sînt nişte cătuşe obişnuite ale poliţiei, din cele care se întrebuinţează astăzi peste tot. În mod surprinzător pot dormi cu mîinile ferecate...

Vrei să ştii deci cu ce anume am păcătuit, mai ales ce delict am comis — se poate numi totuşi aşa şi aş vrea chiar să adaug că la mine este vorba

de un delict comis cu predispoziţie, ceea ce înseamnă că nici pedepsele educative, nici cele de intimidare nu pot schimba nimic. Voi cădea întotdeauna în recidivă.

Cum a început? Aşa cum încep aproape toate: cu o uimire sau cu un fior, şi cel puţin cu un fapt real. După război, cînd am venit aici — mama, fraţii mei Boris şi Bruno, şi eu — aveam cinci ani. Ne-am instalat într-una din vilele suspendate, înjghebate din tablă ondulată bună, care tocmai era liberă, şi fiindcă eram obosiţi de călătoria făcută din est, ne-am decis să rămînem în Micul Paris. Mama era expertă în vrăji contra negilor, vindeca zona zoster[1] prin aplicarea mîinilor şi avea succes în tratarea anumitor boli prin descîntece. Astfel a reuşit să răzbată cu noi. Instrumentele ei de lucru se aflau într-o găleată de pregătit magiun: cîrpe moi, rupte, plante uscate, sticle umplute cu lichide în care plutea şi se mişca ceva, nervurile unor frunze de trandafir, pilitură de corn de vacă sau muguri flocoşi de pe ramuri de cireş. Afară de asta se mai afla în găleată un caiet plin cu sfaturi şi reţete, ştiinţa vindecării la distanţă, adunată cu multă osteneală, pe care mama o oferea fără plată îndată ce afla că nişte personalităţi ca Churchill sau Max Schmelling s-au îmbolnăvit...

Deoarece pe atunci eram foarte firav, n-a trebuit să lucrez. Ocupaţia mea preferată era să

[1] Boală infecţioasă caracterizată prin erupţii pe traiectul nervilor senzoriali (n.t.).

stau cu amîndouă picioarele într-o gheată veche, uriașă și să admir locomotivele reci. Auzeam astfel niște voci și vedeam aievea prin ce au trecut ele.

Toate astea aveau o anumită legătură cu predispoziția mea. Firește, întotdeauna predispoziția mea a fost remarcată mai întîi de către alții și aceștia trăgeau din ea anumite foloase. Astfel, mama a descoperit repede că la cinci ani cunoșteam toate datele. Urmarea a fost că familia mă folosea în anumite situații ca pe un calendar viu. Nu vedeam nimic deosebit în faptul că memoria mea era în stare să rețină date și evenimente destul de depărtate, cu o precizie care nu era cu nimic mai prejos chiar față de-o enciclopedie. Excluzînd amănuntul că știam data fiecărei zile, mi-era tot atît de cunoscută ziua de naștere a lui Hindenburg, ca și a întemeierii orașului Königsberg, data bătăliei de la Kunersdorf, ca și termenul următor pentru distribuirea cartelelor de raționalizare... Le știam și nu găseam în asta nimic deosebit.

Nu mă stingherea cîtuși de puțin, de vreme ce pe atunci eu însumi nu-mi dădeam seama de avantajele și dezavantajele memoriei mele. Deocamdată pentru mine memoria mea nu însemna nimic, de vreme ce doar alții se foloseau de ea. Între noi fie spus : nici nu știam că posedam o memorie, iar ai mei, care o solicitau pentru orientare, o întrebuințau în mod firesc ca pe-o unealtă. În orice caz era încă prea devreme s-o consider o aptitudine. Am adus-o în această luncă, fără să-mi dau seama ce boală rară am tîrît după mine : un fel de concentrare și — da, se poate

spune — amintiri dureros de clare de nume, întîmplări şi ani, de mult apuse şi uitate. Şi fiindcă, datorită meseriei, te interesezi de mine, pot să te asigur că originea comportării mele se găseşte exclusiv în memoria mea. Un fenomen, zici ? Aş fi un fenomen ? Eu n-am să-i zic aşa fiindcă lumea se împacă prea repede cu un fenomen, se declară satisfăcută, dînd din umeri. Sper doar că nutreşti alt interes faţă de mine, respectiv că nu te declari satisfăcută cu asta... Oricum, la început n-am avut nici un motiv să sufăr din cauza memoriei mele. Străbăteam această luncă, cu gheata mea uriaşă, pe care o găsisem în locul pentru depozitarea gunoaielor şi o aşezam unde-mi plăcea — în stuful braţului mort, pe malul Elbei, sub aninii strălucind parcă de grăsime — intram cu ambele picioare în ea şi eram fericit. Totuşi cel mai mult îmi plăcea în faţa locomotivelor reci şi ciuruite, în care fraţii mei se jucau cu Meta Gorny de-a tata, mama şi copilul. Cîteodată o conduceam pe mama în drum spre pacienţii ei şi o asistam spunîndu-i, de exemplu, cîte picături trebuie să ia un om căruia îi cade părul. În acelaşi timp ea încredinţa memoriei mele adunarea onorariilor cuvenite. Plină de încredere, cufunda toate datele în mine — fără să se teamă că aş putea s-o dezamăgesc...

De ce te uiţi aşa la mine ?

De ce te sperii ?

Îmi cunoşti numele ? E posibil. În fond presa n-a lăsat să-i scape cazul meu...

Asta aşa e, mă numesc Joseph Wollina. Pe dumneata cum te cheamă ? Sophie ?

Cum îţi luceşte părul sub lumina lămpii. În orice caz în acei ani timpurii lucrurile s-au petrecut aşa cum ţi-am spus: aptitudinea mea era avantajoasă, dar nici nu credeam în ea, nici nu ştiam ce să fac cu ea.

Lucrurile s-au schimbat mai tîrziu, la şcoală. Am mers la şcoală, dincolo, la Uhlenbusch, pe malul celălalt al Elbei. Dar să nu crezi cumva că-mi făcea plăcere să mă duc la şcoală.

Află că mă plictiseam. De fiecare dată cînd căpătam manuale noi, mă aşezam la umbra locomotivei şi le citeam din scoarţă în scoarţă, astfel că din acea zi îmi însuşeam lecţiile pe tot anul şcolar.

Să nu-mi spui că asta-i de invidiat, aşteaptă puţin. Colegii, care şedeau lîngă mine — în majoritate fii de ţărani, obosiţi de atîta muncă — se foloseau de memoria mea şi-mi plăteau ajutorul în natură. Învăţătorul meu, Eugen Pienkogel, m-a preferat din primul moment. Eram elevul lui favorit, credea că a găsit în mine succesul necontestat al carierei sale, îndată ce venea o inspecţie în clasa noastră, mă scotea la tablă. A crezut mult timp că mi-am însuşit aceste cunoştinţe prin trudă şi răbdare...

În sfîrşit, vreau să-ţi povestesc cum m-a rugat într-o zi Eugen Pienkogel să-l însoţesc pînă acasă şi să-i duc caietele de compunere, ceea ce era un privilegiu. Am mers alături pe parapetul digului, am coborît spre casa lui şi acolo am văzut vechea pendulă englezească, o cutie mare cît un om, cu cadranul de alamă, ornamentat. Cu caietele sub braţ m-am oprit în faţa vechiului ceas, am citit

anul 1824, am simțit o ușoară durere în regiunea occipitală, am avut senzația că nu mă mai pot ține pe picioare — ceva care mai tîrziu mi-a revenit adeseori — și deodată mi-a apărut un nume, involuntar s-a completat numele ultimului posesor al acestui ceas : Siegfried Berendson.

Am murmurat acest nume, iar învățătorul a rămas stupefiat, m-a privit, s-a apropiat bănuitor, uluit și înciudat, mi-a luat caietele și m-a tras spre el. „Repetă, mi-a spus, repetă numele !" și eu l-am repetat, știind că era numele colegului lui Pienkogel, care fusese nevoit să emigreze. Învățătorul mi-a dat drumul, m-a observat îndelung, apoi m-a întrebat : „De unde ai aflat asta ? Cine ți-a povestit ?" I-am spus că nu mi-a povestit nimeni. Nu m-a crezut... Desigur că pe învățător l-ar fi liniștit orice minciună, dar pur și simplu nu mi-a venit în minte nici una, și cînd, amenințîndu-mă, a vrut să știe de unde cunoșteam numele, i-am spus firesc „din memorie".

Astfel mi-am descoperit atunci pentru prima dată memoria sau mai bine zis : mi-am dat seama de deosebirea dintre memoria celorlalți și a mea Asta nu m-a neliniștit, însă, datorită faptului că nu cunoșteam încă urmările aptitudinii mele. Nici n-o foloseam în mod conștient, excluzînd faptul că asistam tăcînd chitic la lecțiile de la școală, iar la zece ani nici un învățător nu mă mai putea pune în dificultate...

În consecință, îți poți da seama, că nu m-am mai bucurat niciodată de favoarea de a-i duce acasă lui Eugen Pienkogel caietele de compunere În clasă nu-mi dădea nici o atenție, nici măcar

aceea pe care un învățător e obligat s-o acorde elevului său ; cînd mă atingea cu privirea, în ea era numai bănuială și dezavuare. Totuși, uneori, în momente inexplicabile de dreptate, mă solicita să-i confirm învățătura, pe care cîte un fiu încăpățînat de țăran refuza s-o recunoască — la care mă ridicam și spuneam : așa este. De altfel atunci de-abia am făcut constatarea că memoria nu-mi aparținea numai mie ; ceea ce se afla în ea nu erau numai date și evenimente pe care le-am aflat personal, ci, cîteodată, mi se părea că memoria mea preluase și amintirile altor oameni.

Asta n-o poți înțelege ? Între noi fie vorba, nici eu, și înainte de toate, în ceea ce-ți povestesc trebuie să admiți existența unor oarecare neclarități. Iată, într-o zi, de exemplu, am găsit în locul pentru depozitarea gunoaielor, un exemplar murdar și incomplet al *Paradisului pierdut* de Milton. Atît cît am citit din el îl știu pe de rost, și cînd te gîndești că nu înțeleg nici un singur cuvînt englezesc...

Tocmai asta-i ciudat ! Oricum, cu ajutorul memoriei am cîștigat primii bani din viața mea. Mi i-a dat Karl Tumler, un funcționar posac de la Asistența socială, care răspundea de Micul Paris și ne vizita regulat pentru a-și îndeplini aici sarcinile de serviciu. Compătimirea sa oficială se concretiza în tabele și chestionare complicate, pe care trebuia să le completeze pentru șefii săi. El a constatat curînd că informațiile pe care i le dădeam asupra oamenilor din luncă erau mai precise și mai verosimile decît tot ceea ce putea afla în colibe și șoproane. Fie că era vorba de zile de naș-

tere, fie de valoarea venitului sau de numărul copiilor, eu îl serveam cît se poate de bine. De aceea mi-a adus o pungă cu pufarin, mi-a dat douăzeci de pfenigi şi s-a lăsat în voia mea.

Ce voiai să ştii ? Cum mi-am putut petrece toată tinereţea aici ? Adevărata artă a vieţii constă în a nu-ţi asuma nici un fel de obligaţii. Cred că noi posedăm această artă şi în Micul Paris ea era promovată în mod deosebit. Pentru această artă a vieţii trebuie să ai de altfel o înclinaţie cu totul deosebită, pe care noi toţi cei de aici o posedăm : înclinaţia de-a nu munci ; altfel spus, nu considerăm munca drept forţa noastră şi învăţăm de timpuriu să ne eschivăm de ea...

Prieteni, da, ştii, prieteni am avut doar atîta timp cît nu s-a manifestat memoria mea. Îndată ce aceasta a colportat anumite date şi întîmplări, pe care nu le puteam păstra pentru mine, prieteniile au devenit dificile şi au încetat. În definitiv nu poţi obliga pe nimeni să-şi petreacă toată viaţa în faţa unei oglinzi. Pe cel mai bun prieten al meu, Jens Matthiessen, de exemplu, l-am pierdut după prima vizită făcută în casa părinţilor săi. Jens împlinea treisprezece ani şi îşi serba ziua de naştere, cu care ocazie am fost invitat şi eu, surorile lui erau şi ele acolo, nişte fiinţe bine hrănite, căldura trupurilor lor dăinuind mult timp pe scaunele pe care şezuseră. Deoarece ploua, după cafea am coborît în beciul spaţios, să ne jucăm. Am jucat, pe întuneric, un joc în care trebuia să-l prindem pe unul, să-l pipăim cu atenţie şi să ghicim cine e cel pe care l-am prins. Surorilor lui Jens le plăcea foarte mult jocul acesta. Şi mi-a-

mintesc că, pe cînd stăteam ghemuit pe o grămadă de cocs, am auzit niște pași prudenți, în timp ce, pîndind, inhalam aerul dulceag, înăbușitor, supărător pentru plămîni. Deodată am simțit din nou acel val de slăbiciune, acea durere în regiunea occipitală : n-am mai dat nici o atenție pașilor ce se apropiau, le-am stricat tot jocul. Am auzit foarte desluşit un geamăt, am văzut licărind doi ochi plini de groază, fața osoasă, palidă, a unui tînăr soldat care zăcea lîngă mine — sau ar fi zăcut lîngă mine — într-o uniformă murdară. Era un tînăr dezertor, care, în ultimele zile ale războiului, se ascunsese aici zece zile și nopți, pînă cînd tatăl lui Jens Matthiessen a fost cuprins de neliniște și i-a făcut doar un semn jandarmeriei de campanie. Memoria mea și-a amintit de dînsul, de frica ce l-a stăpînit, de foamea pe care a îndurat-o și de insomniile sale ; mă simțeam ca și cum cineva mi-ar fi ordonat să-mi amintesc de el în acest moment, atît eu cît și ceilalți. Cu șira spinării țeapănă am alunecat de pe grămada de cocs...

Desigur că, mai tîrziu, pe cînd eram sus la cină, i-am amintit tatălui lui Jens despre dezertor.

Știi ce-a hotărît ? A avut grijă să-mi pierd cel mai bun prieten ; nu i-a mai dat voie să aibă în nici un fel de-a face cu mine.

În definitiv trebuie să-ți aduc la cunoștință că în viața mea am și muncit, și anume : numai atît cît să găsesc o aplicare înclinației mele împotriva oricărei activități fixe, plătite, garantate. Alegerea meseriei mele era foarte strîns legată de preocupările mamei — ceea ce nu înseamnă că am învățat de la dînsa arta de a vindeca zona zoster

prin aplicarea mîinilor. Mai mult, ea a intervenit pentru angajarea mea ca brancardier la marele spital cenușiu St. Bertha. A devenit necesar s-o fac după ce s-a hotărît condamnarea pentru cîțiva ani a fraților mei Boris și Bruno.

Motivul ? Păi, ca să zic așa, din cauza nerăbdării lor în a-l aștepta pe poștașul care venea cu bani în fiecare lună în lunca noastră. Frații mei l-au întîmpinat tocmai sus, la bac, acolo l-au luat în primire și, datorită faptului că nu s-au înțeles asupra sumei care trebuia plătită, nu le-a rămas altceva de făcut decît să-l convingă pe poștaș cu forța.

Așa s-a făcut că într-o bună zi purtam un halat de pînză, iar targa devenise unealta mea. Cel din față era Albert, un fost marinar, eu eram în spate, și ca pereche de brancardieri cu mișcări sincronizate, am urcat în mansarde, am acționat la încrucișări de drumuri, iar uneori am coborît targa prin luminatoare. Ceea ce a prejudiciat munca mea a fost disprețul permanent, pe care — din prima zi — mi l-a arătat Albert, permanentul meu partener, tot atît de dependent de mine ca și eu de el...

Desigur, înainte de toate, găseam stranie străduința lui de-a mă face să simt disprețul ce-l nutrea față de mine, pentru că ridica targa puțin într-o parte — din care cauză cîțiva bolnavi au alunecat — sau pentru că mișca targa după principiul bielei de la motor, fapt datorită căruia neputincioșii erau amenințați să se îmbolnăvească

de rău de mare. Slavă Domnului, toate astea n-au durat prea mult !

Ce să-ți mai spun ? Memoria m-a făcut în cele din urmă dezagreabil, cu toate că inițial se părea că aș fi foarte agreabil tocmai datorită acestei calități...

Asta s-a întîmplat într-o dimineață, cînd s-a constatat că a fugit un pacient. În timp ce medicul-șef și însoțitorii săi stăteau uimiți în fața patului gol, m-am apropiat și am demonstrat că sînt în stare să le amintesc datele personale complete ale celui fugit.

Șeful nu s-a mirat, dar cînd i-am enumerat toate temperaturile ce i-au fost luate pacientului, m-a cercetat cu interes și m-a invitat în camera lui, unde mi-a pus memoria la încercare. Urmarea convorbirii noastre a fost că, pentru o sumă derizorie, am servit studenților cursului de psihiatrie drept material intuitiv. Firește numai de două ori. Cu această ocazie am aflat că suprafața exterioară a lobului occipital, constituid așa-zisa zonă occipitală, cuprinde pe lîngă centrul vederii și centrii memoriei ; cele mai multe, însă, se pare că se întîmplă în mijlocul centrului asociativ, unde își au sediul așa-numitele funcțiuni superioare ca : fantezia și inteligența...

Dar așa-zisul moment critic s-a ivit atunci cînd medicul-șef mi-a cerut să-i scriu pe tablă cu creta, exact în aceeași ordine, două duzini dintre pacienții săi, pe care i-a numit repede unul după altul. Sigur de mine, am început să-i înșir, dar, în timp ce scriam ultimul nume, am simțit acel val de slăbiciune care prevestea ceva, memoria mi s-a

deschis și s-a extins, mi-au apărut alte nume nerostite și le-am scris pe tablă mecanic, anevoie, încordat, cu ochii înfierbîntați, spre stupefacția studenților, spre îngrijorarea șefului, care mi-a smuls deodată creta din mînă, a întrerupt experiența și a privit spre tablă, unde se aflau nume de ucraineni, polonezi și cehi : Marian Zdziechowski, Theodor Stamma, Jan Zopotoki...

Îți admir perspicacitatea. Da, acestea erau numele unor oameni care fuseseră cîndva, în timpul războiului, pacienții șefului.

După acest incident șeful n-a mai văzut nici o posibilitate de a-mi mai da vreo ocupație — ceea ce era în deplin acord cu interesul meu. M-am înapoiat în această luncă mărginașă, am stat deseori acolo pe locomotive, în bătaia vînturilor nestatornice...

Te asigur că nu mi-a fost greu să renunț la un serviciu. Aici, în Micul Paris, fiecare dimineață are anumite atracții proprii, o dată cu fiecare noapte vin și coșmarurile, iar toate acestea pretind ca omul să fie liber. Afară de asta, am găsit pe atunci în Micul Paris o îndeletnicire care mă preocupa suficient ; această ocupație s-a numit Meta. Poate îți amintești că tatăl ei a fost arestat din cauza încălcării ordinii publice — un bătrîn isteț, cu fața roșie, sălbatică, schimonosită de necazuri. Atît vara cît și iarna purta un cojoc lung din blană de oaie și din triumful sarcastic al ochilor săi puteam să ne dăm seama dacă ultima sa acțiune avusese succes. Ura tot ce era stabil, tot ce era legat. Noaptea se ducea în portul pescăresc și desfăcea funiile cu care erau ancorate vasele, astfel că le

mînau în larg curenţii apei ; elibera cîinii legaţi în faţa prăvăliilor sau slăbea frînele autovehiculelor parcate pe drumurile în pantă...

De ce o făcea ? Considera că acesta este scopul vieţii sale... După ce l-au arestat, într-o dimineaţă de duminică, a apărut sub anini, cu un zîmbet timid, Meta, ea, cea pe care bătrînul o ţinuse ascunsă între pereţii căptuşiţi cu zdrenţe ai vilei sale de tablă, şi-a permis pentru prima dată să iasă ca lumea la soare, iar noi toţi am rămas uimiţi. Cînd a apărut cu rochia ei spălăcită din molton, palidă şi cu picioare subţiri, dar de o frumuseţe evidentă şi aproape perfectă, s-au ivit pe unele chipuri ale celor de aici, din luncă, anumite intenţii.

Ştiu precis : avea şaisprezece ani şi pînă atunci fusese văzută doar de cîteva ori, de fiecare dată în lipsa tatălui ei, care tocmai era în curs de-a încălca ordinea publică. Locul preferat al Metei era pervazul unei uşi adus de curentul apei şi acolo stătea îndelung, iar umbra ei se lăsa întocmai ca a unui arătător de ceas solar...

Meta şi cu mine ne întîlneam, în mod semnificativ, pe acel pervaz de uşă dărăpănat, de pe mal ; veneam din direcţii diferite şi ne întîlneam acolo, cu acea tăcere firească a păsărilor care se aşază pe aceeaşi creangă. Poate trebuie să amintesc că în privirea ei se desluşea o atenţie mereu trează şi o suspiciune întemeiată.

Am alunecat în domeniul pasiunii ? Bine, dacă ai această impresie, vreau să-ţi spun doar că Meta şi cu mine, dînd curs anumitor necesităţi, înfiinţasem o comunitate de interese care includea, prin-

tre altele, şi munca acasă, în comun. Meta găsise o relaţie la Oficiul de stat pentru statistică, pentru care scria adrese şi completa tabele, mai bine zis, îşi aducea lucrările acasă şi mi le dădea mie să le rezolv, iar cu ajutorul memoriei mele, le rezolvam repede şi fără greşeală...

Formam o familie de minori.

Greşeşti, nu plîng după ea, cu toate astea am un motiv să-mi pară rău, îmi dau seama şi am recunoscut-o de mult...

Care-i motivul ? Credeam că ţi-ai dat seama... În fine, pot să ţi-l mărturisesc : desigur, ai avut prilejul să descoperi ce binefacere, ce scăpare sălăşluiesc în putinţa de-a uita. Îndată ce vreo amintire de-a noastră se destramă, avem şansa de-a ne declara eliberaţi. Această şansă eu nici n-am cunoscut-o, nici n-am putut face uz de ea, pentru simplul motiv că memoria mea zădărniceşte orice putinţă de uitare· Suprafaţa exterioară a lobului meu occipital, care cuprinde centrul memoriei, păstrează din păcate totul — ceea ce a avut ca urmare că nu mă acuzam numai pe mine, ci m-am trezit mereu în situaţia penibilă de a fi nevoit să-i acuz, involuntar, ba chiar în silă, şi pe alţii. Şi acesta este de altfel motivul mîhnirii mele : că aminteam oamenilor care se aflau în preajma mea trecutul pe care ei, fericiţi, credeau că l-au uitat de mult... Destul ! N-am putut s-o scutesc pe Meta de ceea ce nu i-am scutit nici pe alţii, memoria nu cunoaşte compătimire şi astfel a sosit momentul cînd a apărut uşoara durere din regiunea occipitală şi i-am mărturisit fetei că bătrînul tulburător al ordinii publice nu-i era tată. Cu

toate că prevăzusem ce efect va avea asupra ei această veste, a trebuit să i-o împărtăşesc, o constrîngere domoală şi îndărătnică nu-mi dădea răgaz să aleg. Nimic nu m-a împiedicat vreodată să divulg ceea ce ştia memoria mea : nici vreo tulburare evidentă, nici vreo nenorocire, nici măcar aversiunea duşmănoasă pe care o întîmpinam.

Amîndoi stăteam pe mal, pe acel pervaz de uşă dărăpănat şi urmăream un convoi de şlepuri supraîncărcate, ce se deplasau greoi prin faţa noastră, urmăream liniile albe, complicate, pe care le descriau pescăruşii pe deasupra lor. Atunci i-am spus că tatăl ei, Lukosius, locuise la noi doar o jumătate de an, după terminarea războiului. I-am povestit că purta o manta vopsită de uniformă şi că toată viaţa fusese soldat : în Lituania — era originar de acolo — apoi în pădurile de pini de lîngă Lüneburg şi mai tîrziu pretutindeni unde era solicitat. Stătea ziua-ntreagă la soare, în faţa vagonului de marfă roşietic în care locuia, şi cioplea săbii de lemn pentru copiii din Micul Paris. Iniţial, instaurarea păcii l-a descumpănit, după un timp l-a făcut chiar arţăgos şi nu-i trecea altceva prin cap decît doar să bea un soi de alcool în care pluteau resturi de fiinţe flocoase, ca în sticluţele mamei mele.

Afară de asta, Meta a aflat de la mine, că pe cînd maică-sa era gravidă, Lukosius a dus-o intenţionat la plimbare pe malul Elbei, iar sus, la vechiul pod plutitor, a îmbrîncit-o uşurel, fără să-i reuşească însă ceea ce urmărea...

Meta m-a ascultat neclintită, ţinîndu-şi picioarele întinse şi capul dat pe spate, apoi s-a ghemuit

ca pentru o săritură, atentă, cu ochii pe jumătate închişi, hotărîtă să întreprindă ceva. Deasupra pupei remorcherului se vînturau pescăruşii, ca şi cum căpitanul i-ar fi aruncat în aer pe toţi c dată. Îmi dădeam seama că o voi pierde pe Meta sau că o şi pierdusem. Cu toate acestea n-am făcut nimic s-o întorc din hotărîrea ei, ci i-am mai povestit că într-o noapte Lukosius a dat foc vago nului, cu cîrpe îmbibate în benzină, şi apoi a plecat la Strasbourg, unde se făceau recrutări pentru Legiunea străină. Atunci Meta a luat hotărîrea să-l caute şi să-l găsească. Eram ca şi căsătoriţi şi formam ceea ce se putea numi aproape o familie, totuşi asta n-a mai contat, n-a mai avut nici o importanţă şi n-a mai însemnat nimic în faţa dorinţei de-a da de urma lui Lukosius, tatăl ei. N-a plîns. Tot ce a manifestat faţă de mine a fost un sentiment de indignare şi m-a lăsat să înţeleg că eu aş fi vinovat de marea nelinişte ce o cuprinsese. Ceea ce m-a rănit cel mai mult a fost mărturisirea că, oricum, tot n-ar fi putut trăi o viaţă întreagă alături de mine...

Avea perfectă dreptate. Se temea de memoria mea... Ea însăşi s-a exprimat astfel: „Aş vrea să aflu odată, omule, de unde ştii ceea ce nu ştie nimeni. Dacă te uiţi chiorîş la cineva, îşi dă imediat seama ce-a făcut şi ce nu, şi asta mă stinghereşte, asta n-o poate suporta nimeni." Am vrut s-o însoţesc pînă la Hamburg, dar a dispărut fără să-şi ia rămas bun. Culcuşul ei l-am găsit rece.

Ulterior, mult mai tîrziu, am aflat, ce-i drept, cîte ceva despre ea. După ce un şir de ani n-a

dat nici un semn de viață, am primit — în chip surprinzător — o scrisoare din Sidi-del-Abbes. Îmi comunica doar că o duce bine, iar dintr-o fotografie pe care o alăturase — Meta în fața unor dune crestate, fără nici un pic de umbră — mi-am putut da seama că aștepta un copil...

Mă tem că începe să plouă, vino mai aproape de mine, nu-ți fie frică.

Ce-i lipit acolo în colț? N-ai văzut? E un afiș pe care băiatul l-a găsit dincolo, în locul unde se descarcă gunoaiele, și l-a lipit aici. Reprezintă niște vii, pe Adenauer, niște catîri, pare că urmărește să facă reclamă insulelor grecești și, în același timp, să amintească de vizita întreprinsă acolo de cancelar...

Vrei să știi dacă am călătorit... Sigur că da, după ce a plecat Meta, m-am dus uneori la Hamburg. Cu autobuzul ajungi în patruzeci de minute pînă în centru.

Hamburgul este un oraș ospitalier, înfloritor, în care prudența, visurile, zeii, compătimirea, absolut totul este ponderat. Chiar și delictele nu depășesc măsura. Cel mai mult îmi plăcea să mă duc la Hamburg în zile cu ceață. Umblam pe străzi, urmărit de șuieratul strident al sirenelor de pe vapoare, care sfărîmă liniștea orașului. Fiindcă-mi plăcea orașul încețoșat, am încercat, în fine, într-o bună zi și am devenit necredincios Micului Paris...

Da, m-am oprit o dată în oraș, bineînțeles pentru scurt timp, tocmai pentru a demonstra că-mi reușește orice, numai adaptarea nu...

Va să zică, singura posibilitate de-a mă opune în oarecare măsură muncii consta în schimbarea frecventă a ocupațiilor. Am fost cititor de contoare la uzina electrică, am lucrat la serviciul de statistică a circulației și scurt timp chiar pentru registrul oficial de adrese — fără excepție, activități unde memoria mi-a prins bine și mi-a făcut suportabilă repulsia față de muncă. În timpul activității mele pentru registrul oficial de adrese am apărut și pentru prima dată la ziar. Un reporter bătrîn, resemnat, a descoperit memoria mea și a scris despre mine un articol de circumstanță, care a apărut într-o rubrică denumită „omenește posibil". În ceea ce mă privește, ar fi fost mai aproape de adevăr dacă ar fi inversat sensul titlului. În orice caz, săgeata nu și-a greșit ținta. Colegii mă ocoleau, în prezența mea tăceau și însuși Rolf-Günter Bunz, care pînă atunci fusese tovarășul meu, treptat, treptat, a bătut în retragere. Dar mai rău e că-l înțeleg, recunosc că nu i-a rămas altceva de făcut, decît să mă ocolească. Această neîncredere pe care o suscitam și care mă înconjura, demonstra doar caracterul meu asocial, mi-a dat posibilitatea să înțeleg că eram un individualist și voi rămîne atîta timp, cît nu-mi voi reduce la tăcere memoria, ceea ce pînă acum nu mi-a reușit.

Ai observat, desigur, demult, că, uneori, am avut și neplăceri din cauza memoriei mele, înainte de toate în ceea ce privește anumite consecințe... Imaginează-ți, de pildă, o parte a orașului, într-o amiază mohorîtă, un cartier modest de vile, pustiu, nefrecventat, iar șeful meu și cu mine

mergînd alături unul de altul, de-a lungul unei străzi. Făceam, de altfel, o verificare care trebuia să ne lămurească asupra unor eventuale schimbări de adrese. Unele vile erau bombardate, totuşi ruinele erau curăţate, nivelate, puse în ordine, da, erau nişte ruine orînduite, solide, în care am urcat pentru a găsi nişte nume dispărute. Cîteodată descopeream lîngă nişte ieşiri improvizate cîte un bilet cu scrisul aproape şters, cîte o adresă ciuntită, care se păstrase la adăpost de ploaie, în ciuda anilor ce trecuseră. De cele mai multe ori, însă, nu găseam nici un punct de reper, aşa că trebuia să intervină memoria mea — permanent însoţită de circumstanţele pe care le cunoşti. Şeful înregistra rezultatele. Am controlat pe îndelete toată strada şi astfel ne-am apropiat de vila cruţată în care locuia şeful meu direct. Într-adevăr, n-am observat că era neliniştit, altfel, desigur, m-aş fi străduit să tac, dar după ce am ajuns în faţa proprietăţii sale, sentimentul acela de slăbiciune mi-a cuprins tot corpul, din cauza încordării am închis ochii...

Iniţial am crezut că aici totul ar fi în ordine, dar memoria mea a dat în vileag numele unui om care odinioară a fost constrîns să-şi vîndă vila...

Crede-mă că nu aveam nimic cu şeful meu, n-am avut intenţia să-i amintesc ceva care să-i sporească grijile şi, ca să fiu sincer, aşa cum ţi-am povestit şi pînă acum totul, vreau să te încredinţez că eu însumi am suferit cel mai mult de ceea ce a ieşit din tainiţa amintirii. Fără prieteni, ocolit de colegi, părăsit de fata care-mi împărtăşea toate preocupările, da, temut, dezavuat şi privit

ca un fel de tulburător al liniştii oraşului — cui îi poate fi indiferent aşa ceva ? De fiecare dată, cînd întîlneam oameni necunoscuţi, începeam să mă tem de clipa în care se va manifesta memoria mea...

Ce-a făcut şeful meu ? A făcut ceea ce m-am aşteptat cel mai puţin şi ceea ce m-a pus într-o situaţie de disperare cumplită : ca să tac, mi-a oferit bani.

Mi-am părăsit serviciul şi am petrecut o vară acolo, printre locomotivele ruginite şi în stuful braţului mort. Cînd aveam nevoie de bani, dădeam o raită în locul unde se descarcă gunoaiele şi cotrobăiam prin movilele fumegînde. Se poate trăi foarte uşor din ceea ce unii consideră că e fără valoare. Un obiect îşi dobîndeşte adevăratul său preţ abia prin procesul sacru al revalorificării. Or, cum noi trăiam aici în majoritatea cazurilor din revalorificări, aveam libertatea de-a stabili noi înşine valoarea unui obiect.

Unul dintre motivele retragerii mele a fost, desigur, dorinţa de-a mă menaja, de-a nu mă atinge de ceea ce a fost dat uitării. Probabil mă temeam să deschid porţile cetăţii memoriei şi să-mi arunc privirea în morminte şi ascunzişuri, unde zăcea tot ce putea leza conştiinţa noastră...

Dar, poate eşti în stare să-mi spui, ce-ar fi trebuit să fac după toate aceste experienţe şi, înainte de toate, ce poţi întreprinde împotriva ta însuţi ? Asta nu înseamnă că aş vrea să mă schimb ; vreau, pur şi simplu, să fac să-mi dispară de pe limbă acel gust amar — adică, aş vrea să exclud toate ocaziile în care începe să mă încerce me-

moria. E lămurit? Să nu crezi că sînt mai puţin afectat, că mă consider mai puţin vinovat decît alţii, ale căror amintiri le dau în vileag. Am ajuns pînă acolo încît consider memoria drept o unealtă minusculă a diavolului, cu ajutorul căreia ne lasă neîncetat să înţelegem că omului îi este hărăzit ca tot timpul vieţii să-i facă pe ceilalţi oameni să se simtă ca în iad. Ce-i mai important decît să ne dezbărăm de această zestre neplăcută?

Vezi, Sophie, de aceea nici nu-l pot condamna pe cel datorită căruia am la mîini aceste cătuşe ascuţite. Sînt dispus chiar să-i iau apărarea...

Desigur că poţi afla numele lui. Este vorba de H.P. Hansen, conducătorul Societăţii de navigaţie, care, după război, a cîştigat o avere cu nişte epave. Ulterior, după ce cursele cu epave au devenit mai puţin rentabile, în timpul unei furtuni destul de neînsemnate, a pierdut două vapoare în faţa coastei marocane. Societăţile de asigurare l-au consolat cu cîteva milioane. Cînd am văzut în biroul său fotografia înrămată a unuia dintre aceste vapoare — se numea „Benares" şi era un vapor de o mie cinci sute de tone, avînd focar cu cărbuni — am simţit, pe neaşteptate, durerea din regiunea occipitală şi am murmurat mecanic ceea ce-mi împărtăşea memoria: întîmplări anterioare fericitei nenorociri, desfăşurarea ei şi urmările rentabile...

Nu, nu le-a auzit H.P. Hansen, ci credinciosul său secretar, care a interpretat cuvintele mele aşa cum, desigur, nu m-am gîndit...

El a considerat că voiam să şantajez onorabila firmă. Ce altceva era să presupună, de vreme ce

din tot ceea ce știu alții despre noi pornește o amenințare, uneori chiar o acuzare. Și cum să-i menajăm pe cei ce ne amenință? În orice, caz H.P. Hansen nu era omul care să nu ia în seamă o amenințare — lucru la care astăzi se pricep atîția — m-a apreciat cum trebuie, și-a dat seama imediat că nu putem menaja oamenii care ne pun în pericol. În primul rînd a înțeles ceea ce era dator față de sine însuși.

A dat curs denunțului și în această privință a procedat în deplină concordanță cu toți ceilalți cu care am avut de-a face și care se simțeau la fel de lezați ca și dînsul. Nu mă îndoiesc că se putea bizui pe asentimentul multora, chiar și asentimentul Metei.

Nu consideram că fuga ar constitui o șansă de scăpare. De aceea am rămas aici, am stat dincolo de anini, în ultima colibă, și am urmărit cum doi polițiști și un cîine coborau dinspre locomotivele reci și ciuruite. Era o zi cu vînt puternic. Vîntul bătea în tablă, iar eu mă uitam spre ei, știind că veneau la mine nu numai în numele lui H.P. Hansen, ci și al tuturor acelora pe care memoria mea îi amenințase. I-am observat pe polițiști, care, așa cum au învățat, s-au pregătit să atace coliba în care mă aflam din două părți, printr-o manevră de încercuire. Dinapoia ferestrelor și a ferestruicilor Micului Paris au apărut deodată diferite chipuri. Ei da... A fost o arestare formal ireproșabilă, în ceea ce-i privește pe polițiști nu li se poate reproșa nimic. Cătușele, niște brățări uzuale, sînt dintr-un metal impecabil, ca și lanțul de altfel, uită-te, poți să te convingi...

Bineînţeles că ştiu ce au intenţionat să facă poliţiştii cu mine ; au vrut să mă predea simpaticilor lor colegi din Hamburg şi de aceea m-au dus la vale, pe drumul uscat şi argilos, spre locul unde era ancorat bacul...

Îţi plac precizările, asta am observat-o. Ei bine ! Am mers spre locul de ancorare, unde, pe un butoi, şedea brudarul, nepăsător, şi morocănos, un bărbat care-ţi făcea impresia că e ţeapăn, cu o scurtă mult prea mare, cu părul alb, de culoarea gheţii, lipicios şi încîlcit ca o blană de oaie toamna. Ne-am urcat pe bac, pentru a trece din Kove la Uhlenbusch : curentul ridica apa peste marginile scrijelite ale bacului şi după ce brudarul a desfăcut frînghiile, ne-a împins la vale...

Afară de noi mai erau şi alţii la bord, un bărbat cu un cal sur şi un automobil se găseau chiar lîngă parmaclîc. Cablul metalic se încorda din cauza zvîcnirilor şi balansului, ne izbea înapoi atît de brusc, încît săreau stropi. Am văzut la timp cu toţii convoiul de şlepuri ; se îndrepta încet spre noi, mult prea încet ca să ne putem da seama de pericolul în care ne aflam. Între Kove şi Uhlenbusch fluviul este destul de larg. Convoiul de şlepuri era obligat să ne ocolească...

Dacă ai citit despre accident, atunci cunoşti totul...

Era o vizibilitate bună, cînd, în mijlocul fluviului, convoiul de şlepuri ne-a lovit într-o parte.

Nu înţelegi cum s-a putut întîmpla aşa ceva ? Eu înţeleg. N-am nevoie decît să-mi amintesc cum am mers pentru prima dată pe bicicletă. Pedalam pe drumul drept de lîngă terasamentul căii fe-

rate, voiam să trec prin locul unde nu era decît Mieze Gorny, un loc viran, mare, pe care nu se afla decît Mieze cu o găleată plină cu apă, şi am intrat cu roata din faţă exact între picioarele ei... Bacul s-a răsturnat, frînghiile s-au rupt, iar noi am fost azvîrliţi în apă. Nu te va surprinde faptul că, datorită acestui accident, m-am pierdut de însoţitorii mei. În sfîrşit, mîinile îmi erau încătuşate şi trebuia să văd unde mă aflu. Curentul mă împingea spre şlep. Rana mea s-a produs datorită elicei şlepului, o tăietură frumoasă care, după cum am mai spus, este în curs de vindecare...

Toţi au fost salvaţi, afară de mine. Chiar şi calul sur, stăpînul lui, pînă şi brudarul morocănos au ajuns pe mal sau au fost duşi la bordul convoiului de şlepuri. Eu am fost tîrît la vale de curentul apei, pînă la limba de pămînt, am ieşit la sălcii, m-am întins acolo pe burtă şi am urmărit atent acţiunea de salvare, o acţiune curajoasă, conştiincioasă, care viza persoana mea. Pentru a mă găsi, au căutat prin golfuri, au alergat pe mal prin nisipul negru şi sclipitor din cauza uleiului, au sondat cu prăjini fundul mîlos al braţelor moarte şi au întins în apă funii cu cîrlige de oţel...

Pînă la urmă băiatul a fost acela care m-a găsit şi care m-a ajutat să ajung încoace prin întuneric, după ce i-am promis solemn cătuşele. Şi le va căpăta...

Iată reflectoarele de pe ţărm : e ultimul autobuz. În patruzeci de minute eşti la Hamburg, oraşul favorit al lui Mercur, în care şi zeii s-au burghezit...

Desigur mă voi bucura dacă ai să revii şi mîine. Mă găseşti aici, în acest vagon, oricînd...

Nu, nu, această speranţă n-o pot împărtăşi : mîine sau poimîine lumea va arăta altfel, pentru mine însă nu se va schimba nimic. Trupul meu se va reface, mă voi însănătoşi, mă voi ridica din acest culcuş şi într-o zi voi face noi insinuări, pradă slăbiciunii mele, care altora li se pare o calitate. Cine vrea să ajungă în rai, trebuie să se lepede mai întîi de memorie.

...Nu fi atît de convinsă că merit bunăvoinţa dumitale. Gîndeşte-te bine la asta.

Am să dorm...

Adio !

ANIVERSAREA

Alfred primise avansul. Nu mi l-a dat îndată ce a venit de la serviciu. A păstrat banii la el pînă a doua zi dimineața și abia atunci, cînd l-am condus la ușă și m-a sărutat ca odinioară, la despărțire, mi-a dat plicul nelipit. Am desfăcut plicul cu două degete, am văzut imediat că erau numai bancnote mici, am vrut să-i dau o bancnotă, dar el a clătinat zîmbind din cap, a ciocănit cu vîrful degetelor în dreptul buzunarului de la piept, ca și cum ar fi făcut aluzie la un secret, la niște bani puși deoparte pe ascuns. Știam că mințea și am vrut să-i vîr o bancnotă în buzunarul hainei. Mi-a prins mîna și a împins-o înapoi.

— Cumpără-i un cadou, Maria, spuse el încet, cel mai frumos pe care-l găsești. Mai întreabă-l o dată ce-și dorește și apoi cumpără-i. Pentru ultimele ore am să mă învoiesc.

I-am promis și am hotărît solemn să nu beau nimic în această zi de 18 aprilie, pe care ne-am ales-o pentru a sărbători aniversarea de șase ani

a lui Richard. Inițial am vrut să-i sărbătorim ziua de naștere la începutul lui mai, după ce Alfred și-ar fi primit salariul. Dar medicul a fost de părere că ar fi bine s-o sărbătorim mai devreme, și astfel, într-o miercuri, i-am făcut lui Richard surpriza să-l anunțăm că vineri îi sărbătorim ziua de naștere. Bineînțeles, băiatul a fost entuziasmat, își exprima numai dorințe, pe care le sporea, le sporea neîncetat, fără să renunțe la vreuna. Mă miram uneori de unde știa tot ce-ți poți dori, mie nu mi-ar fi trecut prin cap să năzuiesc la atîtea, sînt totdeauna în dilemă cînd trebuie să-mi exprim o dorință.

După ce a plecat Alfred, am dereticat prin casă, am făcut un duș, mi-am îmbrăcat taiorul albastru și am intrat în camera copilului, unde Jutta stătea la picioarele patului lui Richard și imita, fără nici o vorbă, mișcările unor animale pe care el trebuia să le ghicească. Bineînțeles că Jutta căuta să-l facă să-și simtă inferioritatea, fiind atentă ca mișcările să nu fie prea clare, prea semnificative, din care cauză el nu reușea să numească animalul respectiv. Le-am întrerupt jocul. Am tras-o pe Jutta spre mine, am simțit împotrivirea ei dîrză, dar n-am lăsat-o, am dus-o spre capul patului. Felul ei de-a fi arăta o preocupare nemaipomenită, o atenție aproape ostilă și dacă priveam cîteodată fața ei de unsprezece ani, îi vedeam vîrsta întipărită pe ea. Am ținut-o foarte strîns.

— Cînd începem sărbătorirea zilei mele de naștere ? l-am auzit pe Richard întrebînd.

— După-masă, am răspuns eu, cînd vom fi toți împreună.

— Bine, a zis el, dar bagă de seamă să fie şi un telefon roşu, îl vreau şi pe ăsta. Dacă nu-l voi avea, nu-mi trebuie nimic altceva.

Am dat din cap, am lăsat totul baltă, eram sigură că dorinţele exprimate anterior le uitase de mult, am rugat-o pe Jutta să rămînă cu el şi am plecat să fac cumpărături pentru sărbătorirea zilei de naştere.

Tramvaiul era arhiplin, dar am fost obligată să-l iau, deoarece autobuzul plecase ; un bătrîn scund, cu o figură de arici şi cu ochii ca nişte nasturi, mă tot împingea în spaţiul dintre scaune. Îi curgeau balele şi trăgea dintr-o ţigară pe care n-o scotea niciodată din gură, pufăia sacadat cîte un norişor în ceafa mea, apăsîndu-şi servieta de şezutul meu. Era cald şi aerul îmbîcsit. Tramvaiul a pornit atît de brusc, încît cei ce stăteau în picioare au fost aruncaţi unii într-alţii şi cu această ocazie moşul şi-a proptit cotul în şoldul meu. Mă străduiam să-mi feresc faţa de atingerea unui smoc de pene umede şi cu miros puternic, de pe pălăria unei femei ce stătea înaintea mea. Gleznele mi se umflaseră, buzele îmi ardeau. Pe-un afiş, unul cu chelie, cu o mutră satisfăcută, recomanda avantajele unei saltele. Mi-am privit mîna, am observat că tremura şi mi-am dat seama de ce mi se părea atît de insuportabilă această călătorie ; cu o singură înghiţitură aş fi suportat-o mai uşor.

N-am coborît prea curînd. Am mers pînă la gara principală, unde am părăsit tramvaiul şi, într-o oglindă a unui automat pentru bomboane de mentă, mi-am examinat fugitiv faţa ; eram satisfăcută, cînd m-am pomenit cu nişte stropi gal-

beni pe picioare, un nisip ce părea artificial și pe care-l aruncase un tînăr lucrător. Tînărul stătea în genunchi, îmbrăcat într-un pantalon negru de catifea ieftină, așeza acolo niște plăci romboidale de culoarea cimentului, pe care le fixa cu grijă. Mi-a zîmbit, repede și obraznic, continuîndu-și apoi imediat treaba.

Am traversat spre marile magazine, m-am văzut în geamurile vitrinelor cum mă apropiam de mine și cum creșteam, iar din cauza curentului de aer cald care răzbătea de la intrarea în W.U.K.A., a trebuit să închid ochii. Un bărbat îmbrăcat solemn, pieptănat bătător la ochi, s-a apropiat de mine, abia înțelegeam ce spune, priveam doar la limba lui încărcată. El mi-a indicat drumul spre raionul de jucării, mi-a deschis ușa liftului care m-a dus la etajul trei, unde vocile, pașii și mișcările mă stînjeneau mai puțin, erau mai suportabile. Lumina forma niște pete strălucitoare pe podeaua imensei încăperi. O vînzătoare a venit încet spre mine, examinîndu-mă insistent.

— Ce doriți? m-a întrebat ea cu un ton de parcă vizita mea ar fi supărat-o.

— Nu știu încă, i-am răspuns eu. Îmi dați voie să mă uit puțin?

Cu un gest arogant, mi-a îngăduit s-o fac și a plecat maiestuos înapoi la colega ei. Nici nu m-a privit, în timp ce treceam pe la standurile cu mingi, apoi la raionul de păpuși și la rafturile cu animale din stofă. În plicul alb erau optzeci de mărci, eram hotărîtă să le cheltuiesc și eram convinsă că eram în asentimentul lui Alfred.

Prima preferință a apărut în momentul cînd am văzut uniforma de șerif, centura pentru pistol, jacheta fără mîneci, cu steaua de aur. Era uniforma ce și-o dorise, totuși nu-l vedeam îmbrăcat cu ea, hăituind vreun hoț de vite sau urmărind pe scări niște spărgători de bănci de vîrstă școlară, ba mai mult, mi-l imaginam pe Richard zăcînd în pat îmbrăcat în uniformă, un șerif foarte slab, înțepenit și foarte apatic, atît de slăbit din cauza leucemiei, încît nici nu putea ține pistolul în mînă. N-am cumpărat uniforma. M-am luptat cu mine lîngă tejghea și n-am cumpărat-o.

În sfîrșit, vînzătoarea m-a observat. Am chemat-o, am rugat-o să-mi arate un xilofon cu plăcuțe aurite și argintate, am întrebat-o — doar ca să întreb ceva — dacă instrumentul este indicat să fie dăruit unui băiat de șase ani, care este mai matur decît vîrsta sa, la care vînzătoarea — fără să răspundă nimic — mi-a dat ciocănașele și m-a invitat să încerc sunetul. Am lovit plăcuțele cu ciocănașele, am ascultat limpezimea sunetelor ce pluteau în aer și nu mă puteam decide să-l cumpăr. Vînzătoarea mi-a arătat, fără nici un chef, o cutie cu diferite modele de construcții, care cică l-ar fi inițiat pe Richard, un vapor, primul cargobot atomic din lume, care trebuia decupat, lipit exact după indicații și iarăși nu m-am decis ce să cumpăr. Îmi imaginam modelul de carton, lipit, stînd în camera lui, inutil și fără stăpîn, doar o amintire suplimentară și de aceea am refuzat.

Îmi dădeam seama în ce situație mi-ar fi fost mai ușor să mă decid asupra cumpărăturii. Mi-a revenit iarăși starea de slăbiciune, o mică indispo-

ziție nedefinită. Pielea mea s-a făcut ca de găină, ea refuza sau cerea ceva. Am simțit binecunoscuta senzație de amețeală. Vînzătoarea a plecat impacientată, iar eu m-am uitat spre colecția de animale din stofă și pentru moment am avut impresia că ele s-ar ghemui, s-ar tupila, de frică să nu le cumpăr.

— Ce-ați zice de-un tren ? m-a întrebat deodată vînzătoarea. De așa ceva n-a fost dezamăgit încă nici un băiat.

— Și l-a dorit chiar, am spus eu, și zîmbetul mustrător al vînzătoarei însemna : și de ce nu-l luați ?

M-a condus la o masă pe care era montat un tren, a apăsat indiferentă pe-un buton și imediat trenurile s-au pus în mișcare, se înălțau diferite semnale, s-au aprins niște beculețe, dar nu mă mai interesa ; trenul costa peste două sute de mărci. Și pe lîngă asta m-am gîndit că, dacă peste jumătate sau trei sferturi de an se va întîmpla ceea ce a prezis medicul, toată mașinăria, vîrîtă într-o ladă, se va muta în pod, va dispărea pentru totdeauna, într-o uitare netulburată de nimeni. Un model mai ieftin, care costa doar șaptezeci și două de mărci, n-am vrut să-l cumpăr, nu mai știu de ce.

M-am gîndit la Richard, la naivitatea cu care a acceptat să-și sărbătorească ziua de naștere la 18 aprilie în loc de 2 septembrie, cînd era în realitate. N-a manifestat nici o șovăială, nici o îndoială, nici o neîncredere, ba, dimpotrivă, cînd i-am spus : vineri e ziua ta de naștere, a numărat pe degete cu atîta ardoare zilele, s-a uitat și a dat

din cap, ca şi cum ar fi trebuit să confirme data. Numai Jutta ştia despre ce-i vorba. Nu-i spusesem de ce am fixat data aniversării cu cîteva luni mai devreme, am făcut-o doar să înţeleagă că fusese absolut necesar şi era pregătită să tacă şi să ne fie complice.

Deodată mi s-a părut problematic dacă pînă la urmă mă voi putea decide să cumpăr ceva şi am intenţionat să-i dau un telefon lui Alfred, la biroul lui de translatori şi să-l rog să vină la magazin. Uniformele, instrumentele muzicale, cutiile cu diverse modele de construcţii şi trenurile mi se păreau nişte cadouri neindicate, inutile, nepotrivite cu situaţia băiatului. Ceva mă împiedica să cumpăr ceea ce-şi dorise Richard, o presimţire, o bănuială subită că ne-am putea demasca printr-un cadou neindicat. Deoarece Alfred intenţiona să se învoiască pentru după-masă, am renunţat la planul de a-l chema la magazin şi m-am plimbat de-a lungul standurilor şi rafturilor, examinam, respingeam, cumpăneam şi iarăşi respingeam, pînă am descoperit într-o ladă de lemn telefonul roşu. L-am cumpărat fără să întreb cît costă. Din instalaţia telefonică mai făcea parte şi un şnur împletit roşu cu alb, lung de cinci metri, legat de nişte baterii şi cu ajutorul lui se putea într-adevăr telefona dintr-o cameră într-alta. A costat patruzeci şi două de mărci.

Am simţit deodată că mi se luase o piatră de pe inimă, acum, după ce făcusem rost de primul cadou, cel mai important. Dureroasa încordare a cedat, de asemenea şi sensibilitatea pielii. Fără prea mult efort am reuşit să aleg un caiet cu mo-

dele de desen, o cutie, cu acuarele, un joc „Micul alpinist". În timp ce cadourile erau la ambalaj, le-am plătit, mi-am oprit douăsprezece mărci şi m-am hotărît ca, înainte de-a mă întoarce acasă, să beau o cafea.

La etajul opt, W.U.K.A. are un restaurant. Am urcat cu liftul pînă sus, m-am mirat cît de frecventat era restaurantul acum, dimineaţa, cît de mulţi oameni mîncau de dimineaţă mîncăruri calde de prînz. Am găsit o masă liberă, abia prin mijlocul sălii, m-am aşezat şi l-am aşteptat pe chelner, iar între timp am consultat lista de băuturi, am citit-o pînă în clipa în care m-am simţit privită insistent. Ce se întîmplase ? Ce aveau toţi cu mine ? Datorită cărui fapt le trezeam interesul ? Toţi cei ce stăteau la mesele învecinate, femei bondoace, bărbaţi bătrîni, chiar şi copiii mă cercetau, nu întîmplător sau pentru a-mi zîmbi, ci cam surprinşi, cu o surprindere curioasă. N-am putut nici să mă lămuresc, nici să evit interesul lor, a trebuit să înghit în sec, iar faţa-mi ardea. Atunci a sosit chelnerul şi i-am spus : „Cafea şi coniac", l-am auzit repetînd indiferent aceste cuvinte, am ridicat geanta cu cadouri şi mi-am aşezat-o în poală, m-am prefăcut degeaba că mă preocup de pacheţele, nu i-am putut distrage pe cei din jur.

Privirile au devenit mai aspre, interesul mai provocător, cînd chelnerul mi-a servit pe o tavă de plastic o cafea şi un coniac. În definitiv, ce aveau cu mine ? Mîna îndreptată spre ceaşcă tremura, totuşi nu puteam da înapoi. Am băut cafeaua fierbinte cu înghiţituri mici, am pus ceaşca

deoparte, m-am uitat la paharul cu coniac, pe marginea căruia lichidul care se vărsase puțin lăsase o urmă ca o picătură de ulei. Nu m-am atins de pahar.

Am plătit și am plecat. Am coborît cu liftul, mi-am examinat fața într-o oglindă cu inscripții și n-am găsit nici un motiv care să fi justificat atenția ce o provocasem. În autobuzul care m-a dus acasă nu s-a sinchisit nimeni de mine și nici Jutta, care la înapoierea mea m-a primit cu figura ei mută și întrebătoare, n-a observat nimic deosebit la mine. Mi-a luat geanta, a dispărut cu ea la bucătărie, unde, imediat, a început să fîșîie hîrtia, după care se puteau auzi niște exclamații reținute dovedind că era preocupată cu despachetarea cadourilor lui Richard. A fost de acord cu ele. Ba i-au plăcut atît de mult, încît m-a rugat ca de ziua ei să-i dăruiesc aceleași lucruri, inclusiv jocul cu zaruri „Micul alpinist".

I-am făgăduit și apoi am pregătit împreună mîncarea.

Alfred a sosit punctual. Cumpărase ceva și din partea sa, și anume o lanternă de buzunar cu marginile cauciucate, pe care Jutta a pus-o imediat alături de celelalte cadouri. M-a sărutat la ușă la fel ca altădată. Părea că-și dă seama, după felul meu de-a fi, că m-am ținut de promisiune, în orice caz a renunțat să se convingă care-i realitatea. Multe din felul său de-a fi și din comportarea sa îmi aminteau de vremurile de altădată, mă ajutau în foarte mare măsură să fiu aptă pentru această zi, această aniversare de șase ani.

După masă, l-am îmbrăcat pe Richard şi l-am dus din odaia lui. Alfred sta împreună cu el, în timp ce Jutta şi cu mine ne ocupam de pregătirile pentru petrecere: am transformat lampa într-un lampion, am întins prin cameră serpentine, am pus masa şi am aşezat un semicerc din flori acolo unde urma să stea Richard. Jutta mi-a dat de mai multe ori tîrcoale şi a urmărit pregătirile pe care le făceam.

— Poate că el nici nu se bucură, a spus ea deodată.

— De ce? De ce să nu se bucure?

— Dacă-şi dă seama că astăzi nu-i nici o aniversare?

— A făcut socoteala el singur şi de aceea nu va avea nimic împotrivă.

— Dar ziua nu corespunde, a zis Jutta, în realitate trebuia să mai aştepte pînă în septembrie.

— Nu poate aştepta, i-am spus eu.

— Şi noi? a întrebat ea.

— Noi facem ceea ce şi-a dorit el, îi sărbătorim ziua de naştere.

Am observat că Jutta nu era de acord cu hotărîrea noastră, că avea rezerve şi ar fi vrut să refuze să ia parte la sărbătorire, nu fiindcă i-ar fi venit greu să-i confirme lui Richard că aceasta e ziua lui de naştere, cît mai ales datorită faptului că noi nu voiam să sărbătorim această zi la data cuvenită. A trebuit s-o rog, chiar s-o mustru, cerîndu-i să participe alături de noi. După aceea am avut o asemenea ameţeală, încît am intrat în baie şi am lăsat să-mi curgă apă peste încheieturile mîinilor. M-am asigurat că rezerva mea secretă

era în ascunzătoarea ei, totuşi nu m-am atins de nimic.

Înainte de-a începe sărbătorirea, Jutta a aprins lumînările, i-am chemat în odaie pe Alfred şi pe Richard, iar Alfred a fost nevoit, sub ochii noştri şi în hohotele de rîs ale băiatului, să mănînce mai întîi o floare, fiindcă pierduse un pariu. A mîncat-o cu strîmbături şi zvîrcoliri vesele. Iar Richard a bătut din palme. Apoi au urmat cadourile, adică, l-am dus pe Richard spre un scaun, iar el a rupt doar hîrtiile, fără să scoată nici un cuvînt, nu se uita în jur, o făcea grăbit şi înverşunat, nu s-a oprit la nici unul dintre cadourile pe care le-a despachetat, ci imediat apuca pachețelul următor. Dînd din cap mulțumit, aşeza cadourile pe duşumea, repede, dar cu atenție, iar la urmă a despachetat telefonul cel roşu. Abia acum s-a uitat pentru prima dată în jur. S-a aşezat pe podea, a dus receptorul la ureche, a ascultat atent, ne-a făcut semn să stăm liniştiți, a strîmbat din nas, a zîmbit şi a spus :

— Îl aud. Îl aud foarte bine.

— Ce zice ? a întrebat Alfred.

— Îi merge bine, a răspuns Richard.

Alfred s-a aplecat, a luat receptorul, a ascultat atent şi a spus :

— Crede că acum mîncăm cozonacul ; va reveni din nou după ce-l vom mînca.

Richard a ascultat puțin şi a confirmat cele spuse.

— Vreau să-l aud şi eu o dată, s-a rugat Jutta.

— Nu acum, a replicat Richard, a plecat. Acum nu mai spune nimic.

Cu o mişcare imperioasă i-a interzis să ridice receptorul. Ne-am aşezat la masă, am mîncat plăcintă cu mere şi am băut cafea, iar Alfred a clipit către mine din ochi, ca altădată.

— Am să montez firul, a spus el, am să-l întind de aici pînă la bucătărie şi apoi o să vorbim.

— Nu-i nevoie, a replicat Richard, îl aud şi aşa. Aud foarte bine ce zice.

— Nu poţi să auzi absolut nimic, a spus Jutta, fiindcă mai întîi telefonul trebuie să aibă legăturile făcute. Şi cineva trebuie să-ţi vorbească.

— A vorbit cineva cu mine, a replicat Richard, mi-a spus că-i merge bine.

L-a cuprins o enervare ascunsă, a refuzat să mai mănînce, a aşteptat în silă să terminăm noi, ca să poată să se întoarcă la telefonul său.

Alfred şi cu el au montat apoi firul roşu cu alb, care ajungea prin coridor pînă la bucătărie, iar nouă ne-a fost imposibil să strîngem vasele. N-am avut voie să ne mişcăm şi nici să vorbim, în timp ce se încerca legătura. Au fost închise ambele uşi, cei ce-şi telefonau stăteau pe duşumea în bucătărie şi în camera copilului, iar zbieretele cu care-şi vorbeau ar fi putut răzbate şi prin patru uşi. Zîmbind, Alfred mi-a dat receptorul, a rămas ghemuit lîngă mine şi în timp ce-l întrebam răcnind pe Richard cum e timpul la el, Alfred mă sprijinea şi mă ţinea strîns. Atunci am simţit iarăşi acea greutate la stomac, l-am lăsat să continue convorbirea, m-am ridicat, am ieşit pe coridor şi am deschis precaut uşa camerei copilului, am deschis-o numai, dar n-am intrat înăuntru, ci m-am lipit de perete.

— Şi eu o dată, se ruga Jutta, te rog, lasă-mă şi pe mine o dată.

Richard nu i-a răspuns.

— Te rog, Richard, o auzeam insistînd, acum e rîndul meu. Şi tu poţi lua jucăriile mele...

— Pleacă, a strigat Richard, lasă-mă !

— Bine, a zis Jutta, află atunci ceea ce nu ştii : astăzi nu-i ziua ta de naştere ! Nu-i adevărat, nu-i adevărat, ziua ta de naştere e în septembrie.

N-am intrat la ei, nici n-am aşteptat răspunsul lui Richard, greaţa devenise atît de insuportabilă, că m-am dus în baie, nici n-am închis uşa după mine, ci am luat doar o înghiţitură şi imediat am pus sticla deoparte, am ieşit pe coridor, unde l-am auzit pe Richard urlînd însufleţit, dăruit jocului. Mi-am şters buzele, mi-am aprins o ţigară, în timp ce Alfred venea zîmbind din bucătărie în vîrful picioarelor, apoi a vrut să-mi şoptească ceva, dar n-a făcut-o, ci a trecut nepăsător, ca şi cum nici n-ar fi observat prezenţa mea.

DOVADA

Măsura, și iar măsura. Toată dimineața s-a preocupat s-o măsoare pe „Bertha II“, barcazul său de transport, greoi și rezistent, pe care, numai cu ajutorul unui singur marinar necalificat, îl condusese necontenit pe rîuri și canale timp de peste treizeci și doi de ani. Măsura încet și conștiincios, cu o atenție bizară, cu ajutorul ruletei s-a convins de lățime, a verificat lungimea calei de mărfuri, a citit pe banda desfăcută a ruletei înălțimea și înregistra totul într-un carnet de notițe, în timp ce eu, singurul său marinar necalificat, stăteam la prova, complet amețit de lumina și căldura de pe mal. Trebuie să știți că staționam în fața ecluzei, iar din pricina verii Elba era neagră, nivelul apei scăzuse mult sub normal, algele de pe pietre se uscau și piereau, în straturile fremătătoare de aer era un miros de ars și putregai. Pasul său prudent, ce răsuna jos, în răcoarea despărțiturilor calei de mărfuri, era singurul zgomot pe care-l auzeam pe puntea metalică încinsă, eventual mai răzbătea un pocnet slab, cînd lăsa să

cadă ruleta pe scîndurile podelei. De două ori l-am întrebat dacă are nevoie de ajutorul meu, de două ori mi-a făcut un semn din cap că nu, astfel că stăteam şi-l priveam cum măsoară barcazul său solid de transport, pe „Bertha II“ a sa, care trecuse printre multe ţărmuri, ecluze şi macarale.

Albert Schull a măsurat intervalul dintre crevacele ce înconjurau cala de mărfuri ca nişte coaste negre, a măsurat apoi podeaua şi înălţimea pînă la punte, apoi încă o dată pînă la tambuchiuri şi calm, fără consternare sau mînie, şi-a făcut înregistrările în carnetul de notiţe pe care-l proptea de bordajul metalic, după care n-a calculat, nici n-a analizat cifrele, ci imediat s-a lăsat pe genunchi, a măsurat cu meticulozitate şi răbdare unghiurile, iar rezultatele obţinute le-a consemnat în carnetul său, fără să schiţeze nici un gest. Vă asigur că nu eram nici bănuitor, nici nu mă impacientam, că-şi măsura astfel nava, cu toate că în chip firesc mi-aş fi putut pune întrebarea, de ce, tocmai la ultima preluare de mărfuri, la cea din urmă cursă, verifica dimensiunile „Berthei“ sale, ale acestui hipopotam impunător şi reformat, care de mult fusese menit demontării şi pentru care probabil se stabilise chiar şi termenul cînd trebuia să apară la debarcaderul pentru fier vechi.

De paisprezece luni îl numeam „căpitan“. De paisprezece luni eram singurul marinar necalificat al lui Albert Schull şi în cursele de pe rîuri, în care am lucrat pentru el, n-a reuşit niciodată să-mi atragă atenţia asupra persoanei sale. Era originar din est, mi se pare din Mikolaiken sau Schwentainen, era scund şi fălcos ca toţi cei de-a-

colo, avea fața slabă, ochii cenușii, a căror privire nu te punea în dilemă, chiar dacă în ei se citea ceva asemănător cu o șiretenie voioasă, o viclenie candidă. Cînd era la cîrmă, blînd, nicidecum ca un căpitan, cînd vorbea de pe punte cu paznicii ecluzelor, distins, politicos, ca și cum i-ar fi mîngîiat cu vocea sa, de fiecare dată îmi venea greu să-l consider comandant de navă, era suficient să ridic ochii de pe lucrul meu și să-i zîmbesc, pentru ca drept răspuns să-mi zîmbească la rîndul său ! Pornirea sloiurilor pe rîuri, rafalele de ploaie, curenții care sfărîmau totul în calea lor, nimic nu-l scotea din fire, nici zgîrieturile cu care se alegea „Bertha" iarna, nici ratele în scădere ale navlosirii. În diminețî mohorîte, cu malurile încețoșate, cînd treceam pe lîngă sate neînsuflețite, uneori numai cu ambalaje la bord, Albert Schull stătea pe punte, mulțumit și satisfăcut, ca toți cei din Mikolaiken sau Schwentainen.

Într-adevăr nu știam de ce se afla jos și-și măsura nava, umbla încoace și încolo printre pătratele strălucitoare formate de lumina soarelui pe podeaua calei de mărfuri, fără grabă, nepăsător și, înainte de toate, fără să se sinchisească de această zi toridă de vară, căci deasupra tambuchiurilor și a punții metalice aerul vibra, iar lumina îl înnebunea pe om pătrunzînd chiar prin pleoapele închise. Se părea că micului meu căpitan fălcos nu-i păsa de toate astea, răbda căldura la fel cum răbda și frigul și afară de asta mai și lucra îmbrăcat în haina sa de culoarea piperului, cu șapca decolorată, din postav, pe cap, în treacăt fie zis, nu mă îndoiam că de data aceasta uitase să-și

scoată cele două rînduri de lenjerie de lînă, pe care le purta mereu pe corp.

Nu mă interesa de ce i-a venit o dată ideea să-şi măsoare nava, tocmai acum, cu puţin înainte de-a prelua ultima încărcătură, cu puţin înainte de-a fi demontată, căci de peste treizeci şi doi de ani şi-o cunoştea doar pe „Bertha", deplasamentul şi capacitatea ei de încărcare, iar toate dimensiunile ei demodate erau doar înscrise în documentele de bord şi trebuie să-i fi fost cunoscute. Stăteam la proră, în bătaia soarelui, cu picioarele într-o găleată de pînză cu apă călduţă, cu capul în umbra rufăriei atîrnate la uscat. Aşa am adormit şi am scăpat momentul cînd Albert Schull a urcat din cala de mărfuri şi a intrat în cabina comandantului cu noile cifre obţinute, trecute în carnetul său de notiţe.

Un vînt dogoritor, care bătea dinspre grădinile de pe mal, m-a trezit. M-am sculat, m-am uitat în jos prin tambuchiuri, tălpile îmi ardeau pe oţelul încălzit, pe apă sclipea parcă nişte ulei vechi. Mi-am dat seama imediat că el se afla în cabină, în acea încăpere joasă şi căptuşită cu scînduri, în care îşi îngrijea plantele în ghivece aşezate pe suporţi confecţionaţi de el însuşi, şi cărora le adresa din cînd în cînd discursuri de admonestare. Nici un tablou, nici o carte, nici o amintire personală nu se găseau în cabina comandantului, doar un dulap, un pat, o masă, un scaun turnant cu rezemătoare şi, după cum am spus, plante mari, în ghivece, care prin robusteţea lor înghesuită păreau să corespundă specificului „Berthei". Albert Schull stătea la masa pe care întin-

sese hîrtii şi planuri, le privea nemişcat, întunecat la faţă, cu umerii încordaţi, cu ochii aproape închişi, capul întins înainte, ca şi cum ar fi iscodit ceva. Am deschis încet fereastra, am aşteptat tăcut, sperînd că se va întoarce, dar el a rămas aşezat în aceeaşi poziţie de moţăială încordată.

— Aveţi ceva pentru mine, căpitane? l-am întrebat.

— Îmbracă-te! mi-a spus el.

— Acuma? Acu, imediat?

— Numaidecît! Îmbracă-te cu echipamentul cel mai bun, băieţaş. Pune-ţi şapca, deoarece trebuie să mergem pe uscat. Pregăteşte barca cea mică pentru plecare.

— Pe uscat? am întrebat prin fereastră.

— Da, băieţaş, trebuie să mergem pe uscat.

— S-a întîmplat ceva? am insistat din nou. Ceva rău?

— Da, mi-a răspuns el uitîndu-se la perete.

Am intrat în cabina mea şi m-am îmbrăcat. Pielea mi s-a încins sub stofă. Vara îmi transforma cabina într-o forjerie, aerul era dogoritor şi un ciocan bătea neîncetat. Apoi am pregătit barca pentru plecare şi m-am dus în cabina comandantului, unde Albert Schull mă şi aştepta, gătit într-un costum negru cu dungi gri, la două rînduri, nepătat şi îngrijit. Îşi pusese în loc de şapcă o pălărie. Ţinea în mînă o servietă. Masa era curăţată, iar pămîntul umed din ghivece dovedea că udase florile.

— Ce s-a întîmplat? l-am întrebat.

— Destule.

— Unde mergem?

— Unde există dreptate, băieţaş : mergem la biroul taxelor de navlosire.

— Ce fel dc dreptate ?

Căpitanul a oftat, a făcut o mişcare resemnată cu mîna, a păşit înaintea mea pe punte şi apoi, fără să spună nici un cuvînt, a coborît în barcă, iar eu — stînd în picioare şi aproape numai cu mîinile — am vîslit spre puntea de debarcare, fiind orbit complet de soarele ce se reflecta în apa neagră. Albert Schull şedea nemişcat pe banca din mijloc, ţinea servieta pe genunchi şi din felul cum stătea aici, în acea lumină şi în acea amiază fără de sfîrşit, avea parcă demnitatea ridicolă a unui personaj de comedie. A aşteptat să fixez barca, a străbătut maiestuos şi cu gîndul aiurea puntea de debarcare şi a aşteptat în şosea, fără să se întoarcă pentru a vedea ce-i cu mine. Am mers alături, prin praf, spre staţia de autobuz, iar acolo m-a atins o dată, cînd m-a făcut să-mi scot mîinile din buzunare.

Am plecat cu autobuzul în oraş. Schull a cumpărat bilete pentru amîndoi, a căutat locuri şi mi-a interzis să deschid vreun geam. Trupurile noastre se clătinau, săltau, îşi pierdeau echilibrul, lăsîndu-se într-o parte, în acelaşi ritm.

— Mergem la biroul taxelor de navlosire ? am întrebat eu.

El a bătut cu mîna liberă în servietă.

— Ce fel de dreptate ? l-am întrebat iar şi Albert Schull, care mi-era căpitan de paisprezece luni, şi-a întors faţa întunecată spre mine şi mi-a şoptit :

— Prea puțin, băiețaș, au stabilit capacitatea de încărcare a „Berthei" prea mică. Asta am tot calculat eu.

— Prea mică ? l-am întrebat eu.

El a dat afirmativ din cap.

— Cu opt tone mai mică. I-au stabilit capacitatea de încărcare la două sute cincizeci și patru tone, dar ea are în realitate două sute șaizeci și două. Au făcut o greșeală de măsurătoare și la înregistrare. Asta-i sigur, băiețaș, absolut sigur. A bătut iar în servietă și a continuat : Cine vrea dovezi, păi dovezi am destule. Cine știe să citească, se va convinge repede.

— Opt tone ? am întrebat eu.

— Opt tone, mi-a spus el.

— De atîția ani ?

— De atîția ani !

Căpitanul a strîns la piept servieta uzată care nu se putea închide. Avea un aer încrezător, iar fața sa fălcoasă mi se părea relaxată, nu ascundea nici un plan. Acum știam ce aștepta de la mine.

— Opt tone de atîția ani fac o cifră destul de bună, am spus eu.

— Multe drumuri.

— Dacă vor fi recunoscute.

— Încărcătură netaxată, mi-a spus el.

— Poate că totul e pierdut, am replicat eu, stors de vlagă din pricina căldurii.

Am coborît la gara principală, unde am urcat în alt autobuz, l-am schimbat încă o dată la primărie și am observat că Albert Schull nu mai voia să-i vorbesc, se vedea după el că socotea : opt

tone de încărcătură suplimentară timp de treizeci și doi de ani — nu totdeauna, dar destul de des — cifră care constituia obiectul reclamației producea sau ar putea produce în același timp uimire și spaimă... Opt tone care-i lipseau, care rămăseseră necalculate ori de cîte ori plecase cu capacitatea de încărcare înregistrată, și cu toate că se părea a-și da seama că paguba exactă nu se va putea calcula niciodată, era suficient un rezultat aproximativ, pentru a-l pune pe căpitanul meu — ca să zic așa — în fața unei probleme căreia îi subordona totul. Pașii săi nu trădau mînie și nici nu arătau că se aștepta la izbîndă, cînd a pornit înaintea mea spre clădirea de cărămidă cu șase etaje a societății noastre, în care biroul taxelor de navlosire ocupa un etaj. Pășea regulat, neabătut, în orice caz puțin cam țeapăn, ca și cum ar fi fost convins de faptul că i se va remite printr-un ghișeu dreptul solicitat. Portarul invalid din boxa de sticlă nu l-a refuzat în această privință. Și-a ridicat brațul în sus, a întins mîna prin ferestruică și cu toate că abia ne-a salutat, ne-a trimis totuși, amabil, sus, pe un coridor răcoros.

Am crezut că Albert Schull mă va lua cu el peste tot și că dorea să fiu martor la fiecare convorbire, dar în răcoarea umbroasă de pe coridor mi-a arătat o bancă.

— Așteaptă aici, băiețaș, mi-a spus el, mi-a făcut un semn din cap, a dispărut în biroul de înscriere și m-a lăsat singur.

M-am așezat, am așteptat, am fumat, pînă cînd a venit cineva și mi-a interzis să fumez, după care am stat doar și am tras cu urechea, imaginîndu-mi

cum trata Albert Schull înapoia uşilor, cu ajutorul hîrtiilor şi al noilor măsurători, cum vorbea răbdător, cu tonul său foarte blînd, iar la urmă, ca o dovadă grăitoare, îşi punea — dacă mai era necesar — ruleta pe masă. Nişte uşi s-au deschis de multe ori, ieşeau bărbaţi, treceau grăbiţi pe lîngă mine, bine dispuşi sau duşi pe gînduri, doar căpitanul meu nu mai venea. Atunci m-am întrebat de ce m-a luat cu el, deoarece drumul — mi-am zis — l-ar fi găsit doar şi singur, dar pe atunci nu ştiam încă ce serviciu aştepta de la mine. O dată a ieşit pe coridor însoţit de un funcţionar uriaş, care-i ducea hîrtiile, dar numai pentru a dispărea înapoia altei uşi ; nu mi-a aruncat nici măcar o privire, nici nu mi-a zîmbit cum avea obiceiul. Mi-a fost penibil să aştept atîta, deoarece o secretară înaltă şi deşirată, care probabil avea de lucru în mai multe birouri, mă cerceta cu o dezavuare din ce în ce mai pronunţată, ori de cîte ori trecea pe lîngă mine.

Am rezistat, am continuat să şed şi-mi imaginam dramatica dovadă pe care o furniza Albert Schull, pentru a i se face dreptate, dreptate pentru opt tone de încărcătură necalculată, pe care o transportase timp de peste treizeci şi doi de ani pentru un asociat necunoscut. Am stat aşa, pînă mi s-a făcut foame şi m-am gîndit să mănînc la cantină un cîrnat prăjit, dar tocmai atunci s-a ivit căpitanul, fără servietă şi fără dovezi, iar după înfăţişare, după mers şi după chipul său, mi-am dat seama că se schimbase. S-a apropiat de mine cu paşi mărunţi, impetuos, a gemut, m-a apucat de braţ, m-a strîns, ca şi cum ar fi sperat

că astfel își va descărca inima, apoi m-a împins spre ieșire.

— Degeaba ? am întrebat, totul a fost zadarnic ?

N-a răspuns, părea că nici nu mi-a auzit întrebarea. Portarul ne-a strigat ceva, a întins mîna prin ferestruică, dar Albert Schull nu auzea nimic, nu vedea nimic, m-a mînat cu privirea și cu ghionturi afară, în soare, și mai departe, spre stația de autobuz. Pe atunci nu-l cunoșteam atît de bine pe Albert Schull, încît să fi știut că el întîmpina neprevăzutul cu tăcere, și anume cu o tăcere remarcabilă, deoarece părea în același timp și amenințător, și părăsit. Așa am călătorit înapoi : cu el tăcînd lîngă mine, cu ochii întredeschiși și cu mîinile care se preocupau să cuprindă și să strîngă ceva, iar ceea ce obținuse sau nu obținuse păstra pentru sine. Oftatul său la răstimpuri nu mai constituia decît aluzii și apoi mai putea fi interpretat acum după bunul plac al fiecăruia. Graba, singurul lucru ce se putea remarca la el era graba, și poate o forță nu prea lămurită căreia i se opunea. M-a lăsat să deschid geamul autobuzului, probabil nici n-a observat, cu toate că aerul îl izbea în față, iar în părul său subțire s-a stîrnit o adevărată furtună.

Cînd am părăsit autobuzul și a început a se vedea fluviul, chiar dacă n-o zăream încă pe „Bertha" noastră, am făcut o nouă încercare întrebîndu-l direct :

— Au recunoscut ? Au recunoscut capacitatea reală a „Berthei" ?

Drept răspuns, m-a invitat, printr-un semn din cap, să intru la „Ecluza de aur“, în această cîrciumă unde, îndată ce m-am așezat pe una din sofalele murdare și demodate, am și început să simt mîncărimi. Mi-a cerut-o cu o expresie care nu admitea nici o replică ; asta a fost ceva nou pentru mine și m-am supus.

„Ecluza de aur“ era totdeauna plină, mereu cu aceeași oameni, lipiți de sofalele murdare și care păreau că au uitat de bărcile lor, legate una de alta, jos, la brațul mort. Ședeau aici în cămașă, cu șapca pe cap. N-aveau ce vorbi unii cu alții, doar cînd intra unul nou, atunci îl examinau cu atenție și se întrețineau din priviri. Am trecut pe lîngă ei spre tejghea, Albert Schull a comandat două sticle de bere, a apucat iute o sticlă și a început să bea fără să ciocnească cu mine. În timp ce bea, privea prin local la oamenii încremeniți acolo și deodată a luat sticla de la gură, a oftat și s-a apropiat domol de o masă la care se afla o geamandură uriașă cu chip de marinar. Căpitanul meu a ridicat sticla, a turnat restul de bere în mijlocul mesei, astfel încît a stropit-o și-a înspumat-o, formînd o băltoacă murdară. Geamandura cu chip de marinar nici nu s-a sinchisit să ia mîinile de pe masă, a privit doar nemișcat cum făcea spumă berea pe tăblie. Albert Schull nu s-a așteptat la asta. A pus sticla pe masă, a tras marinarului șapca pe ochi, de ce nu știu, s-a oprit apoi locului tremurînd și se uita cum se însuflețea geamandura, se ridica și nu se mai termina ridicîndu-se. Atunci căpitanul meu a făcut o figură de parcă simțea că i se ia o povară de pe umeri, a

apucat sticla şi i-a spart fundul de marginea mesei. Ziceam că părea ca un om scăpat de-o grijă, dar trebuie să ştiţi că făcea impresia unuia care voia să fie altul decît de obicei şi nu ştia cum.

Geamandura a lovit o singură dată. Albert Schull n-avea nici o dexteritate în folosirea sticlei cu partea tăioasă. În cădere a scăpat sticla din mînă, dar s-a prăbuşit în aşa fel încît l-am putut apuca. Pe faţa sa fălcoasă nu se vedea nici surprindere, nici durere, aşa mi s-a părut mie, trăda un fel de satisfacţie şireată, în momentul culminant, cînd a observat că-l ţineam bine.

În orice caz a avut grijă ca eu să fiu de faţă, să aibă pe cineva care să-l tragă afară şi să-l ducă pe strada prăfuită, de-a lungul ţărmului, prin aerul încins, jos, spre puntea de debarcader. L-am culcat în barcă. I-am sprijinit capul de banca din mijloc, aşa că faţa îi era în bătaia soarelui. Şi acum, în timp ce stătea întins în faţa mea, tot mai părea mulţumit. Apoi am început să vîslesc spre „Bertha".

În cabină mi-a zîmbit, cu vechiul său zîmbet, amical şi viclean, iar atunci cînd mi-a mulţumit, vocea îi era blîndă, ca de obicei. Probabil că se simţea foarte bine, deoarece mi-a oferit un rachiu, din cel pe care el însuşi îl bea foarte rar, iar eu, singurul său marinar necalificat, n-am putut refuza. Şi deodată şi-a amintit că-mi datora un răspuns.

— Ah, da, băieţaş, mi-a spus el, da, m-ai întrebat mai înainte de navă.

— De măsurători.

— Le-am lăsat acolo totul, vechile şi noile măsurători.

— Totul a fost în zadar ?
— Mă iau drept nebun, nici n-au citit dovezile mele, doar m-au ascultat, au şoptit între ei şi s-au uitat la mine aşa cum te uiţi la un nebun.
— Nici nu puteaţi aştepta altceva din partea lor !
— Or să rămînă cu ochii holbaţi, băieţaş. Vor face nişte ochi cînd le voi furniza ultima dovadă...
— Ce dovadă ?
— Ultima, ai s-o vezi şi tu, şi a zîmbit mulţumit, aşa cum zîmbeşti poate duminica dimineaţa. Măsurătorile mele nu i-au convins, altceva îi va convinge.
— Şantierul naval ?
— Aşteaptă !
— Vama ?
— Aşteptă numai !
Atunci l-am privit lung, atent şi nu mi se părea nebun.
Nu mi-a mai oferit al doilea rachiu, aşa că am trecut în cabina mea, m-am schimbat din nou şi am pregătit totul pentru trecerea ecluzelor, iar cînd l-am văzut la cîrmă, calm, nicidecum ca un căpitan, cînd l-am auzit vorbind cu paznicii ecluzelor, satisfăcut, cu amabilitatea sa modestă, am început pentru prima dată să mă tem de dovada pe care voia s-o pună în joc spre a i se face dreptate pentru cele opt tone necalculate.
Fără ezitări am trecut prin ecluze, am trecut aproape de grădinile încinse de pe mal, de pontoane pe care sclipeau limbi de smoală, am trecut pe lîngă nişte fîşii de trestie adormite, în care se clocea după-amiaza, în jos spre uzina electrică

şi apoi spre cheiul nostru de încărcare, unde eram aşteptaţi. Albert Schull a făcut o manevră foarte bună de acostare, mi-a fost uşor să arunc dincolo frînghiile şi îndată ce am fost bine ancoraţi, au deschis porţile silozului: începea ultima operaţie de încărcare.

De data aceasta a trebuit să rămîn pe punte, căpitanul meu a coborît el însuşi în cala de mărfuri, ceea ce nu făcuse niciodată în cele paisprezece luni de cînd eram la el, a coborît acolo jos, în cuşca aceea încinsă, a ajutat la aşezatul şi stivuitul mărfurilor, alerga încoace şi încolo ca o săgeată, îmbrăcat cu haina sa de culoarea piperului, îmboldea, îndrepta şi ordona. Am preluat o încărcătură formată din donaţii, care era destinată unei regiuni sinistrate de cutremur, lăzi cu instrumente medicale, vaccinuri, chiar un întreg spital auxiliar şi bineînţeles baloturi cu îmbrăcăminte purtată, încălţăminte, precum şi conserve. Trebuia să ducem toate aceste lucruri în port, unde urmau să fie preluate de un cargobot rapid, iar Albert Schull lucra de parcă o rudă de-a lui ar fi fost printre cei ce aveau nevoie de aceste donaţii. Nu se observa nimic la el, nici neliniştea pe care i-o pricinuise descoperirea măsurătorilor greşite, nici amărăciunea sau dezamăgirea pentru tratativele eşuate şi veţi înţelege cînd am să vă spun că pur şi simplu mi se părea a se fi descotorosit prea uşor de toate. O dezamăgire vădită sau, după mine, o preocupare deslusită pentru un nou proiect, toate acestea nu m-ar fi îngrijorat.

În timp ce preluam încărcătura formată din donaţii, următorul barcaz era legat de chei în

urma noastră. Şi el fu încărcat cu donaţii. Şi el trebuia să ducă bunurile pînă la cargobotul rapid. Am făcut doar o pauză, să bem cîte o cafea, iar Albert Schull, care terminase primul, a coborît frecîndu-şi mîinile, a lucrat acolo ca un stivuitor pînă pe înserate şi a reuşit, printr-un zor neîntrerupt, ca la căderea întunericului să umple barcazul şi să putem pleca.

Am întors deci în direcţia cursului apei, eu stăteam lîngă camera cîrmei, îmbrăcat doar cu nişte chiloţi de sport. Stăteam şi fumam, cercetînd luminile ce se iveau şi săgeţile tremurătoare care le reflectau în apa cea neagră. Astfel am uitat de căldură. Albert Schull stătea la cîrmă, calm, stăpînit, ca de fiecare dată — o stăpînire de sine care-i era întipărită pe faţă şi pe mîinile ce ţineau cîrma. Tubul îndoit al eşapamentului vibra. Navigînd uşor, lăsînd în urmă o dîră de apă sclipitoare, pluteam în josul apei.

— Descărcăm la noapte? am întrebat spre camera cîrmei. N-am obţinut nici un răspuns. „Bertha" trebuie descărcată imediat? am repetat eu.

— Nu mai întreba atîta, băieţaş, odihneşte-te!

Căpitanul se uita atent înainte, iar eu m-am culcat pe o pînză de cort în spatele camerei cîrmei, acolo unde, sub mine, elicea învolbura apa şi lanţul uns al cîrmei alerga într-una. Priveam casele luminate de pe mal, mă gîndeam la ceea ce se petrece înăuntrul lor, îmi închipuiam cam cum s-ar desfăşura seara viaţa de familie şi din această cauză n-am observat că „Bertha" şi-a schimbat direcţia, uşor fără ca lanţul să se mişte

prea mult. „Bertha“ mergea calmă, impasibilă, în unghi ascuţit faţă de cursul apei, şi a smuls din ancoră una dintre geamandurile ce se balansau. Geamandura s-a rostogolit pe lîngă bordaj, vrînd parcă să-şi ia rămas bun, s-a ciocnit de pupă, tocmai acolo unde stăteam culcat, aşa că am sărit în picioare şi m-am repezit spre camera cîrmei pentru a-l face atent pe Albert Schull. Dar n-am reuşit să ajung pînă la el, deoarece nava s-a ridicat sub mine, şi-a înălţat din apă puntea şi bordajul, uniform, fără nici un zgomot. „Bertha“, acest hipopotam leneş şi robust, acest veteran al canalelor şi fluviilor, îşi ridica masa sumbră din apă, se înălţa din ce în ce mai sus cu toată încărcătura din pîntecele ei şi în acel moment am auzit un zgomot ca acela produs de un diamant care taie un geam, dar mai desluşit, mai aspru, amplificat de mai multe ori, am auzit ceva scîrţîind şi trosnind, am observat prora barcazului îndreptîndu-se spre cerul întunecat şi în acelaşi timp luminile de pe mal scufundîndu-se, am vrut să strig ceva, dar n-am putut, „Bertha“ a căpătat după aceea o lovitură pe sub apă, s-a urnit violent, părea că gîfîie şi se scutură puţin, ca şi cum ar fi fost despicată, iar mişcarea ei avîntată a devenit neputincioasă, potolindu-se şi risipindu-se; pînă la urmă barcazul s-a canarisit şi a rămas aşa, cu prora în sus şi cu puntea oblică.

Mai întîi am crezut că adormisem, căci trebuie să ştiţi că Albert Schull cunoştea toate bancurile de nisip, vadurile şi toate schimbările de curent, iar eu ştiam despre el că în cei treizeci şi doi de ani nu se împotmolise niciodată cu „Bertha“ lui.

Dar puntea oblică, trosniturile din navă și toată omenirea care, în licăririle de lumină, se adunase pe țărm, îmi dovedeau că eram împotmoliți solid de-a curmezișul cursului apei. Afară de asta auzeam un zgomot învolburat din cala de mărfuri, de acolo de unde se produsese spărtura prin care năvălea apa.

Am vrut să fac ceva și nu știam ce, apoi m-am repezit totuși spre camera cîrmei și l-am găsit pe Albert Schull calm, șezînd cu picioarele sprijinite pe taburetul său. N-a fost nevoie să mă conving, căci șiretenia lui distrată, prefăcătoria lui candidă cu care m-a privit, îmi confirmau că știa tot, ba mai mult decît atît, că toate se petrecuseră conform planului său.

— Sîntem împotmoliți, căpitane, avem o spărtură, am zis eu totuși.

— Da, băiețaș.

— „Bertha" e spartă, am repetat eu.

— „Bertha", da, a spus el blînd și după un timp : A fost ultimul ei drum.

— Dar încărcătura ?

— Fii liniștit, băiețaș, or să vină dimineața de-a lungul apei și or să salveze încărcătura. Și continuă nerăbdător : Atunci se va dovedi totul.

— Să cobor barca ?

— Las-o ! Rămînem la bord, mi-a spus el cu calmul lui înfricoșător. Aici nu ne putem scufunda.

Încetineala vocii, calmul mîinilor sale și această răbdare inactivă m-au iritat și am strigat :

— Dovada dumitale ! Asta-i dovada !

— Așteaptă, băiețaș !

— Încărcătura.

— Aşteaptă numai !

Atunci nenorocirea noastră mi-a apărut ca singura necesitate pentru care mai trăia şi m-am dus în cabina mea să văd ce s-a întîmplat aici în urma eşuării.

L-am revăzut abia dimineaţa, înainte ca bătrînul să treacă pe şalandul plat al Societăţii de salvare din naufragiu, care venise de-a lungul apei. Mi-a dat mîna şi mi-a spus în şoaptă, satisfăcut şi cu o certitudine de nebun :

— La salvare se calculează totul cu precizie !

Apoi a trecut dincolo şi am mai auzit de el la „Ecluza de aur“, unde, după cît se pare, lumea este la curent cu toate. Acolo se ştia că vasul său avusese într-adevăr două sute şaizeci şi două de tone, opt tone peste valoarea măsurătorilor. La salvare se lucrează cu precizie, dar atunci cînd Albert Schull a aflat-o, „Bertha“ sa fusese de mult tăiată bucăţi şi fărîmiţată cu ajutorul aparatelor de sudură.

DOLIU PENIBIL

Cecrolog pentru Henry Smolka

Tată, poate ai observat că nu ne-am speriat atît de mult, cît ne-am codit să credem ceea ce ne-a scris conducerea azilului celor lipsiți de adăpost, căci în toți acei ani — și ce altceva era să facem ? — ne-am obișnuit cu faptul că ai dispărut și că urma ta va rămîne de negăsit pentru totdeauna : undeva între Luknow, unde ți-ai făcut apariția, și acea țintă, pe care numai tu singur o știai, cînd, în acea noapte glacială de februarie, v-ați urcat în ultimul autocamion, ce trebuia să vă ajute să fugiți. Ne-am obișnuit cu dispariția ta și eram pe calea cea bună, aceea de-a te uita pe tine și misiunea ce ți-ai asumat-o atunci, despre care auzeam mereu diferite zvonuri. Nu mai exista nici un dubiu asupra acestui fapt, după ce te-am declarat întîi dispărut și zece ani mai tîrziu, mort. Am făcut aceasta de dragul tău și de dragul nostru : de dragul tău : fiindcă am vrut să-ți aducem ultimul omagiu, acela de a fi uitat ; iar de dragul nostru : fiindcă voiam, ca, fără să se bage de seamă, să ne asigurăm dinainte că

nu vei mai apărea cu posesiunea ta absurdă, pentru a ne răpi liniştea. Tată, tot ce am făcut pentru tine, am făcut pentru cel dispărut.

Totuşi acum ai ieşit la iveală ; primarul de odinioară al Luknowului, vechiul nostru oraş de graniţă din est, a murit într-un azil pentru oamenii lipsiţi de adăpost, unde, sub un nume fals, a ocupat o saltea de paie şi a apărat-o zelos de pretenţiile instigatoare ale unor bătrîni pierde-vară, a murit şi a acoperit pînă în ultima clipă, cu trupul său, săculeţul impermeabil, în care, după părerea ta, se afla istoria şi destinul oraşului nostru, sau mai degrabă doar ceea ce a mai rămas din istoria şi destinul său, de cînd ai luat-o din loc, în acea noapte de februarie. Urma ta a apărut iarăşi, ca o urmă în valea dunelor, pe care vîntul a mai scos-o la iveală o dată, înainte de-a o şterge definitiv, şi ne obligi, tată, să ne mai ocupăm încă o dată de tine, să-ţi citim urma şi să ne amintim de ceasul cînd ţi-ai asumat misiunea care te-a despărţit de noi pentru totdeauna şi datorită căreia nu ne-ai lăsat pînă în ziua de azi decît ruşine, jenă şi un doliu penibil. Nu-ţi putem acorda nici un fel de circumstanţe atenuante, deoarece ştim că n-ai ezitat niciodată în misiunea ta, pînă în ultima clipă a vieţii.

Te-ai hotărît imediat, atunci, în acea noapte senină de februarie, cînd ţi-a parvenit ordinul subprefectului, să pui în siguranţă din faţa Armatei Roşii arhiva oraşului, documentele istoriei de şase sute de ani a Luknowului. Ostaşii noştri părăsiseră aproape oraşul, mai rămăseseră doar nişte răniţi şi civili, care zăceau lîngă şoselele de ieşire

din oraş şi aşteptau un vehicul care să-i ridice. Dar nu se auzea nimic, nici un zgomot, nici scîrțîitul vreunor tălpigi de sanie, nici o hurducătură a vreunei roți de căruță pe pavajul nostru calic, doar pojghița de gheață de pe lac, care plesnea din pricina crăpăturilor iscate de ger. Totuşi, mai tîrziu spre miezul nopții, s-a apropiat un singur zgomot de motor, pe care, auzindu-l, cei ce aşteptau lîngă şoseaua de ieşire din oraş şi-au înălțat capetele şi s-au lepădat de lucrurile cu care erau încotoşmănați. N-au izbutit să oprească autocamionul, aşa că au mers după el pînă la primărie, urmînd mereu huruitul motorului, i-au barat drumul şi au început să se scurgă spre el din toate părțile, ca nişte torente ce se amflau şi sporeau datorită celor ce soseau într-una ; presiunea şi afluența lor au crescut, astfel că pînă la urmă s-au apropiat şi au imobilizat camionul, care se oprise cu platforma de încărcare la scara primăriei. Tu, tată, stăteai sus pe trepte, lîngă tine echipa de escortă înarmată, care ținea deoparte zidul mobil al trupurilor, iar în timp ce voi stăteați acolo, alții încărcau arhiva oraşului pe acea platformă : lăzi cu documente, hrisoave, scrisori, pachete de manifeste, proclamații, contracte respectate şi nerespectate — ultimul primar al Luknowului pusese să fie încărcate materialele istorice ale oraşului său, să fie pus la adăpost trecutul nici glorios, dar nici obscur al acestuia, deoarece voi ați considerat că veți putea dispune de oraş atîta timp cît veți dispune de istoria lui. Ați scăpat din vedere tocmai faptul că istoria cuprinde totul în afară de acea dreptate oarbă, pe care — fără ca voi înşivă să

fiţi prea drepţi — aţi presupus-o în orgoliul vostru. Şi cînd tot trecutul autentic al Luknowului a fost încărcat, aţi plecat de acolo, cu ameninţări şi cu forţa, prin zidul de trupuri omeneşti, care, pînă la urmă, a înconjurat camionul. Ai văzut cum unii s-au agăţat de el ca de o plută, au alergat după el, au cerşit, iar la sfîrşit v-au blestemat. Grete n-a fost printre ei? Cu paturile puştilor voastre aţi bătut-o şi pe ea peste mîini, pînă cînd s-au descleştat? Grete avea pe atunci şaisprezece ani, era foarte palidă, cu acea melancolie visătoare care vă indispunea, aşa că n-aţi privit cu ochi buni întîlnirile mele cu ea — îţi mai aminteşti, tată, nu? Ai împins-o şi pe Grete în negură, ai abandonat-o împreună cu ceilalţi, pentru că ţi s-a părut mai preţios trecutul Luknowului decît viaţa celor ce aşteptau? Hrisovul despre respingerea invaziei tătarilor a însemnat pentru tine mai mult decît Grete?

Voi aţi fost ultimii care aţi părăsit Luknowul, l-aţi putut părăsi în acea noapte şi aţi mers prin pădurile noastre, spre nord, spre ţărmul mării, cu absurdul vostru bagaj de refugiu. Într-o zi, el urma să vă înlesnească o pretenţie absurdă, iar unde vă găseaţi voi, acolo era şi oraşul pe care îl goliserăţi de istoria sa. Aţi crezut atunci, poate, că celorlalţi soldaţi nu le-aţi mai lăsat decît nişte pietre reci, pereţi fără martori, un oraş gol, în care va reveni viaţa abia în momentul cînd se vor înapoia vocile trecutului. V-aţi înşelat!

Cu frontul în continuă repliere, aţi întins-o spre nord, şi încă înainte de-a ajunge la golful acela închis spre mare printr-o limbă de pămînt, într-o

vale înzăpezită, v-a descoperit un avion, v-a atacat de două ori și v-a incendiat autocamionul, după care ați putut salva doar o ladă și cîteva pachete de documente. Nu l-ați înmormîntat pe șofer, l-ați lăsat înțepenit în cabina distrusă de incendiu, ați făcut rost de o sanie, ați încărcat trecutul diminuat, pîrlit de foc, al Luknowului și ați pornit mai departe, de-a lungul golfului aceluia închis, spre debarcaderele coperite de gheață din Pillau. Tată, patru zile și patru nopți a trebuit să stați într-un vagon de marfă, în așteptarea unui vapor, iar în acest timp te-ai apucat să selecționezi ceea ce mai rămăsese din stocul de istorie, să notezi pierderile. Ce s-a pierdut ? Atestatele despre ciuma din Luknow sau documentul cu sigilii prin care unul dintre ducii paraziți ai Kolskului trecea satul Luknow de pe atunci pe numele favoritei sale de doisprezece ani ? Sau pierduse orașul nostru hrisoavele despre marele său fiu Fittko, acel general care pe vremea războaielor de frontieră ucisese personal toți prizonierii ? Acum se poate spune că Fittko n-a existat niciodată ? Tată, tu țineai evidența pierderilor în materie de trecut, tu făceai bilanțul capitolului de istorie ce v-a mai rămas, ție și ultimului tău ajutor, Sbrisny, invalidul care te însoțea. Și ați căpătat un loc pe un vas. Cu toate că debarcaderul era plin cu răniți, ai reușit să obții un certificat de urgență, care v-a permis să vă urcați la bord cu lada și pachetele. Patru răniți au fost abandonați, au fost sacrificați pentru atestatele tradiției Luknowului. O veche goeletă de lemn v-a scos în larg și v-a dus spre vest, prin golful Danzig, pînă

în rada din Swinemünde, unde ați aruncat ancora, iar în zorii zilei, la o girare în lanțul ancorei, v-ați atins de o mină, atingere fatală, care a despicat vasul în două, în dreptul camerei mașinilor, astfel că s-a scufundat din două părți. Nimeni n-a avut posibilitatea să salveze ceva, nimeni în afară de tine : tu ai fost pe pluta pe care, cu o grijă minuțioasă și uneori insuportabilă, fără să spui nimic, ai ales-o pentru o astfel de împrejurare, iar pentru mai marea cinste a Luknowului ai renunțat la Sbrisny, ai luat pe plută cîteva pachete cu hrisoave, fără să le alegi, căci catastrofa nu ți-a dat timp. Lada s-a scufundat. Curentul leneș al apei a dus cu el hîrtiile, le-a mînat liniștit pe uscat, ca pe niște pești morți — destine trecute ale Luknowului. Apa sărată a șters scrisul. Marele incendiu al orașului nostru n-a avut loc niciodată, n-a existat nici o foamete, nici un atestat nu mai specifica numele acelor proprietari ce avuseră odinioară dreptul să-l omoare pe orice necunoscut care le încălca domeniul. Și n-ați mai fi putut dovedi niciodată, că Luknowul a preluat odată datoriile făcute la joc de atotputernicul Wranka, deoarece și chitanțele lui au fost în ladă.

Tată, tu însă ai considerat că ai încă destule pe plută, astfel că l-ai abandonat pe Sbrisny, așa cum ai abandonat-o și pe Grete, ai reușit să ajungi pe plajă, ai cărat în dune istoria decimată, nici nu te-ai mai uitat spre radă, ci ai pornit mai departe, îndată ce ai considerat că te poți încredința iarăși propriilor tale forțe. Ai promis subprefectului să preiei această misiune și îți țineai făgăduiala, nu mai recunoșteai altceva nimic. Te-ai apărat împo-

triva oricărei îndoieli prin convingerea ta că ceea ce faci e pentru Luknow și ai pornit mai departe, spre vest, ai reușit, datorită șireteniei tale, pe care te pricepeai s-o camuflezi conform tuturor regulilor artei, să te urci pe tampoanele ultimului tren ce părăsea Swinemünde. Și ai suportat călătoria, chiar dacă a trebuit să pierzi iarăși o parte a istoriei noastre ; la o mișcare neatentă, un pachet s-a desprins din degetele tale amorțite de frig, a căzut în zăpada dintre șine, a fost luat de vînt, s-a rostogolit peste terasament și hîrtiile s-au împrăștiat ca niște uriași fulgi de zăpadă pe cîmpia vastă. S-au dus și astea : mărturia unui primar de pe timpuri, care a vrut odată să salveze orașul prin faptul că s-a angajat într-o luptă în doi cu conducătorul atacatorilor și a fost învins ; atestarea unei înșelătorii publice săvîrșite de către niște argați rebeli și tot felul de alte documente eliberate, autentificate și semnate, ce dădeau amănunte despre fericirea și nenorocirea, triumful și rușinea orașului nostru. Noi ți-am cercetat urmele pînă acolo, pînă la tampoanele trenului, ce-i drept nu atît din afecțiune — căci pentru asta nu ne-ai dat nici un motiv — cît pentru a obține ultimele confirmări ale certitudinii noastre despre greșeala capitală a vieții tale, și anume convingerea ce o nutreai că istoria unui oraș ar cîntări cît viața unui singur om.

Apoi ai rămas dispărut, ai umblat prin țară, căutîndu-l cu disperare pe cel care îți dăduse ordinul, istoria Luknowului se pierdea bucată cu bucată : perioada ocupației, a răscoalelor, semnele amenințătoare de pe cer, iar la urmă n-a mai

rămas decît săculețul impermeabil, pe care tu, cu suspiciunea ta, trebuia să-l simți zi și noapte lîngă piele. Chiar dacă ai vrut să realizezi contrariul, numai datorită ție a fost împrăștiat în toate cele patru vînturi trecutul orașului nostru, istoria sa nici prea bună, nici prea rea, pe care ați prețuit-o atîta, deoarece în sinea voastră ați disprețuit prezentul. Tată, nu știm unde te-au dus drumurile tale după ce ai părăsit trenul ; nici nu vrem s-o aflăm. Azilul celor lipsiți de adăpost, în care ai murit, ne-a trimis castronașul și tacîmul tău, o cutie de tablă cu mărunțiș și mucuri de țigări, precum și săculețul în care se afla ceea ce a mai rămas din trecutul Luknowului. Noi nu-i dăm nici o importanță. Nu-l nesocotim, dar nici nu simțim nevoia să-i sacrificăm cîtuși de puțin ceva sau să intervenim pentru el, așa cum ai intervenit tu. Iată, ia-ți săculețul tău și drum bun !

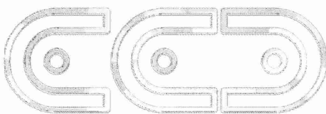

TIPARUL EXECUTAT LA:

ÎNTREPRINDEREA POLIGRAFICĂ „13 DECEMBRIE 1918"

Coli de tipar 9,25; comanda nr. 275

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

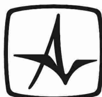
și

CAT Graur

Antwerpen

2023

